

Arhipelag XXI Press

Iulian Boldea
(Coordinator)

**GLOBALIZATION
AND NATIONAL IDENTITY.
STUDIES ON
THE STRATEGIES OF
INTERCULTURAL
DIALOGUE**

**SOCIOLOGY,
POLITICAL SCIENCES
AND INTERNATIONAL
RELATIONS**

Arhipelag XXI Press
2016

Proceedings of the International Conference *Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity* – 3rd Edition, 2016.

Edited by: The Alpha Institute for Multicultural Studies

Moldovei Street, 8 540522, Tîrgu Mureş, România

Tel.: +40-744-511546

Email: iulian.boldea@gmail.com

Published by: "Arhipelag XXI" Press, Tîrgu Mureş, 2016

Contents

TWO GEOSTRATEGIC PERSPECTIVES

AND THEIR IMPLICATIONS ON THE CONCEPT OF GLOBALIZATION

Ion Cordoneanu

Prof., PhD, "Dunărea de Jos" University of Galați 9

THE GEOPOLITICAL IMPORTANCE OF ROMANIA'S ACCESS TO THE BLACK SEA

Nicolae Iuga

Prof., PhD, "Vasile Goldiș Western University of Arad 15

IMPOSSIBLE CONVERGENCE? A COMPARISON BETWEEN ROMANIA AND KOREA

Bogdan Glăvan

Prof., PhD, Romanian American University of Bucharest 30

THE MEDIA RHETORIC AND PERCEPTION OF MARIAN MUNTEANU'S CANDIDACY FOR BUCHAREST GENERAL CITY HALL

Lia Lucia Epure

Assoc. Prof., PhD

Adrian Păcurar

Lecturer, PhD, "Vasile Goldiș" Western University of Arad 39

THE EU-TURKEY SUMMIT IN MARCH 2016

Maria Costea

Scientific Researcher, PhD, "Gh. Șincai" Research Institute of the Romanian Academy and Simion
Costea, Assoc. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș.....45

VASILE GOLDIȘ'S POLITICAL PHILOSOPHY AFTER THE GREAT UNION

Cristian Măduța

Assoc. Prof., PhD, "Vasile Goldiș" Western University, Arad 57

**STATUS-ROUTE-IMPACT ANALYSIS – ATTAINMENT AND QUALITY OPTIMIZATION OF EDUCATION
 BENCHMARK (BENCHMARKING)**

Arina Modrea

Assoc. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Norina Orha

Master Degree Student, Johann Wolfgang Goethe University of Frankfurt 67

REDEFINING CONTEMPORARY SECURITY AND THE NECESSITY OF HUMAN SECURITY

Bogdan Ştefanachi

Assoc. Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi 75

**1939. ROMANIA AND THE NEW CHALLENGES IN THE CONTEXT OF THE POWER RELATIONSHIPS IN
 EUROPE**

Marusia Cîrstea

Assoc. Prof., PhD, University of Craiova 85

THE STATES AND GLOBALIZATION

Maria Stoicovici

Assist. Prof., PhD, Technical Military Academy, Bucharest 114

LA UNIÓN EUROPEA Y CHILE.

¿POR QUÉ UNA COOPERACIÓN TAN DIFÍCIL?

Răzvan Victor Pantelimon

PhD, Ovidius University of Constanţa 127

**CONSIDERATIONS ABOUT THE BEGINNINGS OF BILATERAL RELATIONS BETWEEN ROMANIA AND PEOPLE
 REPUBLIC OF CONGO FROM 1969 TO 1970**

Bogdan Iulian Ranteş

PhD Student, "Valahia" University of Târgovişte 141

THE FUSION OF PHILOSOPHICAL TRADITIONS. BETWEEN LOYALTY AND ECLECTICISM IN ANTIQUITY

Ruxandra Maria Stoia

PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași 154

THE GREAT AWAKENING

Amada Mocioalca

Junior Assistant, PhD, University of Craiova – University Center of Drobeta Turnu Severin 163

GLOBALIZATION AND ITS TRANSITION TOWARDS DEVELOPMENT IN NORWAY

Emiliana Oana Tatarcan

PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași 169

UNDERSTANDING THE IRANIAN DIPLOMATIC SPEECH INTO

THE RŪḤĀNĪ ERA

Irina Erhan

PhD Student, "Mihai Viteazul" National Intelligence Academy 176

A QUARTER CENTURY OF HUNGARIAN CONFESSIONAL EDUCATION IN BIHOR AND SATU MARE COUNTIES-CONSEQUENCES, FUTURE DILEMMAS

Andras, PHD

Partium Christian University, Oradea 189

THE SOCIAL LIFE OF THE FIRST ROMANIANS IN THE NORTH OF THE UNITED STATES OF AMERICA

Iuliana Neagoș

Assist., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu 196

ACTUAL CONCERNS OF THE EUROPEAN UNION IN THE MATTER OF REFUGEES

Oana Elena Gălățeanu

Assist. Prof., PhD, "Dunărea de Jos" University of Galați.....204

QUEEN ELIZABETH II OF THE UNITED KINGDOM AND KING MIHAI I OF ROMANIA OR MONARCHIC
 CONSTITUTIONALISM IN THE SERVICE OF THE NATION – BAGEHOTIAN PRESCRIPTIONS IN THE ROYAL
 DISCOURSE

Marina Cristiana Rotaru

Assist. Prof., Technical Construction University of Bucharest.....214

NATIONAL IDENTITIES AND ACCULTURATION IN THE PROCESS OF MIGRATION

Loredana Florentina Cătărașu

PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași 224

THE CONCEPT OF IDENTITY IN BANAT REGION

Codruța Diana Simionescu

PhD Student and Ilie Rădoi, PhD Student, West University of Timișoara 233

RUSKII MIR. A MODEL OF SOFT POWER IN THE AGE OF MULTICULTURALISM

Veronica Onea

PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca.....240

CONTEMPORARY TERRORISM. CASE-STUDY: THE EMERGENCE OF ISIS

Diana Secară

PhD Student "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca.....250

THE DIMENSION OF DUALITY IN RŪHĀLLĀH ḤOMEĪNĪ'S POLITICAL THOUGHT

Irina Erhan

PhD Student, "Mihai Viteazul" National Intelligence Academy 258

IS THE FRENCH CAPITAL A MAJOR PLAYER IN THE POST-COMMUNIST ROMANIA'S DEVELOPMENT AND
 MODERNIZATION?

Elena Rusu

PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca.....269

MULTICULTURALISM – PERSPECTIVES OF POLITICAL PHILOSOPHY

Ana Daniela Farcaș

Assist., PhD, Technical University of Cluj-Napoca – Baia Mare Northern University Center 278

THE GENESIS OF POLITICAL PARTIES

Florentina Corina Floarea

Assist., PhD Student, ULIM, Chișinău 285

PRIVATE-PUBLIC PARTNERSHIP. IMPLICATIONS AT THE EUROPEAN UNION LEVEL AFTER THE FINANCIAL AND ECONOMIC CRISIS

Oana Maria Albescu

PhD, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca 290

SOCIAL REALITIES IN HAITI: THE DRAMA OF SURVIVAL

Ștefan-Iaroslav Daniel

PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca / "Vasile Goldiș" University of Arad 299

OBAMACARE – A TRADEMARK OF THE PRESIDENT. A SPEECH ANALYSIS

Ada Maria Țîrlea

PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca 310

EUROPEAN IDENTITY – BETWEEN CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS AND THE CONSTRUCTIVIST PARADIGM

Corina Popa

PhD Student, University of Bucharest 322

OPINION POLLS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND ROMANIA ABOUT THE UNION PROJECT

Nicolae Țîbrigan

Radu Cupcea, "Ion I. C. Brătianu" Research Institute of the Romanian Academy 332

THE CULTURAL DIMENSION OF GLOBALIZATION AND THE ISSUE OF MULTICULTURALISM

Flavia-Tania Ștefan

PhD Student, University of Bucharest 347

POWER NETWORKS, CONTACTS, AND INTERACTIONS OF LOCAL POLITICAL ELITES IN EAST-CENTRAL EUROPE

Roxana Marin

PhD Student, University of Bucharest.....366

TWO GEOSTRATEGIC PERSPECTIVES AND THEIR IMPLICATIONS ON THE CONCEPT OF GLOBALIZATION

Ion Cordoneanu

Prof., PhD, "Dunărea de Jos" University of Galați

Abstract: In this paper I will refer on two authors who developed geopolitical analysis with a very important impact among specialists interested in theories referring on globalization, by international relations perspective. On the one hand, Samuel Huntington launched in 1993 the concept of „clash of civilizations” and „borders between civilizations”, in order to support the role of religion as the main criteria of separation, thus predicting that future international conflicts will start rather of cultural factors, than economic or ideological. On the other hand, George Friedman, in his analysis launched at STRATFOR, has predicted, starting with 2009, a series of conflicts for the next 10 or 100 years, with important consequences on the international relations system and globalization.

In this paper I try to analyze the common features and differences between those approaches, in order to determine if the concept of globalization whether to be redefined or, at least, re-founded on the new tense realities, even conflictual of a very dynamic international system.

Keywords: the clash of civilizations, cultural wars, globalization, Huntington, Friedman.

Începând cu anii 90, paradigma dezvoltată de Samuel Huntington în *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*¹ se impunea pe piața globală a ideilor și părea că este confirmată odată cu evenimentele desfășurate la 11 Septembrie 2001 la World Trade Center. Teoria lui Huntington acreditează ideea că democrația liberală originată și specifică spațiului Occidental euro-atlantic și iudeo-creștin nu poate fi transferată și în alte culturi. De aici, Huntington deducea, spre deosebire de Francis Fukuyama², că istoria este o continuă confruntare între civilizații fundamentate pe seturi ireductibile de valori. Teza principală a lui Huntington este formulată ca alternativă la modelele anterioare de analiză a relațiilor internaționale și susține că sistemul internațional a devenit multipolar și multicivilizațional și că identitatea cultural-civilizațională modelează tendințele coezive și respectiv conflictuale de după Războiul Rece și anticipează totodată că viitoarele conflicte internaționale vor fi declanșate “mai degrabă de factori culturali decât de economie sau ideologie”³, de-a lungul unor așa-numite “falii intercivilizaționale”. Dacă în perioada “războiului rece” conflictele observabile la nivel internațional s-au purtat de fapt mai mult

într-un registru ideologic, după 1989 acest conflict a fost înlocuit de unul purtat între civilizații. Civilizațiile sesizate de Huntington au înlocuit statele sau instituțiile ca actori principali ai sistemului internațional, adevărate centre de putere cu capacitatea de a remodela structura întregului sistem internațional. Odată cu sfârșitul comunismului, civilizațiile se afirmă tot mai pregnant pe scena internațională, fapt care determină conflicte între ele, de-a lungul unor “falii” care le separă. Din punct de vedere al reformulării dinamicii sistemului internațional, principalele conflicte, adaugă Huntington, se vor desfășura între Occident pe de o parte, și civilizațiile islamică și confucianistă pe de altă parte. Huntington identifică opt civilizații majore: occidentală, confucianistă/ sinică, japoneză, islamică, hindusă, slavo-ortodoxă, latino-americană și, „posibil” –adaugă el – africană – principalele structuri de putere la ora actuală în sistemul internațional. În viziunea expusă, se consideră că toate cele opt civilizații, mai puțin una, includ religia în structura lor, iar pentru unele dintre ele, religia este chiar elementul definitoriu. Pentru a rezuma întreaga sa teorie, Huntington susține că ceea ce caracterizează în mod definitoriu civilizația este religia și că, în consecință, ciocnirile din sistemul internațional se desfășoară, în fapt, între religii⁴.

Ceea ce unii analiști constată este faptul că civilizația occidentală perpetuează o auto-reprezentare centralistă, conform căreia modernizarea este un concept euro-atlantic care trebuie implantat și în afara granițelor. „Europenizarea” în afara Europei, numită în mod uzual „modernizare”, face posibilă globalizarea. Această ideologie occidental-centristă poate fi citită printre rânduri – sau în spatele lor – și în construcția teoretică a lui Huntington care distinge între *modernizare* și *occidentalizare* și susține că lumea de astăzi devine din ce în ce mai modernizată la nivel global, prin elemente de natură materială și civilizațională propriu-zise, dar din ce în ce mai puțin occidentalizată, în privința acelor elemente sociale, culturale și axiologice specifice Occidentului.

În plus, construcția lui Huntington reia teoria „declinismului”, inaugurată de Oswald Spengler în „Declinul Occidentului” (1918; 1922), care înlocuia filosofia istoriei cu filosofia culturii, dar continuată de Paul Kennedy în 1988 în cartea sa *The Rise and Fall of Great Powers*⁵. Aici, Kennedy prezice că „toate marile puteri ajung într-un moment în care cheltuielile militare, de menținere a sferei dominației lor (hegemonice sau imperiale), ajung să depășească în mod serios profiturile obținute de pe urma acestei dominații. Odată ce în mod consistent investițiile în sfera puterii militare ajung să aibă prioritate față de creșterea și diversificarea economică, declinul e inevitabil”⁶. Dacă Kennedy vorbea însă de un declin exclusiv al influenței și puterii SUA în lume ca urmare a “supraîntinderii” lor (*overstretching*), Huntington extinde, în căutarea originalității, acest presupus declin asupra întregii lumi occidentale (concepută ca civilizație de sine stătătoare) și îl consideră vizibil din punct de vedere demografic, militar, economic și moral-spiritual.

În acest context, esența fenomenului de globalizare constă în aceea că doar acele țări care s-au supus suficient procesului de modernizare, sunt capabile să se integreze sistemului global care guvernează economia, politica, cunoașterea, educația, cultura și alte aspecte ale societății globale, celelalte rămânând la periferia acestui sistem. Pe de o parte, globalizarea supune întreaga lume forțelor modernității (capitalismul industrial, statul birocratic, știința, tehnologia) pe care Vestul le-a dezvoltat în ultimii cinci sute de ani⁷. Pe de altă parte, în mijlocul unor neașteptate afluențe de ordin material și a unei eficiențe organizaționale, utilizând cele mai avansate tehnologii și cele mai recente cunoștințe științifice, suntem într-un declin cultural, moral, intelectual și spiritual fără precedent.

Analiza desfășurată de George Friedman stabilește ca perioadă temporală tot ultimii cinci sute de ani, în care, susține autorul *Următorilor 100 de ani. Previziuni pentru secolul XXI*, „centrul sistemului internațional a fost Europa, imperiile sale creînd un sistem global unic pentru prima oară în istoria umanității”⁸. Prezentul este dominat de Statele Unite ale Americii, a căror cultură se va răspândi și-și va lăsa amprenta asupra lumii.

În opinia lui Friedman, la fel cum cultura franceză sau cea britanică au influențat lumea cât timp s-au aflat la putere, la fel și cultura americană, așa tânără și barbară cum este ea acum, va determina felul în care lumea va gândi și va trăi. Astfel, studiul secolului XXI înseamnă studiul Statelor Unite: „Evenimentele din secolul XXI vor pivota în jurul Statelor Unite. Asta nu presupune neapărat că Statele Unite reprezintă un regim drept și moral. Și nici nu înseamnă că America a dezvoltat deja o civilizație matură. Înseamnă însă că, în multe privințe, istoria Statelor Unite va fi istoria secolului XXI”⁹.

Friedman dezvoltă sumar conceptul de „războaie culturale”, dar din perspectiva sociologiei familiei, mai degrabă, conceptul de religie lipsind din analizele sale: „În Statele Unite, unde se vorbește de „războaie culturale”, câmpul de luptă este familia și definirea ei. Toate societățile sunt împărțite între tradiționaliști și cei care încearcă să redefinească familia, femeile și sexualitatea. Acest conflict se va intensifica în secolul XXI, însă tradiționaliștii duc o luptă de apărare pe care o vor pierde, în cele din urmă”¹⁰.

Urmând analizele lui Friedman, globalizarea este văzută ca un proces de hegemonie americană, în care factorii militar și cel economic sunt subsumați unei reprezentări culturale în centrul căreia stă nivelul de dezvoltare tehnologică: „Cultura americană este un melanj de Biblie și computer, de valori tradiționale și inovații radicale. Computerul va remodela la rândul lui cultura americană, devenind adevăratul fundament al hegemoniei culturale americane. Cei care nu adoptă modelul american, nu pot avea o economie modernă”¹¹. Friedman revine la modelul centrat pe supremația Statelor Unite ale Americii, opinie exprimată încă din debutul cărții *Următorul deceniu. Impreiu și Republică într-o lume în*

schimbare, atunci când afirmă că imperiul american „a luat naștere fără planificare sau intenție”¹². O asemenea reprezentare istoricistă nu se poate armoniza decât cu o imagine a sistemului internațional global care să cultive fragmentarea și constrolul strategic al tuturor regiunilor: „Neavând nici un rival la hegemonia globală, președintele trebuie să privească lumea ca pe o serie de regiuni separate și, astfel, să înceapă să creeze balanțe de putere în aceste regiuni, parteneri de coaliție și planuri de intervenție în caz de necesitate. Țelul strategic trebuie să fie prevenirea ascensiunii vreunei puteri care s-ar putea împotrivi Statelor Unite, în orice colț al lumii”¹³. Globalizare? – da!, cu condiția să fie controlată de liderul simbolic de la Casa Albă!

Oricum ar fi înțeleasă, ca ciocnire între civilizații / religii sau ca proces prin care un lider global echilibrează geostrategic, politic și economic un sistem întreg, globalizarea reprezintă, din perspectiva celor doi autori, un *oikumene* secular alternativ. Stă mărturie însuși „crezul american” – o identitate ideologică cu rădăcini culturale lansată ca brand identitar de Gunnar Myrdal în *The American Dilemma* (1944), ale cărei elemente constante au fost demnitatea umană, egalitatea indivizilor, drepturile inalienabile (libertate, dreptate, oportunități egale) – Huntington îl definea drept *crezul secular al unei națiuni cu sufletul unei biserici*. De aceea, dacă originea globalizării se găsește în pământ american, este pentru că Statele Unite ale Americii și-a proiectat misiunea terestră, asemenea poporului ales, cu un destin special sub guvernarea divină a unei „religii civile”.

Nu putem încheia fără a-l pomeni pe întemeitorul unei discipline în structura căreia conceptul de globalizare își găsește locul său natural prin complexitatea fenomenului pe care-l circumscrie: este vorba despre teoria relațiilor internaționale și „părintele ei fondator”, Hans J. Morgenthau¹⁴. În lumina teoriei lui Morgenthau, Huntington și Friedman construiesc perspective mai degrabă ideologizante, decât științifice, cu un mare grad de speculație și susceptibile instrumentalizărilor de tot felul: pentru primul, predictibilitatea rămâne neîntemeiată din punct de vedere metodologic, pentru celălalt, metodologia cerută de o analiză geostrategică este aproape absentă. Morgenthau rămâne un monument de rigurozitate a documentării și analizei și un model pentru teoreticienii și practicienii în domeniu, de o asemenea importanță, încât opera sa este recunoscută ca atare chiar de către cei care nu împărtășesc orientarea sa.

Note

1. Inițial într-un articol intitulat *The Clash of Civilizations?* („Foreign Affairs”, Vara 1993, vol 72, nr. 3, Council on Foreign Relations Inc. 1993) și, ulterior în cartea *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* (New York, Simon and Shuster, 1996; ed rom. *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Editra Antet, 1998).

2. Francis Fukuyama, *Sfârșitul istoriei și ultimul om*, Editura Paideia, 1994.
3. Samuel Huntington, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Editura Antet, 1998, p. 136.
4. Dacă luăm în considerare ultimele evenimente începând cu „Charlie Hebdo” și până la fenomenul imigraționist al maselor de refugiați sirieni, vom constata cu ușurință că factorul religios reprezintă una din dimensiunile importante în analiza realităților internaționale contemporane.
5. Paul Kennedy, *Ascensiunea și decăderea marilor puteri*, Editura Polirom, 2011.
6. *ibidem*, p. 592.
7. Harry Redner, *Totalitarianism, Globalization, Colonialism. The Destruction of Civilization since 1914*, Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey, 2014.
8. George Friedman, *Următorii 100 de ani. Previziuni pentru secolul XXI*, Editura Litera, 2012, p. 12.
9. *ibidem*, p. 22.
10. *ibidem*, p. 54.
11. *ibidem*, p. 68.
12. George Friedman, *Următorul deceniu. Imperiu și Republică într-o lume în schimbare*, Editura Litera, 2011, p. 23.
13. *ibidem*, p. 33-34.
14. Hans J. Morgenthau, *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, 2007.

Bibliography:

- Morgenthau, Hans J., *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, 2007.
- Friedman, George, *Următorul deceniu. Imperiu și Republică într-o lume în schimbare*, Editura Litera, 2011.
- Friedman, George, *Următorii 100 de ani. Previziuni pentru secolul XXI*, Editura Litera, 2012.

Redner, Harry, *Totalitarianism, Globalization, Colonialism. Th Destruction of Civilization since 1914*, Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey, 2014.

Kennedy, Paul, *Ascensiunea și decăderea marilor puteri*, Editura Polirom, 2011.

Huntington, Samuel, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Editra Antet, 1998.

Fukuyama, Francis, *Sfârșitul istoriei și ultimul om*, Editura Paideia, 1994.

Huntington, Samuel, *The Clash of Civilizations?*, „Foreign Affairs”, vara 1993, vol 72, nr. 3, Council on Foreign Relations Inc. 1993.

THE GEOPOLITICAL IMPORTANCE OF ROMANIA'S ACCESS TO THE BLACK SEA

Nicolae Iuga

Prof., PhD, "Vasile Goldiș Western University of Arad

Abstract: Romania's proximity to the Black Sea has always been, since the Middle Ages to the early XXI century, a very important issue both commercially and strategically.

In the Middle Ages, access to the Black Sea was restricted and controlled by the Ottoman Empire. Subsequently, following successive Russo-Turkish wars, the interest to have an increasingly extended Pontic facade has been shown by other countries that are riparian neighbors with Romania, the Tsarist Empire and Bulgaria, but after it has gained its independence from the Ottoman Empire. Romania's relations with Russia and Bulgaria concerning Romania's proximity to the Black Sea were complex, often bearing the mark of divergent political interests.

Recently, the reentering of Crimea in composition of the Russian Federation by referendum is a major historical event that can lead to particularly important political consequences, economic and international law. The article evaluates these consequences.

Keywords: Romania's access to the Black Sea, Russian Federation, Romania, Bulgaria, Crimea.

Dosarul relațiilor româno-ruse privind ieșirea României la Marea Neagră

În anul 1853 izbucnește Războiul Crimeii, între Imperiul Rus și cel Otoman. Un rol semnificativ în atragerea puterilor occidentale, a Marii Britanii mai ales, în conflictul din Orient, l-a avut așa-numita „chestiune Sulina”, adică disputa diplomatică ruso-britanică vizând navigația

prin gurile Dunării¹. Astfel, după anul 1829, cabinetele occidentale erau tot mai convinse de faptul că Rusia sabota liberul comerț prin porturile Brăila și Galați, pentru a favoriza schimburile propriilor debușeuri, al Odessei în special. Pe măsură ce Principatele deveneau și o valoroasă piață de aprovizionare și desfacere în schimburile economice internaționale, iar introducerea navigației cu aburi pe fluviu creștea exponențial valoarea comercială a regiunii, atitudinea Rusiei în chestiunea navigației prin gura Sulina a devenit un exemplu clar despre tratamentul discriminatoriu al rușilor față de competitorii lor comerciali.

Înainte de izbucnirea Războiului Crimeii din 1853, cercurile politico-economice occidentale analizaseră oportunitatea includerii Dunării între fluviile internaționale care respectau principiile Tratatului de la Viena (1815), o soluție potrivită pentru a garanta acest fapt fiind îndepărtarea Rusiei de la gurile Dunării. Intenția a căpătat o formă concretă în 1854, în contextul negocierilor de după implicarea Marii Britanii și Franței în Războiul Crimeii, punctul doi dintre cele patru cereri ultimative adresate Rusiei de guvernele de la Londra, Paris și Viena fiind tocmai asigurarea libertății navigației pe Dunăre.

În cursul tratativelor de pace au apărut însă două probleme în directă legătură cu gurile Dunării: era vorba de Insula Șerpilor și „chestiunea Bolgrad”. Prima, aceea a Insulei Șerpilor, luată de către ruși de la turci, al cărei statut era oarecum incert, căci Tratatul nu menționa expres cui trebuia să-i revină. Astfel, considerându-se stăpână de drept, Rusia a trimis pe insulă, în vara anului 1856, o mică garnizoană care trebuia să administreze farul construit acolo de către britanici, important reper pentru navigatori. Guvernul rus susținea că disputa vizând stăpânirea insulei trebuia supusă deciziei colective a puterilor europene, poziție ce se bucura de tot mai mulți susținători și în Franța.

Încă și mai spinoasă devenise chestiunea delimitării frontierei din sudul Basarabiei, în condițiile în care, în iunie 1856, reprezentanții Rusiei pretindeau că hărțile folosite la Paris fuseseră greșite și prost interpretate. Astfel, delimitarea frontierei trebuia să se facă la sud de orașul Bolgrad, care urma să rămână Rusiei. Cum rușii arătau că există două așezări cu acest nume, numite Noul și Vechiul Bolgrad, Imperiul Țarist susținea că trebuia urmată granița localității care îi oferea mai mult teritoriu, dar care, printr-o serie de canale, comunica cu Dunărea, ruinând astfel unul dintre scopurile strategice majore ale tratatului, excluderea Rusiei din rândul riveranilor Dunării². Rusia considera că trebuie să primească în totalitate coloniile de bulgari ce-și aveau centrul la Bolgrad. Franța a încercat să medieze un compromis: cedarea

¹ Paul Cernovodeanu, *Relațiile comerciale româno-engleze în contextul politicii orientale a Marii Britanii (1803-1878)*, Cluj-Napoca, 1986, p. 22

² Radu R. Florescu, *The Struggle against Russia in the Roumanian Principalities, 1821-1854*, Iași, 1997, p. 39.

Insulei Șerpilor către Turcia, în schimbul unor concesiuni făcute Rusiei în sudul Basarabiei, în vreme ce țarul Alexandru al II-lea a solicitat ca punctele în dispută să fie analizate în cadrul unei conferințe a marilor puteri.

Pe 6 ianuarie 1857, plenipotențiarilor puterilor europene au acceptat ca Insula Șerpilor să fie acordată Turciei, iar Rusia să primească o compensație teritorială în zona lacului Ialpuș, cu respectarea principiului excluderii sale de la gurile Dunării. Trebuie spus că soluția la care se ajunsese fusese mediată de Napoleon al III-lea, care desenase linia graniței ce oferea Moldovei ambele Bolgraduri și lăsa Rusiei Comratul și o colonie de circa 8.000 bulgari, graniță acceptată de Marea Britanie. O altă prevedere menită să sporească stabilitatea regiunii era transferarea Deltei Dunării de la Moldova către Imperiul Otoman, care avea mai multe resurse de a o apăra și de a asigura condiții optime de navigație către porturile Galați și Brăila. Se finalizau astfel cu succes pentru diplomația ofensivă a premierului britanic Palmerston complicate aspecte ce vizau asigurarea deplinei internaționalizări a gurilor Dunării. Cât despre Basarabia, ea servise încă o dată, după războaiele napoleoniene, ca teritoriu de compensație în jocul dintre marile puteri europene.

Mai târziu, în anul 1876, izbucnesc războaiele naționale în Bosnia, Herțegovina și Bulgaria, care se resimt din plin și în Dobrogea. Rusia a susținut pe toate căile mișcările anti-otomane ale slavilor din Peninsula Balcanică și căuta un prilej pentru a declara război Imperiului Otoman și a împinge Imperiul rus tot mai mult către sud. Țarul Alexandru al II-lea viza direct obținerea Basarabiei de Sud (Bugeacul), în urma dezmembrării Imperiului Otoman.

Primele tatonări dintre România și Rusia au avut loc în toamna anului 1876 la întâlnirea de la Livadia, în Crimeea. Rusia avea neapărată nevoie de permisiunea României de a-i traversa teritoriul către Turcia. La 4 aprilie 1877, România și Rusia au semnat la București Convenția prin care România permitea armatelor ruse să traverseze teritoriul românesc spre Balcani, în schimbul obligației de a respecta integritatea teritorială a statului român. Apoi au urmat ample operațiuni militare ruso-române pe teritoriul Bulgariei. După căderea Plevnei în toamna lui 1877 și semnarea armistițiului în ianuarie 1878, Dobrogea este complet părăsită de armatele turcești.

La 19 februarie 1878 se semnează Tratatul de pace de la San Stefano, prin care se recunoștea independența României, Serbiei și Muntenegrului, precum și autonomia Bulgariei. Rusia urma să cedeze Dobrogea României, în schimbul Basarabiei de sud, un teritoriu românesc retrocedat de către Rusia Moldovei după Războiul Crimeii. Guvernul României s-a văzut în situația dificilă de a alege între două teritorii românești față de care Rusia nu avea alt drept decât

cel al armelor³. Diplomația română a încercat, fără succes, să facă demersuri pe lângă marile puteri și a protestat pe lângă guvernul imperial rus.

Între 13 iunie și 13 iulie 1878, au avut loc lucrările Congresului de la Berlin, sub conducerea cancelarului german Otto von Bismarck și cu participarea celor șapte puteri europene. România a participat doar ca observator și numai la ședințele care o vizau în mod direct. Unica ședință la care au fost acceptați Ion C. Brătianu și Mihail Kogălniceanu a fost cea din 22 iunie 1878. Cu această ocazie cei doi au prezentat un memoriu în cinci puncte, în care au revendicat pentru România insulele din Delta Dunării și Insula Șerpilor și au subliniat prevederile acordului cu Rusia de la Livadia privind sudul Basarabiei, acord încălcat de partea rusă. Rusia s-a arătat dispusă la orice concesi teritoriale, dar nu accepta sub nici o formă să renunțe la sudul Basarabiei.

Ion C. Brătianu s-a opus vehement dezlipirii oricărui teritoriu de România. Principele Carol al României, sfătuit și de tatăl său, era înclinat să accepte Dobrogea la schimb, convins fiind că avantajele economice și strategice ale deschiderii Regatului la Marea Neagră și implicit la lumea întreagă, depășeau cu mult avantajele reduse pe care le puteau aduce un teritoriu dobrogean sărac în resurse sau pierderea Basarabiei de sud. Kogălniceanu a înclinat și el către acest compromis, astfel că poziția oficială a României s-a îndreptat în această direcție.

La 13 iulie 1878 părțile au căzut de acord și au semnat forma finală a Tratatului de la Berlin, din care articolele 22-46 prevedeau dispozițiile referitoare la România. Marile puteri recunoșteau independența totală a României față de Imperiul Otoman și atribuiau României Dobrogea formată din insulele care alcătuiau Delta Dunării, sangeacul Tulcei cu districtele Kilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hârșova, Kiustenge și Medgidia, precum și ținutul „la sud de Dobrogea” până la o linie care pleca de la vest Silistra și până la Mangalia⁴. Prin același Tratat, Insula Șerpilor revenea României. În toamna anului 1878 autoritățile române s-au retras din cele trei județe Ismail, Cahul și Bolgrad, după care Rusia a ocupat Basarabia de Sud, conform dispozițiilor Tratatului de la Berlin. În același timp partea română a început pregătirile pentru unirea Dobrogei cu România.

După stabilirea suveranității statului român și evacuarea rusească a Dobrogei, România se găsea cu 240 km de fațadă maritimă, împreună cu portul Constanța, care îi deschidea drumul către mările și oceanele lumii și implicit posibilitatea să intre în legături economice, politice și culturale cu întreaga lume.

³ Stelian Neagoe, *Istoria Unirii Românilor*, Editura Diogene, București, 1993, p. 53.

⁴ A. Rădulescu, Ion Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*, Editura Ex Ponto, Constanța 1998, p. 78.

Lucrurile iau o altă întorsătură în debutul celui de al doilea război mondial. Pe 28 iunie 1940, URSS adresează un ultimatum Regatului României, prin care cere evacuarea armatei și a administrației românești din Basarabia – provincie istorică românească ce s-a unit liber consimțit cu Regatul României la 1918 – și cedarea acestui teritoriu dintre Nistru și Prut către URSS. Prin această notă ultimativă, URSS cerea practic revenirea la frontierele dintre România și Rusia existente la anul 1878⁵, an de referință în care Insula Șerpilor, situată la 45 km de la gurile Dunării în largul Mării Negre, aparținea României. Dar la sfârșitul războiului, în toamna anului 1944, URSS ocupă militar cele patru insule existente pe brațul Chilia al Deltei Dunării, curs de apă care constituia frontiera cu URSS, iar în mai 1948 ocupă și Insula Șerpilor din Marea Neagră, preluată de la statul român printr-un simplu proces-verbal, insulă care prin Tratatul de la Berlin din 13 iulie 1878 era atribuită României. Aceste insule au fost ocupate abuziv de către armata sovietică, fără ca Tratatul de Pace de la Paris din 1946 să prevadă cedarea lor către URSS⁶.

Insula Șerpilor nu a mai fost restituită României niciodată, mai ales că prin 1980 în platoul continental al acestei insule s-au desoperit mari zăcămintele de petrol și gaze naturale. După ocuparea abuzivă a insulei, sovieticii au instalat aici o importantă bază militară și radare de supraveghere maritimă și aeriană a Mării Negre și a Peninsulei Balcanice.

După destrămarea URSS din 1991, insula a trecut în componența noului stat independent Ucraina, ca succesoare de drept a acestei zone a fostei URSS. După aceea, statul ucrainean a pretins în fals că Insula Șerpilor are statut de „insulă locuită” și că în această calitate trebuie să i se acorde, pe lângă ape teritoriale, un platou continental și zonă economică exclusivă. Platoul continental din jurul Insulei Șerpilor a fost subiect al unei dispute între România și Ucraina, litigiu care s-a judecat la Curtea Internațională de Justiție de la Haga. Zona în dispută cuprindea un areal de 12.000 km², deoarece partea ucraineană își fixase revendicările mult la apus de linia echidistantă între coastele sale și cele ale României. Miza disputei româno-ucrainene a fost în primul rând strategică (accesul în apele teritoriale) și economică, adică posibilitatea exploatării resurselor de hidrocarburi. Ambele părți au declarat, înaintea pronunțării deciziei finale a Curții, că o vor respecta, indiferent care va fi aceea⁷. CIJ, prin decizia nr. 2009/9 din 3 februarie 2009 a acordat 79,34% din zona în dispută României, anume 9.700 km² cu o adâncime medie de peste 50 m, iar Ucrainei 20,26% din zona în dispută anume 2.300 km² cu o adâncime medie sub 50 m.

2. Dosarul relațiilor româno-bulgare privind ieșirea României la Marea Neagră

⁵ Dan Cătănuș, *Gheorghe Gheorghiu-Dej la Stalin*, INST, București, 2012, p. 194.

⁶ Aurelian Teodorescu - *Insula Șerpilor - între forța dreptului și dreptul forței*, București, 1999

⁷ Alina Neagu (3 februarie 2009), www.hotnews.ro, *Verdict favorabil Romaniei la Curtea Internationala de Justitie: Insula Serpilor nu are statut juridic de insula, ci de stinca*, consultat la 4 iulie 2014.

Independența României la 1877-1878 a presupus sacrificii umane și materiale enorme chiar pe teritoriul bulgar, dar victoriile împotriva Imperiului otoman au fost în final răsplătite inechitabil de către puterile Europei⁸. României i s-a recunoscut doar condiționat independența, iar frontiera dobrogeană a devenit un motiv de nemulțumire atât la Nord cât și la Sud de Dunăre. În primii ani ai Principatului Autonom al Bulgariei înființat după 1878, bulgarii au arătat o anumită recunoștință față de sacrificiul armatei române pe teritoriul Bulgariei, întrucât armata română a contribuit la eliberarea Bulgariei de sub Imperiul Otoman, dar curând după proclamarea independenței Bulgariei la 1908, lucrurile au început să se estompeze, pentru ca mai apoi să ia o întorsătură contrară.

Cel de-al doilea moment important, care a oferit imagini consistente ale rivalității dintre români și bulgari privind ieșirea la marea Neagră, a fost războiul din vara anului 1913, cunoscut ca Al Doilea Război Balcanic. Evenimentul în sine nu reprezenta decât deznodământul unei crize politice prelungite, începută odată cu declanșarea primului Război Balcanic în toamna anului 1912.

Tratativele româno-bulgare angajate la București sau la Londra au stat tot timpul sub semnul unei mari nervozități. Atât în Bulgaria cât și în România, relațiile politice încordate au devenit o temă de dezbatere la tribuna parlamentară și în însemnările presei. În privința opiniei publice românești, se poate observa că disputa teritorială cu Bulgaria a reprezentat unul dintre rarele momente când ea s-a pronunțat cu vivacitate asupra unei teme de politică externă. Lideri de partid, deputați, istorici sau publiciști incitau și mai mult spiritele, solicitând repararea unei vechi nedreptăți prin implicarea imediată a țării în război.

Istoricul A. D. Xenopol publica, în numărul din 10 decembrie 1912 al prestigiosului "Journal de Débats", un articol intitulat „Les Revendications de la Roumanie”, în care își propunea să demonteze toate acele opinii „rău voitoare” din Occident, care acreditaau ideea că românii ar pretinde să se îmbogățească, sau să-și extindă teritoriul pe seama sângelui vărsat de bulgari. Motivul pentru care România solicita rectificarea frontierei era legat de cedarea fortăreței Silistra. Vechiul Regat avea tot dreptul – susținea marele istoric – să revendice stăpânirea acestui oraș, fiindcă numai așa i se putea garanta stăpânirea pașnică asupra Dobrogei⁹. Xenopol inserează în articolul său și un scurt istoric al disputelor dintre cele două popoare pentru stăpânirea Dobrogei, ajungând la concluzia că turcii au fost cei care au stăpânit acest teritoriu vreme de aproape 500 de ani (1400 - 1878), după care el a revenit României prin tratatul de la Berlin, în schimbul celor trei județe din sudul Basarabiei. România a plătit pentru obținerea

⁸ Sorin Liviu Damian, *România și Congresul de Pace de la Berlin*, București, Ed. Mica Valahie, 2005, p. 130.

⁹ A.D. Xenopol, *Românii și Austro -Ungaria*, Iași, Tipografia H. Goldner, 1914, p. 37.

Dobrogei de la ruși cu o parte din teritoriul său național. În concluzie, bulgarii nu aveau niciun drept asupra Dobrogei, pentru că ea nu le-a aparținut niciodată în istorie. Acest gen de reacții erau familiare pe ambele maluri ale Dunării.

În Bulgaria s-a iscat o veritabilă campanie de presă împotriva revendicărilor teritoriale românești, respectiv disputa privind Silistra. Se acredita ideea că în cadrul Congresului de la Berlin, prin cedarea Dobrogei către România, s-ar fi comis o nedreptate istorică în dauna Bulgariei, pentru că acest teritoriu era locuit majoritar de către bulgari, apreciere falsă din punct de vedere statistic. Românii considerau problema definitiv îngropată prin Tratatul de la Berlin din 1878. Argumentele părții române, conform cărora viitoarele relații de bună vecinătate dintre cele două state necesită o frontieră bine păzită, erau considerate de-a dreptul „comice” de către publicațiile de la Sofia. Se considera că frontiera comună ar trebui modificată, dar în detrimentul României. În acest fel, cel mai nimerit traseu ar fi fost acela care urma linia „fruntariei naturale”, adică Dunărea, ceea ce ar fi lăsat România complet fără ieșire la mare. Faptul – susțineau bulgarii – ar fi permis „unirea definitivă a tuturor teritoriilor bulgărești”¹⁰, iar această rectificare de frontieră, pe care Sofia intenționa chiar să o propună în mai multe rânduri, s-ar fi întemeiat pe acorduri internaționale (conform tratatului de la San Stefano, Dobrogea până la Tulcea revenea Bulgariei). Prin tratatul de la Berlin, Silistra ar fi fost privată de hinterlandul său, iar Bulgaria de o provincie bogată. Așadar, în măsura în care pierderea Dobrogei la 1878 era o nedreptate în sine, cine ar mai fi tolerat ca Bulgaria să suporte o nouă umilință și la 1912? Este cât se poate de evident că această atmosferă de încordare a creat o imensă presiune în jurul tratativelor româno-bulgare.

În repetate rânduri, rapoartele diplomatice ale miniștrilor străini acreditați la București au indicat o stare de încordare ce s-a răsfrânt negativ asupra imaginii țării dincolo de granițe¹¹. Imaginile despre celălalt au fost proiectate mai întâi la nivel înalt și apoi s-a dispersat pe larg în cercurile opiniei publice. În diverse articole de presă, note, însemnări sau scrieri propagandistice și-au găsit cu ușurință locul caracterizări umilitoare pentru orgoliul național al unor popoare, pe care, în acele cumplite vremuri, nu doar Dunărea le despărțea.

Bulgarii erau numiți de către presa din România: „urmașii lui Asparuch”, un popor cu instincte bestiale, care își satisfăcea sentimentele josnice de răzbunare prin jafuri, incendii, violuri și măceluri aspra unor ființe slabe și fără apărare. Ei dispuneau de o mentalitate de „cuceritori primitivi”, pentru care singurul ideal politic urmărit era stăpânirea de pământuri

¹⁰ Antoaneta Olteanu, *Homo balcanicus. Trăsături ale mentalității balcanice*, Editura Paideia, București, 2004, p. 135-136.

¹¹ Arhiva M. A. E., Fond Problema 21 (1878 -1913), vol. 113 , Rapoarte de la Sofia (1912 -1913), f. 50-51.

străine, cât mai întinse cu putință. Europa civilizată și-ar fi întors înșelată și scârbită fața de la acest popor pe care, nu cu mult timp în urmă, îl socotea cel mai energic reprezentant al civilizației în Orient. Din toată Peninsula Balcanică, bulgarii erau considerați poporul cel mai crud, cel mai sălbatic. Se spunea că, încăpățânați și îndărătnici, ei i-au atacat pe sârbi și greci, gonindu-i de pe pământurile lor. Motivația mobilizării la români era una simplă: pe lângă necesitatea de a asigura liniștea la frontieră, „chemarea” armatei răspundea și unor imperative europene. Cum războiul pornit de bulgari însemna și „o luptă împotriva civilizației și progresului”, prin care „o hoardă de barbari și de sălbatici”, înarmați cu tunuri și arme perfecționate, au produs dezordine prin setea lor de sânge, scopul mobilizării „mândrei armate române” era acela de a apăra pacea și liniștea Europei¹².

De cealaltă parte, presa și opinia publică bulgară găseau cuvinte cel puțin la fel de ofensatoare față de România. Atitudinea de superioritate a românilor în raport cu civilizația și cultura bulgarilor a fost sancționată prin critica mentalității ambigue și a comportamentului duplicitar românesc. Existau caricaturi ce personificau România în ipostaza unui țăran care caută să șterpească Silistra din buzunarul unui bulgar, preocupat să sfarme porțile Adrianopolului. Presa sofioță publica articole din care rezulta comportamentul duplicitar, înjositor al României, care, atunci când armata bulgară se pregătea să pornească spre eliberarea fraților aromâni din Macedonia, se hotărâse a da lovitura decisivă, în al doilea Război Balcanic. Vecinii români, considerați „ciocoi”, ar fi trebuit să ia aminte și asupra faptului că un război cu Bulgaria putea însemna și ridicarea a zeci de mii de țărani români, dornici să pornească o nouă răscoală ca la 1907, care „să spargă clubul paraziților din București”¹³.

Campania în Bulgaria în al doilea Război Balcanic nu a reprezentat o pagină de mare vitejie pentru soldatul român. Deși victorioasă, armata română nu a întâmpinat nici o rezistență importantă din partea trupelor bulgare, concentrate cu precădere împotriva Serbiei și Greciei. A contat mult impactul psihologic pentru că, în fața a trei adversari dezlănțuiți, Bulgaria trebuia să capituleze. Trecerea Dunării de către armata română a fost decisivă pentru soarta războiului întrucât, la vremea invaziei românești, Bulgaria reușise să stabilizeze situația de pe fronturile grecesc și sârbesc, pregătind o contraofensivă.

Deznodământul războiului a devenit limpede din chiar primele zile. Bulgaria era condamnată să ceară pacea, iar România pregătită să își savureze victoria. Dacă la București, înainte și după deschiderea Conferinței, pacea s-a bucurat de manifestări triumfaliste, în Bulgaria se plătise un preț considerabil și toată lumea aștepta momentul potrivit pentru revanșă. La Sud de Dunăre s-a acreditat tot mai mult ideea că războiul din vara anului 1913 a fost pierdut datorită

¹² Antoaneta Olteanu, op. cit., p. 136.

¹³ Ibidem

implicării României și Turciei. Cele două state vecine contribuiseră decisiv la dezastrul Bulgariei.

Este adevărat că în urma Păcii de la București din 1913, prin preluarea Cadrilaterului, România a beneficiat de o anumită sporire de teritoriu, „cea dintâi după veacuri în care se tot smulseseră părți din trupul nostru”¹⁴, dar nu trebuie uitat nici faptul că acest nou pământ, populat în majoritate de bulgari și turci, a necesitat investiții și eforturi economice foarte mari¹⁵, pentru ca țara să se poată bucura, în final, de beneficiile sale. Bulgaria se transformase într-o voce revizionistă. Dacă România avea tot interesul în conservarea păcii, vecinii ei sud-dunăreni începuseră încă de la începutul Primului Război Mondial deja un imens război propagandistic. La 1 septembrie 1916, Bulgaria a declarat război României și a luptat împotriva României alături de armatele Imperiului Austr-Ungar, ocupând în întregime Dobrogea de nord, până la gurile Dunării. Timp de doi ani, până la sfârșitul războiului, Dobrogea s-a aflat sub ocupație militară bulgară. Apoi, în perioada interbelică, Dobrogea de Nord, împreună cea de Sud (Cadrilaterul) au reintrat în componența Regatului României.

După cum se știe, în anul 1940, din teritoriul României stabilit la sfârșitul Primului Război Mondial, fuseseră pierdute suprafețe de întinderi considerabile: Basarabia, Bucovina de Nord, Transilvania de Nord, precum și Dobrogea de sud, numită Cadrilater. Anul 1938 mărise speranțele bulgarilor într-o rezolvare apropiată a diferendului teritorial cu România¹⁶. Încurajatoare pentru revizionistii bulgari fusese și evoluția raporturilor internaționale în Europa, mai exact realizarea pe cale pașnică a „Anschluss”-ului, adică anexarea Austriei de către Germania lui Hitler și încheierea Acordului de la München din 29/30 septembrie 1938. Acest din urmă eveniment a provocat o satisfacție imensă în cercurile naționalist-extremiste sofioete. Astfel, președintele Parlamentului bulgar declara în public: „Primim cu bucurie și speranță ferma inițiativă de reglementare definitivă a păcii în Europa, de la care așteptăm decizii echitabile pentru poporul bulgar”¹⁷.

Era un moment în care aspirațiile revizioniste bulgare în problema Dobrogei erau privite cu înțelegere în toată Europa, atât de către revizionistii propriu-ziși, cât și de către conciliatoriști. În plus, pentru Bulgaria, Germania lui Hitler nu era doar partenerul comercial cel mai important, dar era și un model al elitelor politice și culturale, cum era cazul Franței pentru România. Dacă al Treilea Reich era promotorul revizionismului în Europa, Marea Britanie se dovedise a fi campioana politicii de conciliatorism. Winston Churchill, deși

¹⁴Al. Hiottu, *Conferință asupra evenimentelor din 1912 -1913*, București, Institutul de Arte Grafice " Tipografia Românească ", 1913, p. 17.

¹⁵Între altele, România a construit căi ferate pe rutele Dobrici – Cobadin - Medgidia și Constanța - Balcic - Silistra www.agero-stuttgart.de, Nicolae Răzvan Mitu, *Dosarul cadrilaterul*, consultat la 29 iunie 2014

¹⁷Ion Calafeteanu, *Diplomația românească în sud-estul Europei, 1938-1940*, Ed. Politică, Buc., 1980, p. 96.

intransigent față de Germania lui Hitler, îl sfătuisese în 1938 pe Ministrul de Externe român Grigore Gafencu, într-o discuție neoficială, să se cedeze fără ezitare Dobrogea de Sud Bulgariei, pentru a o atrage într-un sistem de alianțe opus Germaniei¹⁸. Dintre Marile Puteri, singura care avea o poziție clară și sinceră în favoarea României era Franța, care nu s-a lăsat cucerită de ideea atragerii Bulgariei într-o alianță împotriva Germaniei, cu prețul unor concesiuni teritoriale din partea vecinilor ei. Italia urma Germania în planurile ei revizioniste, iar cât privește Uniunea Sovietică, lucrurile erau mai complexe. Din motive predominant ideologice, raporturile bulgaro-sovietice erau încă destul de reci în anii 1938-1939, dar existau și premise ale unei apropieri între cele două state slave, datorată desigur afinităților tradiționale și intereselor comune, ambele state contestând ordinea europeană stabilită la sfârșitul primei conflagrații mondiale, și în particular, granițele României Mari.

În perioada postbelică, datele problemei s-au schimbat semnificativ. Atât România cât și Bulgaria au ajuns să facă parte, succesiv, din aceleași blocuri politico-militare.

În perioada comunistă, între 1945-1989, atât România cât și Bulgaria au făcut parte din „lagărul” socialist și din blocul militar comunist numit al Pactului de la Varșovia, având ca stat-nucleu URSS. Faptul a îngropat pe terment lung pretențiile teritoriale ale Bulgariei asupra României, respectiv polemicile publice româno-bulgare privind ieșirea la Marea Neagră a României, dar în culisele serviciilor secrete disputa surdă a continuat în tot acest timp¹⁹. Ca să dea un semnal categoric în sensul curmării pretențiilor Bulgariei asupra Dobrogei, prin anii '70 dictatorul român Nicolae Ceaușescu a inițiat o serie de investiții uriașe în această provincie, lucrări aparent lipsite de rațiune economică și de perspectiva amortizării financiare într-un viitor previzibil, dar cu o certă valoare strategică. Astfel, s-au reluat și finalizat lucrările la Canalul Dunăre – Marea Neagră pe mijlocul Dobrogei, de la Cernavodă la sud de Constanța²⁰, s-a construit o mare rafinărie petrolieră în nord, la Midia, s-au extins porturile și s-au amenajat o serie de mari baze militare în sudul provinciei, în zona orașului Mangalia.

De altfel, ideea unui canal Dunăre – Marea Neagră nu era nici nouă și nici originală. La o ședință ținută la Kremlin în luna iunie 1949, la care au fost convocați principalii lideri comuniști români, Stalin a impus României construirea unui canal Dunăre – Marea Neagră, pe aliniamentul Cernavodă – Medgidia – Năvodari, Canal care a căpătat repede o faimă sinistă, deoarece lucrările de aici se făceau, la fel ca și în Gulag-ul sovietic, cu deținuți politici în regim de muncă forțată. După moartea lui Stalin în martie 1953, lucrările la Canal

¹⁸ C. Buchet, *Sindromul mînchenez lovește România*, în: „Dosarele Istoriei”, anul III, nr. 12 (28)/1998, p. 36

¹⁹ Traian Valentin Poncea, *Istorie, geopolitică și spionaj la Dunărea de Jos*, Ed. Gutinul, Baia Mare, 2014, p. 157-162.

²⁰ <http://www.financiarul.ro/2014/05/26/canalul-dunare-marea-neagra-30-de-ani-de-la-inaugurare>, site consultat la 30 iunie 2014.

au fost sistate imediat, iar liderul comunist român Gheorghe Gheorghiu Dej a mărturisit că intenția sovieticilor era să ocupe complet Delta și gurile Dunării, să stabilească frontiera sovieto-română pe malul nordic al viitorului canal, iar ieșirea fluvială a României la Marea Neagră, în loc de gurile Dunării, urma să se facă exclusiv prin acest canal²¹.

Apoi, în perioada de după 1989, treptat România și Bulgaria au aderat la aceeași alianță militară (NATO) și la aceeași uniune politică (UE), deci s-au pomenit din nou în același bloc militar și sistem politic. Situația celor două țări a eliminat din nou, cel puțin temporar, orice discuție și posibilă dispută cu privire la drepturile României asupra Dobrogei, respectiv cu privire la dreptul de ieșire a României la Marea Neagră, atât terestru cât și fluvial. Cu singura diferență, nerelevantă în context, că locul Pactului de la Varșovia a fost luat de către NATO, iar locul URSS de către marile puteri SUA și UE.

3. Problematika relațiilor româno-ruse la Marea Neagră după secesiunea Crimeii de la Ucraina din martie 2014

După (re)intrarea Crimeii în componența Federației Ruse în martie 2014, România s-a văzut pusă în situația de facto de a avea frontieră comună în Marea Neagră cu Federația Rusă. Raportat la această realitate, problema centrală este de a cunoaște dacă exploatarea de către România a resurselor subsolului din bazinul Mării Negre nu este cumva pusă în pericol de jure sau de facto²².

Să recapitulăm evenimentele pe scurt, pentru a face analiza inteligibilă. Pe la sfârșitul lunii februarie și începutul lunii martie 2014, forțe militare fără semne de identificare, susținute de populația locală, au preluat controlul asupra clădirilor administrative, a cazărmilor, a instituțiilor de apărare și a elementelor strategice de infrastructură din regiunea Crimeea. La 16 martie a fost organizat un referendum prin care populația, în proporție de 97%, a votat pentru independența Crimeii și pentru aderarea ei la federația Rusă. La 21 martie, președintele rus Vladimir Putin semnează legea care admite Republica Crimeea în Federația Rusă. Ulterior, un număr de 18 state au recunoscut secesiunea Crimeii, iar un număr de 5 state (Rusia, Afganistan, Nicaragua, Siria și Venezuela) au recunoscut efectiv intrarea Crimeii în componența Federației Ruse. Din perspectiva dreptului internațional public, argumentele Federației Ruse sunt fundamentate pe următoarele: (a) Crimeea a aparținut Rusiei din punct de vedere istoric; (b) Dreptul popoarelor la autodeterminare; (c) Precedentul Kosovo, așa cum acesta a fost interpretat de către Curtea Internațională de Justiție prin decizia din iulie 2010.

²¹ Paul Sfetcu, *13 ani în antecamera lui Dej*, Ed. Fundației Culturale Române, 2000, p. 272.

²² Radu Dudău, Laurențiu Pachiu, *Alarmer pe Marea Neagră*, în rev. „Foreign Policy”, nr. 40/iun. 2014, p. 55.

Implicațiile acestei noi situații geopolitice pentru România sunt complexe. România are cu Ucraina un *Tratat de bază privind relațiile de bună vecinătate și cooperare*, intrat în vigoare la 22. 10. 1997, în baza căruia s-a încheiat ulterior și un *Tratat privind regimul frontierei de stat româno-ucrainiene*, intrat în vigoare la 27 mai 2004. Dar blocarea negocierilor între cele două state privind delimitarea platoului continental și a zonei economice exclusive din Marea Neagră, precum și stabilirea statutului Insulei Șerpilor a determinat supunerea acestui proces sub jurisdicția Curții Internaționale de Justiție, Curte care s-a pronunțat la 3 februarie 2009, stabilind liniile de delimitare între România și Ucraina.

Urmare a secesiunii Crimeii și alipirii acesteia la Federația Rusă, datele problemei se schimbă din nou. Noutatea principală este că Ucraina, deși rămâne teoretic (cel puțin pe moment) cu ieșire la Marea Neagră, datorită unei fațade pontice prea reduse această țară își pierde jurisdicția asupra unei zone economice exclusive în Marea Neagră în favoarea federației Ruse²³, iar România ajunge să aibă frontieră comună în Marea Neagră cu federația Rusă. Redefinirea limitelor teritoriale în Marea Neagră nu afectează România, cel puțin teoretic, ci doar Ucraina.

În derularea jocului geopolitic din Marea Neagră, Rusia ar putea susține că actele internaționale încheiate de autoritățile ucrainene în trecut, și mai ales cele care țineau și de apartenența Crimeii la Ucraina, cum ar fi cele privind delimitări de frontieră sau de mare teritorială, nu îi sunt opozabile, forțând o rediscutare a acestora, nu neapărat din dorința de a obține o soluție favorabilă, cât mai ales de a induce o stare de incertitudine geopolitică în zonă²⁴. Rusia ar putea susține, de pildă, că nu se consideră ca succesor al Tratatului bilateral de prietenie, respectiv al Tratatului de delimitare a frontierei dintre România și Ucraina sau că nu apreciază ca opozabilă decizia Curții Internaționale de Justiție (CIJ) în speța România-Ucraina, cu privire la elementele de teritoriu care sunt legate de Crimeea.

Specialiștii susțin însă că această eventualitate este improbabilă, văzută în lumina practicii consacrate a Rusiei în relațiile sale internaționale, de a se prevala de tratate, nu de a le denunța. Într-adevăr, după cum este menționat în tratatul de încorporare a Peninsulei Crimeea în Federația Rusă, din 18 martie 2014, Moscova se obligă să aplice dreptul internațional în ceea ce privește granițele maritime în Mările Neagră și de Azov (Art. 4, par. 3). Potrivit Convenției de la Viena din 1978 privind succesiunea statelor la tratate, principiile de drept internațional nu permit extinderea efectelor succesiunii în ceea ce privește tratate care delimitează frontiere, ceea ce înseamnă că regimul de frontieră stabilit prin tratatul dintre România și Ucraina trebuie să rămână neafectat. Mai mult decât atât, în scenariul unei relații ruso-române divergente în problema delimitării teritoriale în Marea Neagră intervin și obligațiile din tratatul bilateral încheiat între România și Federația Rusă în 2003 și intrat în vigoare în august 2004. Făcând

²³ Idem, p. 54.

²⁴ Idem, p. 55.

trimitere la Carta ONU, Actul Final de la Helsinki, Carta de la Paris pentru o nouă Europă și celelalte documente ale OSCE, se reafirmă inadmisibilitatea folosirii forței sau a amenințării cu forța împotriva integrității teritoriale. Și totuși, atât Tratatul bilateral de bază cu Rusia, care, din cauza conjuncturii istorice de la data încheierii sale, nu conține prevederi care să se refere aprofundat la aspectele de integritate și delimitare teritorială, întrucât la acea dată România nu avea graniță comună cu Federația Rusă, cât și mecanismul exclusiv de asigurare a respectării acestuia, prin intermediul Consiliului de Securitate al ONU, în care Rusia deține drept de veto, ne poate face să estimăm că respectivul tratat nu va conta într-o eventuală dispută româno-rusă, privind delimitarea platoului continental și a zonei economice exclusive în Marea Neagră.

Federația Rusă ar putea de asemenea să susțină că decizia Curții Internaționale de Justiție de la Haga din februarie 2009, prin care a fost delimitat platoul continental și al zonei economice exclusive din Marea Neagră între România și Ucraina, nu îi este opozabilă, pentru că deciziile instanței internaționale nu sunt opozabile decât părților care au agreeat să supună disputa sub jurisdicția Curții. Iar discuția poate fi extrem de complexă în această privință, dreptul internațional nebeneficiind de o codificare clară. Convenția de la Viena din 1978, la articolele 11 și 12, stabilește că o succesiune de state nu va avea efecte asupra tratatelor ce stabilesc regimul frontierelor sau a celor care se referă la utilizarea unor anumite teritorii, prin urmare, într-o asemenea interpretare, Rusia și România trebuie să fie ținute să respecte delimitarea teritorială din Marea Neagră agreeată între Ucraina și România, în virtutea literei și spiritului Convenției mai sus-amintite.

În situația în care interpretarea conform căreia decizia CIJ poate fi considerată ca făcând parte din setul de tratate româno-ucrainiene privind regimul frontierelor nu poate fi susținută, atunci Rusia ar putea avea în vedere o revizuire a deciziei Curții (deciziile nu pot fi atacate). Statutul Curții permite, în anumite condiții, revizuirea unor decizii, anume „în cazul descoperirii unor factori decisivi necunoscuți Curții la momentul emiterii deciziei” (art. 61 din Statut)²⁵. Dar în cazul de față, secesiunea și alipirea Crimeei la Federația Rusă nu ar putea, într-o interpretare rezonabilă, să reprezinte o „descoperire” a unor atari factori decisivi necunoscuți, pentru că nu este vorba de fapte care ar fi existat, fără a fi însă cunoscute, la momentul emiterii deciziei. Prin urmare, dacă Rusia va alege să nu respecte decizia Curții din speța Ucraina-Rusia, se va pune problema asigurării respectării și executării deciziei, fapt care presupune forța executorie a Consiliului de Securitate al ONU. Dar aici, în Consiliul de Securitate al ONU, Rusia are drept de veto!

Un alt plan al unor posibile provocări rusești la adresa exercitării suveranității României în Marea Neagră, a oricăror activități economice de către România în platoul său continental și zona economică exclusivă, poate avea în vedere promovarea unor pretenții de natură economică

²⁵ Idem, p. 57.

și de mediu, legate de eventuale activități de producție de gaze naturale și țiței în perimetrele românești. „Tratatul privind relațiile prietenești și de cooperare dintre România și Federația Rusă” stabilește la articolul 8 că părțile vor colabora în domeniul protecției naturii în zona Mării Negre, precum și în scopul utilizării raționale a resurselor economice ale Mării Negre. În virtutea unei asemenea prevederi și într-un cadru de discuții cu conținut potențial litigios, Rusia ar putea susține că activitățile petroliere românești „aduc atingere mediului marin”²⁶. În măsura în care o asemenea temă se acutizează, prin prezența militară în bazinul Mării Negre, Rusia ar putea impune de facto chiar o suspendare a activităților petroliere, ceea ce ar afecta serios planurile de securitate energetică a României.

Un alt element de natură a permite o „intervenție” a Federației Ruse în activitățile petroliere ale României în propria zonă economică exclusivă este absența oricăror acorduri interguvernamentale între România și Ucraina, plecând de la premisa ipotetică că acestea ar trebui să fie preluate de Rusia în virtutea principiilor de drept privind succesiunea statelor. Practic, în situația în care companiile titulare de concesiuni offshore acordate de statul român ar face descoperiri și ar demara exploatarea unor rezervoare de petrol care se extind peste limitele platoului continental și zonei economice exclusive ale României, în zona maritimă a Rusiei, este de așteptat ca rușii să înceapă negocieri privind acorduri de exploatare în comun.

Concluzii

Negocierile între România și Federația Rusă în speță ar putea avea un impact direct asupra aspirațiilor românești de securitate energetică. Rusia ar avea la dispoziție două abordări: una geopolitică, angrenând România în situații complexe, și cealaltă juridică și judiciară. „Desigur, cea mai probabilă este combinarea acestor două opțiuni [...]. În încercarea de a se distanța de Ucraina, Rusia va pune accent pe orice alternative, cum ar fi, de pildă, South Stream și consolidarea unor relații bilaterale cu state europene, profund implicate în spațiul energetic din Marea Neagră. Principalul factor perturbant în acest proces ar putea fi doar SUA. România, ca stat periferic, dar totuși membru al UE și NATO, va putea beneficia de garanții de securitate politică și teritorială, însă în materie energetică, atâta timp cât la nivel comunitar nu se va fi conturat o serioasă politică comună, va fi nevoită să se bazeze, în primul rând, pe capacitățile proprii de cunoaștere, analiză și alianțe strategice”, mai arată specialiștii de la Foreign Policy²⁷.

Sigur că reacțiile Federației Ruse în raport cu interesele legitime ale României la Marea Neagră vor depinde în primul rând de însuși modul de comportare al României și al politicienilor care o conduc, altfel putem ajunge la concluziile enunțate de către fostul ministru de Externe al Poloniei Radoslaw Sikorski în primăvara anului 2014, care afirma că, prin servilismul față de SUA, Polonia nu a câștigat nimic altceva, decât că s-a pus rău cu Federația Rusă. Nu sunt de

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

dorit expresiile ofensatoare la adresa Federației Ruse emise de la cel mai înalt nivel al statului român, ci dimpotrivă este necesară o diplomatie elaborată, cordială, activă și înțeleaptă din partea României, o diplomatie care să ne permită păstrarea intactă a drepturilor avute la Marea Neagră și desfășurarea unei activități economice maritime profitabile.

Până la secesiunea Crimeei, Ucraina delimitase perimetre petroliere offshore în largul coastelor peninsulei Crimeea, dintre care cele mai importante sunt Skifska, Forosa, Prikerchinskaya și Tavriya. Cu puțin timp înainte de căderea regimului Ianukovici, guvernul ucrainean s-a aflat foarte aproape de a semna un acord de împărțire a producției pentru perimetrul Skifska cu Exxon Mobil și cu Royal Dutch Shell pe de o parte, și compania de stat ucraineană Nadra Ukrainy, pe de altă parte. Dar, în condițiile destabilizării politice a Ucrainei de la începutul anului 2014, aceste companii străine s-au retras, până la clarificarea situației din Ucraina. Aceste companii nu au riscat să încheie acorduri petroliere cu un partener (guvernul ucrainean) care, prin pierderea jurisdicției asupra zonei economice exclusive la Marea Neagră în favoarea Federației Ruse, nu mai conține controlul asupra drepturilor acordate companiilor. Astfel, Exxon Mobil a declarat în martie 2014 că va suspenda orice activitate în perimetrul Skifska până la soluționarea situației din Ucraina, iar Royal Dutch Shell a anunțat încetarea oricăror discuții pe acest proiect²⁸.

²⁸ <http://www.agerpres.ro/externe/2014/03/20/ucraina-shell-renunta-la-gazele-din-marea-neagra>, consultat la 1 iulie 2014.

IMPOSSIBLE CONVERGENCE? A COMPARISON BETWEEN ROMANIA AND KOREA

Bogdan Glăvan

Prof., PhD, Romanian American University of Bucharest

Abstract: Economic convergence toward the level of prosperity enjoyed by western economies should be the strategic objective of Romanian policymakers. However, slow average economic growth makes this objective an elusive target. In this paper we compare the post 1990 economic performance of Romania with the development pace of Korea, and show that unless economic growth is not accelerated in a sustainable way, Romania will fail to follow the convergence path described by Korean economy and will remain in the periphery of European economy, as it happened to mediteranean countries like Greece or Portugal.

Keywords: Romania, Korea, convergence, economic development, slow growth.

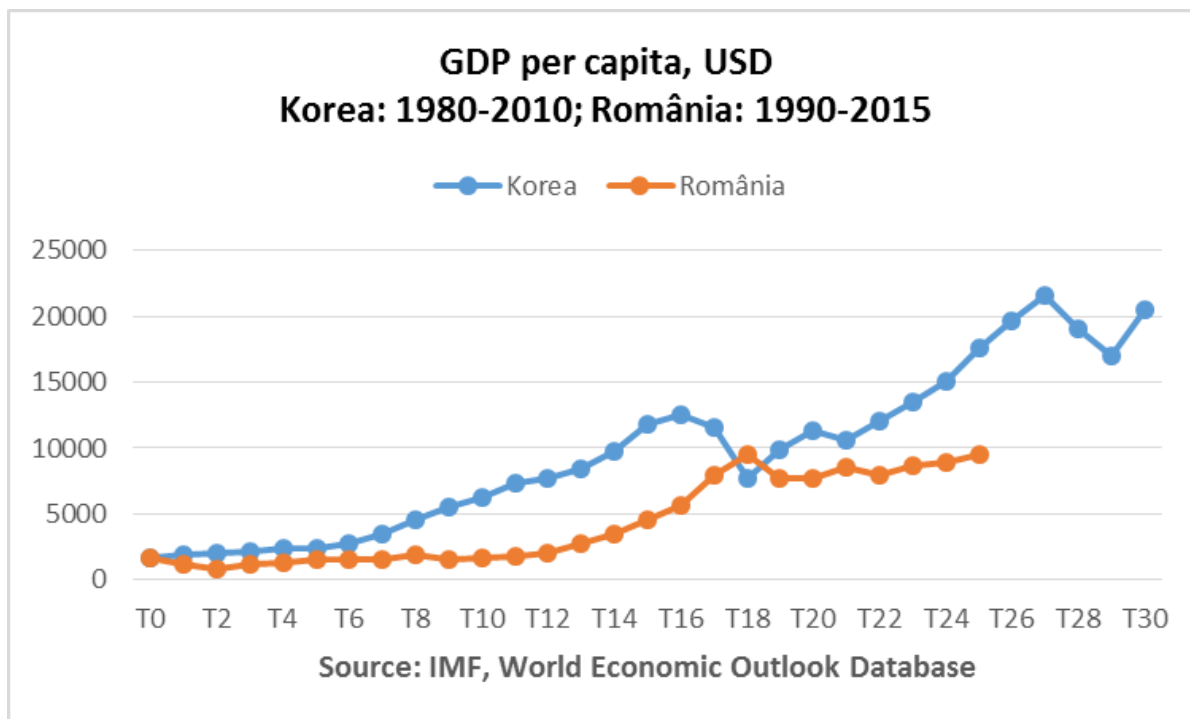
Introduction

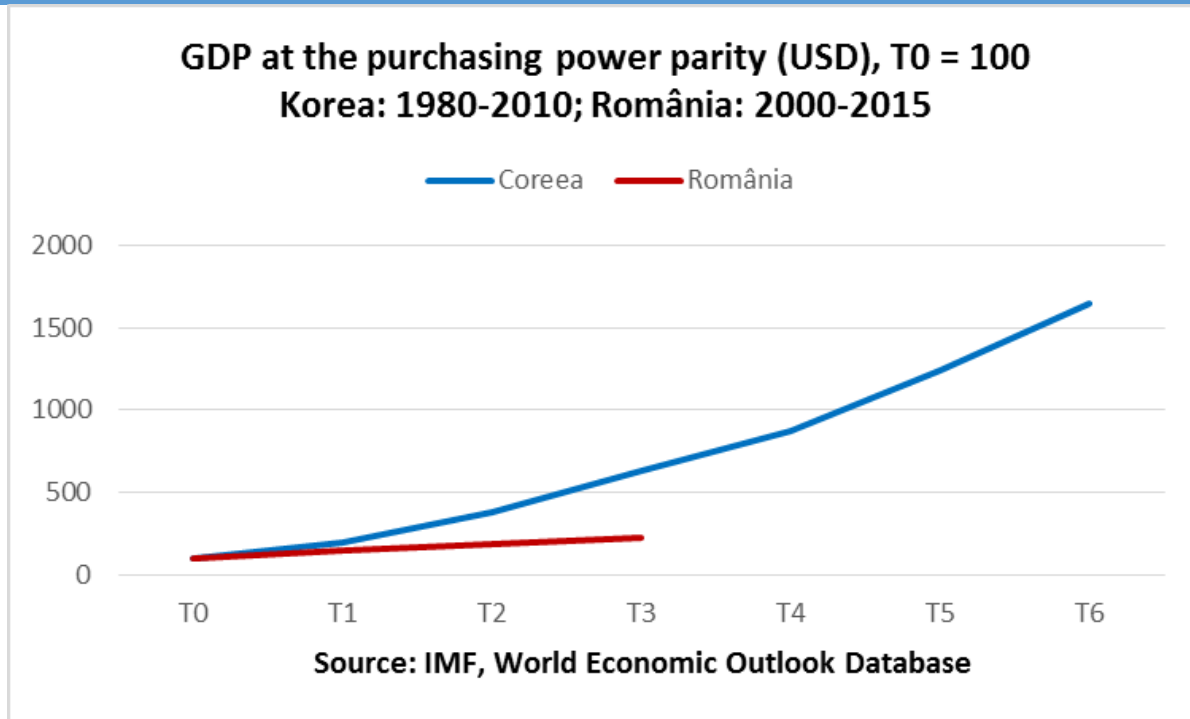
In 2016 Romania's GDP is forecasted to grow by approximately 4%, a pace which is considered too fast by some economists, and above the potential GDP growth rate. From 1990 to the present the average annual rate of growth was slightly more than 1,5%, that is three times smaller that that of Korea. It is noncontroversial that with such low economic growth Romania will have a hard time catching up with developed countries.

In the present paper I will document the different growth performance of the two nations and investigate one reason for this anomaly: economic freedom. The next section puts the economic dynamics in historical perspective. Then I will show how differences in economic freedom go hand in hand with variations in the growth rate. The last section concludes the paper.

Strong development vs. anemic growth

In 1990 per capita GDP in Romania was very similar to the value Korea experienced in 1980: 1631 versus 1688 dollars. However, because of higher rates of growth, in the following decade Korean GDP/capita increased by a factor of 4, to 6307 dollars, while Romania stagnated. The Asian Crisis marked a big drop in Korean economy, but in 2000 its GDP was still consistently higher than that of Romania after two decades from the collapse of communism. Needless to say, in the following years Korean GDP/capita has continued to climb, while Romanian GDP/capita barely managed to recover from the 2009 crisis. After 25 years from the starting point of our comparison, Korea's standard of living is almost double that of Romania.

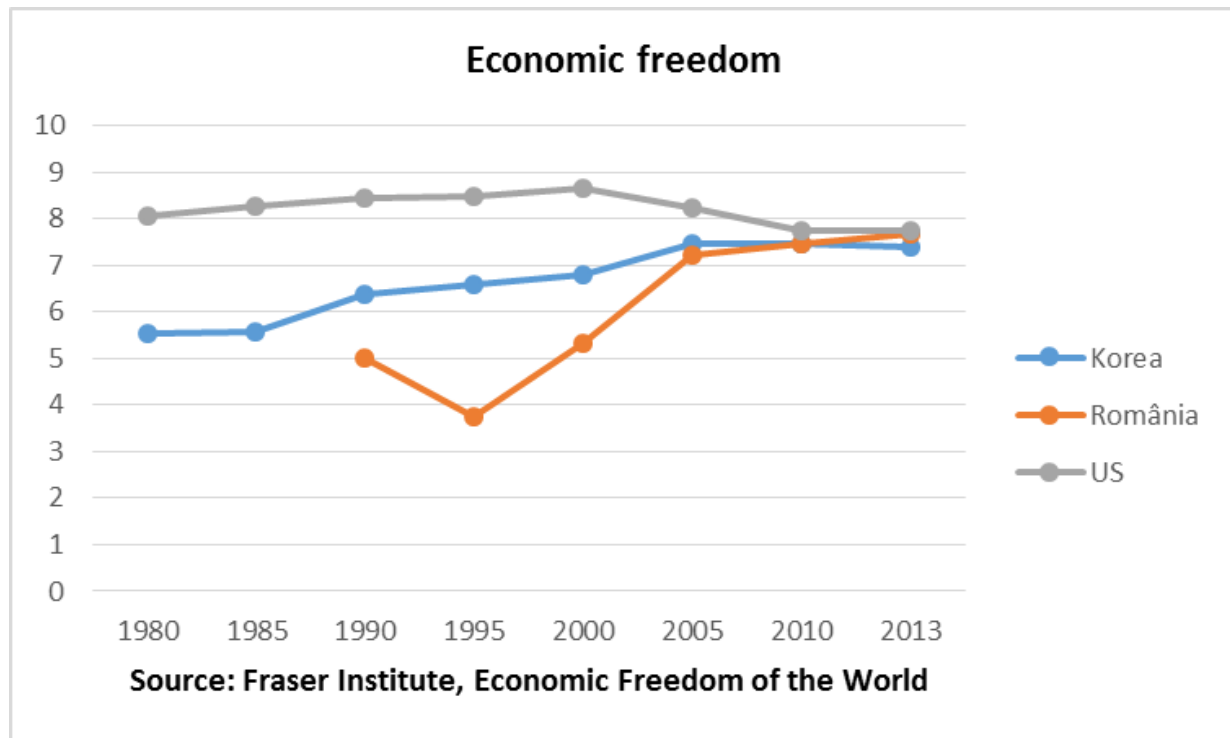
As I have said, at the origin of this asymmetric evolution is the much higher growth rate of Korean economy. From 1980 to 2010 Korea's real GDP increased by 6,7% (average). This is much more than Romania's average 1,5% economic growth after the Revolution and the demise of the socialist system.

Economic freedom

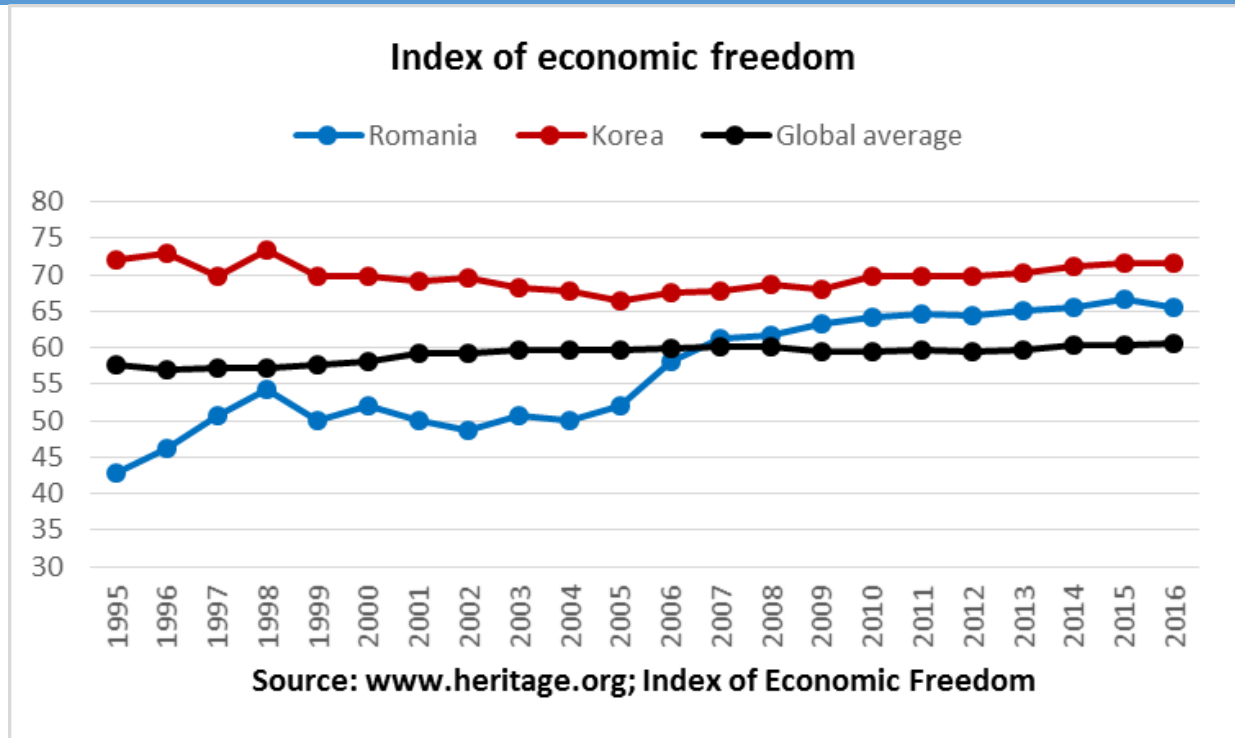
It is widely known that there is a positive relation between economic freedom and growth. Free markets, small government and inclusive institutions are the key to greater production and economic performance. As the next figure shows, it is no wonder that Korea surpassed Romania in terms of growth, given that it has enjoyed a much higher economic freedom, for most of our recent history.

Korea is considered for decades as one of the most free economies in the world. This is a status Romania has enjoyed only very recently. Back in the '1980s Romania was one of the least free nations in the world and was not even taken into account in the Annual Report issued by the Fraser Institute, as it had a centrally planned economy and insignificant private property. Then, after the Revolution, in spite of

reforms and price liberalization, big budget deficits and hyperinflation kept Romania's economy at the bottom.

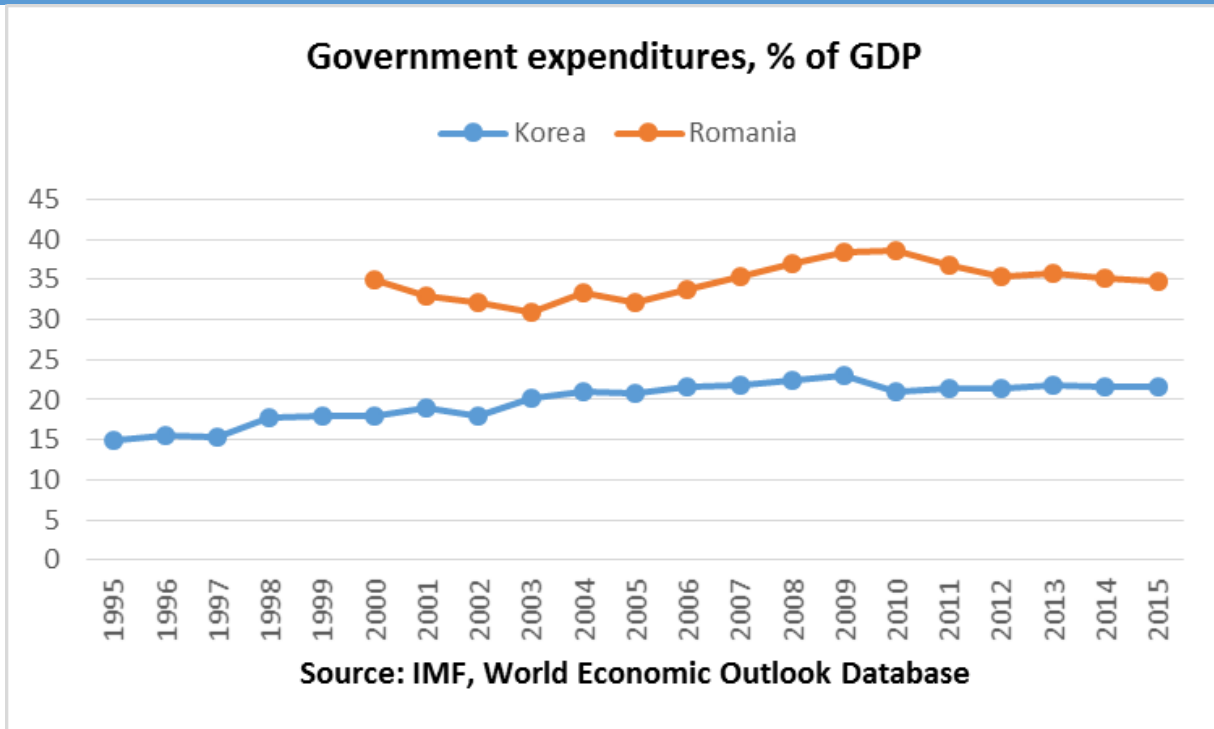
According to Heritage Foundation's Index of Economic Freedom, Romania still did not catch up with Korea. Although Romania has advanced in limiting the power of government and currently enjoys more fiscal freedom than Korea, as well as trade and investment freedom, it has big problems instituting the rule of law: private property is not effectively enforced and corruption is rampant; also, business freedom is severely impaired by ineffective bankruptcy procedures and burdensome regulations.

In what follows I will focus on two key macroeconomic aspects of economic repression – government spending and inflation – and I will show how differences in these two phenomena illustrate the general idea that Korea was a freer society than Romania.

The level of public spending in Korea during 1980-2010 was substantially lower than in Romania. During most of the 1980s public spending averaged 20-21% of GNP. It has increased steadily during the 1990s but never exceeded 23% of GDP, while in Romania government expenditures were, on average, 10 percentage points higher.

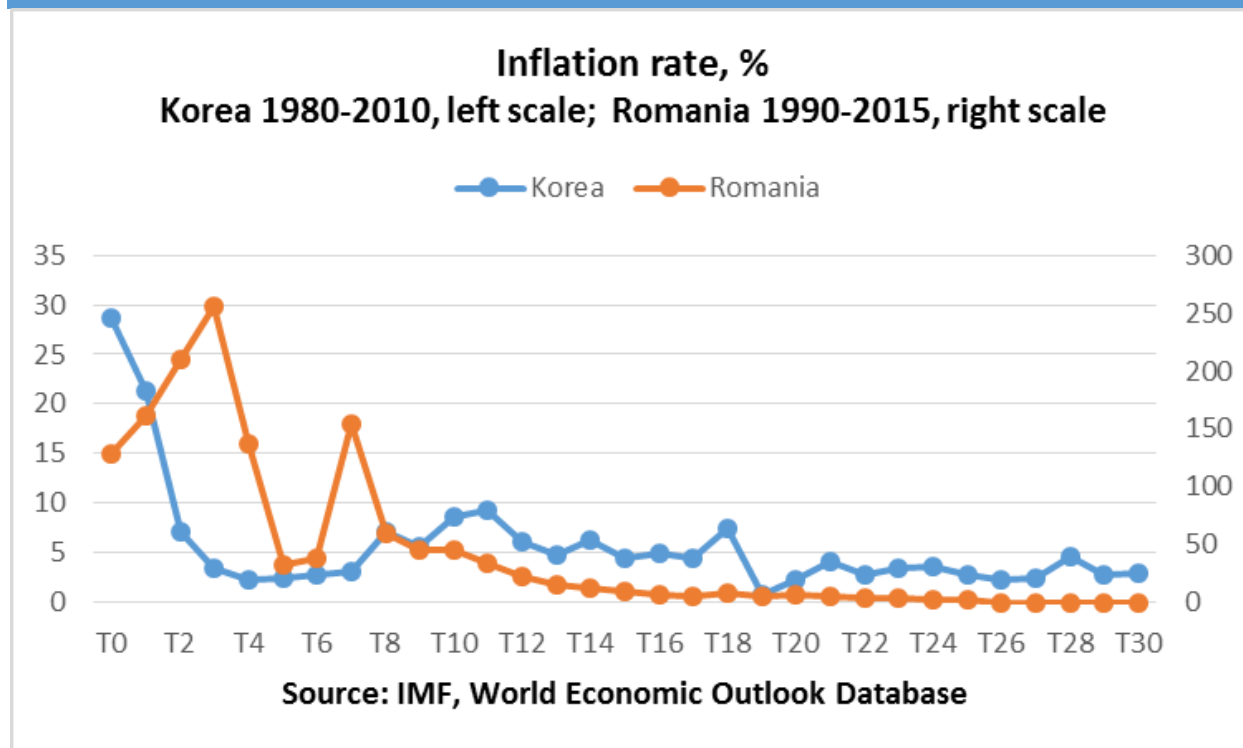
One particular feature of Korean public expenditure is the low fraction spent on public employees' salaries. In 1980s only 14.5% of government spending consisted in wages – by comparison, Romanian government spend more than 20% of its budget on paying salaries. Also, the overall share of transfers (pensions, social assistance etc.) in the public budget was smaller in Korea than in Romania.

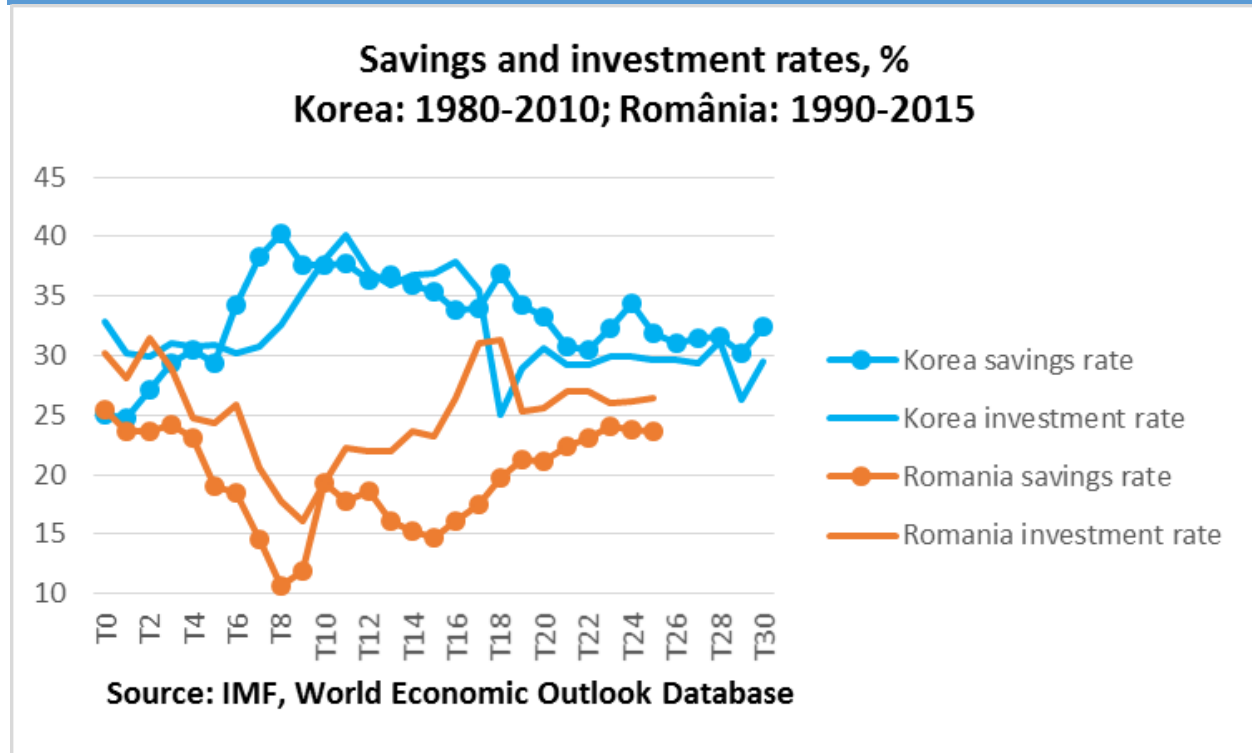

Monetary freedom is essential for a well working market economy. In a monetary repressed economy the inflation rate and the negative rates of interest prevent people from saving and accumulating wealth. Therefore, in a repressed financial system capital accumulation and investment will be lower, and the economy will either stagnate or grow very slowly.

The following figure shows that Romania had throughout the period of its transition from socialism to capitalism a considerably higher rate of inflation than Korea. The latter did not experienced hyperinflation, as the former did in the 1990s, and generally had a much better monetary management.

Unsurprisingly, both savings and investment rates were consistently lower in Romania than in Korea. The following figure clearly shows the depressing impact of hyperinflation on savings and investment in Romania in the first decade after the Revolution. Then, as the process of disinflation advanced so did the savings rate. The inflow of foreign capital helped Romania to bridge the gap between domestic savings and investment in the 2000s but it eventually evaporated after the Crisis of 2008.

Conclusions

In this paper I have documented the different economic growth in Romania and Korea in the last decades. Incidentally, in 1990 when Romania embarked on the road to a free market economy, its GDP per capita was equal to the one measured for Korea in 1980. Although emerging economies are naturally expected to display high rates of growth, the following decades witnessed a major difference between the two countries. To put it simply, Korea has a much faster economic growth than Romania.

Since development correlates with economic freedom, I have analyzed whether variations in the latter can explain the poor performance of Romania. Indeed, Korea enjoyed a significantly higher economic freedom than Romania. More exactly, as I showed in the paper, two macroeconomic aspects of economic freedom, the size of the government and the inflation rate, suggests that Korean economy exhibited more incentives for savings and capital accumulation, which explain the faster development of the Asian country.

In light of this analysis, the recipe Romania should follow if it wants to accelerate its development is simple: increase economic freedom by acting on all of their pillars: reducing corruption and enhancing the rule of law, cut the fiscal burden and the bureaucracy, stimulating investment and entrepreneurship.

Bibliography

Gwartney, J., Lawson, Robert., and Hall J. 2015. Economic Freedom of the World. 2015 Annual

Report, Vancouver: Fraser Institute

IMF, World Economic Outlook Database

Kim, K. and Leipziger, D. M. 1993. The Lessons of East Asia. Korea, a Case of Government-Led

Development. The World Bank, Washington DC

Miller, T., and Kim, A. 2016. Index of Economic Freedom. Washington D.C.: The Heritage

Foundation and Dow Jones & Company Inc. 2016.

THE MEDIA RHETORIC AND PERCEPTION OF MARIAN MUNTEANU'S CANDIDACY FOR BUCHAREST GENERAL CITY HALL

Lia Lucia Epure

Assoc. Prof., PhD

Adrian Păcurar

Lecturer, PhD, "Vasile Goldiș" Western University of Arad

Abstract: This paper uncovers some key media features within a distinct and very small period of time in which especially the Romanian central contemporary press has treated the candidacy of a prominent public figure to the posture of general mayor in Bucharest city.

The article does not propose an extensive theoretical frame for the type of media approach about which we speak here but is disclosing, however, a set of general elements through which this type of journalism could be recognized.

In addition to the general description of this very particular journalistic way of dealing with a political phenomenon like was the Marian Munteanu's Candidacy for Bucharest General City Hall the paper tries also to disclose a wider picture of this type of media undertaking. Key aspects such are the impact of this type of media approach at different levels of society are being also scrutinized. Further elements will be also analyzed: the way in which was built the public perception through media message about this political candidacy and the way in which were possible some manipulations, with different causes, of the entire public episode.

In the end we draw a brief set of conclusions by showing the fact that this type of journalism could bring serious damage to the credibility of the press in general but also to the political structures which made available for the public the phenomenon which is the subject of our paper. Also the aspect of social responsibility of the media will be taken into a brief but substantial discussion.

Keywords: Media Rhetoric, Public Perception, Manipulation and Public Discourse, Journalism and Social Responsibility

This paper does not have and does not claim any definitive truth about the subject which is approached. We just want to disclose a very specific form of media distortion, a one which does not necessary have a direct link with any sort of unprofessional or unethical perspective in doing journalism. However, and this will be visible later, this link could be made but in our opinion yet it is not about unprofessional media approach rather than lack of culture for the media. But let us see in the beginning which are the facts about which we want to talk about.

As it is known before the start of the electoral campaign for the local elections in Romania the National Liberal Party has proposed to the public from Bucharest City few names which, until a definitive candidacy was accepted by this party, were changed very quickly in a very short period of time. Here it does not matter for us which were the reasons for which the Romanian actual National Liberal Party did this. The political reasons or any other possible causes for this real crisis are less important. What is interesting for us is the fact that during this crisis of establishing the final candidate for Bucharest City the Romanian National Liberal Party has proposed the candidacy of Marian Munteanu, a prominent public figure well known to the Romanian public since 1990. Starting from this political proposal, in the very short period of time which followed, a part of the Romanian media and also some public figures other than journalists, had expressed concerns and a general negative position about Marian Munteanu's candidacy for Bucharest City Hall.

Media Responsibility and Public Perception

It is, from many points of view, an obvious thing to appreciate and to encourage the professionalism among the journalists regardless of who is claiming these two goals. Already in contemporary Romania, for a significant period of time, the necessity of having good professionals in the media is not only a general theoretical desiderate in the public space but also a distinct topic of discussions and debates, a theme which in our view should be even more approached at the level of public space. However, this ultimate goal of having good professionals in the media seems to be more and more contradicted by the facts. Things are, for the Romanian media, like they got blocked on a very wrong track for a long time and there are no serious signs that this situation will change for the better very soon.

What is interesting for us within the context of this observation is the fact that not only that there is no improvement in terms of rising the professional standards in doing journalism in contemporary Romania but by the contrary the lack of professionals seems to take new and various practical forms. Before we go any closer in this issue is important to mention once again, even if we could be accused of saying obvious things, that in a free society, and especially in a society like is today the Romanian society, a one which is even today fragile and insufficiently articulated in terms of civic responsibility, the role played by the media is decisive in building the public perception and manipulating, in a positive or negative manner, the taste and judgement of the public. This is a supplementary reason for which it must be emphasized the crucial role of the media and the vital necessity of having not only high level professionals in doing and making journalism but also of having *responsible* individuals in the media system able to be fully aware about the weight of their responsibility in the social field.

In general terms, how it was stated, the media has a deeper impact than simply forming or changing the public perception about various social facts. Media has a deep impact on a community's *communicative competences* and by this upon the entire set of inner mechanisms which are responsible for the process of forming perception and judgements at the level of public space (Habermas, 1989). Of course, this theory is only one among those which were elaborated during the 20th century in order to explain the profound relations and nonlinear causality between the media and some sets of social behaviors. Beyond these theories, regardless of their complexity or social testability, remains the idea of social responsibility, a responsibility which must be assumed by the media, by the journalists in general. And one of the forms in which this social responsibility of the media exists is the level of professionalism among the journalists.

But which are those different forms in which the lack of professionalism can be observed at the level of journalists' behavior? With this question, and this is very important to be mentioned here, we do not have in mind only the lack of professional expertise in making journalism but also some inertial and local, restricted especially to the Romanian public space, behavior which unfortunately is so present today in Romanian media.

About a Distinct Form of Unprofessional Behavior among Journalists

One widely form in which in our view is present an unprofessional behavior among the Romanian contemporary journalists could be seen, in fact it is so strident visible, in their habit of taking the role of

educating the public from the position of someone which not only that is used to give the impression that he or she really knows about what is talking but also from an obvious *superior position* related to the public. This situation, of course, it is not always explicitly assumed by some of the contemporary Romanian journalists but, however, it is widely spread among all types and forms of media today in Romania. Formally speaking there should be nothing wrong with this situation if those which are used to perform it would be indeed professional in their domains. But unfortunately in the vast majority of the cases they are not.

The phenomenon described by us until this point was visible in some limits and with small corrections in its described essence in the case of Marian Munteanu's short candidacy for the Bucharest City Hall. Thus, there were some journalists which had the tendency to exaggerate or even to distort some things from the candidate's past. This situation could be in our view a useful example not only for the issue of manipulation in the media but also for those situations in which the process of manipulation could be a direct result of lack of knowledge at the level of journalists. To be more precise in our description we want to underline the fact that it is not the aim of this paper to draw some conclusions from a political point of view or anything like this. The problems which appeared for the Romanian National Liberal Party after this episode is a strict and distinct individual political issue in which we do not have any interest. What we try to underline is the fact that in this short and peculiar media event some malfunctions, so to speak, at the level of the press, were so obvious.

There were two major lines of attack in the media, if it is possible to speak here in these terms, upon the Marian Munteanu's candidacy. In one it was accused of his murky political past in terms of his deep political options (Tapalagă, 2016). In other one it was simply accused of not being an authentic liberal. These lines of criticism had different levels of intensity in the media from those positions which can be easily seen as radical to those moderate and equilibrate like was the synthesis made by Stelian Tănase on his blog (Tănase, 2016). Both of them are of course strongly linked together. We do not question here neither of these two attack lines just how we did by avoiding judging the political issue of this problematic candidacy at the level of the contemporary Romanian National Liberal Party. The only thing which we want to illustrate is the fact that in situations like this it seems to be very easy for the media, especially for some particular journalists to *distort* the public perception upon one theme by using intentionally or not an unprofessional media behavior in the general sense described by us earlier.

Social Responsibility and Media Implication in Civic Action

The whole event of Marian Munteanu's candidacy for Bucharest City Hall, beyond its political or media implications has a distinct new dimension, at least in our view, for the contemporary media from Romania. It is about the power of the media, *the increased power of the journalists on the political establishment* but also upon the general public. This does not mean necessary that this phenomenon is associated with the healthy growth of a mature civil society and this is quite something. In other terms the power of media, which was so obvious in the described event, does not imply necessarily the social responsibility of the media. We think that this is true because in our view the whole message about Marian Munteanu's candidacy was built through exaggerations, misinterpretations and media pressure.

Another aspect which can be disclosed from this event is the fact that in recent times in many occasions the Romanian media shows an obvious tendency to see itself as a sort of *civil guardian* but not in the traditional and very positive sense assumed by those political theories which are promoting the role of press in a free society. Rather than being an authentic civil guardian, in the wide sense of this expression, the Romanian contemporary media looks like, and this is surely true for a significant majority of the public, has a sort of a *superior institutional being*, something which has all the answers, the good and the proper ones of course, for everything. It should be obvious that this is a very wrong way to follow as a media system if you want to obtain an authentic media implication in society. In the case of Marian Munteanu's candidacy this aspect was visible through the way in which some journalists had also the tendency to show to the public that they and only they had the real answer to this so called "issue".

However, there were some remarkable exceptions in the media regarding this case and it worth mentioning here, for example, a proper approach by one of the actual Romanian press agencies. Thus, we mention here the interview made by the Romanian Mediafax Press Agency, an interview made and published by this press agency during the short period of Marian Munteanu's candidacy (Mediafax, 2016). Within this interview the journalist adopts a frontal but objective manner asking those sensitive questions to Marian Munteanu himself.

Of course, many other things could be said about the topic of our paper. What is sure is the fact that the described type of making journalism, a one which by the very beginning has the tendency to offer a final and definitive answer to the public about one subject or another has nothing to do with the professional journalism. In this category we do not include those moderate positions or viable and objective journalistic comments like was, for example, the one made by Stelian Tănase.

References

Habermas, J. (1989). *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society*. Cambridge, MA: MIT Press.

Tapalagă, D. (2016) – www.hotnews.ro. “Pe ce se bazează acuzațiile de simpatii legionare aduse lui Marian Munteanu”, 13.04.2016.

Tănase, S. (2016) – www.stelian-tanase.ro. “Vulnerabilitățile lui Marian Munteanu”, 13.04.2016.

Tita, T. (2016) – www.mediafax.ro. „Interviu: Marian Munteanu”, 17.04.2016.

THE EU-TURKEY SUMMIT IN MARCH 2016

Maria Costea

**Scientific Researcher, PhD, "Gh. Șincai" Research Institute of the Romanian Academy
and Simion Costea, Assoc. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș**

Abstract: This article proposes a new interpretation of the EU-Turkey Summit decisions in 18 March 2016, which provided a solution for ending migration crisis and for re-energizing the bilateral relations, but it was criticized from multiple perspectives. Under the Dutch Presidency, the EU leaders agreed to open a new chapter in Turkey's accession negotiations, to accelerate implementation of Turkey's roadmap for visa liberalisation with a view to lifting the visa requirements for Turkish citizens if Turkey meets the benchmarks, to speed up the disbursement of the initially allocated €3 billion under the Facility for Refugees in Turkey and to mobilise an additional €3 billion euro up to the end of 2018.

Keywords: EU, Turkey, migration, visa-free, challenges

Argument

The EU-Turkey Agreement on migration in 18 March 2016 came under an avalanche of criticism from the press, NGOs, think tanks and academics, MEPs, a large part of the elite of the European continent etc. The critics say the EU should not stop migration influx, should not send irregular migrants from Greece to Turkey and should not forging closer ties with Turkey at a time when its regime seems to be becoming increasingly authoritarian, reducing freedom of expression and assembly and independence of the judiciary.

But this article proposes a new approach, a balanced interpretation of the EU-Turkey deal, by paying attention to the deep motivations and interests, positions and actions of Turkey and EU institutions. So the scientific contribution of this article consists in its effort to understand in depth the EU and Turkey respective interests in this agreement, by exploring the Turkish and EU sources.

Ending the irregular migration from Turkey to the EU

It is true that a large part of the European elite shares the criticism on EU-Turkey deal together with a pro-migration attitude/activism, but a large majority of the European citizens were against migration in the first months of 2016, especially because of the number of migrants/refugees and the incapacity of national administration to manage this huge phenomenon in 2015-2016. The migrant/refugee crisis in 2015-2016 was the biggest one since the World War II, having a huge impact on the EU. The force of the popular anti-immigration attitude was visible in the increasing popularity of the anti-immigration and Euroskeptical parties and trends in many EU Member States. That includes the Brexit worrisome trend and the large popular support for anti-immigration governments in Hungary and Poland. Under the pressure of that large majority of citizens, many elected politicians in the EUMS tried to find a solution for stopping the huge influx of migrants/refugees on the Balkan route, with the help of Turkey, but this help came with a price.

Some experts noted that Turkey had a powerful geopolitical and negotiation instrument: the migration/refugee influx from Syria and Middle East towards the EU. The EU was confronted to Realpolitik and had to take them on board in the deal with Turkey. Realpolitik met the “normative power” preferred by the EU in its foreign policy and enlargement policy. Yet, the EU did not abandon its values. The European Commission’s report on Turkey (November 2015) calls on Turkey to lift restrictions on media freedom and to stop political interference with the judiciary. The EP report in April 2016 insisted also on EU values. On the other side, the Syrian problem and the Syrian refugees were not only a Turkish problem. Everybody should acknowledge Turkey’s praise-worthy humanitarian efforts in hosting the largest refugee population in the world.

On 18 March 2016 the EU and Turkey “decided to end the irregular migration from Turkey to the EU”.¹ That was the official goal stated by the EU-Turkey summit reuniting the Turkish PM Davutoglu and the

¹ European Council, *EU-Turkey statement*, 18 March 2016, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>

Members of the European Council. Turkey promised to stop the migrant flux towards the EU. In exchange, the EU promised to Turkey: visa-free regime for Turkish citizens by the end June 2016 (if Turkey fulfilled the standard 72 conditions for that), 6 billion Euros to help the Syrian refugees in Turkey, re-energising the accession negotiations of Turkey, starting with opening of a new chapter (the chapter 33) by the end of the Dutch Presidency (30 June 2016). All these elements will be taken forward in parallel and monitored jointly on a monthly basis. All the actions decided by the Summit were subordinated to the clear goal: “to end the irregular migration from Turkey to the EU”.²

Contrary to many pessimistic and critical voices, the **18 March 2016 Agreement to end the irregular migration from Turkey to the EU has been a success.**³ That assessment of EU leaders and Turkish diplomacy was based on concrete facts and figures. Indeed, in April 2016, the number of irregular migrants crossing the Aegean has reduced substantially. In fact, the numbers went down more steeply than anyone anticipated. According to the UNHCR figures, as of 27 April 2016, the average daily arrivals for April 2016 fell 86% compared to the previous month, going down to 119 (the average daily arrivals for March 2016 was 870). The migration “crisis” across the Aegean was practically over. Thus at the end of April 2016, Turkish diplomacy was able to proudly say that: “Turkey stands by her commitments, as clearly proven by the stemming of the irregular flow of migrants across the Aegean. It’s only fair that the EU fulfils its commitments accordingly.”⁴ Indeed, on 4 May 2016, the Commission proposed visa-free regime for Turkish citizens, a major objective of Turkey, but subject to fulfilling the usual 72 benchmarks.

A major objective established by the EU-Turkey Summit was the resettlement of some Syrians from Turkey. Firstly, as Syrians travelling irregularly to the Greek islands are returned to Turkey, an equal number should be resettled in EU Member States. This process has started and should continue. For every Syrian being returned to Turkey from Greek islands, another Syrian will be resettled from Turkey to the EU taking into account the UN Vulnerability Criteria.⁵ This temporary link between resettlement

² Ibidem.

³ European Council, *EU-Turkey statement*, 18 March 2016, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>

⁴ Ibidem.

⁵ European Council, *EU-Turkey statement*, 18 March 2016, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>

and return is feasible up to a limit of 72,000 using the EU's existing resettlement and relocation commitments, under which respectively 18,000 and 54,000 places remain available.⁶ The EU-Turkey Agreement in 18 March 2016 was also clear on the next step: According to Article 4, "Once irregular crossings between Turkey and the EU are ending or at least have been substantially and sustainably reduced, a Voluntary Humanitarian Admission Scheme will be activated. EU Member States will contribute on a voluntary basis to this scheme."⁷ Turkey and the EU institutions expected the EU Member States to start the voluntary resettlement in the coming period (2016). This was planned to be a further incentive for the Syrians whom EU and Turkey have been dissuading not to look for illegal and dangerous routes to go the EU. Both EU and Turkey told to Syrians that there will be a regular and legal way.⁸

Many experts, NGOs, journalists and UN officials criticised from the perspective of legality and human rights the EU-Turkey Agreement, which stated that "All new irregular migrants crossing from Turkey into Greek islands as from 20 March 2016 will be returned to Turkey." But the EU and some other experts insisted that this return took place "in full accordance with EU and international law, thus excluding any kind of collective expulsion", and in respect of the principle of "non-refoulement".⁹

On 18 March 2016, the EU committed **6 billion Euros** to help Syrian refugees. They were not budget support for Turkey. They were destined not to the Turks, but to Syrians. The Turkish diplomacy emphasised that the EU's 6 billion euros were "peanuts" compared to the huge Turkey's expense for the Syrians and compared to the huge needs of the Syrians in Turkey.¹⁰ The EU committed to speed up the disbursement of the initially allocated 3 billion euros under the EU Facility for Refugees in Turkey, for concrete projects for refugees, notably in the field of health, education, infrastructure, food and other

⁶ EC, "EU and Turkey agree European response to refugee crisis", http://ec.europa.eu/news/2016/03/20160319_en.htm

⁷ European Council, *EU-Turkey statement*, 18 March 2016, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>

⁸ Permanent Delegation of Turkey to the EU, "A Stocktaking of the Turkey-EU Agreement of 18 March", in The Turkish Herald, No 46, May 2016, <http://www.theturkishherald.eu/t/j-87D74527CEFD1989>.

⁹ European Council, *EU-Turkey statement*, 18 March 2016, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>

¹⁰ Selim Yenel, statement at a CEPS conference, Brussels, April 2016.

living costs. Then “the EU will mobilise additional funding for the Facility of an additional 3 billion euro up to the end of 2018”.¹¹

The EU-Turkey Agreement promised that “The EU and its Member States will work with Turkey in any joint endeavour to improve humanitarian conditions inside Syria, in particular in certain areas near the Turkish border which would allow for the local population and refugees to live in areas which will be safer.”¹² That was a late and partial answer to the repeated Turkish requests for creating a “**safe zone**” in **Syria** for the refugees.¹³ Indeed, Germany accepted the creation of "safe zones" to shelter refugees in Syria, Chancellor Angela Merkel said. This idea Turkey has long championed in the face of U.N. caution.¹⁴ Keeping refugees on the Syrian side of the border would help Turkey, which hosts 2.7 million Syrian refugees; stem the flow of migrants to European shores. The U.N. has warned against the plan unless there was a way to guarantee the refugees' safety in the war-torn state. Aid workers have opposed it.¹⁵

EU Council President Donald Tusk, German Chancellor Merkel and European Commission First Vice President Timmermans visited Gaziantep (Turkey) on April 23.¹⁶ As the visit coincided with the National Sovereignty and Children's Day, they inaugurated a child protection centre in Gaziantep, funded by the EU under the Facility for Refugees in Turkey. On the same day, the leaders also visited the Nizip refugee camp (**in Turkey**). During the press conference at the end of the visit, President Tusk and Chancellor Merkel commended Turkey's generous efforts in providing temporary protection to over 2.7 million Syrians and improving their living standards. At Gaziantep Donald Tusk stated that: “It is not only a formal and political assessment but it is also my very private, personal feeling after today's visit, that

¹¹ European Council, *EU-Turkey statement*, 18 March 2016, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>

¹² Ibidem.

¹³ Euractiv 2016 Merkel warms up to ‘safe zones’ in Syria <http://www.politico.eu/article/angela-merkels-turkey-trip-highlights-risk-of-deal/>

¹⁴ Gurses Ercan and Andreas Rinke, “Germany seeking 'safe zones' in Syria to shelter refugees”, in *Reuters*, GAZIANTEP, Turkey, Sat Apr 23, 2016, <http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-turkey-germany-idUSKCN0XK0BS>

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Permanent Delegation of Turkey to the EU, “A Stocktaking of the Turkey-EU Agreement of 18 March”, in *The Turkish Herald*, No 46, May 2016, <http://www.theturkishherald.eu/t/j-87D74527CEFD1989>.

Turkey is the best example for the whole world on how we should treat refugees. **No one has the right to lecture Turkey (on) what they should do.** I am very proud that we are partners." ¹⁷

Visa-free regime for Turkey

Not the EC (the “bureaucracy”), but the European Parliament (directly elected by the EU citizens) and the Council (the governments of the Member States) have the right to decide to put Turkey on the visa-free list. This would allow Turkish citizens holding a biometric passport in line with EU standards to travel for short stays (i.e. of 90 days within any 180-day period) in the Schengen area without a visa. This does not mean the right to work in the EU or to establish permanently there.¹⁸

The 18 March Agreement promised the lifting of the visa restrictions for Turkish citizens by the end of June 2016, provided that all 72 benchmarks have been met. Turkey committed to take the necessary steps to fulfil the remaining requirements for visa-free regime. The European Commission made very fast the required assessment of compliance with the 72 benchmarks. On that basis, **on 4th May 2016 the European Commission recommended visa-free regime for Turkey**, mentioning also that Turkey needs to fulfil the remaining 5 criteria, including the amending of its antiterrorist law. In implementation of the EU-Turkey Agreement, that was the expected proposal of the Commission on the basis of which the European Parliament and the Council can make a final decision.¹⁹ Turkish diplomacy showed Turkey’s optimism and firm determination to get the job done and achieve the visa-free objective: “Turkey never asked for exemptions or shortcuts regarding the 72 benchmarks expected to be fulfilled. We have come a long way in meeting almost all of the benchmarks, and we are determined to **fulfil the remaining ones in a very short period of time. Once the Commission confirms that Turkey has done its job, we expect the EU to live up to its end of the Agreement and place Turkey on the EU’s visa-free list.**”²⁰

However, on 6 May the Turkish President Erdogan stated that **Turkey will not amend the anti-terror law**. That raised doubts and comments in Europe (in media, in civil society, in political circles) about the

¹⁷Ibidem; <http://www.politico.eu/article/angela-merkels-turkey-trip-highlights-risk-of-deal/>

¹⁸ EC Memo, Brussels, 4 May 2016 http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-1625_en.htm

¹⁹ European Council, *EU-Turkey statement*, 18 March 2016, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>

²⁰ Permanent Delegation of Turkey to the EU, “A Stocktaking of the Turkey-EU Agreement of 18 March”, in The Turkish Herald, No 46, May 2016, <http://www.theturkishherald.eu/t/j-87D74527CEFD1989>.

future implementation of the visa-free deal.²¹ Also, Turkey Prime Minister Davutoglu (who negotiated the EU-Turkey deal) stepped down²². The new PM emphasised his obedience to President Erdogan and started procedure to amend the Constitution of Turkey in order to create a presidential regime. Then the President Erdogan made a new statement saying that Turkey will have visa-free regime in October 2016. Some experts consider that this deadline would be more realistic, giving more time to Turkey to fulfil all the conditions, including the required biometric passports.

EU-Turkey commitment to re-energise the accession process

On 18 March, “The EU and Turkey reconfirmed their commitment **to re-energise** the accession process as set out in their joint statement of 29 November 2015. They welcomed the opening of Chapter 17 on 14 December 2015 and decided, as a next step, to open Chapter 33 during the Netherlands presidency. They welcomed that the Commission will put forward a proposal to this effect in April. Preparatory work for the opening of other Chapters will continue at an accelerated pace without prejudice to Member States' positions in accordance with the existing rules.”

In implementation of the 18 March EU-Turkey Statement, the Commission presented in due time a proposal to open Chapter 33 (financial and budgetary provisions). “The Commission submitted a Draft Common Position to the Council on 29 April. The examination of this document by the Council started on 3 May. This puts the Council in a position to complete the necessary procedures in time for the opening of this chapter during the Dutch presidency of the Council of the European Union” (by the end of June 2016), as referred to in the 18 March statement.²³ **The schedule was unusually tight.**

Opening of the chapter 33 has a symbolic political value. It is also a concrete achievement in short time in Turkey's accession process, which continues to be long and complex. In 2016 there are many sceptical opinions expressed in the academic and political environments regarding the Turkey's future EU membership and the opportunity to intensify accession negotiations in the current context of President

²¹ Politico 2016; Permanent Delegation of Turkey to the EU, “A Stocktaking of the Turkey-EU Agreement of 18 March”, in The Turkish Herald, No 46, May 2016, <http://www.theturkishherald.eu/t/j-87D74527CEFD1989>.

²² Bertrand Natasha, “A key NATO ally in the Middle East is now closer than ever to 'one-man rule'”, in *Business insider*, May 2016, <http://www.businessinsider.com/turkey-prime-minister-davutoglu-steps-down-erdogan-2016-5>

²³ EC, “Memo”, 4 May 2016 http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-1664_en.htm

Erdogan's internal policies²⁴. There are also few optimistic voices envisaging a Turkey's future EU membership, when Turkey will be ready and EU will be ready for this.

Chapter 33 (Financial and budgetary provisions) includes *acquis* (mainly regulations) which does not require transposition into national legislation.²⁵ Any candidate country must take over and implement the *acquis* under chapter 33 as from the date of accession. In order to be ready to implement the *acquis* in chapter 33 from the date of accession, the candidate country should prepare its implementation capacity, namely its administrative/institutional capacity and coordination structure. That is why in its annual Turkey Report the EC estimated that in this chapter “**solid coordination structures, administrative capacity and implementing rules will need to be established in due course**”.²⁶ In fact, Turkey “needs to establish coordination structures and implementing rules for accurately collecting, accounting for, monitoring, paying and controlling own resources, as well as for reporting to the EU”²⁷.

This chapter covers the rules on the financial resources necessary for funding the EU budget ('own resources').²⁸ These resources are made up mainly from contributions from Member States based on traditional own resources (from customs duties and sugar levies); a resource based on value-added tax; and a resource based on the level of gross national income. This chapter also covers the financial allocations of the EU for Turkey as a Member State (after its accession). The amounts and arrangements should be negotiated, but only towards the end of accession negotiations, as shows Croatia's history/experience. Turkey will also participate in the EU's other actions and programmes (internal policies) as from its accession.²⁹

The 2015 Turkey Report published by the EC acknowledged that “basic principles and institutions in the underlying policy areas linked to the application of the own resources system are already in place” in Turkey. The chapter 33 has 4 underlying areas (chapters): Customs Union, taxation, statistics, financial

²⁴ Pierini, Marc, *Crunch Time in the EU-Turkey Relationship*, Carnegie Europe, May 31, 2016.

²⁵ EC, “Information on the Results of the EU Accession. Negotiations with Croatia”, 2011, in http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/hp/results_of_th_eu_accession_negotiations_with_croatia.pdf

²⁶ EC, Turkey Report, November 2015, page 85
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_turkey.pdf

²⁷ Ibidem (2015 Turkey Report).

²⁸ EC, “Information on the Results of the EU Accession. Negotiations with Croatia”, 2011, in http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/hp/results_of_th_eu_accession_negotiations_with_croatia.pdf

²⁹ EC, “Information on the Results of the EU Accession. Negotiations with Croatia”, 2011, in http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/hp/results_of_th_eu_accession_negotiations_with_croatia.pdf

control. The EC considers that “Turkey will need to take solid measures to combat fraud in VAT and customs duties to ensure appropriate contributions to the EU own resources system upon accession.”³⁰

On 18 March 2016 in their Statement, “The EU and Turkey welcomed the ongoing work on the upgrading of the Customs Union”.³¹ An EU-Turkey Customs Union has been in place since 1996 for processed agricultural products and for industrial products (except the steel and coal).³² In May 2015, the European Commission and Turkey agreed to initiate procedures in view of a “modernisation and extension of the Customs Union”. The issue was discussed also at the **33rd Meeting of the Turkey-EU Customs Union Joint Committee in Ankara (25 May 2016)**.³³

According to 2015 Turkey Report published by the EC, Turkey has reached “a **good level of preparation** in the area of the Customs Union (CU), though **no further progress** was made in 2015. Duty relief, free zones, surveillance measures and management of tariff quotas are not fully in line with the *acquis* and/or with Turkey’s obligations under the CU. Additional duties and designation of specialised customs offices for goods in free circulation in the EU violate the CU. The EC suggested that in 2016 Turkey should in particular: “make additional efforts to improve risk-based controls and simplified procedures to facilitate legitimate trade, while ensuring security and safety; remove import and export restrictions preventing the effective free movement of goods”.³⁴

According to 2015 Turkey Report published by the EC, Turkey is “moderately prepared in the area of taxation. Some progress was made on excise duties and operational capacity”. The EC suggested that in 2016, Turkey should in particular: “comply with the 2009 action plan as regards excise duties on alcoholic beverages; align the excise legislation on energy products with the *acquis*”.³⁵

According to the 2015 Turkey Report published by the EC, Turkey is “**moderately prepared** in the area of statistics”. “**Some progress**” was achieved in 2015, notably on labour statistics. The EC suggested that in 2016, Turkey should in particular: “strengthen coordination between the National Statistics Office

³⁰ EC, Turkey Report, November 2015, page 85
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_turkey.pdf

³¹ European Council, *EU-Turkey statement*, 18 March 2016, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>

³² EC, Turkey Report, November 2015, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_turkey.pdf

³³ Permanent Delegation of Turkey to the EU, “A Stocktaking of the Turkey-EU Agreement of 18 March”, in *The Turkish Herald*, No 46, May 2016, <http://www.theturkishherald.eu/tj-87D74527CEFD1989>.

³⁴ EC, Turkey Report, November 2015, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_turkey.pdf

³⁵ EC, Turkey Report, November 2015, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_turkey.pdf

and some other data providers, while improving the quality and use of administrative records; **submit** key national accounts indicators to the Commission; improve statistics on agriculture, asylum and migration.

36

According to 2015 Turkey Report published by the EC, Turkey has achieved “a **good level of preparation** in the area of financial control”. “**Some progress**” was achieved in 2015, thanks especially to the adoption of the national alignment strategy and action plan on financial control. External audit also saw progress. However, further significant efforts are needed to implement public internal financial control (PIFC) at all levels of the administration and in state-owned companies. The EC suggested that in 2016, Turkey should in particular: “update the PIFC policy paper and start implementing a new action plan, preferably as part of a public financial management reform programme; **amend** internal control and internal audit arrangements in the public sector to improve implementation of the Law on Public Financial Management and Control; **ensure** full implementation of the legislation on external audit”.³⁷

Turkey Rejected European Parliament’s Annual Turkey Report in April 2016

The European Parliament adopted its 2015 Turkey Report on April 14 2016. The Report, drafted by the EP Turkey Rapporteur Kati Piri, Dutch member of the S&D Group, underlines that Turkey is a key strategic partner for the EU, takes note of the reinvigoration of the accession negotiations and expresses strong support to high level political dialogue on key thematic issues of joint interest such as irregular migration, counter-terrorism, energy, economy and trade. The report also acknowledges Turkey’s praiseworthy humanitarian efforts in hosting **the largest refugee population in the world**.³⁸

In the opinion of the Turkish diplomacy, this “Report, which had a relatively balanced first draft, morphed into a one-sided text, far from being objective and constructive in the process of adoption by the AFET, on the basis of 545 proposals for amendments -the highest number so far- at the Committee stage; and subsequently with 47 additional proposals at the EP plenary session. Further to the unfair allegations regarding freedom of expression and press restrictions in Turkey, the report disregards Turkey’s views and sensitivities on a number of topics, namely, by ignoring the nature and intent of the anti-terror

³⁶ EC, Turkey Report, November 2015, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_turkey.pdf

³⁷ EC, Turkey Report, November 2015, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_turkey.pdf

³⁸ Permanent Delegation of Turkey to the EU, “A Stocktaking of the Turkey-EU Agreement of 18 March”, in The Turkish Herald, No 46, May 2016, <http://www.theturkishherald.eu/t/j-87D74527CEFD1989>.

operations conducted in south-eastern Turkey, assuming a biased standpoint on the Cyprus issue, and by making a reference to the EP's previously adopted unfortunate resolution on the 1915 events."³⁹

In a joint press conference in the Turkish Grand National Assembly (TGNA) on April 14, 2016, the representatives of the Co-Chair of the Turkey-EU Joint Parliamentary Committee, Member of TGNA Berat Çonkar stated that they consider the EP report as "null and void", so Turkey will return the report upon receiving it.⁴⁰

Conclusions

It is in the interest both of Turkey and of the EU to make their agreement to work. But at the same time, the EU needs to develop a more effective border management, migration management and mobility management. Turkey is an important partner for the EU and EU is an important partner for Turkey in security and economic field. Turkey is a G20 country. Turkey is the EU's fifth largest trading partner, while the EU is Turkey's largest. Two out of five goods traded by Turkey come from or go to the EU and over 70% of foreign direct investment in Turkey originates in the EU⁴¹. They have the interest to develop their relations in all fields. Turkey is a member of NATO and of the Council of Europe. Turkey is a candidate country, so it will become a new member state when Turkey will be ready and when the EU will be ready for that.

Disclaimer: The responsibility for the information and views set out in this article lies entirely with the authors. The content of this article does not reflect the official opinion of any institution they work for or they collaborate with. This is true for all the articles published by us.

BIBLIOGRAPHY:

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Turkey Report, November 2015, page 85
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_turkey.pdf
55

1. Bertrand Natasha, “A key NATO ally in the Middle East is now closer than ever to 'one-man rule’”, in *Business insider*, May 2016, <http://www.businessinsider.com/turkey-prime-minister-davutoglu-steps-down-erdogan-2016-5>
 2. Carnegie, “Judy asks : Is Schengen dead?”, in *Carnegie*, 24 August 2015
 3. EC Memo, Brussels, 4 May 2016 http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-1625_en.htm
 4. EC, “EU and Turkey agree European response to refugee crisis”, http://ec.europa.eu/news/2016/03/20160319_en.htm
 5. EC, “Information on the Results of the EU Accession. Negotiations with Croatia”, 2011, in http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/hp/results_of_th_eu_accession_negotiations_with_croatia.pdf
 6. EC, Turkey Report, November 2015, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_turkey.pdf
 7. Emmanouilidis, Janis A., “Elements of a complex but still incomplete puzzle: An assessment of the EU (-Turkey) summit”, in *European Policy Centre*, March 2016
 8. Eralp, Nilgün Arisan, “Sophie's choice for the European Union: Realpolitik or values? Inshallah both”, *Economic Policy Research Foundation of Turkey*, October 2015
 9. Euractiv 2016 [Merkel warms up to ‘safe zones’ in Syria](#)
 10. European Council, EU-Turkey statement, 18 March 2016, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>
 11. Gurses Ercan and Andreas Rinke, “Germany seeking 'safe zones' in Syria to shelter refugees”, in *Reuters*, <http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-turkey-germany-idUSKCN0XK0BS>
 12. Lehne, Stefan, “The roots of the Europe’s refugee crisis”, in *Carnegie*, 2015
 13. Moscovici, Pierre, “Moscovici: 3 million migrants won’t harm EU Economy”, in *Euractiv*, 6 November 2015
 14. Permanent Delegation of Turkey to the EU, “A Stocktaking of the Turkey-EU Agreement of 18 March”, in *The Turkish Herald*, No 46, May 2016, <http://www.theturkishherald.eu/t/j-87D74527CEFD1989> .
 15. Pierini, Marc, “[Crunch Time in the EU-Turkey Relationship](#)”, *Carnegie Europe*, May 31, 2016.
 16. Seufert, Günter, “Refugee crisis: For rationality in relations with Turkey”, *Stiftung Wissenschaft und Politik*, March 2016
 17. Techau, Jan, “Four Reasons Why European Foreign Policy Sleeps”, in *Carnegie*, 2014
- Wolff, Guntram B., “Mak

VASILE GOLDIȘ'S POLITICAL PHILOSOPHY AFTER THE GREAT UNION

Cristian Măduța

Assoc. Prof., PhD, "Vasile Goldiș" Western University, Arad

Abstract: The historical period following the Great Union from 1 December 1918 generated problems and contradictions in the area of political thinking and, of course, questions of certain philosophical essence. In this context Vasile Goldiș's thinking remained consistent, as well as practical and applied to the national problem and the achievement of certain reforms in the new Romanian state.

Vasile Goldiș did not perceive the political and administrative functions that he held between 1 December 1918 and 1927, the year he retired from the political life, as a fulfillment. Nevertheless, his calling as an intellectual has been rewarded, as he was elected honorary member of the Romanian Academy. At the same time, in his position as Minister of Education he introduced the study of religion in Romanian schools, in order to ensure a thorough moral education of the youth.

Keywords: Discourse, ethics, christian philosophy, morality, religion.

Din problemele pe care și le pune intelectualul cu chemare politică, deducem dezamăgirea pe care o trăiește. În articolele sale, Vasile Goldiș revine la importanța principiilor fundamentate de Adunarea Națională de la Alba Iulia: drepturile și libertățile cetățenești, pacea socială, instituții administrative de tip occidental – elemente moderne „ce constituie cea mai de căpetenie condiție a progresului oricărui stat cu pretenție de civilizație europeană”,¹ bazate „în noul Stat Român” pe „principiul muncii ca măsurătoare a valorilor morale”. Pe baza amplei sale culturi privind istoria universală, istoria dreptului, știința socială și propria viziune filosofică, modelul de stat pentru care a optat Goldiș este de factură național-creștină, bazat pe „credința în Dumnezeu și morala creștină”.² Apoi, la zece ani după unire, publicându-și discursurile în volum, era conștient că principiile formulate de el la Alba Iulia erau „un ideal”. Vasile Goldiș mărturisește: „Punerea în aplicare a acestor credinți în viața statului român e altă poveste. E

¹ *Românul*, nr. 2, anul XI, 1922, p. 1.

² *Românul*, nr. 100, anul VIII, 1919, p. 1.

problema cea mai grea a acestui stat. Ea cere schimbarea ideologiei dominante în societatea interesată ceea ce este iar în funcție de o mulțime de factori”³. Nu obosește să susțină că în fața exigențelor civilizației contemporane, statul român va dăinui doar prin promovarea cetățenilor, indiferent de naționalitate, „pentru că libertatea este soarele care fructifică civilizația ce asigura statelor și națiunilor dreptul la viață, iar dreptatea care constituie adevărul democrației este unicul ciment care încheagă neamurile, cimentează statele și pregătește fericita împreună viețuire a omenirii”⁴.

În viziunea lui Goldiș, statul trebuie așezat pe fundamentul unei noi concepții de viață bazată pe morală și ideal în serviciul comunității. Cu cât va exista mai multă moralitate și iubire creștină într-o societate, cu atât va triumfa dreptatea socială. De pe aceste poziții, el critică concepțiile materialiste asupra istoriei, în special a celei de tip marxist, pe care o încadra în categoria utopiilor, a „ipotezelor moarte”⁵. De asemenea, el s-a detașat de liberalism și de individualismul primitiv, ca fundament al drepturilor omului, cât și de totalitarismele vehiculate în lume, în special de cele fundamentate pe marxism și fascism. Goldiș susținea că liberalismul extrem, cel emanat din doctrinele axate pe promovarea și justificarea exclusivă a drepturilor individuale a dat greș în istorie. În același timp, încercările interbelice de a înlocui regimul capitalist cu unul de factură socialistă nu vor avea succes deoarece producția nu se poate lipsi de inițiativa și inventivitatea individuală.

Ideea progresului istoric și social este fundamentală în gândirea lui Vasile Goldiș. Posibilitățile de concretizare le vede în dominarea naturii, în creșterea gradului de dreptate în societate, în apropierea gradată a sufletului de divin. El consideră că istoria dovedește că aspirația spre divin primează față de celelalte resorturi motrice ale acțiunilor omenești și determină progresul oricărei formațiuni sociale. Astfel, orice organism social desăvârșit din punct spiritual evoluează spre o treaptă superioară de civilizație, în timp ce organismul social ce propagă materialismul, egoismul și dezbinarea decade și dispare.

Vasile Goldiș a continuat să fie preocupat și de ideea statului mondial. În anul 1930, publică în limba maghiară la Arad, un amplu studiu în care precizează că „spiritul vremii de azi pretinde organizarea

³ Vasile Goldiș – *Discursuri*, București, 1928, p. 25 apud Horia Medeleanu, George Manea – *Însemnări despre gândirea politică a lui Vasile Goldiș* în *Ziridava* III-IV, 1974, Arad, pp. 133-138.

⁴ Vasile Goldiș – *Legea învățământului primar* în Vasile Goldiș – *Scrieri social-politice și filosofice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007, pp. 283-298.

⁵ Vasile Goldiș – *Societatea de mâine* în Vasile Goldiș – *Scrieri social-politice și filosofice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007, pp. 276-278.

mondială a omenirii”, statul mondial, ce trebuie să vină, „fără dispariția națiunilor”⁶, iar conform concepției sale, creștinul, chiar prin credința sa, trebuie să se simtă atras spre idealul statului universal. În cadrul acestui stat planetar, Goldiș susține că pacea depinde de educație și religie. El explică nevoia unui singur stat prin nevoia solidarității umane, ce se va realiza „exclusiv prin forța spiritului”.⁷ Acest ideal ține de viitor, dar „preludiul acestuia l-au constituit înființarea Societății Națiunilor, ca expresie a materializării visului celui răstignit pe crucea Golgotei, proiectarea imaginii Statelor Unite ale Europei”.⁸

Pentru viitorul civilizației europene, Goldiș credea că trebuie găsită o soluție la problema conflictelor armate. Pacea nu poate fi susținută prin constrângere, deoarece „forța aceasta nu poate fi deci de ordin material, care să reprezinte forța brutală, ci trebuie să fie exclusiv de ordin spiritual, pe care sufletul omenesc să o primească de bunăvoie și bucuros. Această forță există, dar omenirea cu bună știință o ignoră. A fost creatorea civilizației apusene, lumea însă a uitat-o. Va trebuie inventată din nou”.⁹ Aceste cuvinte rostite în anul 1933, în ultimele luni de viață, afirmă convingerea lui Goldiș privind ideea dreptății creștine.

1. Vasile Goldiș – filosof creștin?

O schiță a viziunilor politice ne ajută să fixăm poziția lui Vasile Goldiș. Astfel, Norberto Bobbio afirma că stânga este egalitară, dreapta inegalitară, respectiv menirea politicilor de stânga este „să reducă inegalitățile sociale prin legiferarea unor drepturi sociale”, cele de dreapta „sunt înclinate spre a accepta inegalitățile naturale ale istoriei, tradiției etc.”, ambele reprezentând „doi termeni prin care se desemnează în mod frecvent, contradicția dintre ideologie și mișcările din domeniul politicului atât în planul acțiunii, cât și în planul teoriei”.¹⁰ Un alt punct de vedere este exprimat de George Voicu prin faptul că stânga înseamnă schimbare, iar partidele de stânga alocă mai multe resurse din venitul național problemelor

⁶ Eugen Glück – *Izvoare arădene cu privire la gândirea lui Vasile Goldiș în perioada 1910-1918, privind problema națională*, în *Studia Universitatis „Vasile Goldiș”*, Arad, nr. 8, 1998, pp. 205-215.

⁷ Vasile Goldiș – *Statul universal* în Vasile Goldiș – *Scrieri social-politice și filosofice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007, pp. 373-378.

⁸ Marțian Iovan – *Filosofia și crezul politic ale lui Vasile Goldiș*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2006, p. 82.

⁹ Vasile Goldiș – *Societatea Națiunilor și Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia* în Vasile Goldiș – *Scrieri social-politice și filosofice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007, pp. 394-395.

¹⁰ Norberto Bobbio – *Dreapta și stânga*, Editura Humanitas, București, 1999, pp. 15-18.

sociale, iar pe de altă parte partidele de dreapta înclină spre stabilitate și ordine, însă redistribuirea venitului național se face la un nivel mai restrâns.¹¹

În acest context, se ridică întrebarea: a întruchipat Vasile Goldiș concepțiile unei filosofii creștine?

Ca ipoteză de lucru, considerăm că Vasile Goldiș și-a creat un sistem filosofic bazat pe crezul unirii naționale și a valorilor creștine ce susțin acest crez. De altfel, în anul 1919, publica în ziarul „Românul”, îndemnul la necesitatea păstrării și întăririi caracterului național-creștin al statului român: „Credința în Dumnezeu și morala creștină vor fi cei doi stâlpi pe care se va zidi România Mare”.¹²

Având în vedere aspectele concrete vizând domeniul învățământului, culturii, cultelor, economiei, naționalităților, al afirmării principiilor dreptului internațional, al respectării drepturilor omului, putem afirma că Vasile Goldiș și-a dovedit concepția umanistă privind sensul vieții omului și al popoarelor. Relația omului „cu absolutul, cu eternitatea, cu universul, cu problema cauzelor inițiale și a scopului final”¹³ indică în gândirea lui Vasile Goldiș raportul ce echilibrează sufletul omului prin credința în „învățătura creștină” ce reprezintă „supremul ideal al vieții”.¹⁴

La vârsta maturității, în anul 1924, el își mărturisea crezul creștin pe baza căruia și-a organizat viața: „Sunt din neam de preoți, după mamă, după tată. De mic copil am fost deprins cu mirosul de tămâie, iconostasul a picurat în sufletul meu primele impresii de artă, vâlvățiile lumânărilor de galbenă ceară au fost cel dintâi joc al ochilor mei de mic copil. Tatăl meu nu călca pragul bisericii fără mine și la toate praznicele eu purtam crucea în fruntea copilașilor îmbrăcați în cămășuțele albe împodobite una cu o cruce galbenă, alta cu o cruce albastră și alta cu o cruce roșie. Mi se părea că biserica noastră este casa noastră ce-a de-a doua și ea a rămas până în ziua de astăzi partea cea mai bună a sufletului meu”.¹⁵ Iar spre sfârșitul vieții sale, fidel principiilor creștine, cu ocazia sărbătorii a 70 de ani de la naștere, în cadrul sesiunii Sinodului Eparhial, a afirmat: „Adevăr este că viața mea întreagă am năzuit să trăiesc urmând poruncile Mântuitorului” iar acțiunile sale s-au raportat propriei voințe de a servi „numai interesele

¹¹ George Voicu – *Pluripartidismul*, Editura ALL, București, 1998, p. 76.

¹² *Românul*, nr. 100, anul VIII, 1919, p. 1-2.

¹³ Vasile Goldiș – *Societatea de mâine* în Vasile Goldiș – *Scrieri social-politice și filosofice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007, pp. 276-278.

¹⁴ Vasile Goldiș – *Legea învățământului primar* în Vasile Goldiș – *Scrieri social-politice și filosofice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007, pp. 283-298.

¹⁵ *Ibidem*.

neamului meu și ale bisericii în sânul căreia m-am născut și am trăit”,¹⁶ recunoscând instituția Bisericii drept „scutul apărător al neamului”, a cărui „scăpare a fost altarul și mângâierea lui credința în Dumnezeu”.¹⁷

În viziune creștină, ceea ce leagă orice organism social este *legătura ideatică, spirituală*, cultivată în mod conștient. Istoria dovedește că „cheagul cel mai firesc și mai puternic pentru formarea unor organisme sănătoase a fost și rămâne conștiința solidarității naționale, simțul național”.¹⁸ Astfel, Goldiș a conștientizat necesitatea de a conduce procesul desprinderii Transilvaniei de Ungaria prin mijloace pașnice, evitând vărsarea de sânge și promovând un spirit de toleranță, răspunzând exact spiritului și literei wilsonismului, iar realitățile transilvănene din lunile octombrie-noiembrie 1918 demonstrează că liderii politici și-au asumat „în egală măsură gândirea europeană și experiența ardeleană de șapte decenii”,¹⁹ „înțelegând cerințele vremii sintetizate de wilsonism și au evitat conflictele etnice violente, care, în atari împrejurări, puteau conduce la clivaje ireparabile în relația dintre cele două etnii”.²⁰

Adoptând dictonul ciceronian, „*Historia magistra vitae*” – „*Istoria este îndrumătoarea vieții*” – Vasile Goldiș a utilizat *istoria* drept argument, justificare a prezentului, punctând momentele cheie ale devenirii națiunii române, iar în spiritul romantic al secolului al XIX-lea, apelul la istorie este adaptat nevoii de legitimare a pretențiilor și scopurilor pe care le afirmă mișcarea națională transilvăneană.

El a fundamentat unitatea organică a evoluției istorice prin îndeplinirea următoarele cerințe:

- „a înțelege cauzele unei stări date în istoria omenirii și din înțelegerea acestei cauze, cunoscând conținutul esențial al acestei stări, se pot determina, între anumite împrejurări, întâmplările viitoare;

- „Cunoașterea conștientă a trecutului este indispensabilă pentru înțelegerea prezentului, iar întru făurirea viitorului înțelegerea prezentului ne este far luminos”.

¹⁶ Vasile Goldiș - *Răspunsul lui Vasile Goldiș la sărbătorirea sa* în Vasile Goldiș – *Scrieri social-politice și filosofice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007, pp. 388-389.

¹⁷ Vasile Goldiș – *Vorbirea lui Vasile Goldiș la Sinodul extraordinar din 1902* în Vasile Goldiș – *Scrieri social-politice și filosofice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007, p. 99.

¹⁸ *Românul*, nr. 189, anul IX, 1920, p. 1.

¹⁹ Simona Stiger – *Dreptul de autodeterminare în Documentele Unirii Transilvaniei cu România*, în *Studia Universitatis „Vasile Goldiș”*, Arad, nr. 8, 1998, pp. 141-142.

²⁰ *Istoria Transilvaniei*, vol. III (de la 1711 până la 1918), coordonatori: Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler, Magyari András, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2008, p. 646.

- „faptul istoric este și urmarea firească a celor trecute și izvorul întâmplărilor viitoare”.²¹

Argumentul istoric este cel care motivează și justifică lupta pentru unitate națională, oferind convingerea destinului național și a existenței neîntrerupte. O valoare deosebită în acest argument o au originea, respectiv continuitatea și latinitatea deoarece acestea sugerează caracterul vital și forța incipientă a poporului. Cu siguranță putem afirma că în gândirea lui Vasile Goldiș prototipul națiunii, cu inspirație în modele occidentale se configurează de o manieră originală, adaptată situației și contextului din spațiul transilvănean. Prin valorificarea idealului etic și a crezului creștin, el a reușit să cunoască și să valorifice evenimentele politice contemporane lui, având viziunea viitorului prin promovarea ideii europene și prin justificări din orizontul spiritual al creștinismului.

Problema identității noastre se regăsește ca teme în etica filosofică împărtășită de Vasile Goldiș. Mai precis găsim asumată și tematizată o idee a lui Herbert Spencer, respectiv *rolul istoric al culturii*, constitutiv prin tradiție, mituri și credințe religioase, creații literar-artistice și concepții științifice. În acest sens, el arăta: „putem să zicem că avem o literatură, o artă, izvorâte din geniul nostru propriu național. Literatura și arta populară le-au fost temeiul și izvorul și de aceea este vlagă și este putere de avânt întru însele”.²² Evident, cultura implică limba. Vasile Goldiș este preocupat de dreptul natural de utilizare a limbii materne, iar conștiința și identitatea națională presupun solidaritatea tuturor românilor.

Problema identității își are o soluție în constituirea unui stat-națiune. Relativ la această idee Vasile Goldiș elaborează o adevărată „concepție statală”,²³ pe baza următoarelor coordonate:

a) „Omul întruchipat în stat” este reprezentat de țară și popor, prin urmare statul nu își poate înstrăina țara și poporul, neavând drept de proprietate asupra lor, ci având însă datoria de a realiza „țara – ideal spre care râvnește orice popor”, respectiv „țara unde statul poartă să trăiască exclusiv prin sine, de la sine și pentru sine”.

b) Având un conținut istoric, statul este organism „actual”, ce se suprapune și se îmbină cu statul „natural”, deoarece statul reprezintă „individualitatea biologică a poporului”. El este capabil să

²¹ Dan Riga, Sorin Riga, Aurel Ardelean, Vasile Man – *Cultura tradiției și patrimoniului. Citorii. Toponime și eponime*, în *Studii de știință și cultură*, Arad, anul VI, nr. 1, 2010, pp. 95-111.

²² *Românul*, nr. 127, anul I, 1911, p. 1-2.

²³ Ștefan Costea – *Vasile Goldiș – Sociologia națiunii și a naționalităților*, în *Studia Universitatis „Vasile Goldiș”*, Arad, nr. 4, 1994, pp. 4-8.

îndeplinească legile fundamentale ale cerințelor naturale ale vieții (conservarea, adaptarea, asimilarea) prin „căsătoria dintre popor și țară”.

c) În momentul când ajunge într-o asemenea situație, statul își depășește condiția „biologică”, modificând instinctul conservării statale, ca specie etnică, în conștiință națională, iar individualitatea biologică, în individualitate politică.

d) Rațiunea devine fundamentală în statul politic deoarece acesta este rezultatul poporului, este societatea ce apare datorită muncii, este cultura prin care statul contribuie la civilizația umană.

e) Pe lângă funcția de organism politic, statul are și funcție economică, socială și culturală, respectiv rezultatul legii interacțiunii între cele trei raporturi fundamentale, realizându-se astfel un echilibru între „ideea naționalității”, „rațiunea practică” și „idealismul în sensul curat al cuvântului”.

Aceste coordonate pot fi stabile, dacă vom percepe națiunea ca „o celulă a civilizației și a culturii, amândouă îmbinate, ca sinteza posibilităților de progres uman... Omenirea fără națiuni, ar fi universul fără constelațiuni solare, haosul primordial al ființei”.²⁴ Pentru soluționarea acestei probleme, Goldiș propune abordarea idealismului creștinesc, alături de „subordonarea desăvârșită a intereselor individuale, intereselor obștei, ... numai prins acest idealism pot deveni popoarele mari și puternice și bogate, când, apoi, bineînțeles și indivizii care alcătuiesc popoarele sunt mari, puternici și bogați”.²⁵

Din ideile enunțate, ilustrate cu citate din scrierile lui Vasile Goldiș, rezultă că întrebarea din titlul acestui subcapitol are un răspuns, adică un creștin dublat de intelectual își pune probleme existențiale și gândește.

2. Elemente de etică în gândirea lui Vasile Goldiș

Deja se știe că scrierile lui Vasile Goldiș s-au axat pe crezul etic creștin-ortodox, considerând că este pentru români liantul acțiunilor sale istorice. În eseurile, analizele și cuvântările sale el utilizează și explică concepte și probleme de etică, adică discută despre bine și rău, iubire creștinească și ideal moral, cod de precepte morale etc. Ținta sa este desăvârșirea caracterului și a vieții sufletești, fundamentarea unei conduite morale a românului. Așadar, în discursul său s-a pliat pe realitățile istorice ale vremii,

²⁴ Vasile Goldiș – *Scrieri social-politice și literare*, Editura Facla, Timișoara, 1956, p. 216.

²⁵ *Ibidem*, p. 159.

conturând un prototip al națiunii, „oferit la modul paradigmatic de către organicismul german, herderian în mod particular, completat pe alocuri cu elemente care aparțin modelului francez sau cu surse de inspirație venite dinspre spațiul italian, într-o mixtură greu de definit și surprins”.²⁶

În argumentația sa, regăsim apelul la istoria națională în scopul de a releva caracterul just al pretențiilor formulate, alături de probe din sfera dreptului natural, dovezi din filosofie sau din sfera valorilor spirituale. De asemenea, concepția sa etică este legitimată printr-o profundă religiozitate, o evlavie ortodoxă corelată cu patriotismul militant. În acest sens, el afirma adeseori că „în vremuri grele Biserica a fost scutul apărător al neamului nostru. De când poporul românesc s-a așezat pe plaiurile și câmpiile Daciei lui Traian, la necazuri și vijelii, scăparea lui a fost altarul și mângâierea lui credința în Dumnezeu”.²⁷ El crede cu tărie într-o „putere diriguitoare” a religiei asupra sufletului omenesc și asupra raporturilor dintre oameni, iar „istoria este cea mai grăitoare dovadă că credințele au primat și primează întotdeauna toate celelalte resorturi motrice ale acțiunilor omenești și toate epocile de hotărâtoare avânturi ale omenirii se vor afla în funcțiune de răscolirea energiilor credinței”.²⁸ Conceptul iubirii divine trebuie aplicat oamenilor, asigurându-se astfel unitatea și pacea socială. Omul se apropie de om doar prin iubire creștină, prin adevăr, dreptate și libere. Pe scurt, dreptatea se poate face doar dacă conform conceptului iubirii aproapelui, fiecare jertfește ceva din binele propriu: „nu poți face însă altuia dreptate, decât numai renunțând la o parte a libertății tale”.²⁹

Din studiul operei sale, rezultă că Vasile Goldiș considera că religia nu exclude rolul științei în perfecționarea relațiilor omului cu natura. Prin urmare, el îl parafrazează pe Gustave Le Bon, afirmând: „Rezonul creează știința, dar istoria o fac sentimentele și credințele”. Totodată, susține că forța ce propulsează istoria este reprezentată de credință și de sentimentele mulțimilor de oameni, considerând că „de câte ori masele au fost cuprinse de flăcările vreunui puternic sentiment ori de un val irezistibil al credinței s-au născut idealuri de viață, traduse în intuiții sociale care au caracterizat diferitele epoci ale istoriei omenești”.³⁰ Rezultatul acestei interacțiuni va trebuie să fie „civilizația umană”, al cărui criteriu

²⁶ Luminița Ignat-Coman – *Imaginea de sine la românii ardeleni în perioada dualistă*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2009, p. 126.

²⁷ Vasile Goldiș – *Prin noi înșine*, Editura Multimedia, Arad, 2000, p. 72.

²⁸ Vasile Goldiș – *Societatea de mâine* în Vasile Goldiș – *Scrieri social-politice și filosofice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007, pp. 276-278.

²⁹ Vasile Goldiș – *Nașterea adevărului* în Vasile Goldiș – *Scrieri social-politice și filosofice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007, pp. 392-393.

³⁰ Vasile Goldiș – *Legea învățământului primar* în Vasile Goldiș – *Scrieri social-politice și filosofice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007, pp. 283-298.

este „măsura în care aceste raporturi îndeplinesc misiunea de a apropia pe om de scopul lui suprem”: armonia dintre „cultura materială” (raportul om-natură); „armonia socială” (raporturile dintre om și om) și cea „morală” (om-absolut).³¹

Aceleași funcții ale credinței și științei se regăsesc și în planul vieții indivizilor umani, în configurarea structurilor sufletești, ale caracterului, moralității și idealului de viață. Astfel, valoarea unui individ nu este dată de cunoștințele ce le posedă, ci de *morală*, de caracterul ce îl conduce spre autoperfecționare. Între elementele fundamentale ce conferă tărie caracterului, Vasile Goldiș apreciază spiritul de inițiativă, judecata sănătoasă, voința fermă, munca, iubirea aproapelui, adică „nimic nu rezistă voinței și perseverenței. Psihologii știu că voința triumfă chiar asupra durerii. Caracterele oferă condițiile de siguranță ale oricărei societăți omenești. Istoria este mărturie că neamurile pier de pe urma slăbirii caracterului lor, nu prin aceea a inteligenței lor”.³² Progresul societății presupune caractere puternice, respectiv nivelul de moralitate al unui popor indică poziția sa în evoluția civilizației. În cuvintele sale: „mărturisesc că eu socot că supremul scop al omenirii e crearea de situații în care individul să se simtă bucuros că trăiește și gata să aducă în orice moment orice jertfă pentru acele condiții despre care crede că îi procură lui și semenilor săi acea bucurie de a trăi”.³³

Prin crezul său privind ordinea morală bazată pe valori de origine creștină, dar care „rămân îndepărtate de proza gândirii și comportamentelor mulțimilor și chiar de interesele sau orientările multor oameni cu educație, cu poziții înalte în societate”,³⁴ putem afirma că Vasile Goldiș aparține tipologiei apostolice și prin forța exemplului personal. Cu toate că Vasile Goldiș și-a expus gândirea prin studii, articole și discursuri, nu putem ignora prezența substanțială a unor elemente ce conturează o concepție filosofică centrată pe supremația valorilor creștine.

Bibliografie:

Bobbio, Norberto, *Dreapta și stânga*, Editura Humanitas, București, 1999.

Costea, Ștefan, *Vasile Goldiș – Sociologia națiunii și a naționalităților*, în *Studia Universitatis „Vasile Goldiș”*, Arad, nr. 4, 1994.

³¹ Vasile Goldiș – *Scrieri social-politice și literare*, Editura Facla, Timișoara, 1956, pp. 278-280.

³² Vasile Goldiș – *Școala cea bună* în Vasile Goldiș – *Scrieri social-politice și filosofice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007, pp. 303-304.

³³ Vasile Goldiș – *Societatea de mâine* în Vasile Goldiș – *Scrieri social-politice și filosofice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007, pp. 276-278.

³⁴ Marțian Iovan – *Filosofia și crezul politic ale lui Vasile Goldiș*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2006, p. 34.

Glück, Eugen, *Izvoare arădene cu privire la gândirea lui Vasile Goldiș în perioada 1910-1918, privind problema națională*, în *Studia Universitatis „Vasile Goldiș”*, Arad, nr. 8, 1998

Goldiș, Vasile, *Scrieri social-politice și literare*, Editura Facla, Timișoara, 1956.

Goldiș, Vasile, *Prin noi înșine*, Editura Multimedia, Arad, 2000.

Goldiș, Vasile, *Scrieri social-politice și filosofice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007.

Ignat-Coman, Luminița, *Imaginea de sine la românii ardeleni în perioada dualistă*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca.

Iovan, Marțian, *Filosofia și crezul politic ale lui Vasile Goldiș*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2006.

Medeleanu, Horia, Manea, George, *Însemnări despre gândirea politică a lui Vasile Goldiș în Ziridava III-IV*, 1974, Arad

Pop, Ioan-Aurel, Năgler, Thomas, András, Magyari (coordonatori), *Istoria Transilvaniei*, vol. III (de la 1711 până la 1918), Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2008.

Riga, Dan, Riga, Sorin, Ardelean, Aurel, Man, Vasile, *Cultura tradiției și patrimoniului. Ctitorii. Toponime și eponime*, în *Studii de știință și cultură*, Arad, anul VI, nr. 1, 2010.

Stiger, Simona, *Dreptul de autodeterminare în Documentele Unirii Transilvaniei cu România*, în *Studia Universitatis „Vasile Goldiș”*, Arad, nr. 8, 1998.

Voicu, George, *Pluripartidismul*, Editura ALL, București, 1998.

****Românul*, nr. 127, anul I, 1911

****Românul*, nr. 100, anul VIII, 1919

****Românul*, nr. 189, anul IX, 1920.

****Românul*, nr. 2, anul XI, 1922

STATUS-ROUTE-IMPACT ANALYSIS – ATTAINMENT AND QUALITY OPTIMIZATION OF EDUCATION BENCHMARK (BENCHMARKING)

Arina Modrea

Assoc. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Norina Orha

Master Degree Student, Johann Wolfgang Goethe University of Frankfurt

Abstract: The current study intends to achieve a complex analysis which will aid in educational optimization quality. Given the conditions, major contemporary architects of education are the main actors. A great amount of research has determined the understanding that in order to be an accomplished trainer, also for obtaining a qualitative education, it is essential to grasp and employ the „benchmarking” concept. The paper proposes the personal model research of a Status-Route-Impact type of analysis as support for the high quality dissemination of this concept.

Key-words: status analysis, market, benchmarking, quality, education.

1. Introduction

The term „market” possesses Anglo-Saxon origins – „to market”; it stands for conducting market transactions such as buying or selling. This concept has been defined in a number of ways while having been approached with multiple points of view. Here are some of these views: [1, 2, 3, 11, 13, 14].

Jacques Lendrevie and Denis Lindon: ”Marketing represents the assembly of means and methods which are available to an organization, usable for promotion of favorable behaviors with the goal of achieving the organization’s own objectives within target collectivities.”

According to C. Florescu, “it represents both a mode of thinking and of practical undertaking”.

According to the American Marketing Association, ”Marketing is the process of planning and bringing about the conception, evaluation, promotion and distribution of ideas, goods and services with the goal of fulfilling the exchanges which satisfy individual and corporate objectives”.

According to Philip Kotler (1993), "Marketing is a social process of leadership where individuals and groups of individuals fulfill their needs and desires through the creation and exchange of products and values with other individuals and groups of individuals".[17]

„Marketing is the process of management which identifies, anticipates and satisfies the demands of the client – in an efficient and profitable way.” (Marketing Institute, Great Britain)

The last definition is widely accepted as it contains the following basic concepts: needs, desires, demands, products, value, cost and satisfaction, transactions and relationships, markets, marketing and marketers. All these concept are connected and are defined through the term „marketing”. More concisely, „marketing” represents the „science and art of selling”.

What does university marketing mean? In his work “University marketing” (2011, p.16) Grigorut et al. is specifying through concepts definition that “The analysis of the teaching process from the perspective of the teaching-learning-evaluation relationship focusing on the trades attained at the personality level of the student (customer) of the university requires modifying the view of the relationship of the trainer with the beneficiary of the educational services, positioning the focus towards satisfaction of the client’s needs and utilizing marketing strategies at an educational institution level.”[5,10,11].

2. Materials and Methods

Educational marketing is firmly based on the Cost-Benefit Analysis (CBA) concept. By synthetic exposition, its terms are as follows:

Required investment = Free market costs – Externalities

Net present value = Current price – Discounts

Application – Case study:

Within two groups of people, imagine that you are the solicitor respectively the financier. Objectively evaluate a financing project while answering the following questions:

- What specifically are social costs? • What kind of information is required for a feasible solution? • What kind of specific support do you require? • How do you see the implementation of the suggested solution?

3. Results

The 4 Ps of Marketing Mix: Product / Price / Placement / Promotion.

Motto: A manager's "wares" are his/her expertise.

1. The PRODUCT – the nature of the managerial offer:

a) - leadership performance:

- personal managerial experience: origins and skill level;
- managerial competence: types and character;
- previous managerial experience: duration and sector(s);
- previous contact with local interests: ascertainment and interpretation;
- leadership style: organization and institutional operation;
- managerial plan: negotiation (with the university=employer) and finalization of terms

b) towards the pro-quality assistance of continuous training:

- the phenomenon of continuous training: valuation standards and correlation with other activities;
- training interests: diagnosis and prognosis;
- continuous training direction: (methodological and disciplinary) alignment and priorities;
- consistence of training: duration and measures;
- expectation over effects: identification and terms;
- durativity of effects: modalities and tracking procedures.

2. The PRICE - the financial and social costs of managerial expertise:

- the candidates selection pool: supply and demand;
- the personal conditions of the candidate: deontology and resources;
- the portfolio (the file): references and managerial plan;
- the specific conditions of the region/university: present enrollment and outlook projection;
- community dimension: agreement/rejection and variants.

3. The PLACEMENT – the possibilities of performance of managerial expertise:

- the permissiveness of the university environment: populational structure and specific interests;
- the permeability of change within the environment: dominance and relevance;
- the character of the intra-student: traditions and availabilities;
- the character of the circum-student: openings and possibilities;

- horizontal-vertical reciprocity: educational opportunities and social barriers.

4. The PROMOTION - the actualizing/optimization of the managerial expertise:

- the civil level of the community environment: material and spiritual;
- practical possibilities for approaching study alternatives: mentalities and technology;
- extension-intension resources: internal and external (to the university);
- informal expertise presentation opportunities: professional and cultural life;
- organizational affiliation: professional relationships and brand promotion involvement.

4. Discussion

Conclusion (rephrased motto): regarding the applied Management professional, the expertise budget belongs within the enterprise budget or it should be missing altogether.[18,19]

THE MARKETING OF THE SUPPLY

I. Consumer's

point of view

1. THE IDENTITY
OF THE SUPPLIER

2. SPECIFIC
WORTHINESS

3. CONTENTS AND
METHODOLOGY

4. MARKET
VALUE

II. Supplier's

point of view

1. INTENTIONAL
BENEFICIARIES

2. NEGOTIABLE
PARTNERSHIP

3. MUTUAL
GUARANTEES

4. TAKE-OVER
PROCEDURE

5. PROFESSIONAL CONDITIONS 5. PERIODICAL EVOLUTION

EXTRA OPPORTUNITY: the transition from „Marketing” to „Benchmarking”

The marketing and benchmarking concepts constitute essential parts of managerial expertise for the quality guarantee in Education and their first objective is the human resource.

From a point of view concerning resources, the educational institution represents a „functional block”:

Through its own specific, the institution functional block is the organizational projection (the main logo) of the society which learns continuously – „learning society”.

COMPARISON

Marketing = the evaluation of the profile (immediate) „market” and the promotion of one’s products/services on the „market”.

Example: educational institutions having the same rank.

Benchmarking = the concrete conditions comparative study over the generally surveyed competitiveness and for the optimization of the performance on any „market”

Examples: - state / private / external institutions

- principal / educational manager

- budget / project financing

Definition. Benchmarking is a component of the managerial domain concerning specialized and periodical preoccupation towards detection of diverse optimization alternatives towards the quality of supply of products and/or services (=”a little different”).

„THE BENCHMARKING EFFECT”

Axiom. Any organization – including educational organizations – can find itself*) within either of the following qualitative identities:

- Loser = internally undeveloped and unresponsive to change
- Survivor = with benchmark resources and ready for transformations
- Winner = already high achieving and possessing virtual innovativeness

*) Harrington,H., Harrington,J. Total Management... Teora, 2000 [adapted].

Through benchmarking, the manager can detect the benchmark element(s) towards situation at the highest level (the winner identity).

5. Conclusions

CORRELATIONS.

At the intersection of these identities (development levels) with typical steps of benchmarking reside the activities responsible for ensuring superior positioning:

LEVEL (of development) STEPS (type of benchmarking)	Loser	Survivor	Winner
(extended) investigation	activity		
(qualitative) comparison			
(contextual) explanation			
(orienting) acculturation			
(projective) stimulation			

CASE STUDY

Exercise: fill the information in the boxes from the model above with activities you consider necessary/useful from the standpoint of educational progress.

Suggestion: try the exceeding of marketing through benchmarking.

A „challenge”:

As a necessary and useful scientific activity towards the consolidation of your expertise, research the managerial and training boundaries of the following:

- 1) some educational institutions and/or:
- 2) some private educational institutions having different ranks and faculties; and/or:
- 3) some educational institutions having activity with externally assisted projects; and/or:
- 4) educational institutions teaching in languages of international use.

Possibly together with research-consultance-counseling specialized assistance and with the trainers (of trainers) whom you know or are in your community, process the results obtained then use this information for designing a regional/district associated training course regarding support for financially struggling universities.[4,5,8,12].

References:

- [1].ARACIS -(2009) Performance standards proposal towards the benchmarking process projection at the university level in Romania, Bucharest]
- [2]..ARACIS -(2006) External evaluation methodology, the reference standards and the list of performance standards of the Romanian University Educational Quality Ensurance Agency, Bucharest]
- [3].ARACIS – Specific academic evaluation standards. Essential area – Engineering science]
- [4].Cucos, C. (2002), „Pedagogy, reviewed and improved second edition”, Editura Polirom, Iași]
- [5].Cucos, C., (1998), „The technology of the instructive-educational process”, în „Psychopedagogy”, coord. Neculau, A., Cozma, T., Editura Didactică și Pedagogică, Bucharest]
- [6].Cucos, C., (1998), „Pedagogy”, Editura Polirom, Iași]
- [7].Cucos, C., coord., (1998), „Psychopedagogy for preparation of instructors”, Editura Polirom, Iași]
- [8].Daniel Serban, (2001) Standards for Local Governments Training in CEE countries]
- [9].Debbese, M., (1981) „Educational stages”, E.D.P., Bucharest]
- [10].Grigoruț, C, și col. (2011) “University marketing”, Editura Online]

- [11].J. Saunders, G. Armstrong, V. Wong,(1998) “The principles of marketing”]
- [12].Jeanne S. (2000) “Emotional intelligence development”, Editura Teora]
- [13].Jerome McCarthy, (1981) Basic Marketing]
- [14].Kotler, Fr. (2005) “The management of marketing”, Editura Teora București]
- [15].Kozma, Robert B.National Policies that Connect ICT-based Education Reform to Economic and Social Development. Human Technology, SRI International, University of Jyväskylä, 2005. (Online)]
- [16].Kermally, S., 2009, Marketing]
- [17].Philip Kotler, (1998) “The management of marketing” Bucharest]
- [18].Terrence H. Witkowsky(1989) Self-Regulation Will Suppress Direct Marketing’s Downside.]
- [19].Xxxx Sondajul Soros/Gallup (2007) ASG/totem (2008) The active adaptation of university education to the job market requirements]
- [20].www.anc.edu.ro/uploads/images/extras_cnc_1-4.pdf Cadrul Național al Calificărilor]
- [21].<http://www.frpe.ro> -Motivații și obstacole ale asigurării calității]
- [22].<http://www.elearning-forum.ro/resurse/a1-elearning.html>]
- [23].<http://www.competente-it.ro/content/despre-e-learning-general%E2%80%A6>]
- [24].www.intelera.com/glossary.htm]
- [25].<http://www.cybermediacreations.com/elearning/glossary.html>
- [26].<http://en.wikipedia.org/wiki/Elearning>]
- [27].<http://ro.wikipedia.org/wiki/Marketing>]
- [28].<http://www.itu.int>.International Communication Union. Measuring Information Society 2010. Geneva: ITU-D, 2010.]
- [29].<http://www.humantechnology.jyu.fi/articles/volume1/2005/kozma.pdf>]
- [30].http://www.usdla.org/html/resources/2_USDLA_Instructional_Media_Selection_Guide.pdf
- [30].www.frpe.ro]

REDEFINING CONTEMPORARY SECURITY AND THE NECESSITY OF HUMAN SECURITY

Bogdan Ștefanachi

Assoc. Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: After the end of Cold War, the new international context offers the conditions to rethink the traditional way of understanding sovereignty by challenging the central role of the state as (the only) relevant security referent. But because the sovereignty could be a very sensitive feature of the state, a better way of approaching the issue of sovereignty is mediated by the understanding security as a functional manner of forging sovereignty. So, the image of the state as epicenter of policy making and implementing is challenged by a new narrative, represented by the transformation of the individual into the reference object of security. Accordingly, in the middle of the 1990s the concept of human security is introduced as a reflection of general change of the stress from the military state-centric issues (assumed by the realist and neo-realist orthodoxism) towards those non-military. The study underscores, the mechanism by which, in such a complex context, the analysis of security can be refined, by changing the perspective on the subject of human endeavor (human security) and highlighting the normative utility of the perspective discusses a series of limitations enforced by the applicability of these rules.

Keywords: security, state, individual, human security, normative utility.

Introducere

Sfârșitul Războiului Rece aduce în prim plan și suprapune peste discursul globalizării, discursul cu privire la dezvoltare (umană), o dată cu publicarea de către UNDP, în 1990, a primului *Raport al dezvoltării umane*, ca o încercare de „lărgire a opțiunilor individuale”¹. În acest context, deschis de discuțiile despre dezvoltarea umană pe fondul implicațiilor globalizării, este introdus, la mijlocul anilor

¹ UNDP, *Human Development Report 1990*, Oxford University Press, Oxford, 1990, p. 10.

1990, conceptul de securitate umană. Ca o reflectare a schimbării generale de accent dinspre aspectele stat-centrice militare (asumate de orientările realiste și neo-realiste) către cele non-militare, *Raportul dezvoltării umane 1995* statua că „adevăratul punct de plecare al strategiilor dezvoltării umane este de a aborda fiecare aspect din cadrul modelelor tradiționale de creștere economică din punctul de vedere al indivizilor”². O asemenea abordare proiectată asupra spațiului securității devine responsabilă de ceea ce numim securitate umană, pentru că „perspectiva *centrată pe individ*, de formulare și evaluare a politicii, este contribuția conceptuală esențială a dezvoltării umane la securitatea umană”³.

Așadar, procesul de globalizare, ale cărui efecte se intensifică exponențial o dată cu sfârșitul Războiului Rece creează condițiile și necesitatea definirii dezvoltării și securității umane, atribuind prioritate normativă impactului pe care diversele politici îl au asupra individului. Altfel spus, pe fondul globalizării, „dezvoltarea umană și securitatea umană pot fi descrise ca fiind concepte paralele, instanțieri ale unei abordări generale care, în lipsa unei expresii mai bune, poate fi numită *centrată pe individ (people-centred)* sau *uman-centrică (human-centred)*”⁴. Spațiul internațional, transformat sub presiunea globalizării care îndepărtează (măcar parțial) statul din epicentrul elaborării și implementării politicilor, capătă sens în măsura în care un discurs alternativ care preia și dezvoltă această transformare se constituie – or, această nouă *narațiune* este reprezentată de transformarea individului în obiect de referință atât al dezvoltării cât și al securității. Această schimbare paradigmatică deschide calea către redescoperirea argumentelor normative, mai ales că sfârșitul Războiului Rece nu se confundă cu scenariul optimist al *sfârșitului istoriei*⁵. Dimpotrivă, agresivitatea și conflictul continuă să fie o constantă a relațiilor internaționale (pentru unii chiar lumea post – Război Rece este o revenire la barbaria interbelică)⁶, uneori devenind chiar mult mai greu de contracarat (spre exemplu, recalibrarea fenomenului terorist), fapt pentru care se impune necesitatea unui răspuns just. Ca o implicație directă a insecurității globale trebuie continuată căutarea unor mijloace pragmatice de *îndiguire* și eliminare a unor asemenea fenomene, conturarea unui cadru teoretic care „să stabilească limite practice pentru utilizarea forței și astfel să

² UNDP, *Human Development Report 1995*, Oxford University Press, Oxford, 1995, p. 123.

³ Barbara von Tigerstrom, *Human Security and International Law: Prospects and Problems*, Hart Publishing, Oxford, 2007, p. 15.

⁴ von Tigerstrom, *Human Security*, p. 15.

⁵ Francis Fukuyama, *Sfârșitul istoriei și ultimul om*, Editura Paideia, București, 1997.

⁶ John J. Mearsheimer, „Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War”, *International Security*, vol. 15, no. 1. (Summer, 1990), pp. 5-56.

diminueze, dacă nu să elimine complet, barbaria războiului care rămâne încă o caracteristică a societății civile globale emergente”⁷.

Securitatea umană – antecedente conceptuale și necesitatea unui nou cadru de analiză⁸

Infrastructura care constituie pilonul de rezistență al *transformării globale* marcate de sfârșitul Războiului Rece este reprezentată de revoluția tehnologică al cărei efect s-a reflectat în reducerea costurilor de transport, de comunicare precum și în reducerea costurilor informațiilor. Aceste elemente, cumulate, se reflectă în creșterea fără precedent a productivității, în expansiunea economică și în creșterea comerțului internațional. Dar, globalizarea economică este doar un aspect (poate cel mai vizibil și evident) care, pentru a nu sărăci nepermis de mult conținutul procesului trebuie completat cu alte dimensiuni, așa cum sunt cele sociale, politice sau culturale. Într-un atare context se produce și „globalizarea valorilor”, ca o modalitate de generalizare a principiilor etice reflectate în declarațiile asupra drepturilor omului; altfel spus, „o interpretare a globalizării este faptul că am devenit conștienți de o comunitate singulară umană”⁹. Una dintre formulele cele mai cuprinzătoare ale unui astfel de demers este înglobată în *Declarația Mileniului* (document fundamental și pentru definirea dezvoltării), care poate fi structurată pe două dimensiuni centrale: în primul rând, drepturi civile și politice, în virtutea cărora indivizii sunt autonomi în raport cu puterea statului și sunt îndreptățiți să participe la procesul de luare a deciziilor și, în al doilea rând, drepturi economice, sociale și culturale care reflectă valorile egalității economice și sociale, ale solidarității și non-discriminării. Prin urmare, globalizarea, ca termen care interpretează și explică aspecte care țin de complexitatea și evoluția extrem de rapidă a lumii contemporane, trebuie înțeleasă ca un proces de integrare nu doar a economiilor ci și a culturii și guvernantei și prin aceasta, a normelor.

Dintr-o perspectivă similară și făcând apel la același document – *Declarația Mileniului* – putem identifica planul general care permite această mutație ca fiind subsumată unui set de valori fundamentale, „esențiale pentru relațiile internaționale ale secolului XXI”, anume: libertatea, egalitatea, solidaritatea,

⁷ Paul R. Viotti, Mark V. Kauppi, *International Relations Theory*, Longman, London, 2010, p. 411.

⁸ vezi și Bogdan Ștefanachi, „Securitate Umană - o lectură normativă a globalizării”, în Muraru, Adrian (coord.). *Filosofia și societatea cunoașterii*, Institutul European, Iași, 2012; Bogdan Ștefanachi, „Securitatea umană – un cadru normativ de analiză”, în Răducu, Cătălina-Daniela, Bogdan Ștefanachi (coord.), *Securitatea umană. Provocări contemporane*, ProUniversitaria, București, 2015.

⁹ Mary Kaldor, *Securitatea umană*, CA Publishing, Cluj-Napoca, 2010, p. 185.

toleranța, respectul pentru mediu și responsabilitatea¹⁰. Astfel, reconceptualizarea securității devine posibilă și în același timp necesară – în formula securității umane – pe fondul proiectării sale în cadrul mai larg al dezvoltării și, mai mult, ca un element central al acesteia, pentru că „dezvoltarea trebuie înțeleasă ca un proces de transformare pozitivă a unei societăți”¹¹, iar globalizarea și dezvoltarea sunt practic „cele două concepte largi ale transformării”¹². Dar, în contextul post Război Rece, prin îndepărtarea de analizele stat-centrice, dezvoltarea la rândul ei se apropie de o concepție mai largă plasând în centrul său individul, pentru că „indivizii sunt adevărata avuție a unei națiuni”¹³ sau, așa cum considera Amartya Sen „dubla recunoaștere a faptului că ființele umane (1) pot să fie mult mai bune și (2) pot să facă mult mai mult în acest sens, poate fi văzută ca dubla teză a abordării dezvoltării umane”¹⁴. De pe o asemenea poziție și în deplină convergență cu securitatea umană „dezvoltarea poate fi concepută ca procesul de extindere a libertăților de care se bucură indivizii”¹⁵ altfel spus, orice formulă de constrângere individuală este exclusă chiar dacă în favoarea sa ar putea fi invocate o serie de avantaje materiale (de cele mai multe ori obținute pe termen scurt). Dezvoltarea umană presupune în primul rând eliminarea tuturor surselor majore care obturează libertatea individuală, de la sărăcie la tiranie, de la lipsa oportunităților economice la privațiunile sociale sistematice, de la lipsa facilităților publice la intoleranță sau până la formule hipertrofiate ale statalității¹⁶. De aceea, va considera Amartya Sen că pot fi identificate cel puțin două motive pentru care libertatea trebuie să ocupe poziția centrală în definirea procesului de dezvoltare. Pe de o parte, din rațiuni evaluative, aprecierea progresului înregistrat (de o societate sau de o comunitate) trebuie să facă referire, în primul rând, la gradul în care libertatea individuală a fost respectată și consolidată. Pe de altă parte, pentru că, din rațiuni de eficiență, dezvoltarea este în întregime dependentă de decizia voluntară a indivizilor¹⁷. În acest sens, obiectivul fundamental al dezvoltării trebuie să fie reprezentat de consolidarea capacităților individuale sau de ranforsarea oportunităților pe care le au indivizii pentru a-și maximiza potențialul.

¹⁰ UN, *United Nations Millenium Declaration*, 2000, disponibilă la <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>.

¹¹ Gbenga Lawal, “Globalization and Development: The Implications for the African Economy”, *Human and Social Sciences Journal* 1 (1) 2006, p. 66.

¹² Lawal, “Globalization and Development”, p. 66.

¹³ UNDP, *Human Development Report 1990*, p. 9.

¹⁴ Amartya Sen, “Foreword”, in Fukuda-Parr, Sakiko, Kumar A. K., Shiva (eds.). *Handbook of Human Development*, Oxford University Press, New Delhi, 2009, p. iii.

¹⁵ Amartya Sen, *Development as Freedom*, Oxford University Press, Oxford, 1999, p. 3.

¹⁶ Sen, *Development as Freedom*, p. 3.

¹⁷ Sen, *Development as Freedom*, pp. 4-5.

Prin prisma dezvoltării, componenta economică este considerată importantă, dar nu esențială, accentul trebuind să fie pus pe „calitatea creșterii și pe echitatea distribuției sale”¹⁸ fapt reflectat în legătura substanțială și necesară (conștient creată) dintre creșterea economică și viața indivizilor. Schimbarea accentului dinspre stat spre individ în sfera dezvoltării este inserată în *Raportul dezvoltării umane 1995*, iar acest aspect marchează profund modul în care va fi abordată securitatea (individului, umană). Într-o astfel de grilă comprehensivă, dezvoltarea nu mai este gândită în subsidiarul securității naționale, ca formulă de preservare a interesului național. Dimpotrivă, „redefinirea conceptului de securitate ca o îndepărtare de securitatea statului, care plasează în centrul său aspectele militare, și ca o orientare către o imagine holistică a securității umane va susține tendința de a transfera resursele dinspre cheltuielile militare către cele de dezvoltare. Astfel, securitatea umană nu este doar similară ci, și complementară, cu dezvoltarea umană”¹⁹. În condițiile recalibrărilor teoretice care au urmat sfârșitului Războiului Rece, aceasta înseamnă că „promovarea securității are rol instrumental pentru dezvoltare, iar modelele incluzive ale dezvoltării sunt un element important pentru evitarea conflictului, fapt pentru care dezvoltarea capătă rol instrumental pentru dobândirea securității”²⁰. Dacă *Raportul dezvoltării umane 1990* considera că „obiectivul central al dezvoltării este de a crea un mediu favorabil pentru ca oamenii să se bucure de o viață lungă, sănătoasă și creativă”²¹, iar în 1994, securitatea umană era definită ca fiind răspunsul la amenințarea globală a sărăciei²² devine evidentă legătura dintre cele două concepte; biunivocitatea acestei relații trebuie înțeleasă prin faptul că progresul societal necesită reducerea insecurității și, în același timp, dezvoltarea incluzivă reprezintă un indicator solid pentru creșterea gradului de securitate²³; fără a fi noțiuni interșanjabile, dezvoltarea și securitatea definite din perspectiva individului, ca referent central, devin componente complementare pentru depășirea viziunii stat-centrice specifice ortodoxismului realist.

Dispariția extrem de rigidei balanțe de putere, care a caracterizat perioada Războiului Rece, creează o nouă arhitectură internațională în cadrul căreia devin tot mai relevante amenințările non-militare, fapt care generează ample dezbateri cu privire la nivelul optim la care acestea trebuie și pot fi gestionate. Explicația tradițională realistă, prin atenția exagerată acordată statului, eșuează în a surprinde

¹⁸ UNDP, *Human Development Report 1995*, p. 122.

¹⁹ von Tigerstrom, *Human Security*, p. 16.

²⁰ Frances Stewart, “Development and Security”, *Conflict, Security and Development* 4 (3) 2004, pp. 261-88., pp. 277-278.

²¹ UNDP, *Human Development Report 1990*, p. 9.

²² UNDP, *Human Development Report 1994*, Oxford University Press, Oxford, 1994.

²³ Stewart, “Development and Security”, p. 285.

sau chiar maschează o serie de amenințări reale la adresa individului și, prin aceasta, securitatea eșuează în chiar obiectivul său central: de a proteja (individul). De aceea, surmontarea abordărilor tradiționale aduce în prim plan o serie de concepte noi, precum securitatea societală, securitatea comprehensivă, securitatea internațională (globală) și securitatea umană; această regândire paradigmatică este reflectată și în *Raportul dezvoltării umane 1994*, document în cadrul căruia sfârșitul Războiului Rece reprezintă granița dintre vechi (tradițional) și nou. În noul context internațional – marcat profund de implicațiile globalizării – nu mai este posibilă exclusivitatea securității naționale deoarece o serie de noi concepte intervin în realitățile cu care operăm, deoarece „concepte abstracte precum valori, norme sau expectații influențează atât alegerile cât și rezultatele securității”²⁴. Pe fondul mutațiilor produse de sfârșitul Războiului Rece și ca o implicație directă a acestuia, „ideea ubicuă este a securității în sens *extins*”²⁵ ceea ce înseamnă practic definirea unei „înțelegeri permissive și pluraliste a securității, ca obiectiv atât al indivizilor și grupurilor cât și al statului.”²⁶

Așadar, anii 1990 sunt marcați de o serie întreagă de (re)teoretizări, un loc important revenindu-i și securității care „pentru o perioadă mult prea lungă de timp a fost interpretată restrâns: ca securitate a unui teritoriu față de o agresiune externă, sau ca protecție a intereselor naționale de politică externă sau ca securitatea globală față de amenințarea holocaustului nuclear”²⁷. Într-o astfel de atmosferă Barry Buzan va spune că „securitatea colectivităților umane este afectată de factori din cinci sectoare principale: militar, politic, economic, social și de mediu”²⁸ iar *Raportul dezvoltării umane 1994* va identifica șapte componente ale securității umane: securitatea economică, securitatea alimentară, securitatea sănătății, securitatea ambientală, securitatea personală, securitatea comunității și securitatea politică²⁹. Din această perspectivă generală, securitatea umană prezintă două dimensiuni fundamentale: *freedom from fear* (libertatea față de frică) și *freedom from want* (libertatea față de necesități)³⁰ deși, la nivel individual această distincție este atenuată de Comisia Națiunilor Unite pentru Securitate Umană care definește

²⁴ P. H. Liotta, Taylor Owen, “Why Human Security?” *Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations* VII (1) 2006, p. 51.

²⁵ Emma Rotschild, “What is Security?” *Daedalus* 124 (3) 1995, p. 55.

²⁶ Rotschild, “What is Security?”, p. 60.

²⁷ UNDP, *Human Development Report 1994*, p. 24.

²⁸ Barry Buzan, *Popoarele, statele și teama*, Cartier, Chișinău, 2000, p. 31.

²⁹ UNDP, *Human Development Report 1994*, pp. 24-25.

³⁰ UNDP, *Human Development Report 1994*, p. 24.

securitatea umană ca fiind protejarea „nucleului vital al vieții umane prin sporirea libertăților umane și a modului de realizare a acestora”³¹.

Demilitarizarea securității nu implică eliminarea preocupărilor strategice tradiționale ci doar completarea acestora cu unele care nu mai pot fi soluționate prin concentrarea exclusivă pe nivelul statal. De aceea, preocuparea pentru securitatea umană nu înlocuiește preocupările pentru securitatea statului, care continuă să fie necesară pentru gestionarea amenințărilor violente, ci se transformă într-un complement al acesteia: „o atare strategie trebuie să fie dezvoltată pe structura duală a protecției și a împuternicirii în cadrul căreia statul și societatea civilă au rol complementar”³². Acceptând ca demers metodologic multiplicarea nivelurilor de analiză – nivel subnațional, nivel intranațional și nivel internațional – securitatea umană nu doar deconstruiește rolul statului în accepțiunea sa tradițională ci și, îl reconstruiește într-o manieră care redefineste suveranitatea în acord atât cu proiecția legitimă a puterii la nivel domestic, cât și cu legitimitatea acesteia la nivelul constrângerilor normative supranaționale. În această nouă geometrie a principiilor care modelează securitatea contemporană, extinderea conceptului se face în mai multe direcții. Astfel, din punct de vedere al entităților cărora trebuie să li se asigure securitatea, conceptul de securitate este extins de la securitatea națiunilor la cea a grupurilor și indivizilor. Pe de altă parte, conceptul este extins ascendent – de la națiune la sistemul internațional. În al treilea rând, conceptul de securitate se extinde pe orizontală, completând perspectiva militară cu cea politică, economică sau ambientală și astfel, practic, întinderea securității poate căpăta dimensiunea umană. În al patrulea rând, se extinde (ca o consecință firească) și responsabilitatea politică de a asigura securitatea de la state la instituții internaționale, autorități subnaționale, organizații nonguvernamentale, opinie publică sau piețe³³. Devin deci, lesne observabile modificările majore pe care le generează extinderea securității și constituirea în acest mod a securității umane; drumul astfel parcurs marchează diferențele profunde dintre paradigma tradițională și noua abordare precum și, complexitatea expansiunii noului concept.

Elaborarea conceptului de securitate umană constituie un pas important către reconstrucția sistemului internațional în jurul unei ordini internaționale juste, extrăgându-și legitimitatea, în universul conceptual contemporan, în primul rând din dimensiunile etice și normative pe care le implică. Plasând în centrul său respectul pentru drepturile omului, securitatea umană promovează protecția indivizilor și de

³¹ COMMISSION ON HUMAN SECURITY (CHS), *Human Security Now*, CHS, New York, 2003, p. 4, disponibil la http://www.policyinnovations.org/ideas/policy_library/data/01077/res/id=sa_File1/

³² Francois Fouinat, "A Comprehensive Framework for Human Security", *Conflict, Security and Development* 4 (3) 2004, p. 294.

³³ Rotschild, "What is Security?", p. 60.

aici decurge necesitatea de a fi pusă în practică nu ca un concept evaziv, ci ca o cerință de bază și ca un drept fundamental. Mai mult, securitatea umană și drepturile omului se ranforsează reciproc deoarece primeia îi revine sarcina de a stabili care sunt drepturile amenințate în anumite situații, iar celor din urmă le revine sarcina de a stabili traiectoria pe care trebuie să se încadreze securitatea umană. Aspectul etic decurge, în primul rând, din plasarea individului ca element central al demersului de securitate precum și din redefinirea sistemului internațional în acord cu această transformare tectonică construită pe primatul drepturilor omului, fapt subliniat de Kofi Annan atunci când spune că „nu ne vom putea bucura de securitate fără dezvoltare, de dezvoltare fără securitate și de niciuna dintre ele fără respectarea drepturilor omului”³⁴. Creșterea importanței și impactului valorilor și principiilor inserate în Declarația Universală a Drepturilor Omului face ca ordinea internațională să nu mai fie limitată doar la aspectele care țin de prevenirea conflictelor internaționale ci să se extindă și asupra promovării drepturilor omului, asupra mijloacelor de maximizare a bunăstării și libertății personale. De aceea, plecând de la cuvintele primului ministru japonez Obuchi Keizo, putem susține că obiectul central al securității umane este să genereze cadrul normativ în interiorul căruia „ființele umane ar trebui să poată duce o viață de creativitate, fără a le fi amenințată supraviețuirea sau afectată demnitatea”. Aceste coordonate etico-normative sunt reafirmate de Mary Kaldor atunci când identifică principiile securității umane, care trebuie aplicate atât rezultatelor vizate cât și mijloacelor utilizate (atât lui *cum* cât și lui *de ce*), anume: supremația drepturilor omului, autoritatea politică legitimă, multilateralismul, abordarea de jos în sus și focusul regional³⁵.

În încercarea de a operaționaliza securitatea umană răspunzând la întrebarea *de ce securitatea umană?* (*why human security?*), Amartya Sen găsește o serie de argumente care fac necesară o astfel de abordare³⁶. Securitatea umană este așadar un mod de a gestiona *securitatea supraviețuirii* prin accentul pus pe aspectele care țin de *sănătate, pace și toleranță*. De aceea, securitatea umană trebuie înțeleasă ca o componentă a vieții cotidiene și a modului în care trebuie preservată calitatea vieții, în primul rând prin participare socială, politică și economică. De asemenea, în contextul avansului tehnologic implicat de globalizare, securitatea umană trebuie să construiască o *legătură între accesul informațional și responsabilitatea ecologică*, în condițiile în care demnitatea, echitatea și solidaritatea umane sunt elemente constitutive ale sale. Perspectiva oferită de securitatea umană trebuie să contureze cadrul care să diminueze inegalitatea și insecuritatea globale prin solidaritatea umană globală și astfel să poată fi evitat

³⁴ UN, *In Larger Freedom: Towards Development, security and Human Rights for All*, p. 6.

³⁵ Kaldor, *Securitatea umană*, pp. 218-223.

³⁶ Amartya Sen, "Why Human Security?" in International Symposium on Human Security, Tokyo, 2000, disponibil la <http://www.scribd.com/doc/25342431/Why-Human-Security-Amartya-Sen>

un pericol dual care poate fi generat de globalizare: excluziunea sau incluziunea nedreaptă. Nu în ultimul rând, întărirea securității umane construită pe principiile preeminenței individului, redefinesc cadrul instituțional internațional, completându-l cu o serie de noi actori care reflectă tocmai solidaritatea transnațională.

Concluzii

Neorealismul poate oferi soluții pentru relațiile inter-statale și pentru modul cum se constituie balanța internațională a puterii, iar dacă puterea poate fi complet autonomizată în raport cu coordonatele domestice, atunci paradigma neorealistă pare a fi suficientă. Însă, în condițiile în care obiectul de referință al securității nu mai este omogen (și, pe cale de consecință, simplist) identificat cu statul-națiune iar suveranitatea și integritatea teritorială devin valori ale sistemului internațional și nu mai reprezintă doar elemente ale unei structuri obiective (anarhia), iar percepția amenințărilor depășește cadrul îngust al conflictului deschis sau al războiului și, pe cale de consecință, pot fi identificate noi mijloace de protecție (precum cooperarea sau puterea *soft*), neorealismul se dovedește inefficient.³⁷ De asemenea, (neo)liberalismul, deși completează dimensiunea militară a puterii cu coordonate economice (comerciale) sau politice și, concomitent, completează nivelul actorilor sistemului internațional cu diverse entități non-statale, rămâne în esență, circumscris unei viziuni stat-centrice. Din perspectiva integratoare – a securității umane – aprofundarea dezbaterii cu privire la obiectul de referință este completată cu extinderea percepției amenințărilor (și, inevitabil, extinderea mecanismelor de diminuare/eliminare a acestora) și astfel devine posibilă surprinderea modului în care sunt structurate politicile domestice și a manierei în care această ordonare influențează proiecția internațională a puterii.

Bibliografie:

Buzan, Barry, *Popoarele, statele și teama*, Editura Cartier, Chișinău, 2000.

COMMISSION ON HUMAN SECURITY (CHS), *Human Security Now*, CHS, New York, 2003, disponibil la http://www.policyinnovations.org/ideas/policy_library/data/01077/_res/id=sa_File1/

Fouinat, Francois, "A Comprehensive Framework for Human Security", *Conflict, Security and Development* 4 (3) 2004, pp. 289-297.

Fukuyama, Francis, *Sfârșitul istoriei și ultimul om*, Editura Paidea, București, 1997.

³⁷ Shahrbanou Tadjbakhsh, Anuradha M Chenoy 2007, *Human Security: Concepts and Implications*, Routledge, London & New York, 2007, pp. 84-86.

- Kaldor, Mary, *Securitatea umană*, CA Publishing, Cluj-Napoca, 2010.
- Lawal, Gbenga, "Globalization and Development: The Implications for the African Economy", *Human and Social Sciences Journal* 1 (1) 2006: 65-78.
- Liotta, P. H., Taylor Owen, "Why Human Security?" *Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations* VII (1) 2006, pp. 37-55.
- Mearsheimer, John J., „Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War”, *International Security*, vol. 15, no. 1. (Summer, 1990), pp. 5-56.
- Rotschild, Emma, "What is Security?" *Daedalus* 124 (3) 1995, pp. 53-98.
- Sen, Amartya, "Foreword", in Fukuda-Parr, Sakiko, Kumar A. K., Shiva (eds.). *Handbook of Human Development*, Oxford University Press, New Delhi, 2009.
- Sen, Amartya, "Why Human Security?" in International Symposium on Human Security, Tokyo, 2000, disponibil la <http://www.scribd.com/doc/25342431/Why-Human-Security-Amartya-Sen>.
- Sen, Amartya, *Development as Freedom*, Oxford University Press, Oxford, 1999.
- Ștefanachi Bogdan, „Securitatea umană – un cadru normativ de analiză”, în Răducu, Cătălina-Daniela, Bogdan Ștefanachi (coord.), *Securitatea umană. Provocări contemporane*, ProUniversitaria, București, 2015.
- Ștefanachi, Bogdan, „Securitate Umană - o lectură normativă a globalizării”, în Muraru, Adrian (coord.), *Filosofia și societatea cunoașterii*, Institutul European, Iași, 2012.
- Stewart, Frances, "Development and Security", *Conflict, Security and Development* 4 (3) 2004, pp. 261-88.
- Tadjbakhsh, Shahrbanou, Anuradha M. Chenoy, *Human Security: Concepts and Implications*, Routledge, London & New York, 2007.
- Tigerstrom, Barbara von, *Human Security and International Law: Prospects and Problems*, Hart Publishing, Oxford, 2007.
- UN, *In Larger Freedom: Towards Development, security and Human Rights for All*, 2005, disponibil la <http://www.un.org/largerfreedom/contents.htm>.
- UN, *United Nations Millennium Declaration*, 2000, disponibilă la <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>.
- UNDP, *Human Development Report 1990*, Oxford University Press, Oxford, 1990.
- UNDP, *Human Development Report 1994*, Oxford University Press, Oxford, 1994.
- UNDP, *Human Development Report 1995*, Oxford University Press, Oxford, 1995.
- Viotti, Paul R., Mark V. Kauppi, *International Relations Theory*, Longman, London, 2010.

1939. ROMANIA AND THE NEW CHALLENGES IN THE CONTEXT OF THE POWER RELATIONSHIPS IN EUROPE

Marusia Cîrstea

Assoc. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract

The period between the Munich Agreement and the outbreak of the second large conflagration of the last century progressed under the sign of territorial alterations and the revision of principles and bi- and multilateral treaties.

The present article is founded on a set of published and unpublished documents in the Archives of the Romanian Ministry of Foreign Affairs. They refer to 1939, when the national interest determined the foreign and security policy of Romania, aiming at: maintaining and promoting the national identity; territorial integrity; domestic security and a decrease in the state's vulnerability; counteracting the revisionist politics of foreign states; partnerships with the Western democratic powers. The documents that were used in writing this article refer to: the Czechoslovakian crisis and tensions emerging at Romania's borders (with Hungary, Bulgaria and the Soviet Union); the consequences of the German-Romanian economic agreement of 23rd March 1939; the English-French guarantees of 13th April; the British initiatives for the establishment of a block against the aggressor; the German-Russian non-aggression pact of 23rd August; London's initiative of founding a Balkan block "in order to avoid the war spreading to that region." After the attack on Poland and the declaration of war between the Nazi Reich and the Western powers (on 3rd September 1939) all political and international relationships reconfigured. In this context, the government in Bucharest decided to adopt a "peaceful attitude" towards all states. At the same time, the London representatives of the five Balkan states had intense discussions, insisting – according to a document belonging to the Ministry of Foreign Affairs – "on the overall political situation and especially on the impact of this situation in the Balkans."

Key words: international relations, Romania, the liquidation of Czechoslovakia, the German-Romanian economic treaty, the Molotov-Ribbentrop Pact

În anul 1939, interesul național a fost cel care a determinat politica externă și de securitate a României promovându-se: interesele specifice ce urmăreau menținerea și susținerea identității naționale; integritatea statală; securitatea interioară; reducerea vulnerabilității revizioniste; colaborarea cu puterile democratice occidentale¹.

Perioada cuprinsă între „acordul” münchenez și izbucnirea celei de a doua mari conflagrații a secolului trecut a evoluat sub semnul modificărilor teritoriale și a revizuirii de principii². Pentru diplomația de la București nu era un secret că Marea Britanie și Franța se vor angaja cu mai puțină eficiență în apărarea frontierelor României Mari. De aici previzibilă pentru țară și *poziția neutralității active*, observată în activitatea suveranului Carol al II-lea, dar și a unor cunoscuți diplomați și oameni politici din epocă: Armand Călinescu, Grigore Gafencu și Gheorghe Tătărescu³. După München, statele mici și mijlocii au devenit extrem de prudente, politica lor externă fiind determinată de evenimentele internaționale⁴.

Analizând noua situație creată prin „dispariția Cehoslovaciei”, Direcția Politică a M.A.E. sublinia că: „Guvernul român și opinia publică românească au urmărit cu desăvârșit calm și cu siguranță de sine desfășurarea evenimentelor. Concentrându-și atențiunea asupra repercusiunilor pe care dezmembrarea Cehoslovaciei le-a avut la chiar hotarele țării noastre, Guvernul român s-a mărginit să atragă atențiunea Guvernelor din Londra, Paris și Washington asupra uriașelor consecințe pe care le poate avea, nu numai pentru Europa Centrală, dar și pentru întreaga Europă credința care se întărește tot mai mult – și pe care nici o declarațiune și nici un fapt pornit din Apus nu o îngrădește – că nu mai este decât un singur arbitru în Europa care hotărăște de siguranța, de neatârnamarea și de pacea neamurilor. Atitudinea Statelor mici și mijlocii din Europa a fost asemănătoare, ea putând fi rezumată, destul de exact, în câteva cuvinte: adâncă îngrijorare și o rezervă direct proporțională cu apropierea geografică de Germania. Este semnificativă în această privință stăruința cu care primul ministru bulgar a vorbit, la Ankara, în cursul vizitei sale, care a avut loc la puțin timp după desființarea Cehoslovaciei, despre necesitatea unei înțelegeri depline între statele balcanice, amenințate de aceiași primejdii. Numai că Dl. Kiosseivanoff a lăsat să se înțeleagă că o

¹ *Istoria Românilor*, vol. VIII, *România Întregită (1918-1940)*, coord. Ioan Scurtu, Editura Enciclopedică, București, 2003, pp. 514-554.

² Constantin Vlad, *Istoria diplomației. Secolul XX*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2014, pp. 123-150.

³ Marusia Cîrstea, *Din istoria relațiilor anglo-române (1936-1939)*, Editura Mica Valahie, București, 2004, p. 134.

⁴ Grigore Gafencu, *Ultimele zile ale Europei. O călătorie diplomatică întreprinsă în anul 1939*, Editura Militară, București, 1992, pp. 69-71.

asemenea înțelegere implică prealabila rezolvare a unora din revendicările bulgare. Repercusiunile mai largi și mai îndepărtate ale dispariției Cehoslovaciei încă nu sunt pe deplin lămurite”⁵.

După evenimentele din martie 1939 – când Germania a făcut asupra României o serie de presiuni politice și economice –, Marea Britanie și Franța s-au angajat într-o politică activă demonstrând că nu le este indiferentă înrobirea economică și politică a sud-estului Europei⁶. Profitând de reacțiunea creată în Anglia în negocierile (din martie 1939) pentru un acord economic germano-român, ministrul atașat la Londra, Viorel Virgil Tilea s-a prezentat la Foreign Office informând oficialitățile britanice despre faptul că Germania ar fi prezentat un *ultimatum economic* României pentru a o forța să admită semnarea unui acord convenabil Reich-ului⁷. Acest demers a lui Tilea s-a produs la 17 martie 1939 și, în urma lui, cabinetul britanic, reunit în ședință specială, a dezbătut multiplele aspecte ale situației. Lordul Halifax, titularul Foreign Office-ului, a prezentat toate detaliile și complicațiile ce s-ar ivi în urma presiunilor germane asupra României, care luaseră „*forma unui ultimatum*”, iar premierul britanic, în final, a explicat că era vorba mai mult decât de „dominația Germaniei asupra României, cât a întregii zone sud-est europene”⁸. Totuși, la Londra „după prima impresiune de alarmă – se arată într-un document al Ministerului Afacerilor Externe⁹ – a urmat o examinare mai calmă și obiectivă a clauzelor Acordului. În discuțiunile ce au avut loc în Parlamentul britanic cu privire la apropierea româno-germană, Dl. Chamberlain a arătat, folosind lămuririle date de Legațiunea noastră, că <<România nu a renunțat la independența ei economică>>”¹⁰.

În contextul creat, Anglia „a început să ducă pe față o politică menită să ridice peste tot stavile în calea înaintării germane”¹¹. Winston Churchill înțelesese, printre primii politicieni britanici, direcția în care avea să se precipite presiunea germană „către țările din mijlocul Europei [...] și cele din Balcani”, toate fiind condamnate, dacă nu se vor lua măsuri, în „vastul sistem de forțe militare și economice care

⁵ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe al României, București (în continuare, se va cita: A.M.A.E.), fond 71 România, vol. 54, ff. 1-14.

⁶ Dennis Deletant, *Frustrating German ambitions: British military subversion in Romania, 1939-1940*, în vol. *Hegemoniile trecutului. Evoluții românești și europene*, coord. Mioara Anton, Florin Anghel, Cosmin Popa, Editura Curtea Veche, București, 2006, p. 201.

⁷ Vezi Viorica Moisuc, *Diplomația României și problema apărării suveranității și independenței naționale în perioada martie 1938 – mai 1940*, Editura Academiei, București, 1971.

⁸ Vezi Gh. Buzatu, *România și Marile Puteri (1939-1947)*, Editura Enciclopedică, București, 2003; idem, *O istorie a prezentului*, Editura Mica Valahie, Craiova, 2004, pp. 247-268.

⁹ A.M.A.E., fond 71 România, vol. 54, ff. 1-14.

¹⁰ *Ibidem*, f. 10.

¹¹ *Ibidem*, f. 12.

iradiau dinspre Berlin”¹². Pentru a stopa această presiune, W. Churchill anunța, la 13 aprilie 1939, în Camera Comunelor, că „a trecut ora jumătăților de măsură” și „Dacă vrem să menținem pacea, există două demersuri [...]. Primul constă, bineînțeles, în a determina Rusia Sovietică să intre, fără rezerve, în blocul nostru pentru apărarea păcii” și „Al doilea demers principal ce se impune [...] este realizarea uniunii Balcanilor. Cele patru state balcanice ar alcătui, împreună cu Turcia, o grupare formidabilă [...] Dacă se lasă divizate, dacă abandonează o clipă acest principiu simplu potrivit căruia Balcanii aparțin popoarelor balcanice, ele vor cunoaște încă o dată încercările oribile care le-au devastat în timpul Marelui Război și al războaielor balcanice precedente”¹³. Acest proiect al lui W. Churchill – sublinia Grigore Gafencu – câștigase pe mulți politicieni și diplomați din sud-estul Europei. Nu mai era vorba ca fiecare stat din această zonă să participe separat la o alianță militară generală –, trebuia creată o organizație regională „puternic cimentată”, capabilă să joace „un rol hotărâtor”, pentru a împiedica izbucnirea războiului¹⁴. Ideile lui W. Churchill au fost adoptate de guvernul britanic, care se străduia să le pună în practică prin lansarea unui apel către guvernele de la Paris, Moscova și Varșovia (20 martie 1939), cât și prin garanțiile date unor state precum Polonia și Grecia. Astfel, s-a ajuns și la garanțiile anglo-franceze pentru România, din 13 aprilie 1939¹⁵. Referindu-se la aceste garanții, Președintele Consiliului de Miniștri al României, Armand Călinescu, afirma, la 14 aprilie 1939, următoarele: „Politica de pace a României este îndeobște cunoscută: Guvernul nostru a vădit voința lui de bună înțelegere, străduindu-se să dezvolte raporturi economice strânse și folositoare cu țările de care ne leagă interese complementare. El a arătat, de asemenea, că poporul român este gata oricând să-și apere independența și hotarele țării. Declarațiile prin care în mod spontan și în termeni prietenești care ne-au mișcat, Franța și Anglia sprijină pașnicele noastre străduințe, sunt o contribuție prețioasă la opera de consolidare a păcii generale. Asemenea manifestații, din orice parte ar veni, statornicesc o atmosferă de încredere și de bună înțelegere de care toate popoarele au atâta nevoie”¹⁶. În aceste condiții, Grigore Gafencu, ministrul de Externe al României, va face o vizită la Londra (în zilele de 23-26 aprilie 1939), și care a fost comentată cu multă simpatie atât de cercurile politice cât și de întreaga presă engleză. Astfel, într-un raport diplomatic se arăta „Trebuie menționat că nu împrejurările au condus la această strângere de relații între România și Marea Britanie, ci activitatea perseverentă și continuă desfășurată în ultimele luni de organele respective. Actualmente este în curs de

¹² Apud Grigore Gafencu, *op. cit.*, p. 111.

¹³ *Ibidem*, p. 113.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Valeriu Florin Dobrinescu, Ionel Sîrbu, *Diplomația României de la garanții la neutralitate (aprilie – septembrie 1939)*, Editura Vrantop, Focșani, 1997, pp. 35-44.

¹⁶ A.M.A.E., fond 71 România, vol. 6, f. 257.

tratare un acord comercial de apreciabilă importanță între Anglia și țara noastră și din care România nu poate decât profita”¹⁷. Referindu-se la situația internațională din primăvara anului 1939 și colaboratorii „Agenției Reuter” menționau că se „continuă discuțiunile la Varșovia pentru ca Polonia să admită să dea garanții României. Discuțiuni cordiale și sincere continuă și cu Turcia și este probabil ca atunci când vor lua sfârșit, să se facă o altă declarațiune referitoare la atitudinea Angliei față de Turcia pentru cazul când aceasta ar fi atacată. Deși există dificultăți pentru Bulgaria, nu este exclus ca informațiunile colaboratorului Agenției „Reuter” ca să intre în cele din urmă și Bulgaria în grupul acelor puteri față de care s-a dat garanție pentru cazul unui atac. Se examinează, de asemenea, modul după care să fie posibilă și participarea Rusiei la această garanție”¹⁸.

În anul 1939, activitatea diplomatică sovietică, dinamică și agresivă, se plia în funcție de importanța unui stat cu care întreținea legături economice și politice sau când se urmărea cu precădere un interes special strategic sau teritorial. Un semnal important privind schimbarea politicii externe sovietice l-a constituit înlocuirea, la 3 mai 1939, a lui Maxim Litvinov cu Viaceslav Molotov¹⁹. Odată cu demiterea lui Litvinov, s-a procedat la instaurarea în Ministerul de Externe a „ordinii bolșevice”²⁰. În vara anului 1939, U.R.S.S. a inițiat discuții cu guvernele francez și britanic privind o acțiune concertată împotriva Germaniei hitleriste. Dar aliații occidentali nu au dat acestei chestiuni atenția cuvenită, „trimițând misiuni de rang inferior, într-o manieră apatică”²¹. Trimișii occidentali, cu rang subaltern, erau purtătorii unui mandat foarte vag, care excludea din negocieri problemele esențiale (eventuala trecere a trupelor sovietice prin Polonia sau prin statele baltice, angajament precis și numeric privind forțele mobilizate de fiecare din părți în cazul unei agresiuni germane)²². Guvernul sovietic a continuat să fie foarte suspicios și dornic să găsească modalități de a îndepărta amenințarea ostilităților de la frontierele țării. De teama lui Hitler, Stalin a căutat să pactizeze cu orice chip cu el. Și, spre surpriza generală, în momentul în care parafarea convenției militare a U.R.S.S.-ului cu Marea Britanie și Franța devenise iminentă, Germania și U.R.S.S. anunța – la 21 august 1939 – apropiata semnare a unui Pact de neagresiune care se va produce pe 23

¹⁷ Arhivele Militare Române, Pitești, fond Ministerul Aerului și Marinei, dosar nr. 2537, ff. 408-413.

¹⁸ A.M.A.E., fond 71 Anglia, vol. 18, ff. 43-44.

¹⁹ Ernst Nolte, *Războiul civil european. 1917-1945. Național-socialism și bolșevism*, Grupul Editorial Corint, București, 2005, p. 239.

²⁰ Emilian Bold, Răzvan Ovidiu Locovei, *Relații româno-sovietice (1918-1941)*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2008, p. 260.

²¹ Paul Dukes, *Istoria Rusiei. 882-1996*, Editura ALL, București, 2009, p. 260.

²² Nicolas Werth, *Istoria Uniunii Sovietice. De la Lenin la Stalin*, Editura Corint, București, 2000, p. 96; Marusia Cîrstea, *Un document relevant din 1939 privind politica externă a U.R.S.S.*, în *Stat și societate în Europa*, vol. III, coord. Marusia Cîrstea, Sorin Liviu Damean, Editura Universitaria, Craiova, 2011, pp. 429-439.

august 1939²³. N-a fost o „replică” a Munchenului, dar a șocat toată lumea, mai ales pe cei care excluseseră din calculele lor orice înțelegere ori alianță între nazism și comunism²⁴. Astfel, cele două Puteri declarau că doreau să apere cauza păcii. Ele se angajau să nu susțină o terță putere, care ar intra în război cu una dintre ele, să nu se alăture unei alianțe ostile unuia dintre parteneri și să rezolve diferendele numai pe cale amicală sau prin partaj. Tratatul, care intra imediat în vigoare, era încheiat pe zece ani și se prelungea automat pentru încă cinci ani dacă niciuna dintre părți nu-l denunța cu un an mai devreme de expirarea lui²⁵. Potrivit prevederilor cuprinse în *protocolul adițional*, Germania și Uniunea Sovietică își împărțeau sferile de influență din Europa de Est, și anume²⁶: în cazul unor transformări teritoriale și politice pe teritoriile aparținând statelor baltice – Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania –, frontiera nordică a Lituaniei avea să reprezinte linia de convergență a „sferelor de interese” atât ale Germaniei, cât și ale U.R.S.S. În legătură cu aceasta, interesul Lituaniei față de teritoriul Vilna era recunoscut de ambele părți; în cazul unor transformări teritoriale și politice pe teritoriile aparținând statului polonez, sferile de interese, atât ale Germaniei, cât și ale U.R.S.S., aveau să fie delimitate aproximativ de linia râurilor Narev, Vistula și San. Problema dacă în interesele ambelor Părți ar fi fost de dorit menținerea unui stat polonez independent și a modului în care vor fi trasate frontierele acestuia rămânea a fi soluționată definitiv în cursul evenimentelor politice ulterioare. În orice caz, ambele guverne urmau a rezolva această problemă pe calea unor înțelegeri prietenești; în privința Europei de sud-est, partea sovietică sublinia interesul pe care-l manifesta pentru *Basarabia*, în timp ce partea germană își declara totalul dezinteres față de teritoriul dintre Prut și Nistru²⁷. Semnând cu Hitler un pact – expresie perfectă a ipocriziei, dar și a „*realpolitik*”-ului –, Stalin spera să amâne cu un an și jumătate sau chiar cu doi declanșarea conflictului. Uniunea Sovietică era într-adevăr în 1939 mult mai puțin pregătită să intre într-un război decât va fi în 1941. Stalin era informat că Hitler vrea să-și asigure un „spațiu vital” și că plănuiește atacul Ucrainei.

²³ Gh. Buzatu, *România și Marile Puteri (1939-1947)*, pp. 41-52; Emilian Bold, Ilie Seftiuc, *Pactul Ribbentrop-Molotov și implicațiile internaționale*, Casa Editorială Demiurg Plus, Iași, 2010.

²⁴ Ernst Nolte, *op. cit.*, p. 239-248.

²⁵ Gh. Buzatu, *România sub Imperiul Haosului (1939-1945)*, Editura RAO, București, 2007, pp. 118-120.

²⁶ Gheorghe Onișoru, *Istoria lumii contemporane. De la revoluția bolșevică până în zilele noastre (1917-2015)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2015, pp. 50-51; Ioan Scurtu, *România și Marile Puteri (1933-1940). Documente*, Editura Fundației România de Măine, București, 2000, pp. 148-150; Emilian Bold, Ilie Seftiuc, *op. cit.*, pp. 95-102.

²⁷ Ion M. Oprea, *România și Imperiul Rus. 1924-1947*, vol. II, Editura Albatros, București, 2003, p. 169; Jean-Baptiste Duroselle, *Istoria relațiilor internaționale. 1919-1947*, vol. I, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2006, p. 188; Pierre Milza, *De Versailles à Berlin. 1919-1945*, Masson et Cie, Paris, 1972, p. 166.

Prin acest Pact – cât și prin Tratatul din 28 septembrie 1939 –, Stalin spera să stopeze ambițiile lui Hitler de a ataca U.R.S.S.²⁸.

La Paris și la Londra, dar nu numai, Pactul sovieto-german a provocat consternare. Politicienii de la București au fost șocați, după cum mărturisea în *Jurnalul* său regele Carol al II-lea: „Cred că și-au împărțit teritoriile Europei Orientale, mai ales cele poloneze și ale noastre. În tot cazul, noi suntem în primul plan al primejdiei [...] Interesul României este ca anglo-francezii să fie învingători și, în același timp, să fie ferită, cât mai mult, de război. În rezumat, neutralitatea cât mai lungă spre a putea păstra forțe proaspete și, eventual, dacă circumstanțele o indică, să poată interveni, când acțiunea ar fi folositoare”²⁹. De asemenea, Armand Călinescu nota în memoriile sale: „Socotesc situația foarte gravă. S-au înțeles oare la împărțirea Poloniei și României?”³⁰. Răspunsul a venit mai repede decât se aștepta, când, după 23 august 1939, izolarea României pe plan internațional a devenit o realitate, statele vecine având intenții revizioniste și imperialiste. Analizând situația geostrategică a României, de la sfârșitul anilor '30, diplomatul Radu Florescu sublinia și el că era necesar constituirea unui bloc al statelor est-europene ce „ar putea fi organizat cuprinzând toate țările danubiene de la Bratislava până la Marea Egee, în care caz situația noastră geografică ar fi privilegiată știind că am putea forma un centru de trecere între Europa Centrală și mările libere înspre Sud. Asemenea bloc și-ar avea existența politică asigurată, în cazul când nici Rusia, nici Germania, nici Italia nu ar avea intenții de hegemonie exclusivă asupra acestei regiuni, și ar urma ca noi să le separăm astfel cum Elveția separă Franța de Italia și Germania”³¹.

În continuare prezentăm un set de documente inedite din cadrul Arhivei Ministerului Afacerilor Externe al României (A.M.A.E.), care se referă la: criza cehoslovacă și tensiunile apărute la granițele României (cu Ungaria, Bulgaria și Uniunea Sovietică); urmările acordului economic româno-german, din 23 martie 1939; garanțiile anglo-franceze, din 13 aprilie; inițiativelor britanice pentru constituirea unui bloc împotriva agresorului; pactul de neagresiune germano-rus din 23 august; inițiativa Londrei de a realiza un bloc balcanic „pentru a evita ca războiul să se întindă la acea regiune”.

Anexa 1

București, 1 aprilie 1939

Ministerul Afacerilor Străine

Direcțiunea Politică

²⁸ Lilly Marcou, *Stalin – viața privată*, Editura ANTET, București, 1996, p. 184.

²⁹ *Istoria Românilor*, vol. VIII, p. 537.

³⁰ Apud Emilian Bold, Ilie Seftiuc, *op. cit.*, p. 110.

³¹ A.M.A.E., fond 71 România, vol. 8, ff. 325-330.

Nr. 21073

Dare de seamă informativă

15 la 31 martie 1939

1. Criza cehoslovacă și tensiunea româno-ungară. La 11 martie Guvernul federal de la Praga demite Guvernul slovac prezidat de Monseniorul Tisso, acuzat de uneltiri separatiste.

La 12 martie „izbucnesc” tulburări în Slovacia.

La 14 martie, după o audiență a fostului Președinte de Consiliu slovac la Führer-ul Cancelar, la Berlin, Dieta de la Bratislava proclamă independența Slovaciei. Urmarea este că Ucraina Subcarpatică se proclamă, în aceeași zi, independentă. Imediat, Guvernul din Praga arată că a încetat să mai fie obligat a apăra frontierele Statului condus de la Hust; iar Ungaria, fără a mai aștepta răspuns la un ultimatum adresat Guvernului din Praga și cuprinzând condițiuni voit inacceptabile, dă ordin trupelor sale să treacă granița Carpato-Ukraineană, cu titlu de represalii pentru un pretins incident de frontieră.

Când, în după amiaza aceleiași zile de 14 martie, Președintele Republicii și Ministrul Afacerilor Străine de la Praga pleacă la Berlin, Cehoslovacia a și devenit în limbajul german „Cehia”. La 15 martie, această Cehie este așezată sub protecțiunea Führerului. Trupele germane pătrund în Boemia și Moravia, de cu a doua zi simple protectorate germane. Iată o foarte sumară înșirare cronologică a întâmplărilor care stau la originea gravei încordări internaționale ce caracterizează a doua jumătate a lunii martie. Urmarea cea mai *generală* a dispariției fulgerătoare a Statului cehoslovac este o nouă și foarte puternică slăbire a încrederii, factor atât de hotărâtor în viața internațională. La câteva luni după întrunirea de la München, unde i s-au cerut grele jertfe, dar i s-au promis, în schimb, garanții, Cehoslovacia dispare din rândul Statelor independente. Străduințele de a prezenta această dispariție ca un act voit în mod liber de conducătorii răspunzători cehi, au avut puțin succes. Principiul național invocat până acum de Germania, reprezenta o limitare a tendințelor de expansiune. Anexarea Boemiei și Moraviei este legitimată de către Reich prin teoria „spațiului vital” (economic și strategic), deschizându-se prin aceasta posibilități noi de răsturnare a situației existente.

Reacțiunea oficială și de opinie publică a fost deosebit de puternică în Anglia, Statele Unite și Franța. Încorporarea Cehiei la Reich a fost privită ca o violare a legilor moralei și a dreptului internațional și nu mai puțin ca o gravă rupere a echilibrului de puteri. Pe planul formal, Anglia și Franța au prezentat, de comun acord, un protest la Berlin, au anunțat hotărârea lor de a nu recunoaște noua stare de lucruri și

au chemat „pentru informare” pe Ambasadorii lor în Germania. Franța a declarat în plus că acordul ei cu Reichul și-a pierdut valabilitatea.

Pentru restabilirea echilibrului rupt și pentru oprirea unei noi înaintări germane spre răsărit, Guvernele de la Londra și de la Paris au început discuțiuni între ele și sondări în diferite capitale în vederea unui acord practic împotriva agresorului.

Recunoașterea anexării Cehiei la Reich a mai fost refuzată în mod explicit de U.R.S.S. și Statele Unite. Dar încorporarea Boemiei și Moraviei la Reich a avut o primire rezervată chiar și în Italia, care pare a nu fi fost consultată înainte de dezlănțuirea evenimentelor și poate nici chiar informată la vreme. Polonia a fost pusă și ea în fața faptului împlinit. În timp ce însă Guvernul italian, în așteptarea rândului Italiei la beneficii de pe urma *Axei*, chiar dacă nu a exprimat aprobări, a ratificat prin explicări faptele împlinite. Polonia, serios îngrijorată, a început să regrete că a înlesnit, prin colaborarea sa la evenimentele care au dus în toamna trecută la acordul de la München, prelungirea, peste orice măsură, a frontierei polono-germane.

Guvernul român și opinia publică românească au urmărit cu desăvârșit calm și cu siguranță de sine desfășurarea evenimentelor. Concentrându-și atențiunea asupra repercusiunilor pe care dezmembrarea Cehoslovaciei le-a avut la chiar hotarele țării noastre, Guvernul român s-a mărginit să atragă atențiunea Guvernelor din Londra, Paris și Washington asupra uriașelor consecințe pe care le poate avea, nu numai pentru Europa Centrală, dar și pentru întreaga Europă credința care se întărește tot mai mult – și pe care nici o declarațiune și nici un fapt pornit din Apus nu o îngrădește – că nu mai este decât un singur arbitru în Europa care hotărăște de siguranța, de neatârarea și de pacea neamurilor.

Atitudinea Statelor mici și mijlocii din Europa a fost asemănătoare, ea putând fi rezumată, destul de exact, în câteva cuvinte: adâncă îngrijorare și o rezervă direct proporțională cu apropierea geografică de Germania.

Este semnificativă în această privință stăruința cu care primul ministru bulgar a vorbit, la Ankara, în cursul vizitei sale, care a avut loc la puțin timp după desființarea Cehoslovaciei, despre necesitatea unei înțelegeri depline între statele balcanice, amenințate de aceeași primejdie. Numai că Dl. Kiosseivanoff a lăsat să se înțeleagă că o asemenea înțelegere implică prealabila rezolvare a unora din revendicările bulgare.

Repercusiunile mai largi și mai îndepărtate ale dispariției Cehoslovaciei încă nu sunt pe deplin lămurite.

Încordarea, pe care evenimentele rezumate mai sus au determinat-o pe plan general european, a fost însă întrecută în acuitate de tensiunea *locală*, izvorâtă din acțiunea militară întreprinsă de Ungaria în Ucraina Subcarpatică cu începere de la 14 martie.

Acțiunea Ungariei ataca însăși bazele arbitrajului de la Viena. Diferite semne indicând slăbirea interesului Germaniei pentru teritoriul care despărțea Polonia și Ungaria, tendințele centrifuge ale Guvernului de la Hust și dispariția legăturii de comunicație directă cu Occidentul, au făcut însă ca Guvernul român să examineze cu Guvernul din Varșovia, încă înainte de izbucnirea crizei, eventualitățile în care piedicele principale care au stat în calea realizării frontierei comune ungaro-polone ar putea să dispară. Guvernul polon se obligase a ne ține în curent cu tot ce se va întreprinde în această direcțiune și convenise că orice schimbare a situației statornicite la Viena urma să fie făcută cu participarea României și cu respectarea intereselor sale bine cunoscute în această regiune.

În aceste condițiuni, de îndată ce s-au ivit întâile semne ale crizei ce avea să ducă la dispariția Cehoslovaciei, Guvernul român a reamintit Guvernului din Varșovia angajamentele luate; iar în ziua când trupele ungare începeau să pătrundă în Ucraina Subcarpatică, el a cerut Guvernului ungar ca, fără prejudiciul soluției politice definitive, să nu ocupe zona intereselor noastre. Guvernul din Varșovia era informat despre întinderea intereselor noastre și i se pune în vedere că mărirea teritoriului Ungariei trebuie să coincidă cu statornicirea unor raporturi temeinice și lipsite de echivoc și rezervă între România și Ungaria. Polonia reînnoia propunerea de împărțire a Ucrainei Subcarpatice între Ungaria și România, nouă revenindu-ne porțiunea răsăriteană a Provinciei, mărginită de calea ferată Vișău-Iașina. Dar, în timp ce noi răspundeam că zona noastră trebuie să cuprindă și satele românești din fața Sighetului, Ungaria refuza net propunerea, interpretând ca o încurajare atitudinea Poloniei. La stăruințele noastre, Guvernul polon accepta să facă, la 15 martie, un nou apel către Guvernul ungar pentru ca trupele ungurești să nu intre în sectorul interesând România. Acest apel se transforma a doua zi, când Slovacia încăpea sub protecția Reich-ului, în demers stăruitor în favoarea satisfacerii intereselor noastre.

Atitudinea cumpătată a României în aceste prime zile de criză era dictată de interesul de a evita orice incident pentru a nu provoca acte de arbitraj din afară. Această primejdie nu era cu totul exclusă. Într-adevăr, întrebat la 14 martie asupra punctului său de vedere privitor la menținerea sau modificarea situației stabilite prin arbitrajul de la Viena, Guvernul german nu ne-a dat răspunsul decât peste două zile, când trupele maghiare ocupaseră aproape întreaga Ucraină Subcarpatică. Acest răspuns nu făcea de altfel decât să confirme indiciile pe care le aveam din primele zile: Germania lăsa în chestiunea Ucrainei Subcarpatice întreaga libertate de acțiune Ungariei; ea înceta să se opună realizării graniței comune

polono-ungară. Împreună cu Italia considera drept caduc, în urma dezmembrării Cehoslovaciei, întregul arbitraj de la Viena.

În vremea aceasta alte demersuri la Budapesta primeau răspunsuri dilatorii. Dar, odată teritoriul rutean ocupat, Ministerul de Externe ungar ținea un limbaj mai precis: 1) trupele ungare vor ocupa întreaga Ucraina Subcarpatică; 2) Guvernul ungar va fi dispus a examina cu Guvernul român, după desăvârșirea ocupării, eventualele revendicări românești. Pentru a menaja bunăvoința noastră, se confirma, totodată, ca punct de vedere al Guvernului ungar un articol din Pester Lloyd și un comunicat radiofonic, prin care se precizase că, îndată după ocuparea Ucrainei Subcarpatice, Ungaria va declara, într-o formă ce va fi stabilită, că va respecta interesele și fruntariile tuturor vecinilor săi. Măsurile militare masive luate de unguri la granița noastră de Vest contrastau însă cu aceste asigurări, făcând necesară concentrarea de trupe românești, spre a se putea face față oricărei situațiuni. Guvernul ungar justifica aceste măsuri prin măsurile noastre, pretinzând că ele au precedat pe ale lor. Ținând seama de asigurările categorice ce s-au dat Guvernului ungar cu privire la caracterul strict defensiv al politicii și măsurilor românești, ca și de faptul bine stabilit că concentrările ungare au precedat pe ale noastre, explicațiunile ungurești apăreau ca simple pretexte, ascunzând gânduri sau măcar nădejdi depășind cu totul cadrul problemei ukraino-carpatică.

În conversațiunile diplomatice care au avut loc la București și la Budapesta și în discuțiunile formale începute, la cererea Ungurilor, la Budapesta, am insistat asupra atitudinii noastre deosebit de corecte, leale și binevoitoare, mulțumită căreia Ungaria a putut ocupa fără greutate întreaga provincie carpatină. Am mai stăruit asupra faptului că făgăduita declarațiune de respect a fruntariilor nu a fost dată, deși ocuparea Ucrainei Subcarpatice s-a terminat. Informat, prin ministrul Poloniei la Budapesta, al cărei demers pentru alipirea zonelor de care ne interesam a fost respins, și prin însuși cuvintele Ministrului de Externe Csáky, rostite în cadrul unui expozeu parlamentar despre intențiunea ungurilor de a cere compensații teritoriale pentru orice teritoriu ce ne-ar fi cedat în Ucraina Subcarpatică, Guvernul român a hotărât să se renunțe momentan la ridicarea chestiunii Ucrainei Subcarpatice, rezervând-o pentru atunci când se va pune chestiunea recunoașterii anexiunii. Așa fiind, obiectul conversațiunilor româno-ungare s-a redus la găsirea unei înțelegeri, care să îngăduie treptata desconcentrare a trupelor strânse de-a lungul frontierelor româno-ungare, ceea ce revine în practică la găsirea unei formule de declarațiune de respectarea hotarelor. În această din urmă privință, s-a propus Ungariei semnarea și publicarea Acordului de la Bled, pus azi în vigoare printr-un simplu gentlemen's agreement, sau o altă formulă declarând

hotărârea Ungariei de a respecta ca și în trecut frontiera româno-ungară și de a discuta cu Guvernul român chestiunile care decurg din frontiera spre Rusia Subcarpatică.

Aici este locul de a aminti concursul leal pe care acțiunea noastră l-a avut din partea Iugoslaviei și, îndeosebi, a Turciei. Guvernul iugoslav a sesizat acest prilej pentru a reînnoi asigurările sale de completă solidaritate în chestiunile cu Ungaria. Și apoi, la cererea noastră, a sprijinit la Budapesta propunerea românească cu privire la semnarea acordului de la Bled. În ce privește Turcia, declarațiunile categorice pe care Președintele Republicii și Ministrul Afacerilor Străine le-au făcut la Ankara primului ministru bulgar, în sensul că Turcia va executa în orice caz și orice s-ar întâmpla obligațiunile ce derivă pentru ea din Pactul Balcanic, au avut darul să potolească oarecare tendințe de asociere a Bulgariei la o eventuală agresiune venind din altă parte împotriva României. Trebuie, de asemenea, amintită, acțiunea moderatoare pe care Franța și Anglia, ținute la curent cu desfășurarea acțiunii noastre și informate asupra punctului nostru de vedere, au exercitat-o la Budapesta.

La puține zile după ce Germania consimțise, la cererea primului ministru slovac, să ia Slovacia sub protectoratul ei, trupe ungare depășeau vechea linie de despărțire dintre Ucraina Subcarpatică și Slovacia. Pe baza acestei acțiuni, degenerată repede într-un adevărat război local, era punctul de vedere ungar că frontiera slovaco-ukraineană nu a fost niciodată fixată. Ținta Ungariei părea să fie crearea unei apărări strategice pentru linia ferată care, mergând de-a lungul râului Ung, leagă Ungaria de Polonia. Lipsa oricărei reacțiuni din partea Reichului protector pare să indice că Ungaria a avut autorizarea acestuia pentru o rectificare de graniță. Mai mult, cercurile informate ungurești au lăsat a se înțelege că Germania s-ar dezinteresa de întreg teritoriul slovac așezat la stânga râului Vag, până unde se întinde, de altfel, ocupațiunea militară germană. Iar la Varșovia s-a vorbit chiar de o sugestie germană, respinsă bineînțeles de a ceda Slovacia Poloniei, drept compensație a unor renunțări în altă direcțiune. Germania pare a nu fi luat o hotărâre definitivă cu privire la soarta Slovaciei.

2. Relațiunile polono-germane. Încorporarea Boemiei, Moraviei și îndeosebi a teritoriului Memel la Reich, au provocat în întreaga Polonie, cele mai vii îngrijorări, care și-au găsit expansiunea în manifestări de stradă împotriva Germaniei.

Privit ca exponentul politicii de înțelegere cu Reichul german, Dl. Beck a fost ținta unor violente critici și manifestări ostile. Chiar în culoarele Camerei s-a putut constata întărirea curentului împotriva D-sale. Însuși Colonelul Wenda, Șeful Statului Major al grupării „Ozon”, tabăra uniunii naționale, a atacat violent politica Ministrului de Externe în Comisiunea Afacerilor Străine a Camerei, unde s-a negat chiar avantajul înfăptuirii frontierei comune cu Ungaria, care în urma atitudinii pro-germane a acestei țări, ar

putea fi defavorabilă Poloniei. Cu toate acestea pare puțin probabil ca Dl. Beck să fie înlocuit în clipa de față. Atât D-sa, cât și cercurile conducătoare socotesc că, deocamdată, politica de basculă dusă de Ministrul de Externe este cea mai nimerită pentru a asigura Poloniei roadele unor raporturi oarecum normale cu Reichul. Până ce Germania nu va pretinde anexarea Danzig-ului și construirea unei autostrăzi exteritoriale prin coridorul pomeranian, nu este de temut un conflict armat. În clipa însă în care Reichul ar pune chestiunea înlăptuirii acestor două deziderate, Polonia va fi intransigentă. Cele mai autorizate cercuri polone au declarat aceasta categoric Ambasadorului Germaniei la Varșovia; Polonia pare a avea asigurări, că orice atac german va provoca intervențiunea imediată a Angliei și Franței, ceea ce de asemenea ar fi deja cunoscut la Berlin. Călătoria pe care Dl. Beck urmează a o face zilele acestea la Londra, va aduce desigur noi elemente prețioase în fixarea politicii Poloniei, atât pe planul german, cât și pe cel european.

3. *Repercusiunile acordului economic româno-german din 23 martie 1939.* Aranjamentul economic încheiat de România și Germania la 23 martie 1939 este menit să sistematizeze și să slujească mai temeinic schimburile dintre cele două țări. Încheierea lui a constituit, fără îndoială, atât în Cancelariile europene cât și în opinia publică internațională, unul dintre cele mai comentate evenimente. Ca semnificație de ansamblu și așezat în cadrul frământărilor din timpul când a fost iscălit / tensiunea româno-ungară, cedarea Memelului Germaniei, Acordul germano-lituanian / Aranjamentul de la București a însemnat o mare și îndelung așteptată destindere în Europa dunăreană.

Pentru România, stipulațiunile noului Acord însemnau, în primul rând, o înlesnire a schimburilor firești dintre cele două State cu economii complementare; ele au fost examinate de opinia publică cu sentimentul că producția țării va folosi prin dezvoltarea relațiilor cu Reichul – sentiment întărit de asigurările factorilor politici responsabili că Acordul nu va impieta, în nici un chip, neatârnamarea economică și politică a României. Ca o urmare imediată a încheierii Acordului trebuie relevat consimțământul Guvernului german de a ni se expedia vagoanele cu armament reținute temporar în Cehia și de a se executa toate comenzile făcute de România la fabricile cehe. La rândul-i, Germania s-a ferit să cadă în ispita de a prezenta Acordul drept un succes unilateral; dimpotrivă, a insistat asupra spiritului de libertate și lealitate în care înțelegerea economică s-a realizat și se va aplica în viitor.

Iritate de presa engleză care a consacrat, la un moment dat, spații largi unor așa-zise „amenințări” sub semnul cărora s-ar desfășura negocierile româno-germane la București – cercurile politice ale Reichului au subliniat, imediat după schimbarea semnăturilor, covârșitoarea importanță a Acordului. Presa berlineză și de provincie s-a grăbit să arate opiniei publice internaționale că „planurile de încercuire

urzite la Londra și Paris” au fost astfel dejucate, noul Aranjament punând la adăpost Germania împotriva oricărei încercări de boicot economic sau blocade. S-a insistat totodată asupra faptului că „Convențiunea va promova stabilitatea politică și buna stare economică a părților contractante”. (Völkischer Beobachter, 24.III.1939).

La Londra, după prima impresiune de alarmă a urmat o examinare mai calmă și obiectivă a clauzelor Acordului. În discuțiunile ce au avut loc în Parlamentul britanic cu privire la apropierea româno-germană, Dl. Chamberlain a arătat, folosind lămuririle date de Legațiunea noastră, că „România nu a renunțat la independența ei economică”.

La Paris, comentariile pline de amărăciune ce se făceau în marginea Acordului luau uneori forma unui aspru rechizitoriu al politicii franceze față de România. Faptul că Acordul nu prevedea un monopol în favoarea Germaniei și că redevențele acordate intereselor franceze prin Tratatul de comerț din 1935 cu titlu de garanție a împrumutului românesc rămâneau neatinse, nu împiedica totuși presa franceză să vadă în înfăptuirea înțelegerii economice româno-germane o înfrângere a politicii externe a Republicii.

Atitudinea Italiei, părtășe la Axă, dar, în același timp, cu interese independente în Balcani, oscila între îngrijorarea pe care pătrunderea economică a Berlinului în valea Dunării i-o inspira și satisfacțiunea / mai mult oficială / că interesele Puterilor totalitare se văd consolidate în paguba „democrațiilor”.

Presa poloneză s-a mărginit să reproducă declarațiunile Dlui Ministru Gafencu făcute cu prilejul încheierii Acordului, precum și comentariile presei românești. În ce privește cercurile politice răspunzătoare, ele au manifestat, în urma explicațiunilor date de Ambasada noastră din Varșovia, deplină înțelegere și satisfacțiune.

La Moscova, Acordul a fost interpretat, împotriva lămuririlor Legațiunii noastre, ca eliminând orice altă colaborare. Pe plan politic s-a arătat îngrijorare că „pericolul fascist” se apropie de frontierele sovietice.

În Ungaria, încheierea Convențiunii economice româno-germane a produs o adâncă impresiune. A emoționat mai cu seamă obligațiunea pe care Germania și-o asuma să livreze României armament, această stipulațiune făcând dovada inexactității intențiunilor ostile ale Germaniei față de România, intențiuni pe care Guvernul din Budapesta conta atât în acțiunea sa de revizuire a Tratatului de la Trianon. De aceea, presa maghiară s-a grăbit să celebreze, ca la un semn, raporturile deosebit de amicale ungaro-germane.

La Sofia, pe de altă parte, se comenta cu vădită amărăciune Acordul din 23 martie în care bulgarii deslușeau diminuarea șanselor acțiunii lor iredentiste; aceasta, cu atât mai mult cu cât încercările primului

ministru bulgar de a găsi la Statele vecine, și îndeosebi la Turcia, înțelegere în chestiunea Dobrogei, dăduseră greș. Cercurile politice nu-și puteau totuși ascunde îngrijorarea față de influența crescândă a Germaniei în Balcani.

În țările Înțelegerii Balcanice, impresiunea dominantă a fost favorabilă Acordului, el fiind interpretat ca un pas însemnat spre destinderea politică generală. Iugoslavia, mai cu seamă, l-a salutat cu bucurie căci pentru ea însemna o clarificare dorită a raporturilor româno-germane.

4. *Inițiativa engleză pentru un bloc împotriva agresorului.* În urma ultimelor acțiuni ale Reichului, Marea Britanie ia inițiativa, alături de Franța, pentru crearea unui baraj împotriva expansionismului german. Cabinetul din Londra hotărăște, principial, ajutorarea României în cazul unui atac și trimite la Paris, Moscova și Varșovia o propunere de declarație comună în care să se arate că în dorința de a menține pacea, ele sunt hotărâte ași garanta fruntariile lor și a altor State.

Ministerul Afacerilor Străine român, informat fiind despre aceste demersuri s-a adresat țărilor Înțelegerii Balcanice spre a ști care ar fi atitudinea lor în fața unor propozițiuni precise a Puterilor occidentale: Iugoslavia a răspuns arătând că nu vede necesitatea unei atitudini comune care ar avea rezultate imediate neplăcute pentru micile Puteri, fără a ajunge la rezultate concrete. Grecia a arătat că o asemenea acțiune i se pare prematură, ea neputând avea sorti de izbândă în cazul unor garanții militare serioase, date de Marile Puteri. Turcia a declarat că va fi prezentă la un apel al României.

Efortul Puterilor occidentale se îndreaptă în acel moment mai ales către U.R.S.S. și Polonia. Discuțiunile de la Foreign Office purtau asupra unei declarațiuni comune a Angliei, Franței, Rusiei și Poloniei, prevăzând asistența mutuală și garantarea statului fruntariilor din Europa, la care ar fi invitate să adere și Statele Înțelegerii Balcanice. În ceea ce privește U.R.S.S., atitudinea ei e destul de enigmatică. Într-adevăr, după ce a lăsat să se înțeleagă că o aderare la acțiunea engleză e condiționată de o contragaranție în Extremul Orient, Guvernul sovietic a arătat totuși, în mod confidențial, că nu are nimic împotriva declarațiunii comune. De partea lui, Guvernul polon a refuzat să se ralieze la acest prim proiect britanic dacă nu se prevăd condițiunile unei colaborări militare și a cerut ca Pactul să nu se aplice la Extremul Orient. În realitate, atitudinea Varșoviei era dictată de hotărârea de a nu provoca Reichul. La Washington, cu toate manifestațiunile de principiu, atitudinea e rezervată, Statele Unite socotind că Anglia trebuie să ia o atitudine hotărâtă înainte de a putea fi ajutată de America. Date fiind punctele de vedere mai sus rezumate, Cabinetul englez și-a îndreptat acțiunea spre o altă soluțiune. Guvernul britanic hotărăște formula Pactului de asistență mutuală: România și Polonia sunt recunoscute ca țări amenințate

și, ca atare, Franța și Anglia se obligă să le dea asistența lor militară în condițiuni ce urmează a fi aduse la cunoștința Statelor interesate.

5. *Relațiuni franco-italiene.* Desfășurarea evenimentelor ce au dus la disparițiunea Cehoslovaciei, au produs în Italia nedumerirea și îngrijorarea care au îngăduit, în primele momente, manifestări de opinii disonante cu privire la Axa Berlin-Roma. Voci din ce în ce mai autorizate, nu se sfiiau să întrebe întrucât Axa mai servește Italiei, când rezultatele pozitive de până acum se scontau, exclusiv, în favoarea celuilalt partener. Zvonuri care se alimentau la Roma, din aceste opinii, iar la Paris din acele ce socoteau că sosise momentul pentru a se rupe legătura italo-germană, luau naștere și verosimile sau nu, se răspândeau din presă până în Cancelariile europene. Astfel s-a insistat asupra misiunii Laval.

Ziua de 23 martie aduce, prin discursul Regelui Împărat, prima lumină asupra punctului de vedere al Italiei. Acestei cuvântări regale îi urmează, la 26 martie, discursul Șefului Guvernului italian. Diferendul franco-italian, în ambele expuneri, este limitat la cuprinsul Notei din 17 decembrie 1938, adresată Franței de Guvernul fascist. Chestiunea este prezentată sub aspectul „problemelor franco-italiene” și nu a unor „revendicări” teritoriale propriu-zise.

Acestor două discursuri le urmează, la 29 martie, cel al Dlui Daladier. Primul ministru al Franței fixează poziția Guvernului Republicii: nici o fărâmbă din teritoriul Imperiului, dar posibilitatea de a examina, pe baza Acordurilor Laval-Mussolini (1935) punctul de vedere italian.

În concluzie, se constată faptul esențial că nici unul din cele trei discursuri amintite mai sus, nu exclude calea negocierilor. La această constatare, trebuie adăugat că sfârșitul războiului spaniol este un nou și prețios element care va contribui la clarificarea raporturilor franco-italiene și la pozițiunile pe care cele două țări înțeleg să și le fixeze.

A.M.A.E., fond 71 România, vol. 54, ff. 1-14.

Anexa 2

31 august 1939

Ministerul Afacerilor Străine

Raporturile României cu străinătatea

Atitudinea României față de situațiunea internațională. Dl. Ministru Gafencu cere lămuriri Dlui Ministru Tilea asupra știrii lansate de „Radio-Londra” că un înalt funcționar român ar fi declarat că România, care se va apăra împotriva oricărui atac de la Sud sau de la Vest, are un acord cu Polonia și legături din ce în ce mai strânse cu Turcia care este prietenă cu Franța și cu Anglia.

Știrea este vădit tendențioasă, deoarece acordul cu Polonia nu prevede decât un atac rusesc, iar legăturile României cu Turcia au un caracter strict balcanic și n-au nici un raport cu alianța acesteia cu Franța și Anglia.

Dl. Ministru Gafencu cere să i se comunice de urgență din ce izvor au ieșit aceste informații și să se caute a le rectifica prin cuvenitele lămuriri.

Opiniunea italiană asupra viitoareii atitudini a României. Legațiunea noastră din Roma telegrafiază că, înaintea aparițiunii declarațiunii din oficiosul „România”, țara noastră era considerată la Roma ca făcând parte din grupul „Puterilor încercuțoare”. Cu toate că atitudinea României, fixată de către sus-zisul oficios, a fost apreciată în Italia, continuă a dăinui o bănuială față de noi datorită faptului că nu am denunțat garanția engleză. Se crede că numai surpriza sovietică ar fi pricinuit declarațiunea din oficiosul „România”, dar că în fond România ține sufletește cu Franța și Anglia, ceea ce putea provoca, din partea ei, la un moment dat, o luare de poziție contrară celei de azi. Un prieten italian a arătat Ministrului României la Roma că ar fi bine să arate Contelui Ciano că în fond am renunțat la garanția engleză. Dl. Ministru Zamfirescu arată că a cerut o audiență Contelui Ciano spre a-i învedera acțiunea de pace a României față de vecinii ei de la Apus. Ministrul României se teme că pe lângă impresiunea, care poate fi sinceră la italieni, că noi am făcut declarațiunea din oficiosul Guvernului mai mult sub presiunea evenimentelor, să existe și un calcul din partea lor pentru cazul în care războiul va fi evitat și se va merge la masa verde. În cazul acesta, politica de revizuire a tratatelor preconizată de Dl. Mussolini are interes în a înfățișa România „drept dubioasă din cauza garanției engleze”, spre a putea mai ușor proclama în numele Axei eventual o rectificare de fruntarii în folosul protejaților Axei.

Relațiunile româno-sovietice. Referindu-se la comunicatul agenției „Tass” care anunță că Rusia a hotărât să sporească garnizoanele de la frontiera apuseană, Dl. Ministru Dianu sugerează să cerem Guvernului sovietic dacă aceste măsuri se referă și la noi. Am arătat că agravarea situației la Răsăritul Europei nu privește România și că aluzia la posibilitatea „unor evenimente neașteptate” nu ne poate privi întrucât aceste evenimente depind de noi. Ar rămâne ca și el să le evite. Dacă reacțiunea sovietică va fi negativă, spune Dl. Ministru Dianu, vom avea cu un moment mai devreme o indicație a consecințelor și

întinderii legăturilor cu germanii; dacă dimpotrivă i-am putea antrena în convorbiri mai ample, ar fi un bun prilej să realizăm o apropiere cu ei.

Relațiuni româno-ungare. Dl. Ministru Bossy informează că Conte Csáky ar fi arătat unui coleg al D-sale că propunerea Guvernului român de a încheia un pact de neagresiune cu Ungaria a fost o simplă mișcare tactică spre a pune Guvernul ungar într-o situațiune delicată, deoarece se știa dinainte că nu va putea fi primit. Dânsul a răspuns printr-o altă mișcare tactică oferind un pact minoritar.

Interlocutorul Ministrului Afacerilor Străine al Ungariei a avut impresiunea că acesta se aștepta, din partea României, la un refuz imediat. Conte Csáky pretinde că i s-a cerut o propunere concretă spre a fi examinată. Ca atare, el pregătește un proiect în care a declarat că va ține seamă și de pozițiunea Guvernului român față de opiniunea publică română.

Legatiunea României din Budapesta telegrafiază că Subsecretarul de Stat la Ministerul Afacerilor Străine a remis, cu titlu confidențial, Ministrului Iugoslaviei la Budapesta, textul pactului de protocol privitor la minorități, propus României de Guvernul ungar. Subsecretarul de Stat a declarat cu acest prilej Ministrului Iugoslaviei că Guvernul ungar nu are intențiunea de a propune încheierea unui asemenea protocol minoritar și Iugoslaviei. Dl. Ministru Pangal informează că Ministrul Ungariei la Lisabona, înapoiindu-se de la Budapesta, și-a exprimat convingerea că o apropiere româno-ungară ar fi posibilă, chiar în împrejurările actuale, pe baza ideilor Contelui Bethlen.

Guvernul ungar este foarte îngrijorat de amenințarea germană și o înțelegere cu România ar constitui o întărire a rezistenței maghiare față de influența Reich-ului. Se pare că Budapesta dorește să rămână neutră în caz de conflagrațiune europeană. Pe de altă parte, Ambasadorul Angliei a declarat Dlui Ministru Pangal că diverși emisari ai Guvernului ungar au sosit la Londra spre a propune Guvernului britanic să acorde garanția sa și Ungariei după cum a acordat-o României. Ambasadorul Angliei a declarat că Guvernul englez nu va lua nici o inițiativă în această chestiune, rămânând absolut credincios angajamentului luat față de România. Dacă însă România poate ajunge la o înțelegere cu Ungaria, Guvernul englez ar vedea-o cu deplină satisfacție.

Relațiuni româno-bulgare. Ministrul României la Sofia telegrafiază că a protestat pe lângă Dl. Kiosseivanoff împotriva manifestațiunilor de la Varna arătând că tolerarea lor de către autorități este de natură să dea loc la îndoieli asupra intențiunilor Bulgariei și să agraveze relațiunile noastre. Președintele Consiliului și-a exprimat regretele sale pentru aceste manifestațiuni, afirmând că ele n-ar fi fost prevăzute de autorități care au comis greșeala a nu controla înainte pancartele țăranilor. A adăugat că ar fi făcut muștrări Ministrului de Interne și că în urma acestor manifestațiuni Consiliul de Miniștri a hotărât să

interzică orice congrese și întruniri. Această măsură a și fost anunțată în ziare. Dl. Kiosseivanoff a promis de asemenea că va lua măsuri pentru a interzice cântarea imnului dobrogean.

Situațiunea internațională

Tensiunea germano-polonă. Dl. Ministru Crutzescu telegrafiază că răspunsul britanic nu cuprindea nimic altceva decât comunicarea că propunerea germană de negociere directă cu Polonia a problemelor litigioase dintre cele două țări a fost transmisă la Varșovia. Guvernul englez a subliniat însă că o asemenea propunere nu poate avea nici un caracter ultimativ și că negocierile de vor fi, vor trebui urmate pe un picior de deplină egalitate și în toată libertatea. Spre a se evita însă ca Polonia să ne vadă în pozițiune de inferioritate, ea a fost sfătuită de către aliații ei să prezinte dânsa în scris, propunerile sale. Aceasta n-ar însemna nici un risc pentru Polonia – propunerile ei neputându-se îndepărta simțitor de la punctele stabilite în aprilie de Dl. Beck – și ar dovedi lumii că Polonia a făcut tot ce i-a stat în putință spre a evita războiul.

Personal Ambasadorul Franței se întreabă dacă față de vădita nedumerire a Führer-ului, de starea de zdruncinare morală în care se află, de unele lipsuri de materiale dovedite și în primul rând de nemulțumirea opiniei publice interne, metoda adoptată de Anglia este într-adevăr cea indicată și dacă o totală intransigență n-ar avea astăzi cei mai mulți sorți de a provoca capitularea Germaniei și a grăbi astfel o prăbușire a regimului care se poate de pe acum, dar în cât timp și cu prețul a câtor zdruncinări, întrevădea. Recunoaște însă că trebuie ținut seama de mentalitatea engleză și pentru viitor și de cea americană. Oricum D-sa crede că atitudinea Marii Britanii va rămâne fermă până la capăt.

Dl. Ministru Tilea telegrafiază, în seara zilei de 31 august, că cererea pe care a formulat-o Cancelarul Hitler, ca un plenipotențiar polonez să se prezinte spre a „discuta” sau mai bine zis a primi ordinele germane, pare a fi totuși pe cale a fi primită. Guvernul polonez ar fi notificat că va da în ziua de 1 sau 2 septembrie un răspuns afirmativ și, probabil, va propune Suedia ca loc de întâlnire, dorind însă a cunoaște în prealabil agenda discuțiilor pe care trebuie să o trimită Germania. Impresia la Londra este că polonezii ar abandona Danzig-ul dacă ar ști că cu aceasta se termină pretențiunile Germaniei, dar cunoscând pe cele teritoriale, din vorbele Dlui Hitler și din scrisoarea către Dl. Daladier, precum și pe cele economice, este sigur că toate discuțiile vor fi prelungite la infinit, fiind convinși că nemulțumirile în Germania vor crește pe zi ce trece.

Pactul de neagresiune germano-rus. Dl. Bullit a arătat Dlui Ambasador Franasovici că în cursul discuțiilor sale cu Dl. Henderson, Führer-ul ar fi declarat că în ipoteza unui eventual acord cu Polonia

ar fi nevoie – pentru garantarea viitoarelor frontiere – și de consimțământul Rusiei, care trebuie consultată.

Dl. Bullit crede că nu este exclus ca rușii și germanii să se fi înțeles ca provinciile de la Est, ale Poloniei, și în special cele ucrainene să fie cedate Sovietelor.

Relațiunile italo-germane. Dl. Ambasador Comnen informează că se zvonește că Germania ar fi nemulțumită de atitudinea șovăitoare a Italiei și că ar fi făcut anumite reprezentațiuni pe lângă Duce care ar fi fost serios impresionat. Ca urmare imediată s-au luat măsuri decretându-se noi chemări sub arme de rezerviști și restricțiuni.

Secretaria de Stat nu mai pare atât de sigură cu privire la atitudinea finală a Dlui Mussolini.

Situațiunea internă în Germania. Consulatul nostru General din Hamburg informează că în ultimul timp opiniunea publică germană a fost ținută în credința că conflictul cu Polonia va putea fi localizat. Atitudinea fermă a Poloniei, Angliei și Franței a descurajat populațiunea care nu arată nici un entuziasm pentru un nou război mondial. Vocile care critică în mod deschis politica Reich-ului nu mai sunt izolate.

Situațiunea internațională văzută din Anglia. Dl. Ministru Tilea telegrafiază că nu numai informațiunile engleze, dar și cele neutre, conchid că în multe părți ale Reich-ului au izbucnit nemulțumiri în mod public, că dintre foștii luptători nu au putut fi mobilizați 200.000 oameni, pentru că ar fi infestat cu spiritul lor celelalte unități, că trupele din Boemia au fost retrase și duse în centrele industriale pentru menținerea ordinii și, în fine, că pactul cu Rusia a creat un spirit de mare nemulțumire în partidul nazist.

Aceste considerente fac întregul Guvern englez să fie cu totul ferm, intratabil și chiar dur în ceea ce privește fondul, iar curtenitor în ceea ce privește forma. Londra socotește că „războiul nervilor” dus împotriva Poloniei n-a reușit. Efectul pactului ruso-german a fost invers de cel scontat de Hitler: dacă Spaniei posibilitatea să rămână neutră; japonezii caută și ei o apropiere dacă nu chiar o alianță cu Anglia; Italia duce tratative secrete și găsește tot sprijinul la Londra, dar rezistență în Franța.

Noul demers al Papei. Dl. Ambasador Comnen informează că textul noului discurs al Papei este un apel mișcător, făcut în numele Atotputernicului, prin care Polonia și Germania sunt implorate să evite provocarea ireparabilului, iar Franța, Anglia și Italia sunt cald solicitate să sprijinească acest suprem demers.

Atitudinea Turciei față de situațiunea internațională. Ambasadorul Franței a informat pe Dl. Ministru Cretzianu că a primit următoarele informațiuni asupra audienței Dlui von Papen la Președintele Ismet İnönü.

Dl. von Papen, care pare șovăitor și foarte dezorientat, a întrebat care va fi atitudinea Turciei în caz de conflict. Președintele Republicii turce a răspuns că în caz de ostilități în Mediterana, Turcia își va respecta angajamentele. Dl. von Papen a întrebat atunci care va fi atitudinea Turciei într-un conflict mai restrâns în care s-ar afla, pe de o parte Germania și pe de altă parte Franța, Anglia și Polonia. Dl. Ismet İnönü a spus că, în asemenea ipoteză Turcia și-ar hotărî linia de conduită, ținând seamă de interesele sale, dar că nu trebuie uitat că prietenii ei s-ar afla în câmpul adversar al Germaniei. Președintele Republicii turcești a arătat apoi că, în cazul izbucnirii unui conflict în urma crizei actuale, răspunderea ar cădea în întregime de partea Germaniei, dat fiind că Polonia a dat dovadă de intențiile sale pașnice acceptând propunerea de mediațiune a Președintelui Roosevelt, ceea ce Germania n-a făcut.

Atitudinea Ungariei față de situațiunea internațională. Dl. Ambasador Thierry a comunicat Dlui Ministru Cretzianu că o înaltă personalitate ungară ar fi destăinuit Quai d'Orsay-ului că Președintele Consiliului ungar, Conte Teleky, ar fi luat hotărârea de a rezista cu armele la orice încercare a Germaniei de a trece cu forțele sale armate înspre Polonia, prin teritoriul ungar.

Atitudinea Iugoslaviei. Dl. Ambasador Cădere informează, că față de situațiunea de față, Principele Paul preconizează prudență. În raporturile cu Ungaria reafirmă solidaritatea între Iugoslavia și România; crede că persistă încă elemente de înțelegere. Cât despre Bulgaria, A.S. Principele Paul consideră că față de acest Stat este necesară o constantă consultare româno-iugoslavă nedându-i-se nici o încurajare întru satisfacerea pretențiunilor sale și supraveghindu-se cu atențiune ca el să-și păstreze neutralitatea.

Dl. Ambasador Cădere semnalează că Principele Regent este foarte satisfăcut de contactul între Statele Majore și de regularea chestiunii Dunării. Este de asemenea satisfăcut de realizarea acordului intern.

Atitudinea Bulgariei. Dl. Kiosseivanoff a declarat Dlui Ministru Filotti că crede în ineficacitatea intervențiunii anglo-franceze și că Polonia va fi înfrântă în câteva luni. De asemenea, crede în neutralitatea Italiei. În ce privește Balcanii, crede că Reich-ul nu are interes să nu respecte neutralitatea lor și că Anglia va trebui să facă la fel. Dl. Kiosseivanoff a declarat Dlui Ministru Filotti că Bulgaria va rămâne neutră și că această atitudine fiind cunoscută nu este nevoie de o declarație oficială nouă. Este convins că Turcia va fi nevoită din cauza Rusiei să-și revizuiască politica și că Sovietele nu vor admite ca Strâmtoarele să fie deschise trecerii flotei engleze în Marea Neagră.

Crede că între Germania și Soviete nu există alte acorduri decât pactul publicat și că deci Statele balcanice nu au a se teme de primejdia pe care ar reprezenta-o o alianță germano-rusă. S-ar putea totuși ca

în cazul zdrobirii Poloniei, Germania să lase Sovietelor părțile ucrainene și că acest fapt să trezească alte pofte rusești.

În rezumat, Președintele Consiliului s-a arătat pesimist la menținerea păcii. Dat fiind că raționarea Dlui Kiosseivanoff s-a bazat pe argumente date de germani, Dl. Ministru Filotti crede că se poate vedea de pe acum de unde așteaptă Bulgaria sprijinul dorit și cuvântul de ordine.

Criza internațională văzută de unguri. Legațiunea din Budapesta telegrafiază că Ministrul Afacerilor Străine al Ungariei credea că se va evita o conflagrație. La Salzburg i s-ar fi indicat o dată precisă la care Germania va începe acțiunea directă contra Poloniei. Această dată fiind trecută, Budapesta considera că Hitler va accepta reunirea unei conferințe. La această hotărâre, Conte Csáky credea că au contribuit și unele precizuni obținute recent la Berlin cu privire la forțele reale ale Statelor democratice și chiar ale Poloniei.

Director Politic

ss. G. Davidescu

A.M.A.E., fond 71 România, vol. 51, ff. 13-24.

Anexa 3

Miercuri, 20 septembrie 1939, ora 13

Ministerul Regal al Afacerilor Străine

Direcțiunea Politică

Buletin informativ zilnic nr. 222

Relațiile României cu străinătatea

Guvernul polon în România. Dl. Ministru Cretzianu a telegrafiat următoarele Ambasadei noastre din Paris și Legațiunilor din Londra și Washington:

1) În momentul în care a părăsit teritoriul național, trecând în România, Guvernul polon a dat o proclamație prin care declară că își mută reședința pe un teritoriu unde să poată asigura exercițiul suveranității polone. Guvernul polon își anunța deci intenția de a-și continua acțiunea pe teritoriul nostru. Această manifestație angaja răspunderea Guvernului român și se putea trage concluzia sprijinirii de către noi a unuia dintre beligeranți.

2) După ce a sosit pe teritoriul nostru, Guvernul polon ne-a cerut să-i dăm autorizația de tranzit. Dat fiind proclamația făcută în momentul de a trece pe teritoriul nostru, am fost nevoiți să cerem membrilor Guvernului polon să dea declarațiuni individuale că se duc într-o țară neutră – lucru ce au refuzat să-l facă.

3) Având în vedere, pe de o parte textul proclamației anterioare și, pe de altă parte, refuzul de a ne da declarația cerută, autorizația de tranzit fără garanție de destinație ce am fi dat-o, ar fi echivalat cu susținerea din partea României a unuia dintre beligeranți, deci o violațiune a neutralității noastre. Într-adevăr, principiul care stă la baza obligațiilor unui Stat neutru este de a nu comite nici un act care să favorizeze acțiunea unui beligerant.

4) Aduag că în momentul în care Germania ar declara că Polonia nu mai e în stare de război cu ea, nu am mai avea obligațiuni să reținem membrii Guvernului, prin faptul că Polonia ar fi încetat de a fi beligerantă.

Pe de altă parte, vă informez că personalitățile polone refugiate la noi au fost primite cu cea mai mare curtoazie și cu cele mai mari atențiuni.

Președintele Republicii locuiește în Castelul Bicz ce i-a fost pus la dispoziție de Majestatea Sa Regele; membrii Guvernului sunt găzduiți în cel mai confortabil hotel dintr-o stațiune balneară din apropiere. În jurul lor nu se află nici un fel de pază militară sau polițienească.

În afară de Capul Statului, de membrii Guvernului și de militarii internați, toți refugiații poloni veniți în România pot părăsi țara când vor voi.

Pretențiunile Rusiei asupra Basarabiei. Dl. Ministru Sturdza anunță la 19 septembrie că corespondentul din Berlin al unui ziar din Copenhaga anunță că Sovietele se pregătesc să ceară Basarabia.

Situațiunea internațională

Eventualul plan de campanie german. Dl. Gurănescu comunică la 19 septembrie că ziarul „Bassler Nachrichten” din ajun publică informații tinzând a demonstra că după terminarea campaniei din Polonia, Germania nu se va mărgini la o imobilizare în fața liniei Maginot, ci va căuta ieșirea pentru a determina o soluție militară rapidă. Serviciul militar de pe lângă Ambasada franceză din Berna este dispus a acorda credit acestor informații, deoarece Aachen, care este în bătaia artileriei belgiene, a fost evacuat, ceea ce ar fi o indicație suficientă asupra planurilor de trecere a armatei germane în Belgia.

Împărțirea Poloniei după „Osservatore Romano”. Dl. Ambasador Comnen semnalează un important articol apărut în oficiosul „Osservatore Romano” din 18 septembrie, care oglindește părerea Vaticanului asupra revenirii Rusiei în circuitul european cu toate consecințele sale. Între altele se afirmă

că acordul germano-rus ar stabili ca preț al intervențiunii rusești provinciile orientale ale Poloniei și Basarabia „în cazul când România ar oferi un pretext și pretextele se pot găsi ușor”. Vilna ar fi atribuită Lituaniei, iar Germania și-ar rezerva Silezia, Pomerania, Poznanian și Danzig-ul. Ce ar rămâne din Polonia ar forma cu Estonia, Letonia și Lituania, un stat tampon.

Acțiunea sovietică văzută la Haga. Dl. Ministru Pella comunică la 18 septembrie că cercurile autorizate ale Ministerului Afacerilor Străine olandez, care până acum afirmau convingerea lor nestrămutată în victoria finală a aliaților, sunt mai mult decât deprimare în urma invaziei sovietice în Polonia. Atât Secretarul General al Ministerului, cât și Directorul Politic au declarat următoarele Ministrului nostru la Haga:

1) Chiar dacă agresiunea sovietică n-ar fi rezultatul unei înțelegeri anterioare cu Germania, ci o „măsură conservatorie, totuși în urma contactului direct cu Republica sovietică și a importanței comunicațiilor la sud-est, Germania își poate procura azi de la Soviete cu mult mai multă ușurință cereale, petrol și materiile prime de care are nevoie. Dacă se mai adaugă și însemnatele resurse din Polonia, blocusul englez devine din ce în ce mai iluzoriu. Acest blocus va deveni de fapt mai mult un mijloc de șicanare a neutrilor. Din această cauză, în opinia publică a țărilor Grupului de la Oslo, curentele, puțin simpatice Angliei, sporesc din ce în ce.

2) Agresiunea sovietică împiedică încă pe Hitler de a mai face propuneri de pace deoarece nu mai dispune azi de întreaga Polonie ca obiect de negociere. Cercurile politice olandeze care mai considerau o pace cu prețul pierderii Coridorului, Danzig-ul și unele modificări ale frontierei germano-poloneze, socotesc azi această ipoteză exclusă.

Franța și Anglia judecate la Haga. Cercurile oficiale olandeze consideră ca inadmisibilă atitudinea Angliei și Franței cu toate imputările ce se aduc Poloniei, care este socotită, din cauza politicii făcute, chiar de la întronarea regimului hitlerist și, mai ales, în preajma Acordului de la München, ca fiind în mare parte responsabilă de situațiunea de azi.

Franța și Anglia au împins Polonia la intransigența care a declanșat războiul mondial, cu toate că erau convinse că nu vor putea să o asiste efectiv.

„În realitate Polonia a fost sacrificată pentru ca Franța să-și poată face, în mod metodic, mobilizarea și să-și evacueze în liniște copii din centrele mari, iar Anglia s-a mărginit mai ales să lanseze manifeste pe teritoriul german”.

Dl. Ministru Pella află din sursă sigură că cercurile politice olandeze pretind că în Franța nu există nici un entuziasm pentru război, acesta apărând multora ca „executarea unui serviciu comandat de

Anglia”. I s-a afirmat chiar Ministrului nostru la Haga că ar fi de dorit ca Germania să facă o ofensivă cât de limitată spre Franța, „căci doar așa vor reînvia virtuțile ostășești ale Comandamentului francez”.

În ciuda acestor simptome de deprimare, se observă în cercurile cele mai autorizate olandeze o speranță într-o redresare, cel puțin de ordin moral, a situațiunii în urma unei eventuale modificări a legii neutralității din Statele Unite. Informațiuni venite în ultimele zile, confirmate de altfel și de sferele bancare din Amsterdam, constituie serioase motive de optimism în această chestiune.

Primejdia sovietică văzută de la Vatican. De la Vatican se semnalează din nou și cu insistență primejdia rusă Dlui Ambasador Comnen. Nu numai pentru Polonia, dar și pentru România. Informațiile cele mai sigure primite de Secretariatul de Stat al Vaticanului prezintă Rusia actuală în plină criză războinică, naționalistă și imperialistă, se repetă formulele Rusiei imperiale, începând cu aceea „Anglia inamica seculară” și „Ieșirea la Mediterană”, deci și cucerirea Istanbulului.

Vaticanul față de acțiunea Rusiei. Dl. Ambasador Comnen raportează la 18 septembrie că intervențiunea rusească în Polonia nu a surprins Vaticanul. Personalitățile cu care a vorbit reprezentantul României i-au spus că intervențiunea a produs însă în Italia o adevărată consternare de care Dl. Mussolini va trebui să țină seama.

Norvegia față de acțiunea Rusiei. Dl. Zarifopol comunică din Oslo că acțiunea Sovietelor a produs o profundă impresiune. Un comunicat al Ministerului Afacerilor Străine spune că o notă prin care se comunică neutralitatea Rusiei sovietice față de Norvegia a fost remisă Însărcinatlui cu Afaceri norvegian la Moscova. Ea este identică cu aceea remisă Ministrului nostru.

Cu toate acestea întreaga presă subliniază că U.R.S.S. reia politica panslavă de cucerire a Rusiei țariste, politică care reprezintă, fără îndoială, o serioasă amenințare pentru statele vecine și, mai ales, pentru Statele baltice și România.

Propaganda sovietică în Polonia. Dl. Dianu anunță că mai mulți șefi comuniști au trecut în Polonia spre a face propagandă și se spune că au fost primiți cu entuziasm. În toată U.R.S.S. au loc întruniri de propagandă și aprobare a acțiunii întreprinse.

Submarine poloneze în porturile baltice. Ministrul României la Moscova comunică că a produs impresiune știrea din „Pravda” că submarinele poloneze se refugiază în porturile Statelor baltice, găsim sprijin ascuns din partea unor persoane din guvern. Un submarin polonez internat la Tallinn a fugit, se crede, cu permisiunea autorităților. Comandantul flotei sovietice a luat măsuri contra unor posibile diversiuni ale submarinelor în Marea Baltică.

Plecarea Ambasadorului Poloniei din Moscova. Dl. Ministru Dianu telegrafiază că, în urma înțelegerii cu Guvernul sovietic, Ambasadorul Poloniei a decis plecarea sa joi sau vineri seara pentru a avea timp ca personalul Consulatelor Minsk și Leningrad să sosească la Moscova.

Ambasadorul Angliei a comunicat Dlui Dianu că Guvernul sovietic refuză Ambasadei poloneze și membrilor ei recunoașterea privilegiilor și imunităților diplomatice cu ocazia plecării, ceea ce îi pune într-o situațiune foarte dificilă. Ambasadorul Poloniei insistă pentru viza noastră colectivă.

Vizita Dlui Saraçoğlu la Moscova. Dl. Ministru Dianu comunica la 19 septembrie că nici Ambasadorul Turciei, nici chiar Comisariatul Afacerilor Străine nu au știri despre data vizitei Dlui Saraçoğlu.

Ministrul nostru la Moscova informează confidențial că Ambasadorul Turciei i-a repetat că hotărârea Dlui Saraçoğlu de a veni a fost luată chiar în ajunul invaziei în Polonia și că nu vede care poate fi baza de înțelegere turco-sovietică. D-sa a admis în cursul discuției că ar putea privi interesele regionale ale țărilor noastre. Ambasadorul Turciei se întreabă cu îngrijorare până unde merge înțelegerea și colaborarea ruso-germană. În tot cazul, vizita Dlui Saraçoğlu contribuie la dezvăluirea adevăratelor ținte sovietice. Ambasadorul Turciei așteaptă încă instrucțiunile ce a cerut dacă poate să confirme primirea notei circulare sovietice de la 17 septembrie. Când Dl. Dianu i-a răspuns că este în interesul nostru să luăm act de asigurarea U.R.S.S. că înțelege să păstreze neutralitatea față de țările noastre, D-sa a replicat: „Dar a dispărut un Stat”.

Dl. Ambasador Stoica telegrafiază la 19 septembrie că s-a străduit de la Moscova ca Dl. Saraçoğlu să plece cât mai curând. Este deci probabil că D-sa va reveni la planul inițial de a pleca miercuri, eventual joi seara.

Relațiunile slovaco-ungare. Ministrul Afacerilor Străine slovac a spus Însărcinatului nostru cu Afaceri din Bratislava că are intențiunea de a trimite peste câteva zile Guvernului ungar o notă propunându-i încheierea unui tratat minoritar în genul celui pe care Guvernul ungar l-a propus României. Dl. Hiott a arătat că, contrar cazului minorității slovace din Ungaria, minoritatea ungară din România se bucură de un regim foarte liberal, precizat în Statutul minorităților, făcând deci de prisos orice acord internațional relativ la dânsa.

Zvonuri despre un pact de neagresiune sovieto-greco-iugoslav. Dl. Ambasador Djuvara cerând informațiuni Subsecretarului de Stat al Ministerului Afacerilor Străine elen, privitor la știrea că Societele ar fi propus Iugoslaviei și Greciei pacte de neagresiune, acesta a dezmințit categoric sus-amintitul zvon.

Negociațiunile germano-sovietice cu Japonia, referitoare la acțiunea acesteia în Extremul Orient. La Ministerul Afacerilor Străine olandez s-a spus Dlui Pella că negocierile care au loc actualmente între Berlin, Moscova, Tokio și care tind să lase mână liberă Japoniei în sudul Chinei, Indiile engleze și chiar Indiile neerlandeze, nu exclud chiar ipoteza paradoxală a unui bloc germano-ruso-japonez.

Relațiunile germano-japoneze. Secretarul de Stat la Ministerul Afacerilor Străine a afirmat Dlui Ministru Crutzescu că vizita la Berlin a Misiunii militare japoneze sub comanda Generalului Terauchi este de pură curtenie. Guvernul german se bucură firește, în împrejurările actuale, de orice dovadă a menținerii bunelor relațiuni dintre Reich și Japonia, ca și între aceasta din urmă și U.R.S.S., dar că gestul nu are absolut nici o semnificațiune politică. Este drept, spune Dl. Crutzescu, că interlocutorul D-sale i-a spus nu de mult același lucru și despre încheierea acordului economic germano-sovietic.

Raporturile italo-grecești. Subsecretarul de Stat elen a spus Dlui Ambasador Djuvara că destinderea greco-italiană progresează. A adăugat că în curând va apare un comunicat din partea ambelor Guverne pentru învederarea raporturilor amicale dintre cele două țări.

Relațiunile italo-elvețiene. Dl. Ambasador Comnen este informat că Italia ar fi oferit Elveției Genova ca port de aprovizionare pe durata războiului. Legațiunea Elveției a confirmat această informațiune reprezentantului nostru pe lângă Sfântul Scaun.

Relațiuni economice și financiare

Raporturile comerciale germano-elvețiene. Dl. Ministru Gurănescu află din izvor sigur că deși Germania datorește Elveției 65 milioane franci elvețieni, delegațiunea germană sosită zilele acestea a propus autorităților federale ca de aici înainte să înceapă operațiunile comerciale de la capăt, făcându-se abstracțiune de vechea datorie, care va fi lichidată după război. Pentru plata noilor cumpărături, Germania propune să se dea în schimb fabricate germane. Guvernul elvețian a refuzat însă categoric.

Pe de altă parte, Dl. Gurănescu află că Germania are vrea în primul rând să comande material de război și aparate electrice. Într-adevăr, un grup de industriași germani care au vizitat în cursul lunii august industria metalurgică și electrică elvețiană, mărturiseau unor persoane de încredere că mașinile germane lasă de dorit. În aceeași ordine de idei, Dl. Gurănescu adaugă: Se pare că Consiliul economic din Argentina și Brazilia au refuzat recent material fabricat în Germania.

Director Politic
ss. G. Davidescu

A.M.A.E., fond 71 România, vol. 51, ff. 289-301.

Bibliografie:

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe al României, București, fond 71 România, vol. 6, 8, 51, 54; fond 71 Anglia, vol. 18.

Arhivele Militare Române, Pitești, fond Ministerul Aerului și Marinei, dosar nr. 2537.

Bold, Emilian, Locovei, Răzvan Ovidiu, *Relații româno-sovietice (1918-1941)*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2008.

Bold, Emilian, Seftiuc, Ilie, *Pactul Ribbentrop-Molotov și implicațiile internaționale*, Casa Editorială Demiurg Plus, Iași, 2010.

Buzatu, Gh., *România sub Imperiul Haosului (1939-1945)*, Editura RAO, București, 2007.

Idem, *O istorie a prezentului*, Editura Mica Valahie, Craiova, 2004.

Idem, *România și Marile Puteri (1939-1947)*, Editura Enciclopedică, București, 2003.

Cîrstea, Marusia, *Din istoria relațiilor anglo-române (1936-1939)*, Editura Mica Valahie, București, 2004.

Eadem, *Un document relevant din 1939 privind politica externă a U.R.S.S.*, în *Stat și societate în Europa*, vol. III, coord. Marusia Cîrstea, Sorin Liviu Damean, Editura Universitaria, Craiova, 2011.

Deletant, Dennis, *Frustrating German ambitions: British military subversion in Romania, 1939-1940*, în vol. *Hegemoniile trecutului. Evoluții românești și europene*, coord. Mioara Anton, Florin Anghel, Cosmin Popa, Editura Curtea Veche, București, 2006.

Dobrinescu, Valeriu Florin, Sîrbu, Ionel, *Diplomația României de la garanții la neutralitate (aprilie – septembrie 1939)*, Editura Vrantop, Focșani, 1997.

Duroselle, Jean-Baptiste, *Istoria relațiilor internaționale. 1919-1947*, vol. I, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2006.

Dukes, Paul, *Istoria Rusiei. 882-1996*, Editura ALL, București, 2009.

Gafencu, Grigore, *Ultimele zile ale Europei. O călătorie diplomatică întreprinsă în anul 1939*, Editura Militară, București, 1992.

Istoria Românilor, vol. VIII, *România Întregită (1918-1940)*, coord. Ioan Scurtu, Editura Enciclopedică, București, 2003.

Marcou, Lilly, *Stalin – viața privată*, Editura ANTET, București, 1996.

Milza, Pierre, *De Versailles à Berlin. 1919-1945*, Masson et Cie, Paris, 1972.

Moisuc, Viorica, *Diplomația României și problema apărării suveranității și independenței naționale în perioada martie 1938 – mai 1940*, Editura Academiei, București, 1971.

Nolte, Ernst, *Războiul civil european. 1917-1945. Național-socialism și bolșevism*, Grupul Editorial Corint, București, 2005.

Onișoru, Gheorghe, *Istoria lumii contemporane. De la revoluția bolșevică până în zilele noastre (1917-2015)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2015.

Oprea, Ion M., *România și Imperiul Rus. 1924-1947*, vol. II, Editura Albatros, București, 2003.

Scurtu, Ioan, *România și Marile Puteri (1933-1940). Documente*, Editura Fundației România de Măine, București, 2000.

Vlad, Constantin, *Istoria diplomației. Secolul XX*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2014.

Werth, Nicolas, *Istoria Uniunii Sovietice. De la Lenin la Stalin*, Editura Corint, București, 2000.

THE STATES AND GLOBALIZATION

Maria Stoicovici

Assist. Prof., PhD, Technical Military Academy, Bucharest

Abstract: What is the role of the state in the globalization of tomorrow? Will the traditional state be replaced by a new national or supranational order? While the polarization of society within the state and between states makes the world lose its confidence in the political class, many researchers believe that the weakening or the breakdown of societies and nation-states represents a necessary step in the transition to the formation of an economic, political and cultural life at a global level.

Keywords: globalization, national state, changes, perspectives

Globalizarea

Odată cu sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, prin crearea în Marea Britanie în 1943 a *Welfare State*, prin planul Beveridge, iar în Franța, a Securității sociale franceze în 1945, Statul devine actorul principal al vieții economice și sociale. Scopul lui este de a porni reconstrucția socială, reformele sociale și transformarea conștiinței naționale. Statul poate interveni cu autoritate în toate domeniile și încearcă să răspândească ideea că naționalizarea activităților economice este absolut necesară progresului țării.

A urmat apoi modernizarea, care s-a bazat pe libera întreprindere și a pus un accent deosebit pe piață. Puțin câte puțin rolul Statului intervenționist a scăzut și locul său a fost luat de un alt tip de Stat care caută să atragă investiții străine, să faciliteze exporturile naționale și să încurajeze integrarea întreprinderilor în ansambluri transnaționale asociate rețelelor financiare. Noile tehnologii sunt de mare ajutor acestui proces asigurând circulația informațiilor în timp real. Producția și schimburile s-au internaționalizat și acest lucru a facilitat globalizarea economiei.

Dar chiar dacă Statul s-a confruntat cu noi provocări și constrângeri în acest proces, el și-a păstrat căi de acțiune pentru a reglementa activitatea economică.

Începută la jumătatea anilor 70, prima etapă a acestei globalizări a economiei s-a întins până la atentatele din 2001 de la New York. Ea a început cu criza petrolului. [Touraine, 2005:36]. S-au dezvoltat toate sectoarele vieții industriale și economice, a avut loc mondializarea piețelor, au apărut întreprinderile transnaționale, au luat ființă rețelele Internet. Grație lor, sistemul financiar și-a dovedit eficacitatea prin transmiterea informațiilor în timp real, iar prin mass media, prin publicitate s-au difuzat bunuri culturale de masă, cel mai adesea americane.

Bineînțeles că lumea a luat atitudine contra acestui ultim fenomen, și așa a apărut o mișcare de opoziție la globalizare, altermondializarea, care insistă pe imposibilitatea unei generalizări a modelului american peste tot în lume, dovadă fiind criza bursieră din 1973 și gravele sale consecințe, declanșate în urma unor speculații puternice asupra valorilor tehnologice.

Formarea unei societăți de masă în care aceleași produse materiale și culturale circulă în țări cu nivele de viață și tradiții culturale foarte diferite reprezintă, așa cum am văzut, una din implicațiile culturale ale globalizării. Dar ea nu înseamnă deloc standardizarea consumurilor și americanizarea întregii lumi, din moment ce consumul în țările cele mai bogate se diversifică, iar celelalte țări își diversifică producțiile locale.

Cât privește implicațiile sociale, este de ajuns să remarcăm că peste tot puterea sindicatelor slăbește. În anii 1980-1990 dezvoltarea Internetului și a rețelilor financiare s-a legat de dezvoltarea societății informației și a comunicării. Această societate se construiește pe un nou mod de cunoaștere, pe noi investiții și pe un alt tip de reprezentare a obiectivelor muncii și a organizării sociale decât în trecut. S-a produs așadar o ruptură, care a avut drept cauză faptul că societatea globală, sau lumea informației, este pur tehnologică, ea nu vizează socialul și nu are consecințe sociale inevitabile. Dacă în societățile anterioare modul tehnic de producție era inseparabil de modul social de producție, în globalizare lupta de clasă dispare pentru că are loc o deplasare a conflictelor de la problemele interne ale producției către strategiile mondiale ale întreprinderilor transnaționale și ale rețelilor financiare. Noțiunea de clasă socială dispare, căci

în globalizare avem de-a face cu categorii generale (umanitate, națiuni sărace, generații viitoare). Ceea ce caracterizează globalizarea sunt : rolul dominant al pieței, al concurenței, al coalițiilor de interese, corupția. Noutatea fenomenului constă în faptul că nu sunt în concurență țări comparabile, ci pe de o parte țările bogate mai mult sau mai puțin social-democrate, iar pe de alta cele sărace, în care sindicatele nu mai există. Tocmai de aceea este imposibilă o coordonare a politicilor sociale și fiscale în interiorul Uniunii Europene.

Globalizarea a fost concepută ca un proces care să-și exercite puterea pe ansamblul societății și pe deasupra Statelor. Ea a vrut să le impună acestora, încă din anii 1980, prin instituțiile sale puternice, Fondul monetar internațional și Organizația mondială a comerțului, Comisia europeană, propria ei logică, fără să mai aibă obiective sociale și politice. Dar desfășurându-se la nivel mondial, mecanismele sale economice funcționează greu, câteodată cu mari defazaje, fapt care poate antrena în cele din urmă declin.

Pe timpul crizelor, intervenția Statelor este determinantă pentru că ea evită agravarea dereglărilor economice și sociale. Așa de exemplu, criza din 2008 a pus în evidență importanța intervenției Statului în reglementarea de conjunctură în ciuda contextului de globalizare economică. Atât în Statele Unite cât și în Europa puterile publice au acționat masiv pentru a stabili piețele financiare și a reinstaura încrederea în tot sistemul bancar, precum și pentru a furniza oamenilor de rând și întreprinderilor lichiditățile necesare continuării activității lor.

Mulți dintre cercetători cred că slăbirea sau descompunerea societăților și a Statelor naționale constituie etape către formarea unei vieți politice, culturale și economice la nivel mondial. Dar acest proces nu poate să fie decât foarte lent și dificil, tot așa cum a fost și cel invers de formare a Statelor naționale. Și când mecanismele economice care funcționează la nivel mondial se separă, iar organizațiile politice, sociale și culturale își pierd capacitatea de interacțiune cu nivelul mondial, când frontierele se deschid și intervenția Statului în funcționarea economiilor naționale scade, când are loc creșterea puterii actorilor non statali, a actorilor transnaționali, a firmelor multinaționale, a ONGurilor, a mafiei, a organizațiilor teroriste, a fenomenelor migratorii, lumea simte că globalizarea economiei antrenează declinul statului național și, în același timp, o dereglare a economiei sale.

„Desacralizarea” Statului ca urmare a stării de fapt

Tipul de societate în care a trăit lumea occidentală de câteva secole s-a construit pe ideea că societatea are un fundament social, și aceasta odată cu apariția Statului, în urma dispariției ordinii religioase, al cărei loc a fost luat de cea politică. S-au format Statele moderne, monarhiile absolute, orașele-state, Statele naționale.

Mai târziu, dezvoltarea industriei a făcut din economie inima vieții sociale, iar viața socială a devenit un scop în sine. Timp de patru secole, s-a impus ideea că integrarea societății și raționalitatea funcționării ei, capacitatea sa de a se adapta la schimbări, constituia instrumentul principal cu care se măsura binele și răul. Dar modelul european de dezvoltare, cel care s-a identificat cu noțiunea de societate și cu ideea că socialul nu are altă bază decât pe el – însuși, dispare treptat. Ba, mai mult, asistăm la „desacralizarea”¹ Statului, în sensul că rolul, legitimitatea și autoritatea lui și a reprezentanților lui sunt contestate și chiar sfidate. Societatea civilă nu mai așteaptă nimic de la el, atâta vreme cât reprezentanții săi și-au pierdut legitimitatea și autoritatea în conducerea destinului colectiv, și, prin urmare, oamenii își manifestă nemulțumirea prin slaba prezență la urne.

Și, poate, cel mai grav lucru este această prăpastie pe care o resimte omenirea între cei foarte bogați și marea masă a celor săraci, sau între țările foarte bogate, câteva, și cele foarte sărace, multe la număr și cu grave probleme sociale.² Căci convingerea este că „stăpânii planetei” folosesc ca „arme de distrugere în masă” îndatorarea și foametea pentru a supune popoare, materii prime, resurse naturale și forță de muncă, că adevărații beneficiari ai „progresului” adus de globalizare sunt o minoritate. A se compara cifrele: 1,8 milioane de oameni trăiesc cu mai puțin de 1 dolar pe zi, în timp ce 1% dintre cei mai bogați oameni câștigă la fel de mulți bani cât 57% din cei mai săraci oameni la un loc.³

¹ P. ABOMO, *La réhabilitation de l'Etat à la faveur de la lutte contre le terrorisme*, dans, „La revue géopolitique”, <http://www.diploweb.com/La-rehabilitation-de-l-Etat-a-la.html> ... pic.twitter.com/lw2Vi7B3hI

² A se vedea Jean Ziegler, *Imperiul rușinii*, ed. Antet, 2006

³ J. Ziegler, idem, în recenzie la *Imperiul rușinii* scrisă de Iulia Nalatan în <http://www.bookblog.ro/recenzie/imperiul-rusinii/>

Odată cu sfârșitul Războiului Rece, securitatea Statelor este asigurată din exterior de către o alianță militară puternic influențată de Statele Unite. Prin urmare, celelalte State nu vor mai fi preocupate de strategii militare, de securitate, geostrategie și geopolitică și se vor consacra economicului. Bugetul apărării, efectivele armatelor lor scad. (excepție Rusia).

În paralel, politicienii se afundă în scandaluri de corupție, manifestă dezinteres pentru treburile publice, iar funcționarii își abandonează funcția publică trecând la privat. Toată lumea uită că oricât de bine organizată ar fi o societate civilă, ea nu poate să apere cetățenii contra unei amenințări teroriste, a unor catastrofe naturale și umane, a unor crize economice sau financiare sau a războiului, în sensul convențional.

În „noua ordine internațională” proclamată, democrația, drepturile omului și pacea sunt preocupările cele mai importante nu ale statelor ci ale „comunității internaționale”. De ce? Pentru că mondializarea economică a pus pe primul plan chestiunile economice și nu Statul. Creșterea economică trebuia să aibă în vedere reconstrucția țărilor ruinate de război sau de colonizare, accelerarea procesului de liberalizare a schimburilor economice și comerciale (prin Acordul de la Marrakech din 1990) și să se facă chiar și în detrimentul cheltuielilor pentru suveranitate. S-au schimbat și obiectivele strategice: cursa pentru competitivitate, creșterea PIBului, scăderea deficitelor, flexibilizarea pieței muncii, deschiderea piețelor publice.

Cât despre securitate, ea este apărată de societăți militare private. Aceste întreprinderi militare de securitate au cifre de afaceri de 200-300 miliarde de euro anual.⁴

Siguranța lumii de azi se află în mare cumpănă. Pericole globalizate precum creșterea puterii terorismului, creșterea numărului violențelor și al conflictelor reclamă măsuri care să repună Statul pe locul pe care îl merită, prezervându-i-se misiunile regale (securitatea și justiția) și competențele de netăgăduit în promovarea interesului colectiv, în încurajarea exprimării libere a libertăților economice, civile și politice. Numai așa se poate vorbi de progresul societății.

⁴ P. Abomo, *idem*

Ce perspective se întrevăd pentru Statul național?

Partizanii globalizării consideră că descompunerea societății și slăbirea Statelor naționale sunt o etapă normală în formarea unor ansambluri din ce în ce mai vaste sub efectul globalizării (ex. Uniunea Europeană). Aceste ansambluri teritoriale sunt definite de europeni mai mult în termeni economici și culturali și mai puțin instituționali sau politici.

Dacă la înființare Statul național a avut trei funcții (să creeze o birocrație de stat capabilă să intervină în dezvoltarea economică ; să exerseze controlul asupra moravurilor; să facă război pentru a constitui un teritoriu național sau să se apere contra atacurilor statelor dușmane), în zilele noastre, acțiunea administrativă și economică a Statului s-a intensificat, dar importanța ei este însă mult atenuată de consecințele globalizării economice și ale construcției europene înseși. Statul național nu mai este, ca înainte, un loc de identificare colectivă. Există însă și excepții în unele țări unde, integrarea europeană a întărit conștiința națională (vezi Italia, Polonia, Grecia).

Se cuvine apoi să pecizăm următoarele : Statele sunt mai vulnerabile, mai nepregătite ca oricând în raport cu noile provocări, apoi, ele nu se pot afla pe același plan în privința capacității de a exercita suveranitatea, sau a celei de a exercita o acțiune pe scena internațională⁵.

În privința celor afirmate mai întâi, Robert Cooper, vice-prim ministru al Apărării al Marii Britanii, colaborator al lui Javier Solana, fost ministru de politică externă și securitate comună, arăta în lucrarea „Destrămarea națiunilor. Ordine și haos în secolul XXI” (2007), că „anarhia” și „tehnologia”- „acești doi mari distrugători ai istoriei” s-ar putea susține reciproc și ar putea „deturna” noul secol, odată ce „răspândirea terorismului și a armelor de distrugere în masă ne arată o lume în care autoritățile occidentale pierd controlul”⁶.

„În acest context – comentează G. C. Maior- o redistribuire a puterii dinspre statele dezvoltate și cu o democrație solidă către entități mai puțin interesate de asigurarea unei lumi stabile este tot mai vizibilă, mai ales că accesul la tehnologie, la mijloace de comunicare și propagandă, la diferite alte resurse de putere, care a fost în mod tradițional la îndemâna statului,

⁵ George Cristian Maior, *Incertitudine - gândire strategică și relații internaționale în secolul XXI*, Editura RAO, București, 2009, p.19

⁶ In www.sri.ro/fisiere/studii/SECURITATE_SI_INTELLIGENCE_IN_SECOLUL_XXI

este acum la îndemâna a ceea ce generic s-a numit deja nonstat, consecințele fiind dramatice din perspectiva vechilor paradigme și concepte ale securității și ale relațiilor internaționale.”

Tot Robert Cooper, în cartea sa, trecută aproape neobservată la apariție, *The Postmodern State and the World Order*,⁷ scria, în legătură cu neputința statului de a-și exercita suveranitatea sau o acțiune în plan internațional, că există trei mari tipuri de state:

1) *Statul premodern* (tip Afganistan, Liberia, Somalia), stat ori foarte fragil ori căzut pradă haosului, care nu are politică externă, prea slab pentru noțiunea de suveranitate. Nu exercită monopolul violenței legitime⁸, așa cum a definit-o Max Weber. Aceste state pot fi influențate de actori transstatali.

2) *Statul modern* (tip China, Pakistanul, etc). „Modern” înseamnă foarte atașat la noțiunea de stat-națiune. Poate să pretindă că deține încă monopolul violenței legitime. Apărarea suveranității are un rol foarte important în politica externă și se preocupă să măsoare mizele internaționale în termeni de interese și raporturi de forță.

3) *Statul postmodern*. Sunt vechile state occidentale care au respins folosirea forței în reglementarea diferendelor și a căror securitate se bazează pe transparența politicii externe, pe interdependența economiilor și pe un sistem de supraveghere reciprocă.

Pentru acestea din urmă noțiunea de frontieră nu mai contează așa mult, „rațiunea de stat a lui Machiavelli” a cedat locul conștiinței morale aplicate în relațiile internaționale. Crearea Curții penale internaționale este un exemplu.

⁷ Robert Cooper, *The Postmodern State and the World Order*, London, Demos, 1996, 2000 în Samy Cohen; Éditions de la Bibliothèque publique d'information, 2008 în: <http://www.openedition.org/6540>

⁸ Sociologul german Max Weber (1864- 1920) consideră că „violența legitimă este condiția necesară, dacă nu suficientă, pentru ca o instituție să poată fi numită „Stat”. Pentru el Statul este o „întreprindere politică cu caracter instituțional când și atât cât conducerea sa administrativă revendică cu succes în aplicarea de regulamente monopolul constrângerii fizice legitime. Monopolul rezultă din ceea ce subiecții Statului consimt prin tradiție sau din dorința de egalitate, ca acesta să fie singurul care să poată exercita o violență pe teritoriul său în mod legitim, bazându-se pe forțele polițienești, militare sau juridice. (Max Weber, *Le Savant et le politique*”, 1919).” *Monopolul violenței legitime*: în economie, acest demers explică că economiștii nu s-au interesat de Stat decât din punct de vedere al fiscalității, care reprezintă de fapt forma cea mai evidentă a acestei violențe legitime. Astfel ei nu au abordat chestiunea federalismului decât prin federalismul fiscal și bugetar.

Clasificarea este valabilă atunci când putem să răspundem la câteva întrebări în privința Statelor postmoderne, precum: 1) sunt ele cu adevărat ceea ce credem noi? 2) Nu există State postmoderne care ar fi mai unilateraliste, precum SUA? 3) Nu există apoi State postmoderne care mai mult se joacă cu „diplomația morală”? (Austria, Canada, Australia sau Belgia).

Acum însă, State pragmatice precum Marea Britanie și Franța, vechi democrații care au jucat jocul deschiderii frontierelor, al declinului suveranității, al construcției europene sunt primele acuzate de faptul că au scăpat și scapă cel mai bine din mondializare. Bernard Cassen a afirmat că mondializarea nu a căzut din cer, ea este construcția Statelor, și anume a celor postmoderne, SUA, Marea Britanie, marea parte a Statelor europene și Japonia. Deschiderea frontierelor, sistemul de măsuri de limitare a intervenției Statului în economie pentru ca piața să-și joace cu adevărat rolul, au fost inițiate prin decizii ce au putut fi precis datate și semnate de șefii de stat.

Statele premoderne sunt însă cele care suportă cel mai greu efectele mondializării, pentru că sunt incapabile să constituie un Stat demn de acest nume, care să dispună de monopolul violenței legitime. Ele cunosc conflicte civile, în care gherilele s-au dezvoltat cel mai mult, sunt cele mai atacate de fenomene migratoare sau de droguri. Spre deosebire de Statele postmoderne, vechile democrații, Statele premoderne nu au reușit nici până acum să-și înființeze instituții legitime, sau un guvern acceptat, fiind răvășite în continuare de războaie civile, adesea sângeroase.

Mondializarea reînnoiește în profunzime acțiunea puterilor publice, confruntate cu o concurență intensă și cu compararea (un « benchmarking ») teritoriilor și a avantajelor lor competitive de către firmele multinaționale. Politica conjuncturală este frânată în același timp de „constrângerea externă” pe plan comercial și de integrarea financiară și supravegherea piețelor financiare care determină costurile finanțării datoriei publice și credibilitatea diferitelor strategii monetare și bugetare pe termen lung.

Kenichi Ohmae⁹, unul din marii specialiști mondiali în strategia economică a întreprinderilor, în lucrarea sa „De la Statul-națiune la Statele-regiuni” explică pierderea puterii Statului tradițional în fața întreprinderilor transnaționale și a mondializării în ansamblu. El arată că în urma scăderii taxelor vamale și a îmbunătățirii comunicațiilor și telecomunicațiilor, migrația întreprinderilor în zonele cele mai favorabile ale planetei este inevitabilă. Aceste noi regiuni cu puternică activitate economică par să se dezvolte datorită unei puternice dinamici economice, adică după legile cererii și ofertei, fără ajutor special din partea națiunilor. Însă, din cauza politicii sale naționale, Statul-națiune tinde să taxeze mai mult aceste zone active pentru a redistribui profitul impozitelor zonelor mai puțin active, penalizând astfel dinamismul zonelor puternice din punct de vedere economic. Ideea lui Ohmae este de a elibera aceste regiuni de orice taxe, ca ele să se dezvolte în mod autonom și fără frâne. Ele ar antrena o dinamică economică deosebită, pentru că oamenii ar avea de lucru, și, prin urmare, ar consuma, făcând să se miște economia locală. Influența Statului în acest caz ar trebui să se atenueze și să se concentreze numai în domeniul educației și socialului.

Statul, deci, trebuie să evolueze ca să permită regiunilor economice naționale să prospere și, în acest fel, să asigure perenitatea economică a națiunii. Or, cum se poate face acest lucru?

După părerea lui Ohmae, în mondializare Statul-națiune trebuie să propună actorilor economici o mână de lucru calificată, care să răspundă cerințelor pieței, asigurând o productivitate cu mult superioară celei furnizate de țări cu mână de lucru ieftină. Statul trebuie să fie catalizatorul și garantul unei economii puternice, ca să atragă venirea industriilor și să creeze în țară o mulțime de regiuni de tipul Silicon Valley.

Secolul XXI trebuie să reprezinte avântul cunoașterii și al competenței în beneficiul producției de mărfuri zise clasice. Această cunoaștere și această competență sunt așteptate de la universități și de la centre de competență capabile să formeze o mână de lucru cu înaltă calificare, numită de Peter Drucker «knowledge workers» (lucrătorii din știință) și considerată descendentă artizanilor foarte calificați și specializați: este vorba de ingineri, programatori, chirurghi, infirmiere, profesori. „De formarea acestora va răspunde Statul, și nu economiile

⁹ a se vedea în Lionel Lemaire, *L'Etat-nation face au processus de mondialisation* în <http://www.freimaurei.ch/f/alpina/artikel/artikel-2003-5-01.php>

naționale sau internaționale, investind în centre de competențe, gata de a fi în fruntea celor mai recente tehnologii. Întreprinderile și sectorul privat vor avea nevoie de Stat mai mult ca niciodată. El va forma o elită intelectuală capabilă să elaboreze bazele tehnice ale unor produse din ce în ce mai complexe. Centrele de competențe finanțate de stat își vor vedea partea de transferuri de tehnologii crescând. Soluții sau procedee gata de folosire vor fi propuse întreprinderilor pentru a produce aceste lucruri elaborate de care au nevoie ca să-și păstreze avantajele concurențiale. În paralel cu produsele, piața proprietății intelectuale va crește și reprezenta o parte nu mai puțin neglijabilă a intrărilor de bani naționali pentru țările care vor fi știut să dezvolte centre de competențe și de tehnologii de vârf. Aceasta va fi misiunea Statului.”

Pe lângă rolul educativ, Statul va mai avea și pe cel de liant social, asigurând servicii puțin sau deloc lucrative, în sectoarele cele mai sensibile ale unei țări, precum transporturile publice, apa, electricitatea. Ele sunt în interesul tuturor, și sunt necesare pentru evitarea unei creșteri a prețului apei în perioadă de secetă, sau a penelor de electricitate în perioade de vârf de consum.

Statul trebuie să protejeze echilibrele sociale și să vegheze la coeziunea națională. Prin urmare, pe termen lung, rolul Statului se va accentua pentru că el trebuie să păstreze comunicarea cu cetățeanul și să-l asigure în fața viitorului.

Mondializarea oferă noi oportunități de dezvoltare a diverselor activități și nu determină convergență către un model unic de organizare economică. În fața mondializării economice, o cooperare mai strânsă a Statelor ar putea fi eficientă în elaborarea unei guvernante a mondializării capabile să construiască bunuri publice mondiale (protecția mediului, securitatea alimentară, stabilitatea financiară).

Poate că o sinteză dintre cele mai pertinente o dă ziarul „Les Echos”¹⁰, care analizează globalizarea sub trei aspecte: ceea ce ea reprezintă, „suporturile” ei și efectele pe care le produce.

Ce înseamnă globalizare? „ Interdependența economică crescândă a ansamblului țărilor lumii”. Procesul interdependenței se manifestă prin creșterea comerțului exterior, a fluxurilor financiare, a fluxurilor de informații și a mobilității mâinii de lucru.

¹⁰ a se vedea :Thomas Zeroual, *Le rôle de l'Etat face à la mondialisation* în Les Echos din 16 .02.,2012 în http://archives.lesechos.fr/archives/cercle/2012/02/16/cercle_43457.htm

Suporturile ei sunt: voința ideologică de a se sustrage și chiar de a suprima reglementările economice și financiare ale piețelor și inovațiile tehnologice. Ambele sunt asimilate acestui proces dar ele există independent de mondializarea în sine.

Între efecte, mai degrabă ne neliniștim de efectele nefaste precum mediul înconjurător, locurile de muncă, inegalitățile, cultura, decât să ne bucurăm de scăderea prețurilor, creșterea bogăției, transferurile tehnologice, varietatea bunurilor și serviciilor schimbate.

Când discursul în favoarea piețelor uită practicile protecționiste, care sunt de altfel inversul globalizării în sine, căci numeroase țări se protejează prin bariere tarifare și netarifare, Statul este cel care trebuie să intervină și să le finalizeze.

După al Doilea Război se trece de la un „Stat-jandarm”, căci el asigură veghea permanentă, la „Statul providență” însărcinat cu bunăstarea [Elias, 1975]. Dar de vreo 20 de ani, Statul-providență este în criză, căci are mari dificultăți și trebuie să-și justifice intervențiile, pentru că și intervențiile s-au modificat: Statul angajator-productor dă înapoi în timp ce Statul redistribuitor avansează. Este firesc ca sfârșitul Statului național să fie trâmbițat, dar nu este chiar așa. Nicio economie de piață, chiar mondializată, nu funcționează fără reguli, convenții, instituții.

Unul din marii actori ai globalizării sunt firmele multinaționale. Dacă unii cercetători, precum Robert Reich¹¹ susțin că Statul este depășit în fața firmelor multinaționale, alții, mai mulți, (Hirst, Berger sau Cohen) nuanțează numărul firmelor efectiv multinaționale și susțin că ele încă se supun legislațiilor țărilor.

Consecințele din sistemul financiar sunt foarte bine controlate de State. De exemplu, în Franța, Asemblée Nationale recomandă înființarea unui dispozitiv mai bun de control intern și extern al băncilor.

Apoi, cumpărătorii, la fel ca și vânzătorii, au mai puține informații fiabile în privința a ceea ce cumpără sau vând. Băncile pot vinde titluri pe care le controlează cu mult mai puțin decât creditele pe care ele le vând. Cumpărătorii sau investitorii pot din ce în ce mai puțin să discearnă produsele bune de cele de calitate mai proastă.

¹¹ Robert Reich, *L'économie mondialisée*, Paris, Dunod, 1997, version française in http://www.carnetsdegeographes.org/PDF/lect_01_01_Ardinat.pdf

„Soluția nu trebuie deci căutată într-o mai mică participare a Statului la stabilirea regulilor, ci din contra. Soluția nu este nici să ne baricadăm în spatele unui protecționism sau să ne refugiem într-un naționalism stupid. Numai cooperarea dintre State va favoriza o mondializare în sine minimalizând externalitățile negative.”¹²

Dar care sunt aceste externalități ale mondializării? Să ne punem întrebarea: este oare globalizarea vinovată de șomajul contra căruia Statele noastre nu mai pot să acționeze? China, simbol diabolizat al mondializării, amenință toate locurile de muncă din țările noastre? Larrousturu arată că mondializarea nu este singura vinovată de șomajul din țările noastre. Teama de străin, de chinez în speță, poate fi oricând demontată. Cauza este de ordin ideologic. Argumentele sunt demontate prin simpla observație că globalizarea în sine și suporturile globalizării au favorizat în același timp și crearea de bogăție, locuri de muncă și creșterea productivității. Și aceasta a avut efecte asupra sănătății, familiei, mediului, etc.

Globalizarea în sine a făcut mai complexă acțiunea Statului. Morin (1991) remarcă că Statul pare prea „mic” în fața globalizării mizelor pe care ar trebui să le regleze și din punct de vedere administrativ prea „mare” pentru așteptările individuale.

În criza statală, rolul globalizării în sine trebuie nuanțat pentru că globalizarea redefinesște înaintea de toate contururile Statului. Din acest punct de vedere Bourdieu spune că globalizarea în sine este adesea „« un mythe justificateur »”.

Trebuie de asemenea nuanțată și minimalizarea rolului Statului în fața externalităților globalizării, pentru că Statul intervine, dar el este „une réalité ambiguë” (Bourdieu)¹³: el vrea să acționeze în numele interesului general, dar rămâne constrâns de interesele private care îl influențează mult.

Astfel, Thomas Zeroual conchide că numai ideologia este cea responsabilă de orientarea inegală pe care o ia globalizarea și nu procesul de globalizare în sine. Tocmai de aceea este

¹²T. Zeroual, idem

¹³ Bourdieu scrie: „Miza astăzi, este recucerirea democrației în fața tehnocrației :trebuie să terminăm odată cu tirania „experților” stil Banca mondială sau FMI care impun fără discuție verdictele noului Leviathan„,piețele financiare” - și care nu înțeleg să negocieze, ci „să explice”... (Contre-feux, 1998, p. 13).

necesară schimbarea ideologiei, dar nu numai asta. Mai trebuie ridicat interesul colectiv dincolo de interesul privat și de a judeca mai drept ceea ce se întâmplă în jurul nostru.

Pe foarte mulți renunțarea la o parte din suveranitatea Statului îi sperie. Dar, având în vedere că multe domenii sunt neglijate intenționat de către puterea politică din motive de interese, de conflicte de interese în interiorul societăților, cum de exemplu este spălarea banilor pe plan internațional, și asta pentru că spălarea banilor trece prin plăcile *offshore* și niciun Stat nu vrea să declare război unui Stat de acest fel, cu atât mai mult cu cât majoritatea democrațiilor are acolo interese, Samy Cohen propune cooperarea internațională și renunțarea la o parte de suveranitate din partea statelor când este vorba de combaterea tuturor flagelurilor mondiale.

Bibliografie

ABOMO, P., *La réhabilitation de l'Etat à la faveur de la lutte contre le terrorisme*, în „La revue géopolitique”, <http://www.diploweb.com/La-rehabilitation-de-l-Etat-a-la.html> ...
pic.twitter.com/lw2Vi7B3hI.

NALATAN, Iulia, recenzie la cartea „Imperiul rușinii” a lui Jean Ziegler, ed. Antet, 2006.

MAIOR, George Cristian, *Incertitudine - gândire strategică și relații internaționale în secolul XXI*, Editura RAO, București, 2009, p.19.

COOPER, Robert, *The Postmodern State and the World Order*, London, Demos, 1996, 2000 in Samy Cohen; Éditions de la Bibliothèque publique d'information, 2008 in: <http://www.openedition.org/6540>.

LEMAIRE, Lionel, *L'Etat-nation face au processus de mondialisation* in <http://www.freimaurei.ch/f/alpina/artikel/artikel-2003-5-01.php>.

ZEROUAL, Thomas, *Le rôle de l'Etat face à la mondialisation* în Les Echos din 16 .02., 2012 în http://archives.lesechos.fr/archives/cercle/2012/02/16/cercle_43457.htm.

REICH, Robert *L'économie mondialisée*, Paris, Dunod, 1997, version française in http://www.carnetsdegeographes.org/PDF/lect_01_01_Ardinat.pdf.

LA UNIÓN EUROPEA Y CHILE.
¿POR QUÉ UNA COOPERACIÓN TAN DIFÍCIL?

Răzvan Victor Pantelimon

PhD, Ovidius University of Constanța

Abstract. This article presents the processes of cooperation between the European Union and Chile, and tries to understand why the two sides signed an Association Agreement, which involved “cooperation” in various fields, only in 2002. The question raised by this research is to understand why it takes so long - about 18 years, since the first approaches diplomats held in 1990 - to realize a partnership agreement that commits Chile and the European Union to create a gradual cooperation. Our hypothesis therefore is that the delay in the realization of an agreement between Chile and the European Union can be explained taking into account the evolution of the degree of democratization and economic policy stability in the Republic of Chile.

Key Words: European Union, Chile, Association Agreement, democratization, stability.

La Globalización es un proceso que se caracteriza por la generación de diversas interconexiones, que convierten al mundo en una red vinculada, en donde se desarrollan operaciones en tiempo real, que al mismo tiempo plantea planos de actividad distintos, los cuales se encuentran en lo local o lo global. Este es el contexto en el cual se desenvuelven muchos de los procesos de integración e inserción internacional. La globalización plantea desafíos complejos a los actuales estados. Los procesos de cooperación, por tanto, van a representar una alternativa de solución a problemáticas, que aparentemente son comunes a varios estados. En este sentido la cooperación tendría como posibles objetivos mejorar la seguridad por vía de la integración, mejorar la inserción en el sistema internacional o resolver problemas de desarrollo.

Nuestro artículo trata de los procesos de cooperación entre la Unión Europea como bloque y Chile, país que hace parte del espacio Sud Americano, que posee dinámicas propias. Sólo en el año 2002 ambas partes firmaron un Acuerdo de Asociación, que implicaba una „cooperación” en diversas materias,

que incluía la tan preciada integración económica, con la disminución de aranceles para productos chilenos en territorio europeo.

La pregunta que plantea esta investigación es comprender por qué se tarda tanto – alrededor de 18 años, puesto que los primeros acercamientos diplomáticos se llevan a cabo en 1990 – en concretar un acuerdo de asociación que compromete a Chile y la Unión Europea a generar una paulatina cooperación. Nuestro supuesto de trabajo, por tanto, es que *la demora en la concreción de un acuerdo de Asociación entre Chile y la Unión Europea se puede explicar tomando en cuenta el grado de democratización y estabilidad política económica que posee Chile.*

Los principales requerimientos y planes de trabajo que emanan de la Unión Europea provienen desde el plano político, donde se pondera de sobremanera los principios democráticos, el respeto de los derechos humanos, el desarrollo sustentable y la igualdad de los ciudadanos. Nuestra hipótesis sugiere entonces, que a mayor grado de gobernabilidad en Chile, existe una mayor estabilidad que proporcionaría un clima apto para la concreción de acuerdos económicos, lo que otorgaría seguridad en esta materia para las inversiones realizadas por la Unión Europea.

Tomando en cuenta la pregunta directriz, que es intentar dilucidar porqué tardó tanto generar una primera instancia de compromiso de cooperación, nuestros objetivos de investigación son determinar qué tipo de intereses prevalecen en ambas partes para generar un vínculo y cómo se ponen en marcha estos intereses. Por consecuencia nuestra metodología consiste en la revisión de documentación propia de cada entidad estudiada, respecto de los procesos de inserción e cooperación, que den cuenta de los tópicos ya mencionados, que serán la columna vertebral de nuestra investigación.

Es por esto que se ha revisado, para el estudio de la Unión Europea, el *Documento de Programación Regional 2007 – 2013 (E/2007/1417)*¹. En este escrito se encuentra la planificación de la acción de cooperación y ayuda a América Latina que promueve la Comisión Regional de Relaciones Exteriores. Aparecen aquí, los objetivos del programa, un diagnóstico sobre el contexto Latinoamericano en el que se sustenta la propuesta y los ámbitos de intervención, junto con las posibles repercusiones del programa, desde la perspectiva de quien las ejecuta. En un segundo nivel de importancia, se estudió el *Tratado Constitutivo de la Unión Europea*². En ella se pudieron evidenciar algunos de los objetivos del proceso de integración, definiendo los límites de acción tanto a nivel nacional, regional y en relación a otras regiones. En el fondo, es el marco de acción para el planteamiento de la política regional en América

¹ http://eeas.europa.eu/la/rsp/07_13_es.pdf

² http://eur-lex.europa.eu/es/treaties/dat/12002E/htm/C_2002325ES.003301.html

Latina.

Para el estudio del caso chileno, hemos recurrido a la revisión del *Mensaje No.222- 348, del Presidente de la República al Congreso, respecto al Proyecto de Asociación a la Comunidad Europea*³. En este documento se encuentran resumidos los acuerdos previos a la firma del Tratado de Asociación del año 2002, junto con la descripción de los objetivos de dicho acuerdo, los principios que guían el acuerdo, así como los ámbitos de cooperación y las etapas de integración, considerando las etapas de disminución arancelaria para ambas partes. Un segundo documento considerado en este análisis es la *Firma del Marco de Acuerdo de Cooperación con Chile*, con data en el año 1996. El objeto de trabajar con ambos documentos permite conocer dos elementos importantes de nuestra investigación. Por un lado, está la determinación de intereses y objetivos, y por otro, incluyen o permiten construir o reconstruir la Agenda Política de Chile, en vista de que no existe un documento tan claro como el que posee la Unión Europea. En menor medida, dada la brevedad de las menciones realizadas, se considerarán la *Sesión Ordinaria del Consejo de Relaciones Internacionales de 30 de Mayo de 1996*, donde se debaten las perspectivas del Marco de Cooperación entre Chile y la Unión Europea, por lo que se evidencia los objetivos y principios que guían el proceso de cooperación.

Para configurar nuestro análisis, hemos considerado tres elementos para comprender el fenómeno. En primer lugar hemos de considerar los intereses de los actores, los cuales motivan las acciones para iniciar los procesos de cooperación o inserción. Íntimamente ligado a los intereses de ambos actores, se encuentra la agenda política, que contiene la visión que poseen las partes acerca del sistema internacional y definen objetivos políticos respecto a una serie de intereses estudiados y jerarquizados. Finalmente, el estudio de la integración, es la realización práctica de los intereses y objetivos de las partes, que a su vez trae consigo un proceso de inserción internacional, la cual se entiende como el posicionamiento que genera un determinado país en el sistema internacional.

Hemos considerado en primer lugar los intereses de los actores ya que consideramos que cualquier tipo de análisis de carácter internacional requiere de un tratamiento de los móviles que instan a los actores a realizar una determinada acción. No nos remitimos al concepto de interés nacional planteado por el realismo, sino que el interés está puesto en el actual contexto de la globalización, donde la integración supranacional obedece a una suma de factores que van más allá de la propia seguridad

³ Vs. *Mensaje de S.E. el Presidente de la República con el que se inicia un proyecto de acuerdo que aprueba el acuerdo por el que se establece una asociación entre la Comunidad Europea y sus estados miembros, por una parte, y la República de Chile, por la otra y sus anexos, apéndices, protocolos y notas, suscritos en Bruselas, el 18 de Noviembre de 2002*, Cámara de Diputados de Chile, 21 de noviembre de 2002.

nacional, sino que están en la perspectiva política, del desarrollo económico y social, con un telón de fondo de carácter económico.

Nuestro segundo tópico enfatizará en la agenda política. El concepto de interés en nuestra interpretación obedece a las motivaciones, como explicábamos más arriba, por lo que lo incluimos como un concepto paralelo y transversal a la utilización de la idea de agenda política que proviene de Luciano Tomassini⁴. No entendemos un concepto por otro, sino más bien tomamos el interés como una parte importante de la política internacional, donde se jerarquiza y seleccionan ciertos criterios para realizar una toma de decisiones ante el contexto internacional, orientando la acción política. Estas distinciones remplazarían, en el análisis, el estudio de los intereses nacionales, ya que se encuentra en una ambigüedad al considerársele tanto un instrumento como una parte integral de la política internacional. Por último, la agenda política, como parte de la construcción de una política exterior, pone en evidencia – tangible o intangiblemente – la percepción que posee el grupo analizado sobre el contexto internacional, el estudio de una forma de actuar de acuerdo a las lecturas del contexto del parte del actor, junto a sus posibilidades y la toma de decisiones respecto a esas oportunidades.

Philippe de Lombaerde distingue tres apreciaciones respecto al concepto de integración. En el ámbito económico, se considera como „un proceso, que se encuentra acompañado de medidas dirigidas a abolir la discriminación entre unidades económicas pertenecientes a diferentes naciones; vista como una situación de los negocios, la integración viene a caracterizarse por la ausencia de varias formas de discriminación entre economías nacionales”. En lo político, plantea que no se debe reservar para indicar la institucionalización de la integración económica a través de órganos supranacionales, ni para indicar un proceso „más ambicioso”. La integración política puede referirse a la integración en el área política, no necesariamente con consecuencias institucionales drásticas. Finalmente, en lo social el término se puede referir a la „integración de políticas sociales”, sin que necesariamente ésta tenga una connotación o un significado de „legitimación” de la integración política o económica. Existiría, por tanto, una armonización de políticas sociales, que puede ser constituida como objetivo formal, directo o explícito, mientras que los objetivos económicos serían los objetivos reales, indirectos o implícitos⁵.

Siguiendo la perspectiva de Lombaerde, entendemos la integración como un proceso que se sigue

⁴ Luciano Tomassini, *Teoría y práctica de la Política Internacional*, Ediciones de la Universidad Católica de Chile, Santiago, 1989.

⁵ Philippe de Lombaerde, “Integración Internacional: Un Marco Conceptual y Teórico”, en *Revista Colombia Internacional*, No. 33, Sección de Relaciones Económicas Internacionales, Universidad de Los Andes, Bogotá, Enero - Marzo 1996, p. 12 -17.

de acuerdo a metas comunes, las cuales presuponen estrategias de ejecución, decididas de manera conjunta, sobre materias económicas, políticas, culturales y sociales. Nos detenemos en las dinámicas de integración que se han establecido dentro de América Latina, bajo el amparo, financiamiento y asesoría de la Comunidad Europea, donde cabe destacar los programas de desarrollo regional, tales como el Eurosocietal, donde se abarcan temáticas como el desarrollo social vinculado al crecimiento económico, la lucha contra la pobreza y las desigualdades, el tráfico de drogas, y la mantención del medio ambiente, que se insertan dentro de las temáticas que no pueden ser solucionadas sino en una interrelación internacional.

Finalmente, podemos decir que los tres tópicos se relacionan, puesto que interés y agenda política determinan la toma de decisiones respecto de otro, en el contexto de la política internacional, la cual se pone en marcha en los procesos de cooperación. Los tres elementos escogidos para este estudio son pertinentes para la construcción de un análisis basado, principalmente en los intereses de los actores.

Tras la lectura de los materiales presentados anteriormente podemos identificar dos principios que guían los acuerdos, que al mismo tiempo pueden ser extrapolados como intereses implícitos en los discursos. El primer elemento identificado es la importancia de la difusión de ideales democráticos, que en los documentos aparece como un principio fundamental. Hemos identificado dos matices de este elemento, puesto que se hacen distinciones respecto del ámbito en donde se aplica. En primer lugar, distinguimos la promoción de la democracia en términos políticos, asociados a la estabilidad política y el fortalecimiento del Estado de derecho, lo cual tiene directa relación con los elementos que otorgan grados de gobernabilidad y modernización política en un determinado país.

En los discursos de ambas partes esto se percibe de diferentes formas. Por el lado de la Unión Europea, el discurso de la democratización política se circunscribe a los propios principios guías de su proceso interno de integración regional, por tanto, se entiende que ellos ya cumplen con aquellos principios, y pretender generar dinámicas semejantes en otras latitudes, por la vía de la integración económica⁶. En este sentido, se planifican y surgen instancias que promueven estos ideales en donde no se han desarrollado a cabalidad, teniendo en cuenta que estos principios están estrictamente relacionados con el desarrollo social de la población, así como con el crecimiento económico. Lo anteriormente señalado se puede evidenciar en el fragmento siguiente: *La política de cooperación de la Unión Europea está basada en el artículo 177 del Tratado constitutivo de la Comunidad Europea, que establece que la*

⁶ *Versión Consolidada del Tratado Constitutivo de la Unión Europea*, Título XX, Cooperación al Desarrollo, Artículos 171 – 181. En este mismo sentido aparece la idea de democracia, en el *Documento de Programación Regional 2007-2013*, Capítulo 1: Objetivos de la Cooperación del desarrollo Regional de la Unión Europea con América Latina.

*política de la Comunidad en el ámbito de la cooperación al desarrollo favorecerá el desarrollo económico y social duradero de los países y, en especial, de los más desfavorecidos, la inserción armoniosa y progresiva de estos países en la economía mundial y la lucha contra la pobreza. Obedece asimismo al objetivo general de desarrollo y consolidación de la democracia y del Estado de Derecho, así como al objetivo de respeto de los derechos humanos y de las libertades fundamentales*⁷.

Al revisar la documentación chilena al respecto, podemos advertir que la posición que se adopta es de generar los vínculos con el bloque europeo, aceptando los principios propuestos, aceptando también los mecanismos que permiten fortalecer estos principios. Esto queda de manifiesto al revisar el Mensaje No. 222 – 348, en el cual aparece como figura legal la Cláusula Democrática, en virtud de la cual las partes pueden disolver los acuerdos en la medida en que estos principios no se acaten: *De acuerdo a la práctica chilena y europea, la existencia de una cláusula democrática permite suspender los efectos del Acuerdo en caso que en alguna de las Partes se produzca una ruptura del orden democrático constitucional o la violación sistemática de los derechos humanos*⁸.

También es de especial preocupación por parte de la organización europea estimular el apoyo al desarrollo social, a la igualdad y la superación de la pobreza en América Latina, por lo cual han surgido muchas iniciativas tendientes a mejorar la educación y en la promoción de la modernización política, en miras de sustentar este desarrollo social. Asimismo, en el discurso, Chile asume un rol de receptor de dicha ayuda, en el marco regional que propone la Unión Europea, por lo tanto su tarea es tender a dicha modernización, con el objetivo de alcanzar mayores estándares de vida para la población⁹.

Los programas de promoción y la cláusula democrática que se encuentra en los documentos que delimitan el proceso de cooperación entre ambas partes se convierten en intereses en la medida en que estos sirven a la Unión Europea como ámbitos de inversión que generan, a su vez, climas apropiados para ella. Al mismo tiempo, es una interesante oportunidad para países como Chile, puesto que promueven su propio desarrollo en miras de la inversión extranjera, y simultáneamente, la incorporación a dichos programas les permite cumplir con la Cláusula Democrática, cláusula que determina hasta qué punto la integración económica se lleva a cabo y en qué medida la disminución arancelaria a las exportaciones

⁷ Documento de Programación Regional 2207-2013, Comisión Europea de América Latina, año 2007, p. 6.

⁸ Mensaje de S.E. el Presidente de la República..., Capítulo Tres: La Cláusula Democrática.

⁹ Así puede observarse en la Firma del Acuerdo de Marco de Cooperación Económica del año 1996: *Las Partes deciden mantener la cooperación en el ámbito del desarrollo social, el funcionamiento de la administración pública, la información y la comunicación, la formación y la integración regional, prestando atención prioritaria a los sectores que puedan fortalecer el proceso de aproximación para establecer una asociación política y económica entre ellas.*

nacionales se lleve a efecto.

En síntesis, los intereses que emanan de los documentos oficiales de ambas partes están vinculados al ámbito económico, sin embargo están implícitos detrás del discurso político de carácter valórico y social. El ideal democrático, el estado de derecho y la cohesión social, desde una mirada política económica, representan una estabilidad para las inversiones extranjeras en Chile donde las inversiones son bastante considerables. En esta misma línea, el documento de Planificación de la Cooperación plantea que los elementos que generan inestabilidad política al interior de la democracia son las desigualdades, la pobreza que al mismo tiempo entorpecen el desarrollo económico duradero¹⁰. Chile, por tanto, apuesta por la modernización política y las prácticas de „Buen Gobierno”, de manera que se fortalezca el vínculo que le permitirá integrarse a la Unión Europea en materia económica, lo que se traduce en un ingreso importante para este país.

La Unión Europea, desde nuestra interpretación no encuentra un valor ni a América Latina, ni a Chile *per se* como un mercado importante con el cual establecer vínculos, sino como un lugar de inversión en materia de servicios y tecnología. Al mismo tiempo, la inversión posee objetivos políticos, por lo que los intereses van más allá de generar acuerdos de carácter netamente económico, intentando promover iniciativas en función de generar simultáneamente una estabilidad social, política, que sin duda repercute en el ámbito económico para las partes involucradas. La cooperación por tanto, posee una mirada integral respecto a sus repercusiones, y el interés central es la estabilidad en todos los ámbitos mencionados.

En términos más sencillos, los intereses de los actores una vez capitalizados y focalizados aparecen en la agenda política en forma de acciones para concretar los objetivos propuestos, lo cual coincide con nuestro segundo foco de análisis. Tal como mencionábamos más arriba, la agenda política es una evidencia de los elementos que forman parte de la construcción de la política exterior y la percepción que posee el grupo analizado sobre el contexto internacional, junto a las decisiones tomadas por los

¹⁰ *Ídem*, p. 10. La experiencia muestra que estas desigualdades, en especial por lo que respecta a la renta, constituyen un obstáculo importante para la reducción de la pobreza, para el propio desarrollo económico duradero y, en última instancia, una amenaza para la estabilidad política de la región. Las encuestas y, sobre todo, los acontecimientos recientes en algunos países han mostrado que los gobiernos no han sabido responder a las expectativas de sus ciudadanos, ni en materia de política social ni de acceso al empleo [...] aunque en los países de América Latina concurren en apariencia las condiciones fundamentales para la democracia, ésta se ve amenazada por los graves problemas de pobreza y de desempleo, la falta de debate político, de participación de la sociedad civil, poblaciones indígenas y mujeres, por la fragmentación de la sociedad, en un contexto de concentración del poder político y económico en manos de una minoría. La cohesión social y la reducción de las desigualdades se revelan como elementos clave para la región.

actores y las respectivas acciones.

La Unión Europea considera que los procesos de cooperación e integración regionales van de la mano con los desafíos actuales que enfrentan los estados, pero que por sí solos no pueden resolver. Se tiene la idea entonces que los estados se insertan en un sistema mundial en el cual se van produciendo múltiples interacciones que van planteando dichos desafíos, debido a la envergadura de las dinámicas que surgen de los intercambios entre los miembros de dichos sistema. Entre los desafíos se encuentran problemáticas como el tráfico de drogas, el cuidado y protección del medio ambiente y la lucha contra el terrorismo, principalmente. Los miembros del sistema, por tanto, deben generar los lazos adecuados para resolver estas situaciones. En síntesis, la percepción que posee la Unión Europea acerca del contexto internacional es la de un conjunto de interrelaciones que propenden a la estabilidad, en diversos ámbitos, dentro del contexto de globalización, que evidentemente plantea los desafíos enunciados, debido a la interdependencia de los países encausados.

Para lograr la estabilidad, la cooperación es fundamental para ambas partes. En el caso de la Unión Europea, se distinguen tres niveles de vinculación que le permiten abarcar efectivamente los desafíos del mundo globalizado. Se programan las acciones a nivel regional, sub regional y bilateral. Aparentemente, la bilateralidad de los acuerdos se debe a las diferencias que presenta Chile como país frente a su contexto interregional. De acuerdo al *Chile Documento de Estrategia País*¹¹, que emana del Documento de Programación Regional, esto se debería a la debilidad de este país para generar lazos con los vecinos.

Los objetivos de la cooperación no son distintos en la estrategia chilena. Se resaltan ámbitos como el reforzamiento a la capacidad institucional necesaria para consolidar la democracia, guiar el desarrollo económico en la misma medida que el desarrollo social, junto con favorecer al medio ambiente y fomentar sinergias productivas para crear nuevas oportunidades para la inversión y promover la competitividad y la innovación. Las prioridades de la acción para el periodo 2007-2013 tenían como fundamento generar la cohesión social, promover la cooperación en el campo de la educación por medio de becas e intercambios académicos y promover la competitividad y la innovación.

Según el Mensaje de Acuerdo de Asociación, las principales acciones estarían dirigidas a reforzar la capacidad institucional para consolidar la democracia, el Estado de Derecho, el respeto a los derechos humanos y las libertades fundamentales, así como promover el desarrollo social y económico, en conjunto con la protección del medio ambiente; y otro netamente económico – técnico, que pretende fomentar las

¹¹ Vs. *Chile. Documento de Estrategia País 2007-2013*, Comisión Europea, Noviembre de 2007.

sinergias productivas, creando nuevas oportunidades de comercio e inversión, junto con la promoción de la competitividad y la innovación. El programa de trabajo se establece a partir de estos tópicos, sin embargo no se especifican las actividades precisas con las cuales se afrontarán las temáticas, estos quedándose generales: *Los principales objetivos del Acuerdo de Cooperación entre las dos partes son intensificar y ampliar la cooperación bilateral y promover la liberalización progresiva y recíproca de todos los intercambios, junto con desarrollar otras áreas propias del proceso de globalización que requieren la cooperación.*¹²

En síntesis, podemos establecer que existe dentro de las agenda políticas de cada uno de los actores estudiados consenso respecto a cómo funciona el sistema, los desafíos que plantea y la forma de enfrentar aquellos elementos constitutivos de las dinámicas internacionales. También existe un consenso respecto a los valores y principios que deberían de regir el sistema internacional, sin embargo las acciones destinadas a lograr la estabilidad del sistema van en distinta dirección. Si bien ambas partes apelan a la liberalización del mercado como un elemento que es parte de la estabilidad del sistema, priorizan en sus agendas políticas de distinta manera esta. Para Chile el tema es central y se convierte en el eje de la concreción de acuerdos, por lo que está dispuesto a aceptar las cláusulas estipuladas y sumarse a los programas que promueve el conglomerado europeo. La apertura de un mercado es primordial para Chile, antes que emprender iniciativas que efectivamente lleven de la mano el crecimiento económico y desarrollo social. Por el contrario, de acuerdo al discurso levantado por la Unión Europea, la promoción de la estabilidad social y política son fundamentales para la organización de la cooperación mundial, y las iniciativas propuestas se encaminan directamente hacia este objetivo. Sin duda hay un componente económico importante en términos de inversión, que pueden generar importantes aportes a la economía europea, dada la innovación técnica que se plantea en la región, pero parece que queda en segundo plano frente al carácter económico de la globalización.

Nuestro último tópico de análisis viene a ser una suerte de síntesis integradora de los dos elementos tratados anteriormente. Este tópico es la integración, la cual se comprende como el proceso en el cual se ponen en común acuerdo acciones políticas de dos o más países, teniendo como norte sus propios intereses, los cuales han sido definidos y transformados en objetivos. Hemos definido en este trabajo que el principal interés de la Unión Europea es la concreción de un orden global basado en valores y actitudes democráticas en los ámbitos políticos, sociales y económicos, en la búsqueda de la paz,

¹² Vs. *Fondo de Aplicación del Acuerdo de Asociación entre Chile y la Unión Europea*, http://www.delchl.ec.europa.eu/sp/eu_and_country/Documents/Chili_FondoAplicacionAcuerdo_presentacion.pdf

entendida como una estabilidad generalizada del sistema mundial. Se sustenta en principios económicos tales como la liberalización de los mercados, el cual es la base de la colaboración entre las partes. Para Chile, el principal objetivo es lograr insertarse en el contexto internacional, por medio del establecimiento de vínculos bilaterales que propendan a mejorar el crecimiento económico del país, tomando en cuenta los valores democráticos promovidos por su contraparte. En general, el acuerdo existe, sin embargo no se observa una coordinación adecuada de las acciones en la búsqueda de la estabilidad tan codiciada, o del desarrollo sustentable y esto ha sido una constante en el proceso iniciado a partir de 1990.

Respecto a la pregunta sobre la demora en la concreción de un acuerdo de asociación o una vinculación entre las partes en un proceso de integración, creemos que el principal motivo radica en los grados de democratización de Chile. Cuando se inició el proceso de inserción internacional de Chile en los años noventa, se estaba en una situación delicada debido al proceso de transición democrática que debía ser consolidada. Para el año 1996, otro hito del proceso de inserción, esta situación había mejorado, pero no era lo suficientemente sólida para generar una vinculación duradera en pro de los intereses que prioriza el conglomerado europeo.

Para evidenciar lo anteriormente expuesto, utilizaremos los indicadores de gobernabilidad, propuestos por el Banco Mundial¹³, que son instrumentos que permiten evidenciar por medio de seis tópicos de análisis el grado de democratización en un determinado país, por tanto es congruente con los datos presentados hasta acá. Entre los indicadores de gobernabilidad encontramos los siguientes tópicos de evaluación:

- *Voz y rendición de cuentas*, que estima el grado de participación efectiva de los ciudadanos de un determinado país, en la elección de sus representantes. También considera la libertad de expresión, de asociación y de prensa;
- *Estabilidad política*, que evalúa la probabilidad de que un determinado gobierno sea derrocado o desestabilizado por acciones violentas, inconstitucionales o bien terroristas;
- *Efectividad del Gobierno* que mide la calidad de los servicios públicos, la capacidad de la administración pública y su independencia de las presiones políticas, y la calidad de la formulación de políticas;
- *Calidad regulatoria*, que considera la capacidad de los gobiernos para la formulación de un marco jurídico adecuado para el desarrollo del sector privado;

13 Vs. Kauffmann, D, Et. Al. *Indicadores del Gobernabilidad del Banco Mundial*, Sección de documentación del Banco Mundial, <http://siteresources.worldbank.org/INTWBIGOVANTCOR/Resources/govmatters3.pdf>

- *Imperio de la ley* que indica en qué medida los agentes tienen confianza en el marco legislativo y se comportan de acuerdo a las reglas de la sociedad, y en particular, la calidad del cumplimiento de los contratos, la policía, la justicia, así como también la posibilidad de que haya crimen y violencia;
- *Control de la corrupción* que revela la utilización del poder público para beneficio privado, y hasta qué punto las diferentes instancias de gobierno son cooptadas por elites e intereses privados

El siguiente cuadro resume los indicadores de gobernabilidad para los años 1996 y 2002. En ese cuadro podemos apreciar el avance en los seis tópicos de evaluación. Este referente numérico corresponde a la medición de los cambios que se han generado en los últimos años respecto de las materias estudiadas por el Banco Mundial en sus seis aspectos. Tomando estos valores de referencia, podemos decir que los cambios producidos en estos seis aspectos entre estos dos años, son bastante significativos y probablemente son un factor relevante al momento de ver el incremento en el grado de democratización que se ha llevado a cabo.

Evolución de los Índices de Gobernabilidad entre los años 1996 y 2002.

Indicador	2002	1996
Voz y rendición de cuentas	1.12	0.89
Estabilidad política	1.04	0.72
Efectividad del Gobierno	1.19	0.95
Calidad Regulatoria	1.50	1.28
Imperio de la Ley	1.30	1.19
Control de la Corrupción	1.55	1.19

Si tomamos en consideración el Índice de Desarrollo Humano (IDH) emanado del Programa de las Naciones Unidas para el Desarrollo de la Democracia (PNUD), también podemos establecer que existen durante este periodo avances considerables. El concepto de desarrollo humano trae consigo el ideal de alcanzar el máximo de los derechos fundamentales de las personas, desde el ámbito político, social y económico, por lo que también se puede considerar como un referente significativo al momento de evaluar el desarrollo del grado de democratización Chile. De acuerdo al Informe del PNUD Regional del año 2002, se indica que durante el periodo 1990 y 1998, Chile ha incrementado de manera sustantiva su desarrollo en estas áreas. En Chile el IDH tuvo una 0.780 en 1990, mientras que en el año 1995 llegó a 0.811 y para el año 2001 se llegó a 0.831, lo que nos indica que la distancia que separa Chile del ideal de

desarrollo humano, se ha reducido de un 22%¹⁴.

De acuerdo a los planteamientos de la Unión Europea en el marco regional, el crecimiento económico y el desarrollo social están estrechamente ligados al grado de gobernabilidad de los países. Para evidenciar la estabilidad económica de un país, se consideran principalmente dos factores: el Producto Interno Bruto (PIB) y el Índice de Precios al consumidor (IPC). Durante los inicios de la década de 1990, se inicia el proceso de reapertura internacional, en el cual se adoptan y se reafirman los postulados neoliberales implementados durante el Régimen Militar. A mediados de la década, se llevan a cabo una serie de reformas encaminadas a la apertura comercial, con la rebaja de aranceles para el comercio exterior, lo cual implicó la ampliación de la capacidad de los bancos para dedicarse a otras actividades, incluidas las inversiones internacionales, y la continuación del proceso de privatización, entre otros aspectos. También en este contexto se vivió un periodo de auge económico, donde el crecimiento interno del país alcanzó cerca del 7%¹⁵.

Otra señal de estabilidad le otorga el crecimiento del PIB, el cual alcanza cerca de un 4% para el año 1990, aumentando en seis puntos para el año 1995. El punto más bajo dentro de la década se puede encontrar en el año 1999, producto de la recesión mundial, sin embargo este se recupera significativamente para el año 2000¹⁶. La evolución del Índice de Precios al Consumidor que permite conocer los procesos inflacionarios de una economía, es una de las variables básicas de la macroeconomía que permite tener conocimiento sobre el control por parte de las autoridades monetarias. Por tanto, podemos decir que Chile en este aspecto ha mostrado una evolución en la estabilidad de los precios, tomando en cuenta que en el año 1990, el IPC llegó al 2.0%, mientras que para el año 1996 mostró una disminución, alcanzando 0.5%. Para el 2002, llegó a no superar el 0.2%¹⁷.

Como vemos, el escenario económico que se presenta ha sido favorable y en evolución a lo largo del tiempo. Si consideramos que así también ocurre con los factores de gobernabilidad, podemos establecer que existe en proporcionalidad en términos políticos y económicos que ha vista de la Unión Europea, ha permitido concretar, tras casi doce años de diversas conversaciones y negociaciones, una cooperación efectiva, con compromisos de liberalización de mercados y cooperación técnica. Así lo

¹⁴ Vs. *Desarrollo Sustentable en las Comunas de Chile*, Informe de PNUD y el Gobierno de Chile, Santiago, 2002.

¹⁵ Vs. Ffrench Davis, R. Et Al. *Reformas, Crecimiento y Políticas Sociales en Chile desde 1973*, CEPAL, Santiago, 2001.

¹⁶ Vs. *Indicadores Económicos y Sociales de Chile. 1960 – 2000*. Publicado y Editado por el Departamento de Publicaciones de la Gerencia de Investigación Económica, División de Estudios del Banco Central de Chile, Santiago, 2001.

¹⁷ Ídem, Sección VI, Índice de Gráficos, Índice de Precios al consumidor.

demuestra el documento *Chile. Estrategia País 2007-2013* de la Comisión Europea, al plantear que las iniciativas de cooperación y acuerdos de asociación, así como también las inversiones en las materias de prioridad, como la cohesión social, no implican a la fecha un riesgo: *Teniendo en cuenta la estabilidad política y el avanzado grado de desarrollo de Chile, puede suponerse que la aplicación con éxito de la estrategia de la UE no plantea casi ningún riesgo. De hecho, Chile tiene un índice de riesgo mucho más bajo que el resto de Latinoamérica, comparable al de varios países europeos o asiáticos industrializados.*¹⁸

De este modo, vemos que el proceso de cooperación entre Chile y la Unión Europea se sustenta en los intereses ya mencionados, por lo que la demora en iniciar un acuerdo concreto se justifica en la inestabilidad que Chile presenta más o menos hasta el año 2002, punto en el cual Chile demostró ser un país prometedor para iniciar los procesos, en materia política y económica. La diferencia en las agendas políticas hace que nos planteemos la idea de que existió un desfase en los procesos internos de cada actor en la consecución de su propia estabilidad interna, lo cual explicaría la tardanza en la concreción de acuerdos de asociación y cooperación. Es por tal motivo que dicha demora se justificaría en la debilidad política y económica de Chile entre los años 1990 y 1996, que no permitieron un acercamiento efectivo entre ambos actores, lográndose esto, sólo en el año 2002, punto de inflexión en el cual Chile demuestra un potencial, al presentar rasgos de estabilidad política y económica.

Cabe señalar, por último, que el proceso de cooperación e integración está inconcluso, puesto que si bien Chile presenta un clima adecuado en los términos que plantea la contraparte europea, tal como lo advertíamos en la cita comentada, presenta falencias que hoy en día están siendo revisadas, falencias presentes en la distribución de los recursos, la corrupción y la modernización política, el desarrollo sustentable, la distribución equitativa de los ingresos, la educación y la innovación técnica y científica.

BIBLIOGRAFIA

- *Chile. Documento de Estrategia País 2007-2013*, Comisión Europea, Noviembre de 2007;
- *Desarrollo Sustentable en las Comunas de Chile*, Informe de PNUD y el Gobierno de Chile, Santiago, 2002;
- *Documento de Programación Regional 2007-2013*, Comisión Europea de América Latina, año 2007, http://eeas.europa.eu/la/rsp/07_13_es.pdf;
- *Fondo de Aplicación del Acuerdo de Asociación entre Chile y la Unión Europea*, http://www.delchl.ec.europa.eu/sp/eu_and_country/Documents/Chili_FondoAplicacionAcuerdo_prese

¹⁸ Vs. *Chile. Documento de Estrategia País 2007-2013*, Comisión Europea, Noviembre de 2007, p. 26.

[ntacion.pdf](#);

- Ffrench Davis, Ricardo. Et Al. *Reformas, Crecimiento y Políticas Sociales en Chile desde 1973*, CEPAL, Santiago, 2001;
- *Indicadores Económicos y Sociales de Chile. 1960 – 2000*. Publicado y Editado por el Departamento de Publicaciones de la Gerencia de Investigación Económica, División de Estudios del Banco Central de Chile, Santiago, 2001;
- Kauffmann, David, Et. Al. *Indicadores del Gobernabilidad del Banco Mundial*, Sección de documentación del Banco Mundial, <http://siteresources.worldbank.org/INTWBIGOVANTCOR/Resources/govmatters3.pdf> ;
- Lombaerde, Philippe de, “Integración Internacional: Un Marco Conceptual y Teórico” en *Revista Colombia Internacional*, No. 33, Sección de Relaciones Económicas Internacionales, Universidad de Los Andes, Bogotá, Enero - Marzo 1996;
- *Mensaje de S.E. el Presidente de la República con el que se inicia el proyecto de acuerdo que aprueba el acuerdo por el que se establece una asociación entre la Comunidad Europea y sus estados miembros, por una parte, y la República de Chile, por la otra y sus anexos, apéndices, protocolos y notas, suscritos en Bruselas, el 18 de Noviembre de 2002*, Cámara de Diputados de Chile, 21 de noviembre de 2002;
- Tomassini, Luciano, *Teoría y práctica de la Política Internacional*, Ediciones de la Universidad Católica de Chile, Santiago, 1989;

Versión Consolidada del Tratado Constitutivo de la Unión Europea, http://eur-lex.europa.eu/es/treaties/dat/12002E/htm/C_2002325ES.003301.html

CONSIDERATIONS ABOUT THE BEGINNINGS OF BILATERAL RELATIONS BETWEEN ROMANIA AND PEOPLE REPUBLIC OF CONGO FROM 1969 TO 1970

Bogdan Iulian Ranteş

PhD Student, "Valahia" University of Târgovişte

Abstract: The theme aims to analyze the bilateral relations between Romania and RP Congo (Brazzaville) in 1969 and 1970. The formalization of these occurred in 1966, when the two countries established relations at embassy level, but until 1969 they were at a low level, the only notable event was the visit to Romania of the President Alphonse Massamba-Debat. An important moment in their evolution has happened in early 1969 when there was change of regime in the African state after a coup, begun in 1968, which brought to power a military regime led by Commander Marien Ngouabi. His regime was one of Marxist orientation, so RP Congo became a state close to the communist world, including Romania. In the analyzed period the two countries began to establish cooperation in the economic, diplomatic and cultural areas, being signed many treaties and agreements during that time, which will be detailed in the paper. In the diplomatic area the relations between the two countries were very intense, in two years take place several mutual visits of Congolese and Romanian delegations. The most important figure from RP Congo who arrived in Romania at that time was the Prime Minister Alfred Raoul in 1969, while the Romanian dignitary of the highest rank who arrived in the African State was Foreign Minister Corneliu Manescu during his tour of the black continent from the year 1970. To achieve this article were used documents from the Archive of the Ministry of Foreign Affairs and National Central Historical Archives. It have also been used informations published in the Romanian press during that time represented by the newspaper Romania Libera and Scanteia, also the foreign policy magazine Lumea.

Key words: diplomatic relations, economic relations, cultural relations, Romanian Communist Party, Congolese National Mouvement.

Republica Congo este o fostă colonie franceză situată în partea centrală a Africii având capitala în orașul Brazzaville. Dominația Franței asupra acestui teritoriu a început în anul 1880, artizan fiind exploratorul franco-italian Pierre de Brazza, care a devenit și primul guvernator al noii posesiuni. Statutul de colonie franceză al acestei regiuni a fost oficializat în timpul Conferinței de la Berlin din 1884-1885, atunci când teritoriile din jurul fluviului Congo au fost împărțite între francezi și regele Belgiei, Leopold al II-lea. Tot în acea perioadă a fost construit și principalul oraș, Brazzaville, numit așa în onoarea celui care ocupat acest teritoriu în numele Franței. Începând cu anul 1908 Congo a făcut parte din structura teritorială Africa Ecuatorială Franceză, iar Brazzaville a devenit chiar capitala acesteia. În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial acest oraș a devenit centrul mișcării de rezistență franceze împotriva ocupației germane condusă de Charles de Gaulle, iar în 1944 a fost organizată Conferința de la Brazzaville, în urma căreia s-a stabilit menținerea imperiului colonial francez. La referendumul organizat de Charles de Gaulle pentru crearea Comunității Franceze din anul 1958, populația din Congo a votat pentru acest lucru în proporție de 99%.¹ În data de 28 noiembrie 1958 colonia franceză Congo a devenit republică autonomă, primul președinte devenind abatele Fulbert Youlou. Regimul acestuia a rezistat până în anul 1963 și a fost caracterizat printr-o corupție la cel mai înalt nivel, o campanie continuă de lichidare a adversarilor politici de orientare marxistă și sprijinirea liderului secesionist katanghez, Moise Tshombe, din statul vecin, fosta colonie belgiană cu același nume. Între 13-15 august 1963 în capitala Brazzaville a izbucnit o revoltă a federațiilor sindicale congoleze, Youlou scăpând situația de sub control și creându-se un vid de putere. În acest context, puterea a fost preluată de un grup de militari care l-au numit președinte interimar pe Alphonse Massamba-Débat, un fost colaborator al lui Youlou. Din acel moment a fost consemnată apropierea Republicii Congo de Uniunea Sovietică și celelalte state din lagărul comunist, devenind unul din *prieteni* acestora de pe continentul african. Massamba-Débat a condus Republica Congo până în anul 1968, atunci când a fost înlăturat în urma unei lovituri de stat organizată de un grup de militari conduși de comandantul Marien Nguabi. Acesta a condus țara până în 1977 și a avut un regim politic de orientare marxistă.

Din acel moment au început și primele discuții pentru stabilirea relațiilor bilaterale dintre statul african și România.

Prima vizită a unei delegații congoleze în România a fost foarte aproape de a se realiza în primăvara anului 1964, atunci când o delegație de bunăvoință a statului african, condusă de Ministrul de Externe, David Ganao, a efectuat o serie de vizite în mai multe țări comuniste, precum URSS, Cehoslovacia,

¹ Viorel Cruceanu, *Quo-Vadis Africa*, Deșteptarea, Bacău 1999, p. 244.

Yugoslavia și Polonia. Conform unei note a Direcției a V-a din cadrul MAE, propunera ca delegația congoleză să viziteze România a fost făcută în timpul unei întrevederi între însărcinatul misiunii congoleze de la Paris cu un oficial al ambasadei române.²

O altă tentativă de a se stabili relații diplomatice între cele două state a avut loc în septembrie 1964, în timpul vizitei vicepreședintelui Adunării Naționale din RP Congo în China. Atunci, oficialul congolez i-a propus reprezentantului român de la Beijing începerea tratativelor pentru ca cele două state să stabilească relații diplomatice. Ulterior negocierile au continuat în noiembrie prin intermediul misiunilor permanente ale acestora la ONU. Partea română a fost de acord cu propunerile congolezilor, însă răspunsul celor din urmă s-a lăsat așteptat astfel încât și această pistă a fost închisă.³

Relațiile bilaterale dintre cele două state au fost stabilite în anul 1966 iar cel mai important eveniment petrecut până în 1969 a fost vizita președintelui Alphonse Massamba- Debat în România, aceasta desfășurându-se între 5-10 iunie 1968.

La începutul lunii august 1968 a avut loc o lovitură de stat în urma căreia controlul țării a fost preluat de armată iar președintele Alphonse Massamba-Debat a fost obligat să demisioneze o lună mai târziu. Această situație a fost creată tocmai de președintele congolez care suspendase activitatea Mișcării Naționale a Revoluției și arestase câțiva ofițeri superiori din armata congoleză, în frunte cu viitorul președinte Marien Ngouabi. Militarii au reacționat imediat, preluând puterea în data de 5 august și eliberând ofițerii arestați. Timp de o lună, între 5 august și 4 septembrie, președintele Massamba-Debat a rămas în funcție însă rolul său era unul simbolic, deoarece pierduse întreaga putere. La 4 septembrie 1968 acesta a fost nevoit să demisioneze, imediat fiind creat un Consiliu Național al Revoluției sub conducerea lui Ngouabi care a devenit principala instituție a statului congolez. Primele măsuri luate de noua conducere au fost numirea în funcția de prim-ministru a colonelului Alfred Raoul și arestarea lui Massamba-Debat. Noul premier a preluat și atribuțiile președintelui, conducând țara până la 1 ianuarie 1969 atunci când întreaga putere a fost preluată de Ngouabi, în acel moment fiind schimbată și denumirea țării în Republica Populară Congo. Deși inițial se părea că aceste evenimente vor duce la limitarea relațiilor statului african cu lumea comunistă, perioada ulterioară a demonstrat exact contrariul, noua conducere fiind mult mai deschisă în a colabora cu statele din acea zonă.

În ciuda instabilității politice din Congo, începută în luna august și continuată în luna septembrie a anului 1968 cu demisia președintelui Alphonse Massamba-Debat, noua conducere a statului african a

² Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Fond Congo, Problema 220/ anul 1964/ Congo (B), dosar nr. 8, ff. 27-28

³ AMAE, Fond Congo, Problema 220/ an 1964/ Congo (B), dosar nr. 12, f. 5.

decis continuarea proiectelor începute cu România n mandatul fostei conduceri. Astfel, conform planului stabilit anterior, o delegație de experți români a vizitat RP Congo în intervalul 1-22 noiembrie 1968, fiind condusă de Emil Grigoriu, consilier la Comisia Guvernamentală de Cooperare și Colaborare Economică și Tehnică. La întoarcerea în țară aceștia au realizat un Raport de activitate în care au explicat în ce a constat activitatea lor în statul african și concluziile la care au ajuns în timpul vizitei.⁴ În cadrul acestui raport specialiștii români au prezentat obiectivele vizitate în Congo precum și domeniile în care exista posibilitatea ca cele două state să coopereze. Primul dintre acestea trecut în raport a fost cel geologic și al industriei miniere. În analiza lor, experții români au realizat un inventar al principalelor zone bogate în minereu de fier, plumb, zinc și cupru menționând că au și vizitat două mine din acele regiuni. De asemenea, specialiștii au prezentat o analiză complexă a acestor zone, folosind informații de la omologii lor congolezi dar și de la câteva societăți franceze, vest-germane și a unor specialiști ONU care exploraseră zăcămintele la începutul anilor 60.⁵ Următorul domeniu în care s-ar fi putut realiza cooperarea dintre cele două țări era exploatarea și industrializarea lemnului. În acest sens, oficialii români au vizitat mai multe fabrici și centre de prelucrare a lemnului, fiind de părere că ar fi fost posibilă exploatarea de către statul român al unui perimetru de 50000 ha de pădure din zona de nord a statului african. În urma discuțiilor cu oficialii congolezi se propunea înființare unor fabrici de cherestea, de furnire tehnice, mobilă și scaune curbate.⁶

În raport se mai preciza că oficialii congolezi ar fi dorit ca cele două țări să coopereze și în domeniul industriei de producere a celulozei și hârtiei, însă, oficialii români considerau acest lucru ca fiind inoportun. Alte domenii în care se putea coopera erau agricultura și transporturile fluviale, în cazul celui din urmă autoritățile statului african dorind să cumpere din România câteva vase fluviale pentru transportul buștenilor și pasagerilor pe fluviul Congo.⁷

Finalul aceluia raport a fost rezervat prezentării concluziilor trase în urma vizitei și a unor propuneri pentru dezvoltarea cooperării dintre cele două state. Referitor la prima parte, se concluziona că în acel moment cooperarea dintre cele două state era imposibilă deși ele doreau acest lucru. Astfel, în document se menționa: „*Republica Congo-Brazzaville dispune de importante bogății naturale și este interesată să coopereze cu România pentru valorificarea acestor resurse. Formele de cooperare practicate de țara noastră sunt cunoscute autorităților congoleze, care le acceptă, în principiu, și sunt dispuse ca pe baza*

⁴ Întregul raport se găsește în AMAE, Fond Congo, Problema 212/ an 1968/ RP Congo, dosar nr. 30, ff. 27-85

⁵ *Ibidem*, ff. 28-36.

⁶ *Ibidem*, f. 48.

⁷ *Ibidem*, f. 61.

principiului avantajului reciproc, să concretizeze acțiuni de cooperare, prin care partea română să realizeze pe credit diverse obiective economice, iar partea congoleză să ramburseze contravaloarea acestora prin livrări de produse realizate. Republica Congo nu dispune însă de posibilitățile materiale și financiare pentru a participa în cadrul unor acțiuni de cooperare, la realizarea lucrărilor pe care le execută în general beneficiarul, cum sunt: amenajarea terenurilor, lucrările de construcții civile și industriale, utilități etc.”⁸

Propunerile grupului de experți români nu erau foarte complexe, solicitând doar invitarea în România în luna ianuarie a anului 1969 a unei delegații similare economice, iar negocierile dintre cele două state să continue atunci.

După cum am afirmat mai sus anul 1969 a început cu preluarea puterii de către Marien Ngouabi, care până atunci condusese Consiliul Național al Revoluției. În acest context, Alexandru Tujon, ambasadorul României în RP Congo dar rezident la Kinshasa, a solicitat acordul Ministerului Afacerilor Externe pentru a se deplasa la Brazzaville spre a-i prezenta felicitări noului președinte. Această cerere a fost acceptată, mai ales că diplomatul român informa că și ambasadorii altor state comuniste făcuseră deja acest lucru.⁹

Deși solicitarea a fost făcută la 26 februarie, președintele Ngouabi l-a primit pe ambasadorul român abia la 21 martie. Întrevederea a durat 50 de minute, iar la început liderul congolez s-a interesat de situația din România, Tujon prezentându-i principalele direcții ale politicii interne și externe ale statului român. Ulterior, președintele statului african a vorbit despre situația din ultima perioadă a țării sale. După ce a ținut să-și afirme orientarea marxistă, Ngouabi, ca un adevărat lider comunist, l-a acuzat pe fostul președinte Massamba-Debat de deviaționism spre dreapta, reproșându-i acestuia strânsa colaborare cu Franța și întorcerea la tribalism.¹⁰

Profitând de faptul că se afla la Brazzaville, ambasadorul Tujon a oferit un ajutor Centrului de Învățământ Superior din capitala congoleză constând în cărți donate de Institutul Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea. Evenimentul a fost marcat printr-o ceremonie organizată la sediul MAE congolez, la care au participat mai mulți oficiali ai statului african în frunte cu ministrul educației naționale. În timpul festivității atât acesta cât și ambasadorul român au rostit discursuri în care considerau acest eveniment ca fiind un punct de pornire în extinderea relațiilor culturale dintre cele două state, aflate

⁸ *Ibidem*, f. 83.

⁹ AMAE, Fond Congo, Problema 210/ an 1969/ RP Congo, dosar nr. 39, f. 30.

¹⁰ *Ibidem*, ff. 43-50

până atunci la un nivel incipient.¹¹ Oficialii români și congolezi nu făcuseră foarte multe acțiuni pentru îmbunătățirea acestora, singurul lucru notabil fiind realizat în domeniul învățământului, unde, în anul universitar 1968-1969 erau înscriși trei studenți proveniți din RP Congo.¹²

Conform unei informări publicate în ziarul *Scânteia*, în data de 6 octombrie 1969 a avut loc o convorbire între miniștrii de externe român și congolez, care paticipau la cea de-a 24 Sesiune a Adunării Generale a ONU. Principalele subiecte ale discuției au fost legate de situația internațională, temele de pe ordinea de zi a Sesiunii și stadiul relațiilor româno-congoleze.¹³

Cel mai important eveniment din istoria relațiilor bilaterale dintre cele două state în anul 1969 a fost vizita în România a primului ministru al RP Congo, Alfred Raoul la invitația Președintelui Consiliului de Miniștri al RSR, Ion Gheorghe Maurer, din perioada 10-13 noiembrie. Pe durata șederii în România, oficialul congolez a avut o serie de convorbiri oficiale la sediul Consiliului de Miniștri, a vizitat o serie de obiective economice în București și în județul Brașov, iar în ultima zi a avut o întrevedere cu Nicolae Ceaușescu.

În ziua de 11 noiembrie Ion Gheorghe Maurer a oferit un dejun în onoarea omologului său congolez, cei doi rostind și discursuri. În cuvântarea sa, președintele Consiliului de Miniștri al RSR a vorbit despre poziția româniei față de anumite evenimente internaționale, despre dezvoltarea relațiilor dintre cele două state și despre lupta împotriva imperialismului dusă de noile state africane. Comandantul Alfred Raoul a avut un discurs asemănător, despre relațiile țării sale cu România afirmând: „ *Republica Congo își însușește în întregime cuvintele de mare semnificație politică rostite de domnul Nicolae Ceaușescu, în care se arată că România dorește și pe viitor să dezvolte cele mai bune relații cu toate popoarele lumii, pe baza principiilor care se afirmă tot mai puternic în viața internațională: respectarea independenței și suveranității naționale, a egalității în drepturi, a neamestecului în treburile interne. Am venit în România pentru a consolida și a dezvolta în continuare relațiile foarte amicale care există într-un mod atât de fericit între RS România și Republica Congo și aceasta în interesul și avantajul reciproc al popoarelor lor.*”¹⁴

În ultima zi a vizitei premierul congolez a fost primit de președintele Consiliului de Stat al RSR, Nicolae Ceaușescu. La început, comandantul Raoul i-a povestit interlocutorului său despre obiectivele

¹¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond Institutul Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea-Africa, dosar nr. 25/1963-1969, ff. 128-130.

¹² AMAE, Fond Congo, Problema 217/ an 1969/ RP Congo, dosar nr.41, f. 2.

¹³ *Scânteia*, an XXXIX, nr. 8209, 7 octombrie 1969, p. 6

¹⁴ *Scânteia*, an XXXIX, nr. 8245, 12 noiembrie 1969, p. 5.

vizitate în România și i-a transmis un mesaj de prietenie din partea președintelui Marien Ngouabi. Apoi a luat cuvântul președintele român care a vorbit despre discuțiile oficiale la nivel guvernamental dintre cele două delegații. Ulterior, cei doi au abordat subiecte referitoare la situația internațională și poziția celor două state față de anumite evenimente și conflicte de pe mapamond. La un moment dat, premierul congolez a vorbit și despre noua orientarea a țării sale, afirmând în acest sens: „*După câte știți, noi suntem în Africa o țară socialistă și datoria noastră este să servim drept bază tuturor țărilor socialiste, de a le înlesni relațiile cu țările din această parte a lumii. Dacă vom adăuga la aceasta și dificultățile pe care le întâmpină țările africane în lupta lor pentru eliberare, ne determină, domnule Președinte- deși noi spunem că pentru nealiniere- că preferăm prietenia cu țările socialiste, care la un moment dat sau altul nu vor pun problema independenței noastre și noi știm cu câtă hotărâre luptă țara dumneavoastră pentru independența sa și găsim că pe baza acestei lupte cooperarea noastră va găsi un teren favorabil și că trebuie să facem eforturi mai mari pentru îmbunătățirea acestor relații.*”¹⁵

Ceaușescu a apreciat spusele premierului congolez, considerând că relațiile Republicii Congo cu lumea comunistă pot fi benefice pentru toate statele cu un astfel de regim din Europa dar și pentru cele din Africa.¹⁶

Această vizită a fost prezentată și în paginile publicațiilor centrale românești, pe lângă *Scânteia*, analizând acest eveniment și ziarul *România Liberă* sau revista *Lumea*. Acestea din urmă au publicat și câte un editorial în care erau elogiați Nicolae Ceaușescu și Alfred Raoul, erau prezentate etapele desfășurării vizitei, fiind realizată și o analiză a posibilității extinderii relațiilor româno-congoleze.¹⁷

Spre deosebire de vizita fostului președinte Alphonse Massamba-Debat din 1968 în care nu s-a stabilit nimic concret, cea efectuată de comandantul Alfred Raoul s-a dovedit a fi benefică pentru relațiile dintre cele două state, fiind semnate nu mai puțin de trei acorduri între acestea, în dimineața zilei de 13 noiembrie. Primele două reprezentau acorduri de cooperare economică și tehnică respectiv cultural-științifică în timp ce ultimul era un acord comercial pe termen lung între România și Congo.¹⁸

Acordul de cooperare cultural-științifică era alcătuit din 10 articole și avea o valabilitate de cinci ani, cu opțiune de prelungire automată pentru încă cinci ani. Acesta prevedea printre altele organizarea periodică a unor vizite reciproce ale specialiștilor din cele două state în mai multe domenii, cooperare în

¹⁵ ANIC, Fond CC al PCR, Secția Relații Externe, dosar nr. 94/1969, f. 4.

¹⁶ *Ibidem*, f. 5.

¹⁷ Rodica Georgescu, *Vizita premierului Alfred Raoul în țara noastră*, în *Lumea*, nr. 47, 13 noiembrie 1969, p. 3 și Ștefan Munteanu, *Contribuție de seamă la întărirea relațiilor româno-congoleze*, în *România Liberă*, an XXVIII, nr. 7800, 16 noiembrie 1969, p. 6.

¹⁸ *Scânteia*, an XXXIX, nr. 8247, 14 noiembrie 1969, p. 5.

domeniul presei, primirea de către statul român a unor congolezi la studii de specializare precum și trimiterea unor profesori și specialiști în statul african. În final se menționa că documentul nu putea fi modificat decât cu avizul ambelor părți. Acordul a fost ratificat de statul român la 14 iulie 1970 prin Decretul numărul 348/1970.¹⁹

Cel de cooperare economică și tehnică avea 8 articole și prevedea printre altele ca cele două state să coopereze în mai multe domenii: geologic, minier, agricol, forestier, industrial sau turistic. În acest sens, partea română se obliga să efectueze mai multe studii ale unor proiecte de dezvoltare, să acorde burse de pregătire specialiștilor congolezi, să ofere echipamentul necesar și asistență tehnică realizării acestora. Pentru realizarea cât mai concretă a acestor obiective Articolul 6 al Acordului prevedea înființarea unei Comisii Mixte româno-congoleze, alcătuită din specialiști și reprezentanți ai guvernelor celor două state, care avea rolul de a analiza și propune noi modalități pentru realizarea cooperării în domeniile prevăzute. Ca și cel cultural, acest acord avea o valabilitate de cinci ani cu posibilitate de prelungire.²⁰ Acest acord mai avea și două anexe, care din varii motive nu au fost făcute publice. Prima dintre acestea era intitulată *Lista indicativă a proiectelor care ar putea face obiectul cooperării economice și tehnice între RSR și Republica Congo*. Erau prezentate patru domenii în care potențialul unor cooperări era ridicat, acestea fiind minier-petrolier-metalurgic, forestier, transporturile fluviale și agricultura. În toate acestea era prevăzută construcția de către partea română a unor entități industriale pentru valorificarea acelor resurse.²¹ A doua anexă cuprindea lista mărfurilor prin care partea congoleză urma să le ofere părții române în contul realizării obiectivelor propuse. Acestea erau: minereuri de fier, cupru, zinc, plumb, staniu, bauxită precum și bușteni și produse din lemn.²²

Ultimul document semnat în timpul vizitei lui Alfred Raoul a fost Acordul Comercial dintre cele două state, care reglementa condițiile schimburilor de mărfuri dintre cele două state, precum și produsele care puteau fi tranzacționate. Astfel, România putea exporta în Congo utilaje și produse industriale, vehicule auto pentru transport și agricultură, aparate electrocasnice, produse alimentare etc. În schimb, din statul african putea importa materii prime precum minereuri feroase și neferoase, bușteni, cafea, cacao, arahide, piei brute etc.²³

¹⁹ ANIC, Fond Consiliul de Stat. Decrete., dosar nr. 473/1970, ff. 1-9

²⁰ ANIC, Fond CC al PCR- Secția Cancelarie-Hotărâri ale Consiliului de Miniștri, dosar nr. 37/1970, ff. 4-7. (A se vedea Anexa 13)

²¹ *Ibidem*, ff. 8-9.

²² *Ibidem*, f. 10.

²³ ANIC, Fond CC al PCR- Secția Cancelarie-HCM ,dosar nr. 101/1970, ff. 3-10.

La începutul anului 1970 s-au consemnat mai multe evenimente marcante pentru Republica Congo. Primul pas a fost preluarea totală a puterii de către Marien Ngouabi și înlocuirea Consiliului Național al Revoluției cu nou-înființatul Partidul Congolez al Muncii, care a devenit noua și unica organizație politică din statul african. A fost creată și o instituție de conducere a țării numită Consiliul de Stat, președintele acesteia fiind Ngouabi iar vicepreședinte Alfred Raoul. Tot de la 1 ianuarie 1970 a fost schimbată și denumirea țării, din acel moment numindu-se Republica Populară Congo.

Referitor la relațiile româno-congoleze, acestea au început încă din luna ianuarie, atunci când ministrul de externe al statului african i-a trimis o scrisoare omologului prin care solicita părții române să trimită misiunea de experți români în domeniile agriculturii, minelor și forestier conform prevederilor Acordului de Cooperare Economică semnat la 13 noiembrie 1969. Solicitarea a fost acceptată astfel încât o delegație de specialiști în domeniul geologiei și minelor a efectuat o vizită în RP Congo între 27 ianuarie și 16 februarie 1970.²⁴ Conform unei telegrame trimse de Alexandru Tujon, specialiștii români au fost primiți de Alfred Raoul în data de 12 februarie.²⁵

Cel mai important eveniment din istoria relațiilor dintre cele două state în anul 1970 a fost vizita ministrului Afacerilor Externe român, Corneliu Mănescu, în RP Congo. Aceasta a făcut parte din „turneul african” efectuat de Mănescu în primăvara anului 1970 și s-a desfășurat între 3 și 6 mai. Conform programului oficial al vizitei, ministrul român a ajuns la Brazzaville în seara zilei de 3 mai și nu a avut prevăzută nicio activitate. A doua zi a avut două întrevederi cu omologul său congolez, a vizitat o uzină din orașul Kinsoundi și a vizitat capitala statului congolez alături de primarul acesteia. În data de 5 mai cel mai important eveniment a fost începerea convorbirilor oficiale dintre delegația română și oficialii congolezi. Penultima zi a vizitei a fost extrem de încărcată pentru Mănescu, acesta având întrevederi, printre alții, cu președintele Ngouabi, vicepreședintele Alfred Raoul și ministrul congolez al educației, în seara aceleiași zile delegația română plecând spre RD Congo.²⁶

De departe, cel mai important eveniment al vizitei o fost convorbirea cu președintele Ngouabi din 6 august. La începutul discuției, cei doi au vorbit despre relațiile dintre cele două state, congolezul fiind încântat că prima oprire a delegației române a fost în țara sa. Ulterior subiectul discuției a deviat spre situația încordată dintre RP Congo și statul vecin și omonim, RD Congo, oficialul român militând pentru

²⁴ AMAE, Fond Congo, Problema 212/an 1970/ RP Congo, dosar nr. 48, f. 11.

²⁵ *Ibidem*, f. 15.

²⁶ Programul complet, redactat în limba franceză se găsește în AMAE, Fond Congo, problema 220/ an 1970/ RP Congo, dosar nr. 52, f. 4.

o soluționare pe cale pașnică a diferendului.²⁷ Președintele Ngouabi a fost de-acord cu afirmațiile ministrului român, însă arunca vina pe conducerea de la Kinshasa pentru menținerea situației tensionate și solicitând ajutorul românilor pentru soluționarea conflictului.²⁸

În timpul vizitei, s-au desfășurat și lucrările primei sesiuni a comisiei mixte româno-congoleze de cooperare economică și tehnică, fiind adoptat statutul comisiei și fiind trasate direcțiile viitoarei cooperări dintre cele două state. În urma discuțiilor au fost trasate patru obiective pentru evoluția relațiilor româno-congoleze până la sfârșitul anului 1970. Astfel, partea română se obliga să transmită rezultatele studiilor de fezabilitate efectuate de specialiștii săi pe teritoriul statului african, iar partea congoleză se obliga să pună la dispoziție omologilor acestora documentele necesare pentru efectuarea unui studiu de fezabilitate pentru construirea unei uzine metalurgice. Se mai prevedea efectuarea unor vizite de către specialiștii români în Congo în domeniul industriei forestiere și pentru construcția unui șantier naval.²⁹

La scurt timp de la acest eveniment a sosit în RP Congo o delegație economică guvernamentală română condusă de Ion Pățan, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, în perioada 13-16 mai. Șeful delegației a avut întâlniri cu mai mulți oficiali ai statului african, inclusiv cu președintele acestuia. În cadrul acestora s-a discutat despre relațiile bilaterale dintre cele două state și domeniile în care cooperarea putea să se extindă.³⁰

În luna iunie a aceluiași an s-a desfășurat o nouă vizită a unei delegații române în statul african, de data aceasta pe plan militar. Invitația a fost făcută încă din 28 aprilie 1970, atunci când președintele Ngouabi a trimis o scrisoare către MAE român prin care își manifesta dorința ca o delegație alcătuită din doi ofițeri români să participe la festivitățile organizate între 20-23 iunie cu ocazia sărbătoririi a patru ani de la înființarea armatei populare naționale congoleze.³¹ Invitația a fost acceptată, iar la 19 iunie 1970 a

²⁷ Motivul oficial al rupturii dintre cele două state, care până în 1968 erau foarte apropiate, a fost reprezentat de înlăturarea de la putere a lui Massamba-Debat, care fusese susținut de generalul Mobutu. Din acel moment, oficialii fostei colonii franceze și-au acuzat vecinii că au sprijinit mai multe tentative de lovituri de stat organizate de dizidenți ai regimului de la Brazzaville, iar o reconciliere parțială a avut loc o lună mai târziu. În ciuda acestei situații, România avea în acel moment relații foarte bune cu ambele state. Respectul de care se bucura România în ambele republici Congo s-a văzut la plecarea delegației române de la Brazzaville spre Kinshasa, atunci când oficialii celor două state au convenit să permită trecerea oficialilor români peste granița de pe fluviul Congo, care fusese închisă începând cu septembrie 1968, conform unei informări a lui Corneliu Mănescu care se găsește în *Ibidem*, f. 98.

²⁸ *Ibidem*, f. 115.

²⁹ *Ibidem*, f. 107.

³⁰ Vasile Gliga (coord.), *Reprezentanțele diplomatice ale României*, volumul III, Editura Politică, București, 1973 p. 171.

³¹ Scrisoarea originală în limba franceză se găsește în AMAE, Fond Congo, Problema 211/ an 1970/ RP Congo, dosar nr. 47, f. 1.

ajuns la Brazzaville, via Paris, o delegație militară română alcătuită din g-ral. lt. Logofătu Gheorghe, locțiitorul șefului Marelui Stat Major al armatei române, și colonelul Paraschiv Victor.³²

Anul 1970 a fost unul plin de evenimente în istoria relațiilor bilaterale dintre cele două state, iar unul din cele mai importante dintre acestea a fost anunțul oficial al RP Congo, din 4 septembrie, de a deschide o ambasadă la București. Decizia a fost luată încă din luna iunie a anului 1970, iar în data de 10 august, Ministerul congolez al Afacerilor Externe a trimis o informare către MAE român prin care solicita acordul ca Jean-Baptiste Lounda să devină noul însărcinat cu afaceri al RP Congo la București. O altă doleanță a congolezilor era ca partea română să urgenteze procedurile în vederea deschiderii ambasadei de la București. De asemenea, se mai menționa că până la sfârșitul lunii august, urmau să sosească în România cinci diplomați congolezi pentru a superviza modul în care urma să se deschidă ambasada.³³

Ultimul eveniment al anului 1970 a fost vizita în România din luna noiembrie a unei delegații a Partidului Congolez al Muncii, condusă de Justin Lekoundzon, membru în Biroul Politic al acelui partid. În data de 17 noiembrie oficialii statului african au avut o întrevedere cu conducătorul român. La începutul acesteia, Justin Lekoundzon i-a înmănat lui Ceaușescu un plic ce conținea mesajul personal al președintelui congolez Ngouabi.³⁴ În discursul său, oficialul statului african a vorbit despre cooperarea dintre cele două state, un posibil sprijin acordat de PCR Partidului Congolez al Muncii și despre problemele cu care se confrunta țara sa în acea perioadă. În răspunsul său, Ceaușescu s-a declarat dispus să ofere un sprijin financiar în anumite condiții și să ofere mai multe burse pentru pregătirea specialiștilor congolezi în România. Ca și în discuțiile anterioare româno-congoleze, conducătorul român a reluat tema cooperării dintre cele două părți în mai multe domenii precum industria minieră, a petrolului, forestieră, dar și în agricultură, până atunci nerealizându-se nimic concret. În acest sens, Ceaușescu a precizat de mai multe ori că această cooperare trebuia să se realizeze în condiții de egalitate totală. Ulterior, cei doi au discutat despre relațiile la nivel de partide. Secretarul general al PCR a afirmat chiar că era gata să primească activiști ai PCM la școlile de partid ale PCR în caz că partea congoleză dorea acest lucru, sau să trimită profesori în statul african. În finalul întrevederii, cei doi au discutat și despre un posibil sprijin

³² *Ibidem*, f. 8.

³³ AMAE, Fond Congo, Problema 220/ an 1970/ RP Congo, dosar nr. 54, ff. 10-11. Toate problemele legate de funcționarea corespunzătoare a ambasadei congoleze (sediu, locuințe pentru diplomați, renovare, mobilier, angajarea personalului auxiliar român etc.) au fost finalizate în luna noiembrie a anului 1970.

³⁴ Scrisoarea originală se găsește în ANIC, Fond CC al PCR-Secția Relații Externe- Alfabetice N. Ceaușescu, dosar nr. 14/C, ff. 15-16, și conținea, în afară de linguşelile specifice, o invitație adresată lui Ceaușescu pentru ca o delegație a PCR să efectueze o vizită de prietenie în RP Congo.

în domeniul securității interne a statului african, ceaușescu fiind de părere că ar fi trebuit realizat un schimb de experiență între specialiștii din cele două state.³⁵

Conform unei informări publicate în ziarul *Scânteia* această delegație a participat și la lucrările celei de-a doua sesiuni a Comisiei mixte de cooperare economică și tehnică între România și RP Congo, la sfârșitul acesteia organizând și o recepție la noul sediu al Ambasadei RP Congo de la București.³⁶

La încheierea lucrărilor sesiunii Comisiei mixte a fost semnat și un Program de schimburi culturale și științifice pentru anii 1971-1972 între guvernele celor două state, datat 17 noiembrie 1970, care cuprindea 34 de articole și avea patru capitole plus dispozițiile finale. Titlul lor era dat de domeniile în care erau prevăzute schimburile. Primul dintre acestea se numea *Învățămant și sănătate* și prevedea printre altele acordarea de către statul român a 91 de burse pentru studenți congolezi în anul universitar 1971-1972 sau trimiterea de profesori și medici români în statul african. Al doilea capitol se referea la cultură și artă, punând accentul pe trimiterea reciprocă de ansambluri folclorice și organizarea unor expoziții de fotografii sau vizionări de filme pentru popularizarea reciprocă a celor două state. Programul mai prevedea o cooperare și în domeniile radio, televiziune și presă scrisă, care urma să se realizeze prin difuzarea de către televiziunile celor două țări a unor documentare despre fiecare din ele și prin schimburile de informații dintre agențiile de presă române și congoleze. Ultimul capitol se referea la schimburile în domeniile sportului și turismului, iar România se obliga să trimită în statul african un antrenor de atletism, unul de handbal și unul de fotbal. În ceea ce privește turismul, cele două țări urmau să editeze broșuri cu ofertele turistice ale celeilalte.³⁷

În concluzie, relațiile româno-congoleze din perioada analizată s-au desfășurat într-un stadiu incipient, cele mai importante evenimente fiind vizita în România a premierului congolez Alfred Raoul din 1969 și cea a ministrului român de externe, Corneliu Mănescu, în RP Congo din anul 1970. De asemenea, au fost semnate mai multe documente care au pus bazele cooperării dintre cele două state în mai multe domenii. Relațiile dintre cele două state s-au extins și la nivelul partidelor unice ale celor două state, Partidul Congolez al Muncii fiind, în acea perioadă, cel mai apropiat de doctrina comunistă din cele existente în Africa Subsahariană.

³⁵ Stenograma acestei întrevederi se află în ANIC, Fond CC al PCR- Secția Relații Externe, dosar nr. 80/1970, ff. 2-9

³⁶ *Scânteia*, an XL, nr. 8613, 20 noiembrie 1970, p. 5.

³⁷ Întregul Program, redactat în limba franceză, se găsește în ANIC, Fond IRRCS, dosar nr. 25/1970, ff. 84-90.

BIBLIOGRAFIE

I. Izvoare inedite

1. **Arhiva Ministerului Afacerilor Externe- Fond Congo (B), dosare:** 8, 12 (Problema 220/ anul 1964/ Congo (B)), 30 (Problema 212/ anul 1968/ Congo (B)), 39 (Problema 210/ anul 1969/ Congo (B)), 41 (Problema 217/ anul 1969/ Congo (B)), 47 (Problema 211/ anul 1970/ Congo (B)), 48 (Problema 212/ anul 1970/ Congo (B)), 54, 55 (Problema 220/ anul 1970/ Congo (B)).
2. **Arhivele Naționale Istorice Centrale**
 - a. **Fond CC al PCR- Secția Cancelarie- Hotărârile Consiliului de Miniștri, dosar nr. 37/ 1970, 101/ 1970**
-Secția Relații externe, dosare: 94/ 1969, 80/ 1970, 14/ C
 - b. **Fond Consiliul de Stat. Decrete, dosar nr. 473/ 1970**
 - c. **Fond Institutul Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea, dosare:** 25/ 1963- 1969, 25/ 1970.

II. Presă

1. *Lumea, 1969-1971*
2. *România Liberă, 1969-1971*
3. *Scânteia, 1969-1971*

III. Lucrări generale

1. CRUCEANU, Viorel, *Quo-Vadis Africa, Deșteptarea, Bacău, 1999.*
GLIGA, Vasile (coord.), *Reprezentanțele diplomatice ale României, volumul III, Editura Politică, București, 1973*

THE FUSION OF PHILOSOPHICAL TRADITIONS. BETWEEN LOYALTY AND ECLECTICISM IN ANTIQUITY

Ruxandra Maria Stoia

PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: Inside any culture there are major and local beliefs, rituals and traditions. The struggle to preserve them against others has been a priority since Antiquity. In such circumstances, staying loyal to one of them becomes a real challenge. As a solution to this apparent conflict an eclectic tendency came to light. This method is worth to be studied particularly in the humanities subject areas. In fact, this present article stress on the forms of eclecticism founded in ancient philosophy. It will be surprising to realize how frequent the practice of eclecticism was used mostly in Hellenistic and Roman times. There will be some provocative questions settled in this paper: Why did the philosophers felt the need of borrowing other systems of thought? Can eclecticism be a subtle idea of lack of originality? Was eclecticism a way of disrespect the philosophical school and the master? On the other hand, was eclecticism a decent movement to recall a specific philosophical tradition as an authority? By researching this topic we can become aware as well of the position that eclecticism fills in our (philosophical) education system today.

Keywords: philosophy, tradition, education, eclecticism, Antiquity

Pentru a ne apropia de subiectul dezbătut în acest articol, trebuie să ținem cont de obstacolele hermeneutice care apar frecvent atunci când interacționăm cu textele antice. O cale de a pătrunde în intimitatea acestora este posibilă în măsura în care lectorul încearcă să se limiteze la orizontul lor istoric. A dobândi o înțelegere adecvată a textelor antice înseamnă a nu interveni cu perspective și prejudecăți moderne asupra conținuturilor acestora. Excepție de la această regulă nu face nici prezentul articol, care urmărește să investigheze practica eclectismului în filosofia antică, încercând pe cât posibil să ofere o descriere a acesteia în funcție de mărturiile vremii.

Cu toate acestea, nu în toate textele putem găsi evidențe clare ale împrumuturilor doctrinare. Nu toți filosofi antici au declarat deschis că sunt eclectici, motiv pentru care sesizarea unor idei filosofice străine în propriile lor doctrine va fi o chestiune de finețe. La fel de perspicace trebuie să fim în a face

diferența dintre o posibilă tehnică didactică a filosofilor de a menționa în scop argumentativ o doctrină diferită de cea proprie și dintre ceea ce s-ar putea numi o formă autentică de eclecticism. De-a lungul istoriei filosofiei s-au găsit inevitabil pasaje în care filosofil fac apel la învățăturile altor filosofi, dar acest gest nu a dat curs la acuzații de eclecticism. Să ne amintim, de pildă, începutul *Metafizicii*, unde Aristotel îi menționează pe Thales, Anaximenes și alți filosofi presocratici, trecând apoi pitagoreci.¹

Față de libertatea modernității în a recurge la cât mai multe moduri de gândire pentru a clădi o cultură filosofică vastă, Antichitatea, în special cea clasică, deține o oarecare reticență pentru o asemenea practică. Însă, în perioada elenistică și romană apare o tendință spre eclecticism, fapt ce stârnește o serie de întrebări și nedumeriri: de unde nevoia filosofilor de a împrumuta alte moduri de gândire? Sugera cumva apelul la eclecticism o lipsă de originalitate datorată unui sistem filosofic eterogen? Se mai putea vorbi de o identitate filosofică în asemenea condiții?

Până a da înaintare unor asemenea speculații trebuie să fim vigilenți la câteva aspecte. Întâi de toate trebuie să ne preocupăm de termenul de „eclecticism” și să-i conturăm atât sensul antic, cât și cel modern. Discrepanța dintre cele două este sugestivă dacă urmărim semnificațiile date de dicționare. Sensul modern este în mod vădit unul complex și capătă o tentă peiorativă. Dacă prin „eclecticism” se înțelege astăzi o îmbinare neunitară de sisteme de gândire, grecii foloseau termenul pentru a descrie un act de a alege, de a selecta ceea ce mai bun dintr-o mulțime de lucruri.² Desigur că există o asemănare între cele două versiuni, datorate rădăcinii comune pe care o dețin. În fond, orice îmbinare rezultă dintr-un proces de selecție. Însă, modernitatea încarcă înțelesul acestui termen. Accentul este pus nu pe acțiunea în sine de a alege ceva în favoarea a altceva, ci pe rezultatul acesteia, anume: un amestec care nu se întemeiază pe idei originale și care tot ceea ce face este să scoată dintr-un context stiluri, credințe, convingeri și să le pună în altul. Tocmai din acest motiv termenul rămâne în unele cazuri blocat în valori depreciative.³

Un alt aspect important de semnalat vine tot pe linie filologică. Analizând circularitatea termenului în literatura antică s-a remarcat o prezență rară a acestuia în contexte filosofice. Apariția sa este atestată abia în perioada elenistică și romană, unde prin eclecticism se înțelegea natura unei filosofii compuse în

¹ Cu trimitere în special la Cartea I.3 din Aristotel, *Metafizica*, traducere, comentariu și note de Andrei Cornea, ediția a II-a revăzută și adăugită, Humanitas, București, 2007.

² Liddell and Scott, *An intermediate Greek-English Lexikon*, founded upon the seventh edition of Liddell and Scott's Greek-English Lexikon, Clarendon Press, Oxford, 1991, p. 240, s.v. ἐκλέγω.

³ Afirmția trebuie înțeleasă strict din contextul descris anterior cu referință la definiția termenului din dicționar, unde se resimte o notă negativă a acestuia. Eclecticismul este prezent astăzi în artă, muzică, literatură etc. Ține de dispoziția fiecăruia de a aprecia sau respinge o asemenea abordare.

mod deliberat din alte filosofii.⁴ Deținem în acest sens o mărturie valoroasă a lui Diogene Laertios cu privire la existența unei școli eclectice întemeiată de Potamon din Alexandria, care nu avea o doctrină singulară, ci una formată din opiniile tuturor școlilor.⁵ Acesta este un caz rar în istoria antică și este deosebit tocmai prin faptul că școala s-a autoproclamat de la început ca fiind una cu o metodă filosofică eclectică. Din păcate, Diogene nu dezvăluie multe amănunte despre viața lui Potamon, fie despre învățăturile și activitățile sale filosofice. Totuși, din succinta sa menționare aflăm numele unei lucrări scrise de Potamon, a cărui titlu, *i.e Elemente de filosofie (Stoicheiosis)*, semnifică de regulă reducia doctrinei la elemente, propoziții și concepte de bază. Presupunem în cazul acesteia că ar fi vorba despre o prezentare scurtă a multiplelor idei preluate din doctrinele filosofice pe care le-a avut în vedere.

Ce-i drept, dacă aruncăm o privire în perioada clasică observăm că educația filosofică avea loc în cadre restrânse, urmărind, dincolo de formarea intelectuală, adoptarea unui mod de viață recunoscut prin alimentație, îmbrăcăminte, cât și printr-o conduită specifică.⁶ În asemenea condiții este firesc să ne întrebăm dacă eclectismul era o dovadă de infidelitate față de doctrina învățată, cât și o lipsă de respect față de școală și magistrul. Prioritatea oricărei școli filosofice era aceea de a păstra ermetic credințele, ritualurile și tradițiile sale. Sistemul educativ era singura modalitate prin care acestea erau transmise și protejate. Prin urmare, educația devenea centrul forte și în același timp fragil, căci recurgerea la eclectism ar fi însemnat fisurarea securității doctrinei. Deși întrebarea venită din partea modernității este una legitimă, ținem să credem că filosofii clasici nici nu își propuneau să abordeze o altă gândire față de cea a școlii de care aparțineau.

Perioada elenistică și romană forțează în timp o schimbare în funcționarea instituțională a școlilor, schimbare care a dus la practicarea și favorizarea eclectismului. Pedagogia urma un alt stil de lucru. În primul rând, a aparține unei tradiții filosofice nu mai însemna a frecventa prelegerile unei anumite școli, așa cum se întâmpla în Atena. Studiul filosofiei devine o alegere personală, iar filosofii sunt răspândiți să-și practice doctrina în spații particulare.⁷ În al doilea rând, filosofii începuseră să adopte practica rezumatelor. Din această economie a lecturii erau păstrate pasaje importante cu scopul de a fi asimilate și transformate în principii de conduită. De asemenea, învățătura doctrinară cuprindea

⁴ Myrto Hatzimichali, *Potamo of Alexandria and the emergence of eclecticism in late Hellenistic philosophy*, Cambridge: Cambridge University Press, 2011, pp. 14-15 cât și J.M. Dillon; A.A. Long, *The question of „eclecticism”*. *Studies in later greek philosophy*, California: University of California, 1988, p. 4.

⁵ Diogenes Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, traducere de Constantin Balmuș, studiu introductiv și comentarii de Aram M. Frenkian, Editura Polirom, Iași, 2001, I. 21.

⁶ Henri-Irénée Marrou, *Istoria educației în antichitate, vol I: Lumea greacă*, traducere și cuvânt înainte de Stella Petecel, Editura Meridiane, București, 1997, p. 323.

⁷ Myrto Hatzimichali, *op.cit.*, p. 2.

comentarii atât ai fondatorilor școlii, cât și ai clasicilor. Mai existau apoi și antologii din diverși autori menite să fie prilej de meditație.⁸ Autorul conta prea puțin în aceste cazuri. Conform acestei strategii, când ideea este mai presus de autor, nu se intră oare într-o zonă de eclecticism? De altfel, în măsura în care înțelegem traseul firesc al filosofiilor târzii de a apela la cei clasici, nu este oare eclecticismul o mișcare decentă în a transforma o anumită tradiție în autoritate? În același timp, situația confirmă ipoteza existenței unui blocaj în evoluția ideilor filosofice, din moment ce singura metodă era aceea de a lucra cu idei și doctrine deja existente.

Plecând de la aceste fundamente teoretice, vom trece la selectarea urmeor semnificative de eclecticism care apar la filosofii vremii, fără a intra detaliat în sistemul filosofic al fiecăruia. Acolo unde sursele nu s-au pierdut, vom reda pasaje concrete, arătând în ce măsură gândirea unui filosof interferează cu a altuia.

Renumiți pentru o gândire eclectică sunt stoicii Panaitios și Poseidonius care au integrat noțiuni de platonism și de aristotelism în doctrina lor. De asemenea, Antiochos din Ascalon trăia cu certitudinea că sistemul Academiei (din care făcea parte), cel peripatetic și cel stoic aveau aceeași teorie în privița dobândirii certitudinii sau a adevărului. Dintre cele trei doctrine filosofice, stoicismul pare să fi fost curentul de care s-a apropiat cel mai mult, în special în partea de etică.⁹ Apoi, Plutarch adună în filosofia sa aceleași trei mari tradiții, la care se mai adaugă și neopitagoreismul (recunoscut pentru elementele mistico-religioase). Partea sa de psihologie este un mixaj în acest sens. Discuția privitoare la emoții și pasiuni nu este pe deplin uniformă în lucrările sale. Dacă în unele texte, Plutarch adoptă poziția platoniciană și aristotelică care susține moderarea emoțiilor, criticând poziția stoicilor de a le extirpa, în alte texte recurge la idealul stoic al indiferenței (*apatheia*).¹⁰

Cel care aduce destule dificultăți în a fi clasat de partea unei anumite gândiri filosofice este Cicero. În interiorul filosofiei sale se găsesc influențe platoniciene, aristoteliciene, dar și stoice. Adesea s-a sugerat că eclecticismul ciceronian a venit ca (unică) metodă în construirea unui sistem al filosofiei romane, care avea nevoie de mai multe modele filosofice.¹¹ Trecând prin diferite tradiții grecești, acesta a întâmpinat un real efort în a găsi termenii corespondenți latini. Nu este de mirare că s-a ajuns în acest caz

⁸ Michel Foucault, *Hermeneutica subiectului. Cursuri la Collège de France (1981-1982)*, ediție îngrijită de Frédéric Gros sub îndrumarea lui François Ewald și a lui Alessandro Fontana, traducere de Bogdan Ghiu, Editura Polirom, Iași, 2004, pp. 339-340.

⁹ Frederick Copleston, *Istoria Filosofiei, volumul I: Grecia și Roma*, traducere de Ștefan Dominic Georgescu și Dragoș Roșca, studiu introductiv de Anton Adămuț, Editura ALL, 2008, p. 374.

¹⁰ Brad Inwood (ed), *The Cambridge companion to the Stoics*, Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 51.

¹¹ Gheorghe Vlăduțescu, *Filozofia în Roma antică*, Editura Albatros, București, 1991, pp. 10-11.

la afilierea acestuia pentru diferitele tradiții abordate. De pildă, „în motivul sufletului rațional recunoaștem o sugestie socratico-platonică, în înțelegerea omului ca societate sîntem, parcă, nevoiți să admitem un ecou aristotelic, în rațiune ca element al omului și al zeului inspirația stoică este de tot evidentă”.¹² De altfel, el însuși mărturisește strategia sa de lucru, afirmând în felul următor: „lăsați fiecare om să își apere propria credință, căci opiniile sunt libere. Voi adera la metoda mea obișnuită și, neconformându-mă cu dogmele oricărei școli, voi cerceta și urma întotdeauna în orice subiect ceea ce este cel mai probabil veridic (adevărat)”.¹³

În scrisorile adresate lui Lucilius, Seneca nu se sfiește să apeleze la vorbele lui Epicur, indiciu întâlnit în multe pasaje, astfel: „Pot să-ți dau o vorbă de-a lui Epicur al tău și să mă eliberez din lanțul acestei scrisori” sau „voi începe să-ți îngădui purtarea pe care o recomandă tot Epicur” sau „pînă atunci, Epicur îmi va da de împrumut; el scrie [...]”.¹⁴ Remarcant este faptul că Seneca folosește conștient aceste trimiteri. Într-o scrisoare ulterioară, îi explică lui Lucilius că maximele și vorbele înțelepte pe care îi le scrie nu trebuie să îi le atribuie lui Epicur, căci „ele le aparțin *tuturor* [s.n] și, mai cu seamă, ne aparțin nouă, stoicilor, dar la Epicur se observă mai bine pentru că apar rareori, pe neașteptate – mai ales dacă sînt rostite de un om ce se declară de partea moliciunii”.¹⁵

Conform altor păreri, metoda lui Seneca este una mai degrabă deschisă decât eclectică.¹⁶ Această ipoteză se adevărește dacă urmărim unele pasaje în care Seneca susține că nu s-a îndepărtat de stoicismul tradițional, dar în același timp își propuse să aducă elemente proprii în doctrina sa. Dintre cele mai clare este următorul: „Dar, ca să te scutesc de ocolișuri, voi trece sub tăcere opiniile altor filozofi – căci enumerarea deopotrivă cu combaterea lor ar dura prea mult. Ascult-o pe a noastră. Cînd spun «a noastră», nu mă refer la vreunul dintre maeștrii stoici; am și eu dreptul de a-mi formula propria mea opinie. Prin urmare, voi urma părerea unuia, iar pe altul îl voi invita să și-o frîngă; de asemenea, poate după ce îi voi menționa pe toți, nu îl voi respinge pe nici unul dintre cei dinaintea mea și voi spune «Aș mai avea de adăugat ceva»”.¹⁷ În același timp, Seneca realizează că i se pot aduce acuzații pentru asemenea gesturi. În altă lucrare, el însuși joacă rolul de acuzator și de apărător: „Îmi vei spune: «Ce faci, Seneca? Îți părești

¹² *Ibidem*, p. 27.

¹³ Cicero, *Tusculan Disputations*, translated with an introduction and notes by Andrew P. Peabody, Boston: Little, Brown, and Company, 1886, IV.4.

¹⁴ A se vedea în ordinea citării *Epistole către Lucilius*, vol I, traducere, studiu introductiv, note și indice de Ioana Costa, Editura Polirom, Iași, 2007, Scrisorile 23.9; 25.6-7; 26.8.

¹⁵ *Ibidem*, Scrisoarea 33.2.

¹⁶ Brad Inwood, *Reading Seneca. Stoic philosophy at Rome*, Oxford: Clarendon Press, 2005, p. 24.

¹⁷ Seneca, „Despre viața fericită”, III.2 în *Dialoguri*, vol II, traducere de Ioana Costa, Vichi-Eugenia Dumitru și Ștefania Ferchedău, studiu introductiv de Anne Bănățeanu, Polirom, Iași, 2004.

școala? [...] De ce, chiar în mijlocul principiilor lui Zenon, provăduiești învățăturile lui Epicur? Dacă ți s-a scârbit de școala ta, de ce nu o părăsești de tot, mai degrabă decât să o trădezi? Deocamdată am să-ți răspund în felul următor: «Ce vrei mai mult decât să mă arăt asemenea conducătorilor mei? Ce vreau să spun cu asta? Voi merge nu într-acolo unde m-au trimis ei, ci în direcția în care m-au călăuzit». Îți voi dovedi acum că nu mă dezic de învățăturile stoicilor; căci nici ei înșiși nu s-au dezis de învățăturile lor. Și totuși sunt cât se poate de scuzaibil, chiar dacă le-aș urma exemplul, și nu învățăturile».¹⁸

Speculații se aduc și în cazul lui Epictet. Pe de-o parte, filosoful își manifesta des interesul față de fondatorii școlii stoice, lucru atestat și de Aulus Gellius în *Noapți Atiice* 19.1.14. Atât Zenon cât și Chrysippus sunt menționați de acesta în contexte didactice, prielnice celor ce voiau să cunoască învățăturile de bază ale stoicismului.¹⁹ Pe de altă parte, s-a vehiculat o influență atât socratic-platoniciană, cât și una aristotelică în filosofia lui Epictet. De pildă, unii consideră că termenul de *prohairesis* (alegere rațională), pe care Epictet îl folosește atunci când diferențiază dintre ce stă și ce nu stă în puterile noastre facem, se apropie de ideea lui Aristotel de voință. Apoi, viziunea socratică a Divinității – ca o autoritate care îndeamnă oamenii să-și exprime daimonul interior prin exercitarea facultăților raționale critice – pare a fi comună cu cea expusă și de filosoful stoic.²⁰

La Marcus Aurelius nu s-ar pune problema de eclecticism. Fiind vorba inițial de un jurnal personal apărut abia după moartea sa, expunerea sa nu poate fi considerată pe deplin o doctrină în sens tradițional.²¹ Majoritatea cărților din jurnal stau sub fundamentul doctrinei stoice, deși se mai pot identifica și trimieri la Socrate, Epicur sau pitagoreici. Însă aceste forme de împrumut sunt folosite în majoritatea cazurilor fără o intenție argumentativă.²² Excepție poate fi parafragul IX.41 în care o vorbă a lui Epicur devine un îndemn de luat în viața de zi cu zi. Diferită de tot conținutul jurnalului este prima carte, în care Marcus Aurelius își exprimă recunoștința în mod precis atât familiei, cât și profesorilor pe care i-a avut. Merită puse în valoare aceste pasaje pentru a sublinia gestul măreț pe care îl face împăratul, din care reiese fidelitatea și respectul față de învățăturile primite. În acest sens, sunt aduse mulțumiri profesorilor săi stoici (Rusticus, Apollonius) din care reiese educația morală pe care a primit-o de la aceștia. S-au strecurat totuși două mulțumiri care aparțin platonicianului Alexandru din Seleucia și

¹⁸ A se vedea Seneca, „Despre tihnă”, I.4-II.1 în *Ibidem*. Discuția se întinde până la III.3.

¹⁹ Observația îi aparține lui Keith Seddon, *Epictetus Handbook and the Tablet of Cebes. Guides to Stoic living*, London, New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2005, p. 8 cu trimitere la Epictetus, *The Discourses*, I.4.28-31; I.20.15 și II.6.9-10.

²⁰ Brad Inwood (ed), *op.cit.*, p. 47.

²¹ A se vedea Marcus Aurelius, *Gânduri către sine însuși*, traducere, studiu introductiv, note și indici de Cristian Bejan, Editura Humanitas, București, 2013.

²² *Ibidem*, XI.23-28.

filosofului aristotelic Claudius Severus Arabianus. Ca majoritatea celorlalte expuneri, acestea două nu conțin nici ele elemente doctrinare, cât mai degrabă principii de viață. Se pare că etica era o parte importantă pentru Marcus Aurelius. Nu este întâmplător faptul că el se axează pe o viață bazată pe altruism și generozitate, cât și pe alte principii raționale care-l conduc la o bună guvernare.

După cum am putut vedea, trecerea de la ortodoxism (fidelitatea față de o singură doctrină) la eclecticism devenise indispensabilă, din moment ce însuși ideea de filosofie se schimbase. Accesul la texte în favoarea discuțiilor libere și autentice este o primă formă de pierdere a sensului original al filosofiei. Ulterior, când filosofia este instituționalizată acesta iese din regimul ei practic. Nevoia de a compensa acest gol a dus cel mai probabil la dorința de a dobândi o cunoaștere vastă a cât mai multor tradiții filosofice.

Eclectismul este o practică frecventă zilelor noastre, încât formele sale de existență s-au răspândit în diverse activități culturale și nu numai. În actul eclectic se regăsesc experiențe de viață, valori, chiar și împrumuturi lingvistice. În sfera educațională, eclecticismul este deja o necesitate. Dorința și tendința spre elitism este cea dinăi justificare a acestuia. De altfel, eclecticismul a devenit un ideal spre care filosofia europeană începuse să tindă. În această privință putem fi de acord cu afirmația lui Jakob Brucker care rămâne la fel de actuală: „eclectic este acel filosof care trecând peste prejudecată, tradiție, antichitate, convenție generală, autoritate, într-un cuvânt tot ceea ce împovărează mintea, îndrăznește să gândească de unul singur, să meargă înapoi la principiile generale, să le examineze, să le discute, să recunoască doar ceea ce este bazat pe experiența și pe rațiunea sa; și din toate filosofii, pe care le-a analizat fără preferință sau subiectivitate, face una specială și familiară care să-i aparțină [...] El nu este un om care să planteze sau să sădească, ci unul care să colecteze și să selecteze”.²³ Cu alte cuvinte, nu este cu nimic greșit să construim o identitate proprie din fuzionarea mai multor tradiții și culturi. În viziunea modernității, eclecticismul vine mai degrabă să dezvolte latura socială și culturală a individului, fără a-i pune în pericol apartenența la propria-i cultură.

La finalul acestui studiu putem fi certți de un singur lucru: confruntarea cu tradițiile și culturile vechi pune pe seama individului o serie de interogări cu privire la statutul său în raport cu credințele sale, ritualurile pe care le respectă și tradiția de care aparține. Or, o bună conștientizare a situației actuale pornește întotdeauna de la studiul și înțelegerea trecutului.

²³ Jakob Brucker, *Historia critica philosophiae*, vol 4, Leipzig, 1742-1744 apud Myrto Hatzimichali, *op.cit.*, p. 10.

Bibliografie

Aristotel, *Metafizica*, traducere, comentariu și note de Andrei Cornea, ediția a II-a revăzută și adăugită, Humanitas, București, 2007.

Cicero, *Tusculan Disputations*, translated with an introduction and notes by Andrew P. Peabody, Boston: Little, Brown, and Company, 1886.

Copleston, Frederick, *Istoria Filosofiei, volumul I: Grecia și Roma*, traducere de Ștefan Dominic Georgescu și Dragoș Roșca, studiu introductiv de Anton Adămuț, Editura ALL, 2008.

Dillon, J.M; Long A.A, *The question of „eclecticism”. Studies in later greek philosophy*, California: University of California, 1988.

Diogenes Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, traducere de Constantin Balmuș, studiu introductiv și comentarii de Aram M. Frenkian, Editura Polirom, Iași, 2001.

Foucault, Foucault, *Hermeneutica subiectului. Cursuri la Collège de France (1981-1982)*, ediție îngrijită de Frédéric Gros sub îndrumarea lui François Ewald și a lui Alessandro Fontana, traducere de Bogdan Ghiu, Editura Polirom, Iași, 2004.

Hatzimichali, Myrto, *Potamo of Alexandria and the emergence of eclecticism in late Hellenistic philosophy*, Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

Inwood, Brad, *Reading Seneca. Stoic philosophy at Rome*, Oxford: Clarendon Press, 2005.

Inwood, Brad (ed), *The Cambridge companion to the Stoics*, Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

Liddell and Scott, *An intermediate Greek-English Lexikon*, founded upon the seventh edition of Liddell and Scott's Greek-English Lexikon, Clarendon Press, Oxford, 1991.

Marcus Aurelius, *Gânduri către sine însuși*, traducere, studiu introductiv, note și indici de Cristian Bejan, Editura Humanitas, București, 2013.

Marrou, Henri-Irénée, *Istoria educației în antichitate, vol I: Lumea greacă*, traducere și cuvânt înainte de Stella Petecel, Editura Meridiane, București, 1997.

Seddon, Keith, *Epictetus`Handbook and the Tablet of Cebes. Guides to Stoic living*, London, New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2005.

Seneca, *Epistole către Lucilius*, vol I, traducere, studiu introductiv, note și indice de Ioana Costa, Editura Polirom, Iași, 2007.

Seneca, *Dialoguri*, vol II, traducere de Ioana Costa, Vichi-Eugenia Dumitru și Ștefania Ferchedău, studiu introductiv de Anne Bănățeanu, Polirom, Iași, 2004.

Vlăduțescu, Gheorghe, *Filozofia în Roma antică*, Editura Albatros, București, 1991.

THE GREAT AWAKENING

Amada Mocioalca

Junior Assistant, PhD, University of Craiova – University Center of Drobeta Turnu Severin

Abstract: In the United States racism finds its strongest expression in the relations between whites, Negroes and East Asiatics. Racial and ethnic labels generally have negative connotations and they were the cause of many wars and genocide. The use of terms like “Black”, “Red” or “Yellow” in a country like the United States where powerful elite belongs to the group of “Whites” places members of the subordinate groups at social disadvantage. These labels are usually imposed on dominated groups by the dominant groups and do not reflect the views of the dominated. As Franz Fanon argues, “This is an arbitrary exercise of power that is usually motivated by perverse goals and often has direct consequences for the dominated.” The term “Black” for sure was not invented by Blacks. It seems to have been the invention of the slave owners who wanted only to oppress and control a population considered by them inferior and in consequence worth suffering such treatment.

Key words: racism, slavery, culture, conservation, ethnicity

Often when Americans intend to affirm race, they affirm a distinctive ethnic way of life and when they practice racism, they substitute facile ideas and images for meaning and understanding. It is obvious that it is difficult to hate people whose culture is understood, but easy to hate people who are imagined to embody a label that means “inferior” or “dangerous”. In the US ethnicity can work within groups to create peaceful social relations, but race is the one which works across groups to disrupt or destroy the “Others”. Naomi Zack emphasizes that:

“Ethnicity is particular in myriad ways while race is abstract. Ethnicity is like sand, race is like fog. But race militarizes our thinking from ideal general types outward and downward. If we disabuse ourselves of false biologicistic theories of race we are left with ethnicity in all of its multiple concrete forms.” (Zack, 101)

“Sand” and “Fog” may be seen as good metaphors for race and ethnicity because they are real things in the world and they are as real as the differences existing between ethnic groups.

The terms *race* and *culture* cannot be easily separated either. The first definition of race was in the late 18th century and used to talk about specific peoples who were as readily identifiable by their behavior as by their physical appearance. Observers did not find so much correlation between the physical and the moral; they saw or thought they saw only peoples who looked, acted and perhaps even thought differently from themselves.

Early in the 19th century the term *race* was beginning to take hold to describe broad groups of people and this led to questions about their origin, their number, their destiny and the effect of race mixing between such groups. Most thinkers in the 19th century saw the racial as manifesting itself in both physical aspects and moral, but also cultural ones. In our time the distinction between the cultural and the racial tends to be regarded as the greatest achievement, the solid rock on which all thinking on this topic must be based, but we need to understand its history better. (Garcia, 128-9)

Critical accounts of “culture” as a term – of which there are sufficient examples to comprise something like a genre – almost always begin with vexation, and exclamations at the word's ambiguity. For Raymond Williams in *Keywords*, “Culture is one of the two or three most complicated words in the English language.” More recently, the prominent anthropologist Eric R. Wolf singled out *culture* for a discussion of “perilous ideas,” while Stephen Greenblatt’s entry in *Critical Terms for Literary Study* begins by arguing that the traditional definition of culture by E. B. Tylor “is almost impossibly vague and encompassing, and the few things that seem excluded from it are almost immediately reincorporated in the actual use of the word.” The rhetorical function of this encounter with ambiguity is to bring coherence out of confusion, to show how the terminological anxiety can be banished. Paul Gilroy in his book *The Black Atlantic. Modernity and Double Consciousness* wants to clarify some of the distinctive attributes of black cultural forms which are both modern and modernist:

“They are modern because they have been marked by their hybrid, Creole origins in the West, because they have struggled to escape their status as commodities and the position within the cultural industries it specifies, and because they are produced by artists whose understanding of their own position relative to the racial group and of the

role of art in mediating individual creativity with social dynamics is shaped by a sense of either reluctantly or happily divorced from the everyday lifeworld.” (Gilroy, 73)

The mixture of languages and forms extends, of course, to cultural themes and tropes as well, and to readerships which are differentially positioned.

The idea that races are fixed permanently rather than produced was already widespread in the second half of the 19th century. Alain Locke has what might be called a functional and dynamic definition of race: “Race operates as tradition as preferred traits and values and when these things change culturally speaking, ethnic remoulding is taking place.” (Harrised, 195) In other words, Locke tries to retain a place for inheritance, but without thinking of it primarily in physical terms. Locke’s position is that instead of *culture* expressing the race from which it arises, *race* is “a cultural product” (Harrised, 193) in the sense that “the cultural conditions must explain the race traits”. (Harrised, 194) It is in this way that Locke reversed the relation of race to culture. He saw not only that each ethnic group is “the peculiar resultant of its own social history” (Harrised, 194), but also that a broad sense of race is one of the operative factors in a culture.

Locke’s view of cultural assimilation was such that, even though a relatively “pure” race could have a highly mixed culture even though “blood intermixture” or “physical assimilation” might or might not accompany or even precede cultural assimilation, race itself was ultimately nothing else than a culture – type understood in terms of culture heredity. This was reflected some years later in his accounts of the process of hybridization, a process that was reflected in the name of “Afro-American” which he understood as a sort of “cultural hybrid” (Harrised, 192).

In this context, Locke recognized that “blood intermixture” also played a role in cultural assimilation. Locke’s conception of race is based on the recognition that races insofar as they exist as defined populations, are not so much given as produced.

In the late 1940s and the 1950s, in the wake of a war that pitted American democracy against Nazi fascism and racism, the social science community finally proves ready to embrace the new racial liberalism presented in *An American Dilemma* (1944), the landmark study by Swedish economist Gunnar Myrdal. This scientific revolution was less revolutionary among black thinkers, who had long attributed

most racial differences to culture and environment. “Negro writings from around the turn of the century,” wrote Myrdal, commenting on this black environmentalist tradition, “sound so much more modern than white writings”. The Negro writers constantly have proceeded on the assumption, later formulated by DuBois in *Black Reconstruction*: “. . . that the Negro in America and in general is an average and ordinary human being, who in a given environment develops like other human beings. . . . This assumption is now, but was not a couple of decades ago, also the assumption of white writers.” (Myrdal, 1944)

At the inaugural meeting of the first major black learned society, the American Negro Academy, which took place in 1897, W. E. B. DuBois presented a speech entitled “The Conservation of Races.” Describing race as “the central thought of all history,” he defined the races as vast families “of human beings, generally of common blood and language, always of common history, tradition and impulses.” “American black people”, he maintained, “must cultivate their racial gifts in order to deliver the full complete Negro message of the whole Negro race” to the world. DuBois embraced race as an organic distinction between human beings in order to call for the cultural uplift of the black race, which he conceded from “the dawn of creation has slept, but half awakening in the dark forests of its African fatherland.” He predicted: “We are the first fruits of the new nation, the harbinger of that black tomorrow which is yet destined to soften the Teutonic whiteness of today.” (DuBois, 1897: 817, 822) DuBois even returned to the kinship provided by history:

“But one thing is sure and that is the fact that since the fifteenth century these ancestors of mine and their descendents have led a common history; have suffered a common disaster and have one long memory. The actual ties of heritage between the individuals of this group vary with the ancestors that they have in common and with many others. ...But the physical bond is least and the badge of color relatively unimportant save as a badge; the real essence of this kinship is its social heritage of slavery; the discrimination and insult and this heritage binds together not simply the children of Africa, but extends through yellow Asia and into the South Seas.” (DuBois, 1940: 117)

The shared areas of the American ideal can be realized more fully by diverse provincialism in harmonious cooperation: “We are Americans, not only by birth and by citizenship, but by our political ideals, our language, our religion.” (DuBois, 1986: 258) Though DuBois also articulated the limits of the

American identity, he was confident that the Negro would fulfill “his distinct mission as a race” on this shared background (DuBois, 1986: 257).

Yet the early twentieth-century upheaval in American racial thought embraced black as well as white thinkers. Early fans of Boas, whose ideas converged with the environmentalist tradition in black thought, African-Americans thinkers were among the first to embrace and publicize Boas’s work. In so doing, many of these thinkers had to reconsider some of their own ideas, including the very concept of ethnology. During the first quarter of the twentieth century, African-American ideas about race were profoundly shaken up by black disillusionment over the worsening race relations that followed World War I. This dislocation was compounded by the forces of black migration and European immigration, which reconfigured the nation's demography and democracy.

Of all Americans, African-Americans had the most at stake in what W.E.B. DuBois foresaw in 1903 as “the problem of the twentieth century”: the problem of the color line (DuBois, 1982: xi). In any case, during the first quarter of the century, this color line was the most pressing problem they faced. Considering the racial violence and racist invective against the Negro, the black future in America looked grimmer than it had since the end of slavery.

BIBLIOGRAPHY:

ANDREWS, William L. Editor. *African-American Autobiography: A Collection of Critical Essays*. (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, Inc., 1993)

ELLISON, Ralph. “What Would America Be Without Blacks?” in *Going to the Territory*. (New York: Vintage Books/A Division of Random House, 1986), pp. 104-112.

BAKER, Houston A. Jr. *Blues, Ideology and Afro-American Literature: A Vernacular Theory*. (Chicago: University of Chicago Press, 1984)

BELL, Bernard W. *The Afro-American Novel and Its Tradition*. (Amherst: The University of Massachusetts Press, 1987)

GATES, Henry Louis, Jr. “Writing ‘Race’ and the Difference It Makes” – an Introduction to ‘Race’, *Writing and Difference*, edited by Henry Louis Gates, Jr. (Chicago: The University of Chicago Press, 1985).

_____, et al (Editor) *The Norton Anthology of African-American Literature* (New York: W. W. Norton & Company, 1997)

SÎRBULESCU, Emil. *Cartea care vorbește: Introducere în romanul afro-american*. (Craiova: Fundația Scrisul Românesc, 1999)

GLOBALIZATION AND ITS TRANSITATION TOWARDS DEVELOPMENT IN NORWAY

Emiliana Oana Tatarcan

PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: This paper aims to discuss the impact that globalization has on the evolution of "the good" of society today. Our argument focuses on how globalization can take a toll in intercultural relations, following an analysis of institutional arrangement to create an environment for its own development. We must not forget that globalization has given increased welfare and increased movement of services, people and goods between Norway and other countries.

Key words: state, governance, international relation, identity, development

In recent years, globalization has been regarded as the key challenge for nations and states all over the world. Nevertheless there is still much uncertainty and lack of clarity with regard to what globalization stands for and how it affects societies. What is globalization? There is a lot of confusion about the term, and about the rhetoric of the 'new world order' following the end of the Cold War. A related and recent argument in the globalization debate holds that 'the age of globalization' was a short-term conjuncture phenomenon associated with the peculiar circumstances of the 1990s and that the world is now more or less back to normal.¹ It is obvious that the world is moving ever faster towards globalization, towards a world seen as a planetary unity of identity and will operate with common rules and standards. The specifics of each participant will contribute to a balanced international, especially socio-economic at macro level, depending on its own resources and the ability to use them every human community as actor accepted as equal, sovereign and independent. If we look at such things, globalization does not appear as something destructive, something that cancels specifics. Globalization does not appear as a threat to identity but as a phenomenon which preserves, enhances nations and states. The two sides of the report - globalization and the desire to protect the identity - can be complementary.

¹ Rosenberg, Justin, (2005), 'Globalization Theory: A Post Mortem', International Politics, 42:1, p. 2-74.

Globalization has an undeniably material aspect in so far as it is possible to identify. In fact, globalization is a short form for a cluster of related changes: economic, ideological, technological, and cultural. Economic changes include the internationalization of production, the greatly increased mobility of capital and of transnational corporations, and the deepening and intensification of economic interdependence.² Thus, globalization appears to them as a vector of development and of regulating global balances. These assets work together with the unanimously recognized implosion of spatial and cultural distances, of the world from the inside and from the outside. According to Holm and Sorensen³ globalization can be defined as the intensification of economic, political, social, and cultural relations across borders. However, these benefits have their down side: another part of these works, both theoretical and empirical, refuses to see only the positive aspects. But the concept of globalization denotes much more than a stretching of social relations and activities across regions and frontiers. For it suggests a “growing magnitude or intensity of global flows such that states and societies become increasingly enmeshed in worldwide systems and networks of interaction.”⁴ As a consequence, distant occurrences and developments can come to have serious domestic impacts while local happenings can engender significant global repercussions. In other words, globalization represents a significant shift in the spatial reach of social relations and organization towards the interregional or intercontinental scale. Aside from the “winners” – the countries, the social categories, and the individuals that gain certain and concrete advantages from it – one finds the “losers” or the “absent”, those excluded from the movements in progress in the world economy.⁵

A key issue in the debate over the effects of economic globalization is the role of the state. One important aspect of this concerns the state’s functions and power vis-à-vis the domestic economy and towards the international system. It has been a widespread notion that economic globalization has eroded the capacities of states to regulate, influence and direct economic outcomes of its own societies. As

² Arie M. Kacowicz, (1998), *Regionalization, Globalization, and Nationalism, Convergent, Divergent, or Overlapping?*, The Helen Kellogg Institute for International Studies, Working Paper 262, p.5. available at: <https://kellogg.nd.edu/publications/workingpapers/WPS/262.pdf>.

³ Holm, Hans-Henrik and Georg Sorensen. (1995), “Introduction: What Has Changed?” in Hans-Henrik Holm and Georg Sorensen, eds., *Whose World Order? Uneven Globalization and the End of the Cold War* (Boulder, CO: Westview), p. 1–17.

⁴ David, Held, Anthony, McGrew, (2003), *The Global Transformations Reader*, An Introduction to the Globalization Debate, Second edition, Polity Press, Cambridge, UK, p.3.

⁵ Carmela Maltone, Bernard Yvars, Hannah Brady, (2012), *Globalization and social inequalities in Europe: assessment and outlook*, Eastern Journal of European Studies, Volume 3, Issue 1, p. 5, available at: http://ejes.uaic.ro/articles/EJES2012_0301_MAL.pdf.

regards the international activities of the states, it has been pointed out that in terms of international collective actions, including the construction of international rules of the game; the states of the developed North in particular have increased their activities and their control over transborder economic activities.⁶ To relate this travelling to theories of *globalization* can turn out to be a useful analytical starting point, because broadly peaking globalization can be understood as ideas from different areas circulating between and within national and political contexts.

Today, new kinds of political actors, new types of communication, new international issues and issue – areas, as well as new modes of international cooperation have come to exert pressure in this organizational and conceptual model of the foreign office. These are the sundry faces of globalization, and they have come to challenge the way that we think about, and respond to, the world outside our borders. Concurrently, the nature of state society interactions is changing rapidly, stimulating new forms of society – society interaction. In this new context, the role of state and other private actors has expanded in the recent years. In more concrete terms, the process can be understood as a number of technical, market and political development that have decreased the relevance of geographic distance; people are able to maintain social, political and economic contacts, less inhibited by spatial or temporal difference.⁷ In that way theories of globalization seem to go beyond theories of diffusion focusing on how innovations spread from members of a social system to members of another, implying societies rather bringing in solutions from outside than solving problems “their own ways”.

This project however is aimed at analyzing how processes of globalization are linked to the welfare debates and the welfare arrangements chosen in Norway. The challenge then is to open for globalization – along with diffusion and internationalization – as theoretical tools and actual forces when analyzing travelling or cross national ideas – although without losing sight of national differences and specific political actors. In order to understand the massive scope and support “for the Norwegian welfare state it is important to stress ideas about welfare as a right earned by citizenship and over the state both as guarantor and producer of this welfare”⁸. In this little brief we would like to provide bits and pieces of

⁶ Jorge Diege Pedersen, (2008), *Globalization, Development and the State, The performance of India and Brazil since 1990*, Palgrave Macmillan, p.11.

⁷ Jonathon W. Moses, Torbjorn Knutsen, *Globalization and the reorganization of Foreign Affairs' Ministeries*, Netherlands Institute of International Relation “Clingendael”, Discussion Papers in Diplomacy, p.11, available at: http://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/Clingendael_20020500_cli_paper_dip_issue80.pdf.

⁸ Nina, Berven, (2002) *National Politics and Global Ideas? Welfare, Work and Legitimacy in Norway and the United States* Stein Rokkan Centre for Social Studies Bergen University Research Foundation, p.15.

what we believe are some plausible explanations for the relative success of the Nordic societies. If these experiences can improve the understanding of our way of doing things and inspire debate and development in other parts of the world we will be very pleased. Shared values are also about sharing values and experiences with others.

Norway may be understood as both a traditional community, held together by a common language and geography, and as a community of belief, sharing beliefs or values that stress solidarity and interdependence.⁹ The traditional picture of the Nordic model has been one where a generous welfare state based on universalist principles, implying generous transfers to households and publicly provided services financed by high taxes, offers generous social protection at the same time as encompassing labor market organizations play a major role in regulating the labor market in a corporatist fashion. Social developments in Norway over the past decade have led to major changes of importance to the work on universal design. The legislation has been developed and reinforced, the principle of sector responsibility has been adopted and the number of players working on universal design has risen sharply. To allow people who want to work to do so is a welfare objective in itself¹⁰. Over the last twenty years, poverty has continued to be a problem in many developing countries while the pressure on the earth's ecosystems has been increasing. Poverty and threats to the earth's environment are the main challenges for a sustainable development. How industrialized countries like Norway best can contribute in meeting these challenges should be our main focus in the work towards sustainable development.

The question whether development is sustainable depends on whether it is possible to say something about developments over time since "the needs of today shall be met without inflicting damage to the next generation"¹¹. It is evident that this is a demanding condition, and in Norway we have a less ambitious starting point, focused on potential future developments rather than trying to predict what the actual developments will be. However, we do not argue that a favourable development of overall national wealth necessarily ensures that sustainable development in fact will take place. Maintenance of our national wealth is therefore only a necessary, but not a sufficient, condition for sustainable

⁹ Kjell Å Modéer, Hanne Petersen, *Believing in Norway, Beliefs in Norway: A "Humanitarian Great Power" under Globalization*, Report 2009, University of Oslo, Norwegian Center for Human Rights, p. 7, available at: <http://jura.ku.dk/cecs/dansk/ansatte/?pure=files%2F19371370%2FPDF>.

¹⁰ Tarmo Valkonen, Vesa Vihriälä, (2014), *The Nordic model – challenged but capable of reform*, TemaNord, p. 46, available at: <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:715939/FULLTEXT02.pdf>.

¹¹ World Commission on Environment and Development (WCED) (1987): *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford, New York, available at: <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>.

development. Norway's stability, safety, wealth, and welfare system make it an attractive destination for migrants from many backgrounds, in spite of its cold climate and peripheral location. The fast growth in immigrant numbers must chiefly be understood in this context rather than as something encouraged by state policy.¹² However, globalization has also contributed to the development and awareness of threats and conflicts new and old in other parts of the world. Events that used to be distant have come closer to us through the interconnectedness of the world. The new and enhanced awareness of threats to Norwegian security, as well as the increased proximity of external threats, has had an impact on how we understand Norwegian security.

Globalization has had a significant impact on what are regarded as possible threats to societal security in Norway and authorities have acknowledged that the Norwegian threat landscape is partly a result of Norway's participation in a globalized world. "Threats with a global character – for example, terrorism – is seen as objective threats to the society and official Norwegian documents do not question the perceptions, value sets and political discourses on which ideas of societal security are based."¹³

The picture given in this paper has been one of indeterminacy and complexity, of uneven globalization and regional differentiation. Globalization, nationalism, and regionalization are important trends that shape world politics, though their inherent importance is relative to one another through dynamic linkages of convergence, divergence, and uneasy coexistence or overlapping. Globalization, it is sometimes claimed, produces converging effects on countries' education policies. All nation states struggle to maintain or increase their competitiveness in the global market place. It is evident that regimes and governments (as representing states) are under stress, civil societies are contesting state roles, and citizens everywhere are turning away from their active support for their states in the direction of alternative foci of loyalties and identities. The key issue is the ability to learn to adapt to rapidly changing surroundings of production. Learning has to take place on a lifelong basis within or connected to working life. "Under these conditions a global legal realism would need to take into consideration that Western and Northern countries, a century ago still countries of emigration, have during the last decades become goals for migrants wanting to improve their own living conditions as well as that of the host

¹² *Immigration and national identity in Norway* by Thomas Hylland Eriksen, p.13, available at: <http://www.migrationpolicy.org/pubs/TCM-Norwaycasestudy.pdf>.

¹³ J. Peter Burgess, Sissel Haugdal Jore, (2008) , *The Influence of Globalization on Societal Security: The Norwegian Context*, available at: http://file.prio.no/Publication_files/Prio/The%20Influence%20of%20Globalization%20on%20Societal%20Security%20-%20The%20Norwegian%20Context.pdf.

countries.”¹⁴ Because globalization reduces geographically related social and cultural constraints, the context in which discursive struggles over power and ideological dominance take place is expanded; such struggles occur on a larger geographical scale than before, implicating more stakeholders than before. From this perspective, questions related to ideological power struggles become increasingly central in the context of globalization.

While the analyses are anchored in a Norwegian context, and findings must be seen in light of this, what may be of interest to other contexts is the global-local dynamic, in which rhetorical patterns play an important role. Globalization is a largely irreversible. This process will continue producing experiments more or less clumsy, whatever the outcome. You have to admit that what we have now in front of listen and obey the logic of collective action proportions which causes a high degree of homonyms and impersonal in the actions and reactions of human and therefore a degree rather unpredictable the results. We believe that the very idea of "leading" or "rein in" the complex processes of globalization will be very difficult.

Bibliography

- Berven, Nina, (2002) *National Politics and Global Ideas? Welfare, Work and Legitimacy in Norway and the United States* Stein Rokkan Centre for Social Studies Bergen University Research Foundation ;
- Burgess, J. Peter, Sissel Haugdal Jore,(2008) , *The Influence of Globalization on Societal Security: The Norwegian Context*, available at: http://file.prio.no/Publication_files/Prio/The%20Influence%20of%20Globalization%20on%20Societal%20Security%20-%20The%20Norwegian%20Context.pdf ;
- Eriksen, Thomas Hylland, (2013), *Immigration and national identity in Norway* ,Migration Policy Institute, available at: <http://www.migrationpolicy.org/pubs/TCM-Norwaycasestudy.pdf> ;
- Held, David, McGrew, Anthony, (2003), *The Global Transformations Reader*, An Introduction to the Globalization Debate, Second edition, Polity Press, Cambridge, UK ;

¹⁴ Trine Kvidal (2011), *Tensions of Consumer Individualism. Norwegian Identity in the Context of Globalization*, Nordicom Review 32, p.121, available at: http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/345_kvidal.pdf.

- Kacowicz, Arie M. (1998), *Regionalization, Globalization, and Nationalism, Convergent, Divergent, or Overlapping*, The Helen Kellogg Institute for International Studies, Working Paper 262, available at: <https://kellogg.nd.edu/publications/workingpapers/WPS/262.pdf> ;
- Kjell Å Modéer, Hanne Petersen, (2009) *Believing in Norway, Beliefs in Norway: A "Humanitarian Great Power" under Globalization*, Report 2009, Univerity of Oslo, Norwegian Center for Human Rights, available at: <http://jura.ku.dk/cecs/dansk/ansatte/?pure=files%2F19371370%2FPDF>;
- Kvidal, Trine, (2011), *Tensions of Consumer Individualism. Norwegian Identity in the Context of Globalization*, Nordicom Review 32, available at: http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/345_kvidal.pdf ;
- Holm, Hans-Henrik and Georg Sorensen. (1995), "Introduction: What Has Changed?" in Hans-Henrik Holm and Georg Sorensen, eds., *Whose World Order? Uneven Globalization and the End of the Cold War* (Boulder, CO: Westview);
- Maltone Carmela, Yvars, Bernard, Brady, Hannah, (2012) , *Globalization and social inequalities in Europe: assessment and outlook*, Eastern Journal of European Studies, Volume 3, Issue 1, available at: http://ejes.uaic.ro/articles/EJES2012_0301_MAL.pdf ;
- Moses, Jonathon W. , Knutsen, Torbjorn, *Globalization and the reorganization of Foreign Affairs' Ministeries*, Netherlands Institute of International Relation "Clingendael", Discussion Papers in Diplomacy, available at: http://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/Clingendael_20020500_cli_paper_dip_issue80.pdf ;
- Pedersen, Jorge Diege, (2008), *Globalization, Development and the State, The performance of India and Brazil since 1990*, Palgrave Macmillan ;
- Rosenberg, Justin, (2005), ' *Globalization Theory: A Post Mortem* ', International Politics, 42:1;
- Tarmo, Valkonen, Vesa Vihriälä, (2014), *The Nordic model – challenged but capable of reform*, TemaNord, available at: <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:715939/FULLTEXT02.pdf> ;
- World Commission on Environment and Development (WCED) (1987): *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford, New York, available at: <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm> ;

UNDERSTANDING THE IRANIAN DIPLOMATIC SPEECH INTO THE RŪḤĀNĪ ERA

Irina Erhan

PhD Student, "Mihai Viteazul" National Intelligence Academy

Abstract: The objective of this article lies in the analysis of how Iranian leadership reinvents the discourse techniques, by disposing of unproductive discursive practices of the last 35 years.

The concern for the diplomatic discourse of Iranian Administration is justified by the fact that relations between the Iranian leadership and the West are marked by tensions, fears and virulent verbal interventions, most often due to misapprehension and gaps in knowledge of how complex the Iranian people is.

On the other hand, the election as president of Ḥasan Rūḥānī¹, a moderate backed by young people and reformist factions, has established a new breath of Iranian political discourse, being visible the trend of multiplication of phrases that urges to openness to the West and nuclear dispute settlement. However, from this perspective, a thorough analysis of those lexical structures with symbols load may reveal the wishes of a nation and also can outline how to make Tehran diplomacy, while the Islamic Revolution imposed a unique diplomatic code in terms discourse and attitude.

Regarding the methodological device, the research will opt in favour of discourse analysis treated in multidisciplinary perspective, because discourse is, ultimately, an act of language itself, an amount of contexts that offers multiple perspectives of articulation of some immediate realities.

Keywords: strategic narratives, nuclear dispute, discourse, analysis, diplomacy

¹ *In writing the terms / concepts and Persian or Arabic names, I have chosen their transliteration. In this regard, I used to equivalent phonemes from Persian into Roman alphabet the system used by The German Oriental Society (<http://transliteration.eki.ee>) and from Arabic into Roman alphabet the system used by Grigore, G. (2002). *Limba arabă – pronunție și scriere*. București: Fundația "România de mâine".*

I. Introduction

To approach the Iranian discursive field involves a thorough knowledge of Persian civilization and culture and Persian linguistic area for access to the original text, translation, most of them not surprising the true meaning of the message.

Thus, subject to effective exacerbated monitoring amid Islamic Revolution and subsequently the controversial nuclear program, Iranian nation has become the favorite topic of point analysis in the Western world, academia and political sectors launching to debate topics related to political and religious actors and unpublished strategies to treat foreign policy topics in an atypical manner, which oscillates between tradition deeply rooted in Shiite philosophy and modernity, understood in the revolutionary paradigm, whose legitimacy is shaped by its cultural, ethical and religious roots.

Discourse analysis will bring clarifications on how the language also marks the mindset of individuals, which has its peculiarities, an important contribution having it in this regard, Sapir who argues that "language, as structure, is in its internal aspect, the matrix of thinking" of the people who speak it (Sapir 1921, p.19), each language has its own meanings, senses, effects and repercussions auditors on how its speakers perceive the world. Therefore, there are languages that can express certain things while others do not. (Sapir 1921, p. 140-142)

Therefore, the study will treat the speech, analyzed at sentence level, the vocabulary, the nature of meaning, but also in terms of the effects it causes on the receiver / s and the scientific method will be a qualitative one, which results itself in an analysis of the text corpus, consisting of oral and written speeches, externally addressable, belonging to Hasan Rūhānī, the President of Iran, found on websites or "YouTube" platform.

II. Theoretical approaches

The many definitions of discourse analysis, theories and different approaches converge to the fact that this concept should be treated in multi- and interdisciplinary manner, both diachronic, synchronic and, as it has evolved in the cognitive sciences, to which is inextricably linked. In this context, any attempt of discourse analysis cannot be addressed without prior decoding of language.

II.1. Speech as an object of research

Understood as "broad term with various definitions that integrates a wide range of meanings" (Titscher et al., 2000, p. 42), the concept of "speech" involves a comprehensive perspective of language facts in which

linguistics, communication theories, semiotics, political science and sociology bring a major contribution to the understanding as communication event because it sends messages beyond what is said directly.

Regarding polysemy, the word "speech", is also researched, discourse being predominantly understood as a form of language that makes reference to the notion of "parole" of Saussure, or to the text (Maingueneau, 1987, p. 6-7).

Academic field of research discussed by many disciplines and prolific in terms of definitions and approaches, word "speech", which comes from the Latin "discursus" is rooted in "Rhetoric" of Aristotle (1998), which places human beings in direct relation to their speech, this being the one differentiating them.

If semiotics perceives speech in terms of "system of signs" hermeneutics as a system of interpretation and from the linguistic perspective, the discourse is often synonymous with the Saussurian concept of "parole" from the perspective of Émile Benveniste (1966), it being "any statement that involves a speaker and an auditor, where in the first there is the intention to influence the other in every way" (p. 242).

Ferdinand de Saussure's attention (1998) focuses on the act of speaking, understood as individual act of communication, which carries a psychic side and psycho-physiological side (p. 43). Thus, de Saussure emphasizes the pragmatic function of communication; the message is not understood by all interlocutors in the same way as its understanding requires a code knowledge and linguistic context, and decoding the message entails the meaning that the speaker attributes to the message.

Regarding communication theories, we distinguish Roman Jakobson's perspective (1964), who insists that language must be analyzed "in all its variety, its functions²" (p. 88), given that communication lies in the interaction between the transmitter or the encoder and receiver or decoder, the code being a set of encoder and decoder common signs (Jakobson, 1963, p. 213-220).

On the other hand, Umberto Eco's semiotic approach (1988) brings to the fore the discourse on metaphor, which requires for analysis that a proper term is substituted by a figurative term, language being "by nature and origin, metaphorical and the mechanism of metaphor (...) defines man as a symbolic animal" (p. 140).

²*Each of the six factors (the message, context, contact, code, transmitter, receiver) determines six essential functions of language, which can be a starting point in analyzing the communication act: emotional or expressive function; conative function; referential function (denotative or cognitive); phatic function; meta-lingual function; poetic function, considered a dominant feature of human language, it is focused on message in all its complexity. (Jakobson 1964, p. 88-94)*

II.2. Speech and exercise of power

Regarding the relationship between language and power, this is inseparable, Pierre Bourdieu (2001), arguing that the political sector that has some social organization "is closely linked to the theme of language and symbolic power." The language "is where (...) agents try to form and transform worldview, (...) thus trying to mobilize the support of those on which, ultimately rests their power" (p. 43 - 44)

Bourdieu (2001) points out that language is the instrument of action and power, deeply involved in social life, and symbolic power is "the invisible power that cannot be exercised without the complicity of those who do not want to know that bear it or even exercise it "(p. 202). Also, Bourdieu observes that the force of the word is immense, it acquires the power of persuasion by the transmitter and the manner in which it is spoken, but those who speak must ensure that they have the right to speak under given circumstances, and the receiver must determine whether the broadcaster deserves attention. The speeches are not intended solely to be understood or deciphered, but these are signs of a violent or obeying authority, the value of discourse depending on the force balance (Bourdieu 2001: 43)

Assuming that the social world works equally as a system of power relations and as a symbolic system, Bourdieu argues that politicians have a symbolic capital, which should keep at any time, whereas without this symbolic power, politicians may lose credibility, may enter a stage of degradation quality as a politician. (Bourdieu 2001: 241-242)

In the sense of Christian le Bart (2003), political discourse itself is defined as that speech of actors invested in the political sector, characterized by predictability and lack of substance, being the product of a discursive activity aesthetically unpretentious, but with a consistency reflecting the political and social world of the speaker.

Regarding the conceptual framework of diplomatic discourse, Constanze Villar (2006) argues that it is the consequence of the same symbolic thinking, being defined as "whole discourse that needs to have its specificity deciphered (...) and placed at the intersection of two disciplines (...) political science (...) and linguistics, semiotics more precisely - at the level of discursive structures and functions ". (p. 10)

The interaction between philosophy, history and sociology gives Michel Foucault (1971) the opportunity to address discourse theory from the perspective of the same exercise of power, launching the idea that not everyone can give a speech or that speech is not accessible to anyone as it imposes "certain requirements" that make it hermetic. Thus, the human being is barred from talking about anything, however and whenever, speech being "controlled, selected, organized and redistributed through some

specific procedures that have the role of urging the powers and dangers" (p. 13-36), whereas power is afraid of speech that can become threatening.

Foucault's ontological analysis in "The Archaeology of Knowledge" (1999) on the speech, represented a new grid for analyzing the text itself, its contribution in the field of discourse analysis is paramount, since it regroups cognitive principles of analysis and synthesis of utterance. Going beyond the boundaries of vocabulary, morphology and syntax, discursive field analysis will break the statement in order to grasp it isolated, establishing the conditions of its existence, fixating limits and identifying correlations with other statements that may be related and indicating other forms of utterance that it excludes (p. 33). From this perspective, Foucault departs from the pure linguistic practice to analyze discursive practices of a society, going to study not only within the statement and even outside it, correlating it with behaviors and sociolinguistic context.

II.3. Discourse analysis

Theoretical construction of discourse analysis is due to Zellig Harris in 1952, for whom speech is the linguistic unit higher than sentence, while the analysis is understood to mean "decomposition" of the text. From this perspective, the analysis of a speech, taken in isolation, may provide information "on certain correlations between language and other forms of behavior", given that every speech is "produced in an ad hoc basis" (Harris, 1969, p. 11)

Generating a series of definitions, discourse analysis assumes a field with breadth of applicability, which refers to the use of language in context, since it takes into account a number of theoretical and methodological approaches in the field of linguistics, anthropology, philosophy, psychology, political sciences and communication, nature of language depending on the demands and functions it has.

Often synonymous with "study", discourse analysis goes beyond text taken in isolation, being rather the study of authentic text and conversations in the social context. Texts must transcode both personal and social processes, in other words, the text must be generated, construed and put in social context (Halliday & Hasan, 1985)

Defined as "the study of actual use of language by real speakers in real situations" (van Dijk, 1985, p. 1), discourse analysis examines the language socially, which is subject to constant social changes. In the support of this idea comes Maingueneau (1996), who argues that discourse analysis aims to "articulate its statement on a particular social place" where it occurs, as any act of communication involving social actors, relations between transmitter, receiver and context of communication (pp. 11).

Discourse analysis involves, above all, a lexical approach, vocabulary constituting itself into an object of study, where semantic concepts such as connotation, denotation are prominently. Thus, they are values of language sign, but in another report, the denotation a-word being given by the original fundamental function of the word, while the connotation is any other function that an object or a term accrues (Marcus, 1970). Syntactic addressing analyzes text coherence through segmentation and classification, while pragmatic approach emphasizes language as a discursive, communicative and social phenomenon. This perspective brings to the fore the notion of encoding and decoding, as the phrase implies a coding and its interpretation is decoding, which means the existence of a common code to the speaker and interlocutor. (Bracops, 2006, p. 13-17) Starting from the idea that talking means, in a certain way, to act on audience, pragmatic approach offers analysis tools on the manner in which the speaker exercises his authority over the other party through speech.

Semiotic addressing emphasizes the manner in which the language sign can achieve the meaning, semiotics being the science of signs, comprised of both syntax, understood as signs combination rule, semantics, understood as a rule of signs correlation with referees or their meanings, and pragmatic, usually defined as the use of signs depending on the specific situation of communication. In this respect, the semiotic approach provides an analysis model specific to narrative text, which looks at the way by which the story is constructed, at the level of form, composition, style, language, and then considers how to build the story, the connections between sequence micro-narrations, ensuring consistency of narrative scenario, the protagonists of the story, temporal indications, enrollment of geographic data in a political scheme, temporality, repetitive sequences. Regarding the narrative voice, the emphasis is focused on the reference narrator, its ideology, its scale of values, the way by which he causes the participation of the audience and the way he uses the versatility or opacity of a desire to place a part of narrative in the shade.

III. Iranian discursive features

Dominated by an authoritarian theocracy, which places the clerical machine on the top of the social pyramid, Tehran discourse analysis represents a natural step in identifying those aggregates trends, while Shiite religious values, beliefs and concepts are loaded with symbol and interpreted in an original way.

On the other hand, to write about Iranian political discourse is to investigate Persian culture and investigate the manner in which Iranian people and its political advocates may or may not adapt to the challenges of this millennium or prefer to remain anchored in the directions of thinking of the past.

Interpreted in sociological key Shi'ite Islam becomes the mobilizing of revolutionary consciences and instrument of Iranian-Islamic identity reconstruction in which the religious, linguistic and civilizational factors are jointly linked to other elements of society and Iranian nation. Starting from the idea that peoples without history, language and culture are easily exploitable, theorists³ of the Islamic Revolution argue that the liberation struggle cannot ignore religion and culture, both of which are products of history and geography of Persian area, therefore the speeches of Islamic Revolution exponents refer unambiguously to the trinom Islam - culture - language. (Šarī'atī, 1390/2011).

Doing act of obedience to the imam⁴, superior to any power, Iran Shia is facing a reality different from that which characterized much of the Islamic world and the emergence position of "velāyat-e faqīh"⁵ in political life upset the analysts, who try to explain the intrusion of religious factor in politics.

Accused repeatedly of timelessness and incompatibility with democracy, Islam raises a number of obstacles in understanding the Islamic world and, in particular, the space of Iran, which after 1979 became an archetypal example of society characterized by a politico-religious complex and ambivalent dynamism, Islamic revolution offering clerical symbolism reactivation of religious tradition in its radical

³*'Alī Šarī'atī, theoretician of Shiite socialist revolution operates with distinction between Safavid corrupted Shi'ism (specific to Pahlavī dynasty) and Alavit Shi'ism of 'Alī, original Shi'ism involving a return to the Prophet Muhammad and Islam genuine revolutionary, that requires social justice, preached by the cousin of the Prophet. The author postulates a typical contesting the Shiite and Iranian ideology, by which Rūhāllāh Ḥomeīnī relies on Shi'ism vocation to trigger revolutions and to strengthen the concept of modern Iran by merging political, ethno-linguistic and cultural dimension. (Šarī'atī, 1377/1998)*

⁴*Coming from ar. Imām (literally, "the one who sits in front, who leads the prayer", this role assuming Muhammad initially), the term "Imām" has particular connotations in Shiite doctrine, imam is direct descendant of 'Alī and Fatima, Prophet's daughter, and recognized as spiritual and temporal leader of the Muslim community. Imām is the bearer of the light of God is infallible because through it one can get truth and salvation. Gaining an eschatological dimension, the Duodeciman Shi'ism invests in Imam the role of intermediary between man and God and the depositary of the real meaning of the Qur'an. (Muṭahharī, 1367/1988, p. 24-35) With the Islamic Revolution, Ḥomeīnī is assigned the title of "Imām", which he does not refuse, although it is reserved theoretically to Awaited Imam.*

⁵*The concept of "velāyat-e faqīh" means politico-religious doctrine founded on the inextricable fusion between religious authority and political power as God's representative on Earth (Firāhī, 1378/1999). Established after the Islamic Revolution to justify such interference of the religious in system of governance, this concept of Khomeneist inspiration provides to the political leadership the right to manage the affairs of the Iranian state in the absence of the hidden and Awaited Imam, understood as the axis of the spiritual world and sovereign legitimacy of the Universe that intervenes for people with God. (Thoraval, 1997, p. 147) In ideological terms, the Shiite doctrine finds that the holder of power lacks legitimacy to the coming of the Twelfth Imam - Mahdī (ar. Mahdī means "one who is well guided by God), which will achieve conquest of the world, is revealed again at the end of all time as the awaited Mahdi, to make absolute peace and justice reign. Ḥomeīnī asks to be introduced in the Iranian Constitution an article stipulating that the highest authority in the state must be a scholar in Islamic jurisprudence, depositary of moral, behavioral and intellectual high standing qualities, to be accepted by the population and subordinating political power to religious one.*

forms. Thus, Islam in the revolutionary becomes an instrument of rebirth of Persian identity and of the fight against cultural alienation, designated by the pejorative phrase "ğarbzadegī". (D'Hellencourt Yavari, 1999)

Strong anti-colonial feelings during ante-revolutionary period offered a certain legitimacy to revolutionary speeches in confrontation with the West, and this paradigm shift has led to a political entity with a revolutionary rhetoric strongly influenced by societal metamorphoses inspired by the concept of "ğarbzadegī" and multiple references to Persian culture, politics, economics and Islam.

Nation with historical glorious past, the Iranian decision-making machine counts, whenever necessary, on the emphasis of this nationalistic feeling of historical proud by repeatedly sending to the reign of Cyrus, the capital of Persepolis, the Persian Empire with its boundaries that included continents. Equally, it designs a size of humility and a sense of inferiority, both powered by the period in which Shiites, as religious minority, were persecuted by the Sunni majority. This interpretation also includes the claiming of the right to nuclear energy, because an immemorial nation like Iran cannot be refused, in the end, they have a right that other nations have without such a historical background. (KhosraviNik, 2015, p. 10-11)

III.1.2. Diplomatic discourse rebranding

The death of the charismatic Ḥomeīnī (1989) revealed a fact not understood by the Iranian elite, namely the absence of a oratorical personality that relies on the power of words, on the context and the socio-cultural level of the audience, on the alternation of styles and on the ability to adapt the message in any circumstance. Therefore, the post-Ḥomeīnī era is marked by a completely different speech, with an expanded vocabulary, shaped by the regional and global context in the center of preoccupations placing "the international interests of Iran," including nuclear ones, because although labeled as "inhumane" the use of biological weapons, the nuclear program of Shah Pahlavī is resumed.

Systemic crises in the Middle East, the collapse of dictatorships in the region and tightening of international anti-Iranian sanctions have prompted the supreme leader and conservative faction to realize that foreign policy strategies must be dictated by regional and not ideological interests, and dialogue with the West and, especially, with the United States would give Iran political advantages translated by recognition from the US, of Iranian identity and status of Iran as key-state in stabilizing the region, but also economic advantages, consisting in the release of funds frozen in US banks, contracts in sectors with urgent needs and investments in the Iranian economy.

Thus, the interaction between revolutionary credentials, his knowledge in religion and education accredited Hassan Rūḥānī portfolio to become a candidate with real chances in the presidential elections of June 2013. Of course, this openness is not accidental, the result of the presidential elections is predictable and reflected in the subliminal dispute between Ali Ḥāmene'ī - supreme leader and Aḥmadīnejād, former Iranian president, who occupied the political and media scene of 2013. Although with lower power than the supreme leader, Hassan Rūḥānī has the advantage of experience in nuclear policy, possessing excessive charm, being designated in Western diplomatic circles "Sheikh-diplomat", and promotes a flexible discourse dominated by the electoral slogan "moderation and hope" (fa. *tabdīr va āmīd*). Rūḥānī invites voters to be part of his election agenda, and words like "Respect" (fa. *eḥterām*), "settling" (fa. *ḥall*) "agreement" (fa. *tavāffaq*) "Cooperation" (fa. *hamkāri*) mark positively the speech and inspires to the audience the good intentions of Tehran in the equation with the West.

With postgraduate studies in the UK, Rūḥānī has drawn in his government a wave of intellectuals trained abroad and familiar with Western values and discourse, and the appointment of the head diplomat Moḥammad Ḡavād Zārīf is not random, him being the product of American universities. With real skills of understanding of the way by which American media perceive Iran due to his experience as a diplomat in the US, of ease in expression in public space, frequent openness supporting to the US even during the presidency of Aḥmadīnejād, Zārīf seems to be the perfect candidate for the foreign ministers, becoming the exponent of Iranian young segment hopes to change and pro-American right arm of Rūḥānī.

Disposing of virulent rhetoric, the new Iranian administration has structured its diplomatic discourse around Iran as a promoter of peace, combating extremism and terrorism and prosecuting military intervention in the Middle East. Also, Israel is not the subject of public Iranian imprecations of Rūḥānī and Zārīf cataloging the Holocaust as a "heinous crime" and "genocide", the personification of US in the "Great Satan" appears to have been eliminated, terrorist attacks on September 11, 2001 being "terrifying events" and Arabs become "our brothers".

But the analysis of the interview with American TV station "NBC" (09.21.2013) given by Rūḥānī and, also, the speeches to the UN General Assembly (24.09.2013/ New York; 25.09.2014/ New York) shows that he follows a standard model in discourse structuring, his provenance among the clerical elites justifying the religious formulas at the beginning of his speeches: "*Thank God, peace be upon our Prophet Muhammad and his family and companions*", "*Praise be to God, the lord of the worlds. Blessing and Peace be upon our Prophet Mohammad and his kin and companions*" or "*In the name of God, the Beneficent, the Merciful.*"

The antithesis "good - evil" becomes the leitmotif of his rhetoric, "fears and fear" opposing "hope" and "misunderstanding" is answered by "friendship" between nations. On the other hand, the repeating dichotomy "we" - "they" is an attempt to cloak 'ours' and accusation of "theirs", the West, but also a dividing line between the Islamic and Western world, a border between the world perceived as "ocean of instability" and Iran as "anchor of stability". In antithesis is the "others" (fa. *digarān*), which condemns the attacks in the East, the proliferation of terrorism and extremism, the implementation of coercive military and economic policies, Iran becoming also a victim of the "others" through sanctions adopted by the West.

Relying on victimhood, Rūḥānī is trying to sensitize the audience: *"We have the experience of destructive wars of the region (...) and as you know, we ourselves are victims of chemical weapons"* and providing of evidence to the detriment of abstract (Western intervention in North Africa, West Asia, Kuwait, Iraq, Syria) is to inculcate in the mind of the audience negative feelings of revolt and disavowal of such acts: *"what has been and continues to be practiced on innocent people in Palestine is nothing more than violence (...) "*; *"Human tragedy in Syria is an example of spreading acrid catastrophic violence and extremism in our region (...)"*

In nuclear matter, stand the repetitive phrases such as "the legitimate right of all states to have civil nuclear power" (fa. *haq-e mašrū'e-ye hame-ye kešvarhā barā-ye dāštan-e enerjī-ye hasteyi-ye ġeyr-nezāmī*"); "Illegal Sanctions" (fa. *tahrīmhā-ye ġeyr-qānūnī*) with dual intention to persuade and sensitize the audience, but their arguments on religious "nuclear bomb is *ḥarām* (prohibited)" because "religion and our faith tell us that mass destruction weapons are inhumane and destructive to humanity", therefore, "nuclear weapons have not and will not have any place in our doctrine. "

Supporter of resolving nuclear dossier to climb out of international isolation, the Iranian president waives negative lexical fields marked by slogans " *marg bar āmrīkā* " (literally, "Death to America") and adopts phrases such as "constructive cooperation", "transparency" and " peace " ensuring audience of its full availability in containing tensions with the United States and cancellation of international sanctions. Consequence of ideology and political beliefs, Rūḥānī resorts to the same phrases that demonstrate the differences in mentality between Iran and West in nuclear sector *"is an illusion to think that the peaceful nature of Iranian nuclear program may be achieved by blocking the program through illegal pressure "*.

The adverb "today" used at the end of the speech highlights the beginning of a new phase in relations between Iran and the "others", and the slogan of Mohammad Ġavād Zārīf - "The world has changed" -

pronounced on the conclusion of nuclear agreement in Vienna concludes diversification of Iranian diplomatic strategies.

IV. Conclusion

Islamic Revolution of 1979 has not brought only policy changes, but imposed a new discursive approach of the type of Shiite revolutionism centered on the infidelity of western leadership and decay of these societies, with significant implications in the collective consciousness globally.

Result of awareness of the need for revitalize the way to act and address Iran in a globalized world and in a region dominated by the systemic crisis, attempts by Tehran to build bridges of direct communication with Iranian citizens and the world resulted in a discourse. Also, by encouraging a moderate rise in the forefront of Iran, 'Ālī Ḥāmene'ī has agreed on rethinking communication strategies and innovation of internal and external public opinion persuasion or manipulation tools.

The offensive charm of Iran in last two years and personalized messages engaging in the settlement of the nuclear issue are successful steps in the attempts of winning the minds and hearts abroad, but the flexible attitude and diplomacy of opening can equally be theater approaches carefully directed by Tehran to buy time in the uranium enrichment process.

Bibliography

1. Aristote. (1998). *Rhétorique*. Livre III. Trans. Médéric Dufour, André Wartelle. Paris: Gallimard.
2. Bart, le Ch. (2003). L'analyse du discours politique: de la théorie des champs à la sociologie de la grandeur. *Mots. Les langages du politique*, 72, electronic edition, available at <http://mots.revues.org/6323>
3. Benveniste, É. (1966). *Problèmes de linguistique générale*. Vol. I. Paris: Éditions Gallimard,
4. Bourdieu, P. (2001). *Langage et pouvoir symbolique*. Paris: Seuil
5. Bracops, M. (2006). *Introduction à la pragmatique: les théories fondatrices: actes de langage, pragmatique cognitive, pragmatique intégrée*. Bruxelles: De Boeck.
6. Eco, U. (1988). *Sémiotique et philosophie du langage*. Paris: Presses universitaires de France
7. Firāhī, D. (1378/ 1999). *Dāneš, qodrat va mašrū'iyat dar eslām*. Tehrān: Našr-e Neī.
8. Foucault, M. (1971). *L'ordre du discours*. Paris: Gallimard
9. Foucault, M. (1999). *Arheologia cunoașterii*. Translation Bogdan Ghiu. București: Univers

10. Halliday, M. A. K. & Hasan, R. (1985). *Language, context, and text: aspects of language in a social-semiotic perspective*. Oxford: Oxford University Press
11. Harris, Z. S. (1969). L'Analyse du discours. *Langages*, 13, p. 11
12. Jakobson, R. (1963). *Éssais de linguistique générale*. Paris: Minuit.
13. Jakobson, R. (1964) *Lingvistică și Poetică, în Probleme de Stilistică*. Translation M. Nasta, M. Călinescu. București: Editura Științifică.
14. KhosraviNik, M. (2015). *Discourse, Identity and Legitimacy: Self and Other in representations of Iran's nuclear programme*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company
15. Maingueneau, D. (1987). *Nouvelles tendances de l'analyse du discours*. Paris: Hachette.
16. Maingueneau, D. (1996). *Les termes clés de l'analyse du discours*. Paris: Seuil.
17. Marcus, S. (1970). *Poetica matematică*. București: Ed. Academiei.
18. Muṭahharī, M. (1367/1988). *Imāmat va Rahbārī*. Ed. a 7-a. Qom: Šadrā.
19. Sapir, E. (1921). *Le langage. Introduction à l'étude de la parole*. Translation S. M. Guillemin. electronic edition, available at http://classiques.uqac.ca/classiques/Sapir_edward/langage/le_langage.pdf
20. Saussure, de F. (1998). *Curs de lingvistică generală*. Translation Irina Izverna Tarabac. Iași: Polirom.
21. Šarī'atī, 'A. (1377/ 1998). *Tašayoh-e 'alavī va tašayoh-e safavī*. Tehrān: Čāpakhaš
22. Šarī'atī, 'A. (1390/ 2011). *Eslām-šenāsī*. Tehrān: Qalam
23. Titscher, S. et al. (2000). *Methods of text and discourse analysis*. London: SAGE
24. Thoraval, Y. (1997). *Larousse. Dicționar de civilizație musulmană*. Translation Nadia Anghelescu. București: Univers Enciclopedic
25. van Dijk, T. (1985). *Handbook of Discourse Analysis*. Orlando: Academic Press Inc. vol. 1.
26. Villar, C. (2006). *Le discours diplomatique*. Paris: L'Harmattan
27. Yavari D'Hellencourt, N. (1999). Islam et démocratie: de la nécessité d'une contextualisation. In *Cahiers d'Etudes sur la Méditerranée Orientale et le monde Turco-Iranien*, 27, electronic edition, available at <http://cemoti.revues.org/656>
28. ***The German Oriental Society (Deutsche Morgenländische Gesellschaft), available at <http://transliteration.eki.ee/pdf/Persian.pdf>

29. ***NBC News (21.09.2013). *"Full transcript of Ann Curry's interview with Iranian President Hassan Rouhani"*, available at http://www.nbcnews.com/id/53069733/ns/world_news-mideast_n_africa/t/full-transcript-ann-currys-interview-iranian-president-hassan-rouhani/
30. *** Public Intelligence (24.09.2013). *Statement by H. E. Dr. Hassan Rouhani President of the Islamic Republic of Iran at the Sixty-eight Session of the United Nations General Assembly*, available at <https://info.publicintelligence.net/Iran-UN-Speech-2013.pdf>
31. *** Public Intelligence (25.09.2014). *Statement by H.E. Dr. Hassan Rouhani, The President of the Islamic Republic of Iran Before the 69th Session of the UN General Assembly*, available at <https://info.publicintelligence.net/Iran-UN-Speech-2014.pdf>

A QUARTER CENTURY OF HUNGARIAN CONFESSIONAL EDUCATION IN BIHOR AND SATU MARE COUNTIES-CONSEQUENCES, FUTURE DILEMMAS

Andras

Partium Christian University, Oradea

Summary: In my paper I analyse the relevance of the school performances in a theoretical approach, focusing on the individual and institutional evaluation. Both approaches have supporters and opposers among the social scientists and I point out some major issues of this argument, especially those related to the role of the social-economic factors in the school results.

On the other hand, I also present briefly the school performances in Bihor county's high schools with Hungarian as teaching language, underlining some scientifically proven circumstances which according to the data might have a major impact on the relatively low performance indicators from these schools in this county.

Keywords: school performances, Bihor county, social-economic factors, Hungarian teaching language

Introduction

The school performances are one of the most studied fields of the sociology of education and of sociology, in general. One of the possible reasons is that unlike many other indicators of individual performances, the school related achievements are widely regarded to be results of long-term processes, even if there's a considerable debate among scientists on the origins of the school performances.

Some argue, that the school performances are rather results of cognitive capabilities and pedagogical methods, while others emphasize the importance of the so called socio-economic factors, which includes, among others, the financial situation of the family, the parents' level of education and other external circumstances.

Regardless of one's scientific attitude, it is sure that the school performances don't reflect a single moment with particular character from a child's early life, but are results of long lasting processes and are shaped by a variety of factors.\

In my paper I will analyze whether the school performances and better said, the results we have over this topic allow us to draw relevant conclusions.

The measurement of school performances: individual and institutional approach

In the scientific literature of the topic, the main research directions of the school performances have two major approaches. The individual approach focuses on the pupils' individual characteristics, and see school performances as the outcome of the personal skills, ambitions, devotion or of the various, but still individually important socio-economic factors.

Some authors believe that the socio-economic factors are more important. It is a mere fact that there are a large number of recently published papers which strongly suggest the existence of a large territorial concentration and territorial inequalities in the case of the best school performances, one of the most convincing results from Eastern-Central Europe are the findings of Neuwirth, Szemerszki (2009) while on a European scale, the claims of Florida, Mellander (2009). However, there are also some papers which did not confirm or reproduce the existence of such a decisive concentration inequality, especially remarkable are the findings of Geske, Grinfelds, Dzede, Zhang (2006) who in Latvia didn't find evidence for such concentration and inequality either.

So on the one hand the slightly majority of the recently publishing authors tend to find and claim that the school performances are strongly determined by the pupils' social-economic status (SES), like Chiu, Xihua (2008) and McConney, Perry (2010). However on the other hand, other claims, such as those belonging to Akiba, LeTendre, Scribner (2007) and Lee, Zuze, Ross (2005) do not confirm the above claimed findings but suggest that the school performances rather tend to correlate with educational, pedagogical and several other so called „soft social and pedagogical“ factors which are more difficult to put under quantitative investigation.

Such approaches tend to measure the individual school performances, and carrying out studies on all those factors which might have possibly played a role in the given pupils' school results. This approach can be useful in identifying series of factors can be of key importance and can turn out to be vital only as a result of a detailed and careful research, but normally tend to ignore the social, pedagogical and community related aspects from the pupils' performances.

The other approach, the institutional one doesn't focus on the individual achievements of the pupils, but compares institutions in terms of school performances, and often sets up different categories, based on the schools' character (theoretical, professional, artistic), the maintainers of the institutions (church-maintained or state-run, or foundational), but also on geographical situation. In countries with a significant share of ethnic minorities, like Romania, there are often comparative looks at the school performances of institutes with the majority or the minority language as teaching language.

Both the institutional and the individual approaches have vast international scientific literature. We can underline the works of Boudon (1974), Bernstein (1970) and Lawton (1974) as theoreticians for the relationship between the pupils' school performance and social background. We can likewise refer to the works of Ogbu, Gibson (1991) who suggests that such relationship is not only based on the transmission of cultural capital and knowledge, as usually described but also in a way in which the parents with higher level of cultural capital can demonstrate positive examples for the youth, offering a proof that education and gaining cultural capital can be a successful life strategy.

I could also briefly present the theories of Gronlick, Slowiaczek (1994) who focused on the importance of the direct parental influence, setting up an analogy in which the parents' financial and intellectual efforts are seen as a form of investment or input, while the expected output is obviously pupils' excellence in school achievements. I would also claim that in my views a significant contribution belongs to the theorists Richmand and Bowen (1997) who were among the first ones to identify four principal microspheres where the supportive attitude is a necessary pre-condition for the pupils to be motivated to achieve good school results.

These four microspheres are the family, school, neighborhood, friends/peer groups. Richamnd and Bowen believe that all these can have a key contribution, but if there is a conflict among the effects received from these, than other factors can become decisive. I could also turn towards the works of

Mollenhauer (1974) who analyzed former researches in such issues and came to the conclusion that there must be a series of relevant researches proving the correlation between value-orientation and school performances.

We should by no means leave out of the account Boudieu's (1978) views, who claimed that the existing formal educational structures may set the preconditions of the school performances. To my mind this is similar to Durkheim's (1980) theory who claimed that the primary task of the educational system is to train the people to be how the society needs them to be.

However, the possibilities of comparing school performances on both individual or institutional level are not the same in all the countries. In Romania, on the one hand there is a very objective measuring possibility, the results of the school leaving exams, faced by the pupils at the end of the high school. Recently the regulations have become more severe, introducing video surveillance during the examinations, and therefore the results are perfectly comparable on a countrywide basis. The other positive aspect, in terms of the possibilities for comparative researches on school performances is the existence of a centralized database run at the website of the Romanian Ministry of Education and Research, which allows the researchers to find every single students' detailed results.

On the other hand in my opinion it is a negative aspect, that the researchers do not have other moments in the pupils' school careers when they can compare the achievements. The final results, at the end of the high schools years are without a doubt useful indicators of the school performances, but it does not allow us to see where the real differences tend to appear. Are the school failures brought from the families, as a deficit in terms of socio-economic factors, or are increased or even created in the schools themselves? There can be estimations and hypothesizes, but not having other checkpoint but the school leaving exams, we can not affirm anything for sure in this regard.

Specific aspects of Bihor county related to the school performances in high schools with Hungarian as teaching language

Beyond all these claims we should take in to account a special condition, as in Western Romania, in Bihor and Satu Mare counties there is a long-running process described by Szilágyi (2007) as the Hungarian high schools from neighboring regions of Hungary tend attract large share of Hungarian pupils from Romania.

Indicators show, that even if there are three important cities in Western Romania with at least 2 high schools with Hungarian as teaching language (Carei, Oradea, Satu Mare) we do not find any of the ten best performing high schools from Romania in the period 2011-2014, neither in terms of excellence nor in terms of passing ratio.

In terms of passing ratio, the highest rate we find in the Bolyai Farkas Teoretic High School, in Targu Mures, which also leads in the terms of excellence, if we take into account only the pupils who received a general mark of 9 or higher. The lowest passing ratio in the top ten high schools would be the Artistic High School in Targu Mures with 84% (far from Oradea's Ady High school of 67%) while in terms of pupils who received at least 9 as general mark the last of the top ten would be the Mikes Kelemen College from Sfantu Gheorghe with 10%, far from Oradea's best Ady High school of 4%.¹

Conclusion

As I demonstrated in the theoretical part of my paper, school performances can be analysed from various aspects, each methodology leading to the emphasizing (or possibly even over-emphasizing) of some aspects and neglecting others. However, as in Bihor county there is a significant number of ethnic Hungarians, I found it useful to see whether the regional ethnic minority education can keep up with the countrywide elite. The data show that it does not, and a plausible explanation can be the phenomenon of choosing high schools from Hungary, especially in the case of the wealthy families, who (if we accept the theories underlining the importance of the socio-economic factors) have a better chance of achieving outstanding school results.

¹ Own calculations based on the data published on the www.edu.ro website, date of access 18.05.2016.

Bibliography

Akiba, M., & LeTendre, G.K., & Scribner, J.P. (2007). *Teacher quality, opportunity gap, and national achievement in 46 countries*. Educational Researcher, 36: 369–387.

Boudon, R. (1974). *Education, Opportunity and Social Inequality*, New York, Wiley

Bourdieu, P. (1978). *A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése*. Budapest, Gondolat

Chiu, M. M., & Xihua, Z. (2008). *Family and motivation effects on mathematics achievement: Analyses of students in 41 countries*. Learning and Instruction, 18 (4), 321–336.

Geske, A., & Grinfelds, A., & Dedze, I., & Zhang, Y. (2006). *Family background, school quality and rural-urban disparities in student learning achievement in Latvia*. Prospects, 36, 4, 420-431.

Grolnick-Slowiaczek, M. (1994). Parents' Involvement in Children's Schooling: A Multidimensional Conceptualization and Motivational Model, *Child Development*, 65, 235-252.

Lawton, D. (1974). *Társadalmi osztály, nyelv, oktatás*. Budapest, Gondolat, kiadó

Lee, V. E., & Zuze, T. L., & Ross, K. N. (2005). *School effectiveness in 14 Sub-Saharan African countries: Links with 6th graders' reading achievement*. Studies in Educational Evaluation, 31, 207–246.

McConney, A., & Perry, L. (2010). *Socioeconomic status, self-efficacy, and mathematics achievement in Australia: a secondary analysis*. Educational Research for Policy and Practice, 9, 2, 77 – 91.

Mellander, C., & Florida, R. (2009). *Creativity, talent and regional wages in Sweden*. [Annals of Regional Science](#), 46, 3, 637-660.

Mollenhauer, K. (1974). *Szocializáció és iskolai eredmény*. in *Az iskola szociológiai problémái*. pp. 189-217 in Ferge, Zs. (ed). (1974). *Az iskola szociológiai problémái*. Budapest, KJK

Neuwirth, G., & Szemerszki, M. (2009). *Tehetséggondozás a középiskolában, tehetségek a felsőoktatásban*. Educatio folyóirat, 2, 204-218.

Ogbu, J. U., & Gibson, M. (eds). (1991). *Minority Status and Schooling*. New York, Garland Publishing

Richman, J. M., & Bowen, G. L. (1997). *School failure: An ecological-interactional-developmental perspective*. pp. 95-116 In M. W. Fraser (Ed.) *Risk and resilience in childhood: An ecological perspective*. Washington, DC, NASW Press

Szilágyi, Gy. (2007). *Érték és iskola*. Budapest, Arisztotelész Kiadó

THE SOCIAL LIFE OF THE FIRST ROMANIANS IN THE NORTH OF THE UNITED STATES OF AMERICA

Iuliana Neagoș

Assist., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: Despite the variety of home conditions from which the Romanians came they have adopted in the United States a mode of living which speaks about the influence of the environment, their economic efficiency and their ability to adapt to the new environment in the United States. Due to their psychological nature, to their ways of thought and action, to their solidarity and group consciousness they managed to deal with the new world where they arrived. The Romanians developed initiative, as they had to discover alone the ways and means of adapting themselves, so they created beneficial and cultural organisations, churches, parochial schools, which helped them to live, work and integrate in the American society. The Romanians are on the whole a socially-minded people, but their inability to speak English was a real problem for them. This article tries to present some facts about the recent establishment of the Romanians in the United States, their social life, the contacts with their new life, the process of adapting with the new life and the difficult process of assimilation. It was difficult for the romanians to integrate in the early period of immigration because of the psychological factors of the old culture, the faith, traditions and beliefs.

Key Words: Romanians in America, social life, social activities, the New World

Cei dintâi emigranți erau sfioși și fricoși, întrebau mereu: „Unde merge trenul acesta? Mai este mult până în cutare loc?”¹ Ajunși prin gări unde străinii îi priveau ciudat și făceau glume pe seama lor, ei se ascundeau în vreun colț ferit unde așteptau cu nerăbdare trenul care îi ducea mai departe. După o perioadă lungă de timp, cel mai adeseori, de luni de zile, după trenuri pierdute și îmbarcarea pe vapoare

¹ Ion Iosif, *Emigrarea în America. De ce să nu mergem în America?*, Editura „Asociațiunii”, Sibiu, 1914, p.19
196

de marfă, ajungeau în America. Ajunși acolo, erau supuși altor umilințe: nu cunoșteau limba, nu puteau cere ajutorul nimănui și erau batjocoriți din cauza portului lor. Ion Iosif descrie foarte bine această situație: „erau de toată comedia, căci căciulă sau pălăria, cureaua de mijloc („brăcinarul”) și desagii sau sacul cu merinde, pe cât de bine se potrivesc cu hainele românești pe atât de prost se potrivesc cu portul străin... În cea dintâi zi de plată, lucrul de căpetenie era să-și cumpere haine, să se îmbrace mai potrivit țării nouă, ca să nu mai fie cunoscuți dintre ceilalți muncitori. Numai așa puteau să aibă pace și liniște în fabrică, pe stradă și acasă.”² De aceea, în anul 1903 se face un apel către românii ce doresc a emigra în America, aceștia sunt îndemnați să își cumpere un „rând de haine de oraș bune și un cufăr de mână”³

Emigranții obosiți și zdrobiți de lunga călătorie (de răul de mare, de care scăpau doar puțini, de traiul rău de pe vapor) se apropiiau de New York cu speranță, zăreau clădirile americane impozante, trecând pe lângă statuia Libertății și intrau apoi în port. Călătorii din clasa întâi și a doua coboară pe pământ american îndată ce s-a oprit vaporul, iar cei din clasa a treia trec cu vaporeșe mai mici pe Insula Ellis, unde se află o vama numită „Castle Garden”. Ellis Island a fost principalul centru de primire a emigranților din anul 1892 și până în 1943. Ajunși aici, emigranții trec printr-un examen medical și sunt supuși unui interogatoriu; cei ce lăsau de dorit din punct de vedere al igienei corporale, erau trimiși din nou pe vapor pentru a fi dezinfectați.

La început a fost greu că românul să se adapteze într-o lume nouă, dar a fost suficient ca primii plecați să înceapă să trimită bani celor lăsați acasă și să le scrie că le merge bine, că exemplul lor a fost urmat și de alții. Plata ce li se oferea era relativ redusă, dar aveau avantajul că odată ajunși în America puteau găsi oricând de lucru, pe un preț, care nu numai că le dădea posibilitatea să trăiască cel puțin mai bine ca acasă, dar mai ales, să agonisească

Primii români care au ajuns în America au muncit din greu, au trimis banii câștigați acasă și au scris cât de ieftin și bun este traiul acolo, cât de bună este plata și majoritatea, făloși de noul lor statut, s-au fotografiat bine îmbrăcați, aranjați pe scaune domnești, cu sticla de bere în mână, chemându-și conaționalii să vină „la America”. Ei visau ca din banii câștigați în America să își cumpere pământ, să-și ridice case și să-și sporească numărul de animale dar în realitate, lucrurile stăteau altfel. Deoarece românul nostru nu avea cu cine să comunice, cui să-i spună ofurile și își dorea nespus de mult să aibă legătură cu țara. Acest lucru îl observăm într-o scrisoare primită de la Iosif Hordobeț, din Blaj, publicată în „Foaia Poporului”: „în America se află o samă de români, cari s-au dus acolo împinși de nevoia

² *Ibidem.*, p.21

³ Foaia Poporului, *Din pășunile emigranților*, Nr.15, 1900, p.3

lipsurilor.” Românul nostru dorește a i se trimite „cărți și foi românești. Iubirea de neam nu scade și nu se ȣermuiește prin depărtare, fie ea cât de mare.”⁴

Nu a fost nevoie să treacă mult timp ca românii să își dea seama că o să treacă mult până vor face „mia și drumul”, deoarece românilor „fără calificare” și necunoscători ai limbii engleze, le-au fost hărăzite muncile cele mai grele. În mină, la furnale, la construcția de drumuri și căi ferate, salariul nu depășea 10-15 cenți pe oră, 10-12 ore pe zi, timp de șase zile pe săptămână.

Activitățile sociale și distracțiile primilor imigranți români în America erau simple. Momentele plăcute le petreceau cântând doine nostalgice, uneori improvizate, sau alte cântece de acasă. Sâmbătă seară sau duminică se strâneau în casa unuia dintre ei sau într-o odaie mai spațioasă dintr-o pensiune, unde se distrau cântând sau dansând. Unul dintre ei cânta la fluier sau la vioară, altul citea câte un fragment dintr-o carte românească. Scrisorilor din țară li se rezervau momente deosebite, solemne. Acestea erau citite și ascultate de toți. Cei care știau să scrie se ofereau să scrie pentru cei care nu o puteau face. Unii mai beau că să-și uite singurătatea, dar o făceau cu moderație, căci trebuiau să economisească banii agonisiți cu atâta trudă cât mai chibzuit, ca să poată trimite cât mai mult celor de acasă. Pentru a exemplifica cele mai importante aspecte din viața socială a românilor în America, voi expune, mai jos, un fragment dintr-o scrisoare tipărită în paginile „Foi Poporului” din anul 1897: „... la 22 octomvrie a.c. s-a dat acolo (New York) un concert urmat de un bal românesc, la care și-au dat întâlnire toți românii aflați în New York al căror număr este destul de însemnat. La bal s-a vorbit numai românește, s-au jucat hore, sârbe, ba s-a ținut și un discurs în dulcea limba românească. A fost o petrecere plină de veselie, cum rară se pomenește. Acum se fac pregătiri pentru aranjarea unui bal costumat românesc.”⁵

Singura bucurie a muncitorilor români era „pedia”, adică ziua de plată pentru două săptămâni, care era considerată a fi zi de sărbătoare, pentru că își primeau plata pentru săptămânile trecute. Unii dintre ei, cei mai serioși, își desfac plicul în care au primit banii, îi numără, apoi își fac socoteala cum să-i împartă, să le ajungă pentru cheltuieli și să mai rămână și ceva pentru cei de acasă. Cei cuminți și harnici sunt puțini, spunea Ion Iosif, în lucrarea „*Emigrarea în America*”, „cea mai mare parte își cheltuiesc tot câștigul de două săptămâni, fac pe urmă datorie și când mai vine o „pedie”, pleacă cu bani cu tot, fără a-și plăti datoriile, în alt oraș, în altă fabrică... alții își plătesc datoriile, cheltuindu-și tot câștigul fără a pune măcar un ban la o parte.”⁶ „Din epistolele primite din Canton, aflăm că se află unii români slabi, cari s-au

⁴ Foia Poporului, *Românul tot român*, Nr.12, 1896, p.94

⁵ Foaia Poporului, *Viața socială românească în America!*, Nr 49, 1897, p.586

⁶ Ion Iosif, *Op.cit.* p.44

dat beției și mai bucuros își cheltuie banii pe nimicuri, decât să se gândească la asigurarea viitorului lor și al familiilor.⁷”

După înființarea societăților de ajutor și de cultură, viața socială a românilor- americani s-a îmbunătățit, deoarece societatea organiza „serbări populare”, în cadrul cărora participau la evenimente plăcute pentru centrul românesc din acea localitate: se cântau cântece naționale, se jucau jocuri naționale, se țineau cuvântări cu caracter religios, cultural sau național și de multe ori, cei mai pricepuți și știutori de carte, jucau piese de teatru pe scene improvizate. Aceste serbări, care de obicei aveau loc duminică, se terminau cu o petrecere. Ele aveau, în același timp, și rolul de a strânge bani pentru viitorul societății, cât și pentru ajutorarea celor care se aflau în neputință. Într-o scrisoare primită pe adresa „Foi Poporului” vedem cum românii din Youngston, Ohio, se bucurau la petrecerile organizate de Societatea Unirea Română: „Pe tramvaiele electrice vedeai români cu fețe vesele și în haine de sărbătoare, ear’ pe piepturile lor luciau mândre cocarzile cu tricolorul nostru...tineri și bătrâni, pe fețele carora puteai ceti lămurit bucuria, că au venit să-și mai facă o seară bună, pe pământul libertății, toți având dorul de a juca și de a-și petrece după datinile noastre moștenite de la moși strămoși... cu un Deșteaptă-te române, intonat de muzicanți și cântat de public, începe petrecerea... jucau învârtite, chiuind fel de fel de strigături frumoase, apoi hore, sârbe, ...cântecele naționale au dat petrecerii un colorit curat românesc, înduioșind inima fiecăruia... ne despărțirăm cu inima plină de bucurie și de amintiri plăcute.⁸” Din cele prezentate mai sus, putem observa că românul nostru își amintește cu drag de cele sfinte, își păstrează tradițiile și respectă cu sfințenie tot ce are legătură cu datina strămoșească.

Grupurile de români sosiți ulterior au fost primite cu căldură și bucurie de către imigranți, care încercau să le ușureze puțin acomodarea în „nouă patrie”. Unii dintre tineri scriau acasă, în căutare de viitoare soții, care să meargă în America, sau alții își rugau părinții să le găsească o soție, pentru care trimiteau biletul de călătorie și banii de drum. Dacă după sosirea tinerei, căsătoria nu avea loc din diferite motive, de obicei fata consideră că este obligația ei să returneze costul călătoriei. O tânără româncă nu rămânea necăsătorită mult timp, de obicei erau 15-20 de tineri pentru fiecare față.

Participarea românilor americani la viață socială și politică a S.U.A., precum și la acțiuni de susținere a intereselor comunității lor sau ale țării de origine este, în general, insignifiantă, în primele decenii ale imigrației. Sunt foarte rare cazurile în care membrii comunităților române s-au afirmat, cu succes, în viață politică locală, aceștia fiind, cu regularitate, reprezentanții generațiilor mai vechi. A

⁷ Foia Poporului, *Din America*, Nr. 12, 1903 p.3

⁸ *Ibidem*, Nr 46, 1904, pp.3-4

existat un primar de origine română al oraşului Indiana Harbor, Walter Jeorse. Unul dintre primarii oraşului Cleveland, Ralph Locher, era născut în România, dar din părinţi americani. George Dobrea a fost preşedintele Consiliului pentru Educaţie din Cleveland, iar Eugen Raica este, în prezent, director al Agenţiei pentru Dezvoltare Urbană din statul Michigan. Cu atât mai dificilă a fost ascensiunea în cercurile politice la scară naţională a unor americani de origine română, cum ar fi cazul lui Martin Hoke, fost membru în Camera Reprezentanţilor a Congresului S.U.A. pentru statul Ohio, a cărui mama era născută în România.

Activismul redus al românilor americani şi-a pus amprenta şi asupra capacităţii lor de a întreprinde acţiuni eficiente pentru susţinerea propriilor interese sau a intereselor ţării lor de origine. Românii americani au reuşit, totuşi, să îşi asume, în diferite etape istorice, un rol în susţinerea intereselor României, dar acţiunile lor de lobby nu au fost consecvente şi nu au avut, decât rareori, un efect important. În anumite perioade, din cauze obiective, presiunile românilor americani asupra cercurilor politice americane s-au îndreptat chiar împotriva ţării de origine.

Imigranţii făgărăşeni din America erau grupaţi în anumite centre, iar viaţa lor de acolo se desfăşura în cadrul unei comunităţi bine conturate. O astfel de comunitate se află în Conton-Ohio, unde se aflau un număr mare de făgărăşeni. În cadrul acestor comunităţi ei îşi păstrau modul de viaţă cu care erau obişnuiţi acasă, se ajutau între ei, dacă nu material, cel puţin moral şi compensau, într-un fel, dorul de casă.

La întărirea acestor comunităţi a contribuit, într-o anumită măsură, şi comerţul conaţionalilor lor, atât al celor care deţineau diferite magazine, cât şi al proprietarilor de localuri. Aceştia îşi recrutau clientela din rândurile imigranţilor din zona respectivă, între ei fiind o deosebită solidaritate. Făgărăşanul cumpără de la prăvălia consăteanului său pentru a-l sprijini pe acesta în afacerile sale.

Valorile americane versus valorile româneşti

Românii sunt conservatori prin apartenenţa la o cultură agrariană, tradiţionalistă, în timp ce americanii sunt, prin originile civilizaţiei lor, progresişti, deschişi provocărilor dinamicii economice şi sociale, discontinuitatea, situaţiile noi, reprezintă o condiţie pozitivă, impulsul de a acţiona. Americanii îşi schimbă deseori habitatul, serviciul, stabilindu-se acolo unde cred că e mai bine pentru ei şi familie, în timp ce românii sunt mult mai stabili.⁹ Românul, cel din oraşe, are o viziune asupra timpului diferită de cea a ţăranului, a cărui existenţă se desfăşoară în acord cu ritmul naturii, cu calendarul agricol şi cu cel al

⁹ Gabriel Stănescu, *Românii din Lumea Nouă*, Criterion Publishing, USA, 2003, p.81
200

sărbătorilor religioase. De aceea, omul orașelor se va adapta mai lesne la o activitate continuă comparativ cu săteanul.

Relațiile interpersonale sunt superficiale, de scurtă durată. Sentimentul prieteniei e foarte rar, cu toate că ei pronunță des acest cuvânt, golit de semnificația pe care o acordă românii de obicei. În relațiile dintre ei, dar și în relațiile cu noii veniți, americanii sunt mult mai glaciali decât românii. La ei noțiunea de prietenie se identifica cu cea de colegialitate, prietenia fiind o noțiune metaforică, fără atributele unei dedicații pe viață, a unui sacrificiu și a unei legături de suflet, pentru care românul „își dă haina de pe el”¹⁰.

În America, status-ul social e determinat direct de mărimea câștigului, nu de importanța muncii sociale. Nimeni nu te va întreba cine ești, ce background educațional su profesional ai, ci dimpotrivă, ce venituri dobândești, ce bunuri posezi. În România, se mai păstrează respectul pentru anumite profesii: cea de medic, cea de profesor, cea de actor sau cântăreț, de scriitor sau de artist plastic. În România, autoritatea părinților este respectată, pe când în America, ea e știrbită de principiul acordării unei mari libertăți copiilor și adolescenților. În România, se consideră că părinții au încă obligații pentru copiii lor chiar și în anii în care urmează încheierii studiilor superioare; se subînțelege că, în multe cazuri, ei plătesc și școlarizarea. În Statele Unite, mulți dintre adolescenți lucrează după orele de școală, începând din anul doi de liceu. Procesul continuă în vacanțe și în timpul anilor de studii superioare¹¹, și aceasta nu din constrângeri materiale, de cele mai multe ori, ci pentru dezvoltarea personalității și a unei autonomii existențiale.

Prima generație a celor născuți pe pământ american sau ajunși la vârstă preșcolară în America se va comporta ca toți ceilalți americani, valorile native își vor pierde, din ce în ce mai mult, importanța, în favoarea celor adaptative. Existența unor comunități românești, în marile orașe din America (Cleveland, Chicago, New York, Detroit, Los Angeles), conservă, după exemplul altor grupuri etnice, valorile tradiției, în special ale tradiției religioase. Prin contacte interpersonale, în societatea americană, prin conservarea tradițiilor (folclorice, culturale), românii americani devin buni americani de origine română.

Noul venit e stresat, de cele mai multe ori, din cauza propriei sale condiții de străin într-o țară străină. El face efortul de a trăi într-o lume nu întotdeauna prietenoasă, și nici prea primitoare, generoasă cu străinii, dar cu siguranță mai confortabilă și de un nivel material apreciabil, chiar dacă nu poate ocupa, totdeauna, în ierarhia socială, un rol și un statut social, în conformitate cu pregătirea și vocația lui.

¹⁰ *Ibidem*, p.83

¹¹ *Ibidem*, p.87

Valorile morale reprezintă cea mai mare pierdere, la venirea pe continentul american. Extrem de puțini români și-au păstrat identitatea, nu și-au schimbat numele, din Stănescu în Smith sau din Georgescu în Georgensen. Cei veniți aici după a doua tinerețe, văd limpede diferențele, însă nu îi pot educa pe cei tineri întru totul în spiritul binelui. Copiii sau adolescenții petrec trei sferturi din timpul lor între noii prieteni, vecini și colegii băștinași de la care împrumută automat mentalitatea locului.

Valorile economico-financiare (importanța acordată banului, bunăstării, statutului social)

În „Lumea Nouă” banul este „rege” și obsesia fiecărui american este să câștige la loterie, că să devină, în mod lesnicios și accidental, bogat. Toate relațiile și respectul societății pentru sine este direct proporțional cu nivelul de bogăție, ce se reflectă în viața socială. Un semianalfabet milionar este mai respectat decât un geniu sărac.

Pentru un român care „aruncă” banii, pentru a vedea și a înțelege lumea, a cumpăra și a citi cărți, a merge la concerte și la alte manifestări artistice preferate, banii sunt doar moneda de schimb care îi dau posibilitatea să-și umple ființa cu ceea ce a râvnit, înfometat când era în țară.

Cei veniți numai „să facă bani” și „să-și umple frigiderul” au rămas așa cum au fost și în țară și fac ceea ce au făcut și acolo. O trăsătură comună au toți: zgârcenia, justificată de eforturile și constrângerile la care se expun pentru a câștiga și acumula în scopul de a-i ajuta pe cei rămași acasă.

Putem observa că și valorile familiale diferă, de la imigranții români la americani: copiii americani se rup de familie foarte devreme, se duc să muncească, numai să scape de dependența financiară față de părinți. Fenomenul este general și îngrijorător, drogurile ajung să reprezinte un pericol major, părinții nemaiputând controla atitudinea și comportamentul copiilor. Părinții români sunt mai grijulii și mai preocupați de viitorul copiilor lor, iar copiii sunt mai respectuoși și mai decenti, în schimb părinții americani nu pierd prea mult timp cu educația copiilor, fiind mult mai preocupați să facă bani.

Bibliografie:

1. Avghi, Galitzi Christine, *Romanians in the USA. A Study of Assimilation Among the Romanians in the US*, Columbia Univ. Press, N.Y., 1929

2. Drutzu, Serban, *Românii din America*, Editura Cartea Românească, București, 1926
3. Iosif, Ion, *Emigrarea în America. De ce să nu mergem în America?*, Editura „Asociațiunii”, Sibiu, 1914
4. Nemoianu, Alexandru, *Cuvinte despre românii-americiani*, vol.I, Editura Clusium, 1997
5. Stănescu, Gabriel, *Românii din Lumea Nouă*, Criterion Publishing, USA, 2003
6. Toma, Radu, *Românii din America*, București, 1987

Periodice

1. Foaia Poporului
2. Telegraful Român
3. Gazeta Transilvaniei

ACTUAL CONCERNS OF THE EUROPEAN UNION IN THE MATTER OF REFUGEES

Oana Elena Gălăţeanu

Assist. Prof., PhD, "Dunărea de Jos" University of Galaţi

Abstract: For the European Union, the persons' (and labour force) circulation is very important, being of interest due to its preoccupations for its expansion and due to the alert rhythm of ageing of the west-European states population. The Council of Europe has always been preoccupied by the area of the right to asylum and of the right of refugees, proven also by the cooperation of this organization with the UNO High Commissioner for refugees. At EU level it is underlined, in order to support and facilitate the pro-refugees policy, the necessity by the member states and by the states that want to obtain this statute to make all necessary efforts for improving the capacity of integration and for performing the investments that come into focus for it.

Actually, the European continent is confronted with many problems generated by the huge wave of illegal immigrants which has appeared, some of them being presented in this work. At the same time, the author concludes that at present, it is created a conflict between the EU policy of tolerance and of preoccupation for the acknowledgement, support and integration of those poor populations that have reasons to receive the status of refugees and the material realities with which the member states have confronted in the process of complying with this policy, through which there is the risk to limit the rights of its own citizens. In the end of this study, this author expresses the opinion that it is required to find a system of "compromise" between fulfilling the governing principles of EU policies and defending its own citizens of the states that forms it, without which no such Union might exist.

Key words: refugees, statute, risk, public order

I. Introduction

At present, the migration population waves have acquired special amplitude, without precedent maybe, following to different causes which include clear infringement of human rights and interethnic armed conflicts.

The phenomenon of migration imposes issuing some regulations for it, both in the internal law of states that confronts with this problem and in the international law. It is obvious it is mandatorily imposed that these categories of internal and international regulations are in conformity in order to guarantee the protection of the individuals' recognised rights, no matter they are citizens, persons without citizenship or refugees.

For the European Union, the persons' (and labour force) circulation is very important, being of interest due to its preoccupations for its expansion and due to the alert rhythm of ageing of the west-European states population. Each and every state is not outside the international migration flows, being state of origin, state of transit or state of destination for the migrants or it can hold all three attributes at the same time (Stoica, 2003)¹.

As a matter of fact, the Convention adopted on July 28th, 1951, relating to the Status of Refugees, after defining the refugee term in Art. 1, underlines their general obligations (in Art. 2), provides in Art.3 the principle of non-discrimination, deciding that *“the contracting states will apply the provisions of the Convention of refugees without discrimination in what concerns the race, religion or country of origin”*.

In what concerns the legal provision of the refugees in EU, according to the Council Directive 2004/83/CE (which entered to force at 20 days from its publishing which was done in the Official Journal of the European Union from September 30th, 2004) on the minimum standards of qualification of the citizens of a third country or stateless citizens as refugees or persons that need international protection or regarding the content of the protection granted, the refugee is defined as being *“the citizen of a third country who, due to a well grounded fear to be persecuted on grounds of race, religion, nationality, political opinions or affiliation to a certain social group, is found outside the country he is a citizen of and which cannot or due to this fear does not want the protection of this country, as well as a person without citizenship which, being outside the country where he/she had the common*

residency due to the same reasons mentioned above, cannot or, due to this fear, does not want to return, and for which art. 12 does not apply” (Stoica, 2009)².

The Council of Europe has always been preoccupied by the right to asylum and by the rights of the refugees, proven by the cooperation of this organization with UNO High Commissioner for refugees. Besides, the establishment of the Council of Europe, as well as the European Convention of Human Rights from Geneva from 1951³, have as starting point the common values and aspirations born following to the hard experience of the Second World War. In the year 1960, when the Parliament Assembly intended to include in the Convention of the Human Rights the right to asylum, the Council of Ministers recommended to be had in view principles such as:

- Proving a liberal and humanitarian vision against the persons that request asylum on the territory of the states that adhered to the Convention;
- To guarantee to these categories of persons that none would be rejected from administrative point of view at the border, that none would be rejected or banished and generally speaking, that no other measure will be taken against him/her that might have as a consequence forcing him/her to return or to live in a territory where he/she would be threatened by persecution on grounds of nationality, race, affiliation to a certain social group or on grounds of his/her expressed political opinions⁴.

The Council of Ministers in 1984 expressed itself for supporting the naturalization of refugees.

By analysing the provisions of the Convention, we observe that the contracting states are not limited in giving to the refugees other rights and advantages besides those mentioned in the Convention (fact that is deduced also from Art.5), but that this Convention does not have the authority to stop any contracting state that during war or in other serious or exceptional circumstance, to take – temporarily, it is true – regarding a certain person, measures which the respective state considers absolutely necessary for the national security, until the moment when the same state establishes that “*this person is actually a refugee and that maintaining the above measures is necessary, in his/her case, in the interest of the national security*” (Art.9 regarding “Temporary measures”). To this Convention all states of Europe have adhered.

By studying the integration rights and practices regarding the refugees recognised in the countries of Central Europe⁵, it can be observed that UNHCR, EU and the member states have common interests, reason for which they must cooperate in order to transform the Central Europe in a space that

might host the refugees. It was acknowledged at EU level that it must be achieved a harmonization step by step, as the states associated to the EU come near to adhering to it, a harmonization of the integration policies and of the opportunities that are given locally. Also, at EU level, it appeared the concept that it is not required, by necessity, for creating a space adequate for the refugees, to achieve a levelling of the salaries from the Central Europe with those from EEC, being found on the observation that during many more phases, thousands of persons requiring asylum came in Bulgaria, Romania, Hungary and Slovakia and the existence of some refugees recognised by the Check Republic, which try to establish definitely here.

Since the years 2000, EU representatives have foreseen that during the extension of the EU external frontier towards East, there will increase the number of the asylum applicants that would enter into the region and later on, their movement will increase, in case the economic and integration conditions from the respective states will not improve.

At EU level it is underlined, in order to support and facilitate the pro-refugees policy, the necessity by the member states and by the states that want to obtain this statute to make all necessary efforts for improving the capacity of integration and for performing the investments that come into focus for it.

As a proof of the real preoccupations of EU for supporting, receiving and helping the refugee persons, there are the funds of PHARE type, seen as a contribution to the attempt to create a balance between the infrastructure of integration or of receiving and those programs of establishing the status of refugee.

From the analysis of the preoccupations and policies run by the EU authorities regarding the area of the refugees, we can conclude that at EU level, it has been foreseen since 2000 an increase in the number of asylum requests and in the refugees waves in the area of its East border, a reality manifested today, in the year 2015.

For the EU authorities, the integration of the countries from the Centre and East Europe was of great importance, this being seen as a starting point for the possibility that these states will relieve other European states from the problem of the refugees' inflow, by taking over a part of this special category of migrants.

The states that want to become EU member states have to fulfil a series of requests imposed by it, regarding the refugees, their status and integration process, such as:

- Adopting a legislative framework and the existence of a preoccupation for the social-economic rights of the refugees;

- The residency rights regime of the recognised refugees.

II. Actual opinions on the high number of immigrants towards Europe and on the problems that might occur

It is true that the main cause of refugees' migration is represented by human rights infringement and EU proves an increased preoccupation for their fulfilment and for running a policy of acceptance, reception and naturalization of the refugees in the country which granted the statute of refugee. It is appreciated⁶ that the EU policies regarding asylum and refugees have a considerable influence on other continents.

At present, these hundreds of thousands of persons that pretend the status of refugee, who came from North Africa and from Near East have divided somehow Europe, existing two clearly formed trends: on one hand, one of those which desire to support them without conditions and to receive them and the other one manifested by those who are completely against allowing them, appealing to their rejection from the start, even with using the armed force⁷. Even among the member states there are opinions contrary to the idea of totally integration of all waves of refugees directed towards Europe. We can give as examples: Hungary (whose President of Parliament supports the idea that responsible for the occurrence of this wave of refugees from Europe are UE and NATO, stating among other things that in his opinion, EU appears as a “*dysfunctional system which does not appear as it is supposed to be*”⁸), France and Great Britain, states where the politicians manifest an anti-migration tendency, the population of Germany and Austria which has already a behaviour that manifest strongly against a high number of refugees “*invited*” from the East of Europe, Holland – where in a village, for example, which had 130 inhabitants until one year ago, were sent 700 emigrants and it was desired to send another wave of another 700 such persons. The revolt of the citizens has lead finally to sending a second group of only 103 emigrants⁹.

The reality of the high number of emigrants that come towards Europe produced many opinions that state as its cause either USA which, through its external policy and through “The Arab Spring”, has disoriented North Africa and the Middle East and this way, indirectly, “*has brought to power the Islamic State and the Jihad guerrillas*”, with the purpose of diminishing the EU force and unity¹⁰. Also, there are

voices about the fact that non-governmental organizations from USA might finance the migrants' traffic towards Europe¹¹.

Actually, the present refugee flow has produced many opinions and analyses on its massive and illegal emigration from the Northern area of Africa and from the Islamic area. Practically, it is considered we assist to a third invasion of the European continent from the modern period, after the one from XIII-th century of Mongols and after the attempt from the XVII-th century of Ottoman Empire to pass from Balkans and East area towards the centre and west of Europe, which was stopped in the year 1683 at Vienna.

The problems to which the European continent is exposed to, continent which is confronted with the huge wave of illegal immigrants are not few or simple, unfortunately, being among them:

- A very high number of emigrants which is continuously growing;
- The indisputable reality that amid these migrates, among which it is true there are many families who passed through ordeals, there are also future Islamic terrorists, drug traffickers and not only, who do not sympathise with the European Christianity;
- High cultural – linguistic and social – economic differences between the European population and many emigrants;
- The reality that the Police forces of the member states (National Police) are overcome by the huge wave of emigrants;
- The reality that from these emigrants, the number of persons who truly would have the right to a refugee status is very low, the others not having anything in common with it and, a serious fact, do not have identity documents and refuse to declare the country of origin in order not to be deported¹².
- The high number of emigrants generates difficulties to all degrees of the public administration from the European states towards which they direct to, as they have to be taken care of, educated, sheltered and fed. All these are not easy to achieve for hundreds of thousands of asylum persons, due to different economic possibilities of the member states, sometimes with unfavourable consequences for their own citizens. We give the example of Ireland where an asylum applicant receives from the budget 154 euro monthly, while a child receives only 120 euro per month¹³.
- The member states with a economy less developed and which fight against problems such as the low degree of employment and standard of living of its own citizens (like it is the case of Romania) and which are forced to receive and ensure conditions that are imposed for the quotas of refugees will have big difficulties in being able to achieve this and with unwanted consequences for its own citizens.

III. Conclusions

Concluding over the actual situation with a large number of refugees the member states are confronted against, we observe that practically, it is created a conflict between the EU policy of tolerance and of preoccupation for the acknowledgement, support and integration of those poor populations that have reasons to receive the status of refugees and the material realities with which the member states have confronted in the process of complying with this policy, through which there is the risk to limit the rights of its own citizens.

It is observed more and more that the desire to create an EU in which citizens are free and living in a safe environment, of security, is put to danger, having in view it unfortunately appears a climate of insecurity at European level. We have in mind the case of some powerful European states like France, Belgium, Germany, EU founding members, where there have been registered unallowable situations in which innocent European citizens have died, being created a climate of insurgence and uncertainty, insecurity. We assist to the creation in some member states like Great Britain, Belgium, France, Holland, Sweden¹⁴ of some closed areas – extended on whole districts of some towns – in which neither the national police, nor the public service can enter and ensure the order, and the European citizens of those states least of all.

There are attacked somehow the culture, the public order, the economic safety and the European way of life.

Having in view all these realities, we appreciate that at EU level, the authorities should think and decide which are the problems of first importance for them, defending the peace and security climate for all citizens of the member states, with complying with their fundamental rights and liberties and with the consolidation of the European institutions, or supporting an exacerbated altruism towards any citizen coming from outside the old continent and imposing its assimilation by the mass of the European citizens, even with the risk that this way, there will be assimilated persons that should not enjoy the status of refugee and towards which there is the risk of the impossibility to control it for ensuring the public order and peace and for creating the safety climate promised to any European citizen, for whose financing he/she contributes through the work he/she provides and through the paid taxes.

In the conditions where unpleasant and too often phenomenon take place, in which the life and safety of the European citizens are put to danger in their own states of origin, as well as in the member states where they enjoy their rights of European citizens, and in these phenomena there are

involved citizens from other continents, including some who benefited from the European support, it is without any doubt the reality that the Europeans start to have reactions of rejection on grounds of race, nationality or religion, although not all persons that request asylum and who benefit from it, came from third countries, deserve such an answer from the European citizens.

At the same time, the high number of persons that apply for the refugee status, which is continuously growing and there is foreseen for many years to come, will create problems to the European citizens able to work who will have difficulties in finding a place to work both in the country of origin and in any other EU member state; in this conditions, the standard of living will decrease, at least in the states from the Eastern Europe which are not extremely rich at present.

On the other hand, another question appears, having in view the extremely high number and which is continuously increasing of those who request asylum and the status of refugee and the impossibility to perform a real check and a selection of those applicants which are truly entitled to benefit from this status – the question being: Will the European countries be able to host refugees and to fulfil the economic and social conditions for their integration?

There are proofs of the constant preoccupation of the collaboration at Central Europe level and of the member states of the European Union so that to make the European area an area capable of hosting refugees in order to impose to the states that intent to adhere to the European Union to develop possibilities of integration and to improve under economic aspect the conditions of receiving the refugees and their integration, even before the date of their adherence¹⁵.

However, from observing the current days, it results that unlimited reception of all applicants of asylum and refugee status in the member states of the European Union is not beneficial either for the European citizens, or for those who truly should benefit from all rights proper to the status of refugee. Anyway, out of those happened at present, it is obvious that none enjoys the safety, the security or the protection of their fundamental rights.

In these conditions, we believe there have to be reconsidered all aspects concerning the method of giving the status of refugee, at least through a more rigorous check of those who apply for it and the conditions they must fulfil. We believe it is required to find to find a system of “compromise” between fulfilling the governing principles of EU policies and defending its own citizens of the states that forms it, without which no such Union might exist.

Bibliographic notes:

1. Anghel Stoica, *Illegal migration at the confluence with human trafficking*, Pro-universitaria Publishing House 2014, p.18 – reference to IOM(2003a), World Migration 2003, International Organization for Migration, Geneva.
2. Please see Valentina Camelia Stoica, *The right of the European Union. Fundamental liberties*, Universitară Publishing House, Bucharest 2009, p.157-179.
3. The United Nations Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless persons, in force at April 22nd, 1954.
4. Integration Rights and Practices with regard to Recognised Refugees in the Central European Countries, UNHCR - Bureau for Europe, vol.5, No.1, July 2000, Geneva.
5. Please see Integration Rights and Practices with regard to Recognised Refugees in the Central European Countries, vol. 5 no.1/2000, UNHCR - Bureau for Europe, Geneva, 2000, p. 349.
6. *The international jurisprudence in what concerns the refugees*, selective compilation, Vol.I, coordinator UNHCR, Cavallioti Publishing House, Bucharest 2000, p.1
7. Mihai Andrei Aldea, *About immigrants waves, between pathos and insight*, “Lumea/The World” Magazine no. 10 / 2015, p.1
8. Călin Marchievici, *USA, at the origin of the immigrants problem in Europe*, in “Lumea/The World” Magazine no. 10/2015, p.12
9. Wilhem Schreiber, translated by Ioan Românul, *The Moral of the universal compassion*, “Lumea/The World” Magazine no. 11/2015, p.34
10. Cristi Șelaru, *Refugees crisis – an organised Muslim invasion?*, in “Lumea/The World” Magazine no. 10/2015, p.55-56, Călin Marchievici, *The Islamic state, a creation of the American external policy*, in “Lumea/The World” Magazine no. 11/2015, p. 29-32, Samam Mohammadi, *Facts That Prove Radical Islam Is A Child of American-British-Israel Intelligence*, Samam Mohammadi, *The Excavator*, 6 oct.2011, in “Lumea/The World” Magazine no. 1/2012, p.37-40
11. Please see the opinions mentioned in the Austrian newspaper InfoDirekt, based on a report of Army’s intelligence service report and presented in “Lumea/The World” Magazine no. 10/2015, p. 56-57.
12. Radu Toma, *Europe – raped and with the money taken!*, “Lumea/The World” Magazine no. 10/2015, p.34-36.
13. Călin Marchievici, *The Mediterranean, the cemetery of the European ideal*, “Lumea/The World” Magazine no. 10/2015, p.59-60.

14. Aurel I. Rogojan, *Europe under Muslim occupation*, "Lumea/The World" Magazine no. 10/2015, p.43-44

To this extent, please see the Integration Rights and Practices with regard to Recognised Refugees in the Central European Countries, UNHCR - Bureau for Europe, vol. 5, No.1, July 2000, Geneva 2000, p. 349

QUEEN ELIZABETH II OF THE UNITED KINGDOM AND KING MIHAI I OF ROMANIA OR MONARCHIC CONSTITUTIONALISM IN THE SERVICE OF THE NATION – BAGEHOTIAN PRESCRIPTIONS IN THE ROYAL DISCOURSE

Marina Cristiana Rotaru

Assist. Prof., Technical Construction University of Bucharest

Abstract: The Role of the Crown in the architecture of a constitutional monarchy was clearly described by Walter Bagehot, the British analyst, in 1867. The Crown is the dignified element which helps the executive, the efficient element, in its work. Symbolising the dignity of the office, and using the right to be consulted, the right to encourage and the right to warn, a constitutional sovereign occupies a unique position in the State, which allows the monarch to defend both the immediate and the long-term interests of his country.

Key words: monarchy, constitution, discourse, Walter Bagehot

Although it seems challenging to compare the role of a reigning constitutional monarch (Elizabeth II, who reigns in a country with no written constitution) with that of a non-reigning constitutional monarch (King Mihai I, who reigned in a country which has had written constitutions), the contradiction is only apparent. King Mihai has never acknowledged the Act of Abdication, which he has always considered null and void, his position being sustained by historic and constitutional proofs¹. Against an inauspicious fate which pushed the king into a long and enforced exile, he remained undeterred in his efforts to represent and fight for his country in accordance with the constitutional propriety expected of him. In spite of the unequal status of the two sovereigns, what allows a parallel between them is the fact that their actions are

¹ See Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României 1859-1991*, (1992), București: Humanitas, 1998 [The Constitutional History of Romania 1859-1991, second revised edition]; Eleodor Focșeneanu, *Două săptămâni dramatice din istoria României (17-30 decembrie 1947)*, București: Editura ALL, 1997 [Two Dramatic Weeks in the History of Romania (17-30 December 1947)]; Mark László-Herbert, *Abdicarea Regelui Mihai. Documente politice inedite*, București: Humanitas, 2010 [The Abdication of King Michael. New Political Documents].

strictly limited by constitutional provisions, which is even more complex for a sovereign who no longer reigns. My approach of the manner in which the two monarchs have acted as representatives of their nations is circumscribed to Walter Bagehot's interpretation of the nature of a monarchic constitution and of the roles that such a settlement provides for the sovereign.

In *The English Constitution* (published in 1867) Walter Bagehot explains the mechanism of political power and the role played in the State architecture by the monarch as the head of State, the Prime Minister as the head of the executive and Parliament as the legislative body. In the chapter on the institution of the Crown and the role of a constitutional monarch, Bagehot manifests an extraordinary power of perception and intuition, many of his conclusions still being valid today. His insightful study is made even more convincing and applicable to the aims of this paper since Bagehot was not a staunch supporter of monarchy but, in fact, an analyst with republican sympathies, who considered that the British monarchy was a "disguised republic"². As far as the term "constitutionalism" in the title of this article is concerned, it is understood as "the legal and political acceptance of the superiority of the constitution over all other norms"³ while the adjective "monarchic" refers to the manner in which a constitutional monarch respects the superiority of the fundamental law.

Before investigating Bagehot's prescriptions for the role of a constitutional monarch, it is worthwhile to introduce those desirable attributes which the British analyst considers to be part of the making of a constitutional monarch: "The only fit material for a constitutional king is a prince who begins early to reign – who in his youth is superior to pleasure – who in his youth is willing to labour – who has by nature a genius for discretion. Such kings are among God's greatest gifts, but they are also among His rarest"⁴.

A prince need not, perhaps, start his reign at an early age in order to become a good king. But in spite of inherent difficulties accompanying each new start, such a sovereign may, in time, come to hold a unique

² Walter Bagehot, *The English Constitution* (1867), with an Introduction by R.H.S. Crossman, M.P., Ithaca, New York: Cornell University Press, 1966, p. 266. For a detailed analysis of Bagehot's republicanism, see Catherine Hajdenko-Marshall, « Le républicanisme paradoxal de Walter Bagehot (1826-1877) », published in *E-rea* [En ligne], Revue électronique d'études sur le monde anglophone, 1.2 | 2003, uploaded on 15 October 2003, retrieved 10 August 2013, available at: <http://erea.revues.org/278>; DOI : 10.4000/erea.278.

³ My translation (acceptarea juridică și politică a superiorității constituției asupra tuturor celorlalte norme), Sergiu Tămaș, *Dicționar politic. Instituțiile democrației și cultura civică*, București: Editura Academiei Române, 1993, p. 58. [Political Dictionary. The Institutions of Democracy and Civic Culture].

⁴ Bagehot, *The English Constitution*, p. 119.

position in the architecture of his kingdom. Elizabeth II was only 25 when she acceded to the throne. During her long reign, the country has experienced profound changes and the Crown has undergone an unprecedented process of transformation and modernization. The queen witnessed the disappearance of the British Empire and the birth of the Commonwealth, whose head she is; she was at the helm of the kingdom during the uncertain years of the Cold War; she has contributed, together with her ministers, to the process of devolution in Great Britain. In spite of her initial hesitation, the manner in which the queen tackled the crisis caused by the sudden death of the Princess of Wales proves that the monarch has learnt from her own mistakes. Decades of reigning have turned Elizabeth II from a shy and inexperienced queen into the depository of a vast experience in the art of leadership, which has helped her contribute to the political stability of the country.

If the Romanians had been able to keep their king on the throne, they would have now been able to celebrate seventy-six years of his reign, counting only from 1940 (the beginning of his second reign). A long reign is not necessarily a guarantee for success, but it allows a sovereign and his people to grow and mature together and form bonds which may develop into and sharpen a sense of national unity and common purpose. Counterfactual history cannot answer the question “What if the monarchy had not been overthrown in Romania?” but it is not far-fetched to believe that the king’s political sense and leadership qualities, steeled during the dramatic years of the Second World War when Romania was caught in a vise between Hitler’s Third Reich and Stalin’s Soviet Union, may have continued to be used in the service of the nation.

Bagehot maintains that a true constitutional sovereign must be able to put duty first and self second. On 21 April 1947, on her twenty-first anniversary, Princess Elizabeth gave voice to her commitment to her country in words which have become true: “There is a motto which has been borne by many of my ancestors – a noble motto, ‘I serve’. I declare before you all that my whole life whether it be long or short shall be devoted to your service”⁵. For sixty-four years, Elizabeth II has been reading State documents and secret papers keeping herself well-informed about her country’s affairs. The famous red leather boxes in which State documents are carried, follow the queen everywhere. The conscientiousness and attention to detail with which she reads these documents, and a clear understanding of her constitutional role, have

⁵ Speech by Princess Elizabeth to the Commonwealth from Cape Town, on her twenty-first birthday, 21 April 1947, while on an official tour with her father, King George VI, in John Hall (Dean of Westminster), *Queen Elizabeth and Her Church: Royal Service at Westminster Abbey*, London: Bloomsbury, 2012, p. 7.

become well-known and appreciated by her ministers who, not on few occasions were able to notice that the queen was aware of details which had slipped their attention. The sovereign's sense of duty, mirrored by her life-long service to the nation, reflects the queen's understanding of the fact that duty should always come first if her role is to remain meaningful.

The deep sense of duty also characterizes the personality of King Mihai I of Romania. No institution whatsoever can teach someone to become king. One learns by doing. Acceding to the throne for the second time at the age of 19, in 1940, a dramatic year in the history of the Romanian people, King Mihai came of age rapidly, under the pressures of the times. He worked for the good of the country both when reigning and when exiled, often in the direst of circumstances and in a painful loneliness. In spite of intense humiliations which the king was subjected to by the post-communist regime in Romania while he was trying to return to his country, Mihai I remained loyal to the oath he took to serve his country and agreed to lobby for Romania's integration into NATO and EU.

In Bagehot's view, another essential quality for a constitutional monarch is the talent for discretion. A constitutional king is not allowed to express his views publicly since this would jeopardize his strict political neutrality, but he is expected to learn to listen. Elizabeth II has weekly meetings with the Prime Minister, a practice which is not requested by constitutional provisions but which has been established by tradition because it has proved useful. This is a special meeting because there are no third parties, no microphones and no records being taken. Everything takes place in an atmosphere of full confidence, none of the two actors revealing anything of what they had discussed. In the queen's words, they are given the chance to "unburden themselves"⁶ knowing that what they were going to say was not to be used against them later, in the political arena. The queen is regarded by her Prime Ministers as a "unique confidante"⁷ who has secured their trust. The feeling of security, the guaranteed confidentiality of these meetings contribute to the crystallization of a sincere and open communication between the sovereign and the head of the executive, much to the benefit of the country as a whole.

This talent for discretion which Bagehot points at also characterizes King Mihai, who developed it from a fairly young age, by the manner in which he involved himself into and managed the preparation of the Act of 23 August 1944, showing maturity and courage. This kind of discretion characterized King

⁶ The 1992 BBC documentary *Elizabeth II R* directed by Ed Mirzoeff and scripted by Antony Jay. See also Bradford, *Elizabeth: A Biography of Her Majesty the Queen*, 1996, London: Penguin Books, 2002, p. 489.

⁷ Antony Jay, *Elizabeth R – The Role of the Monarchy Today*, London: BBC Books, 1992, p. 49.

Mihai's effort to plead Romania's case in his tours for the integration into NATO and EU in 1997 and 2002. The Romanian central press informed only very succinctly on the royal itinerary in spite of the fact that the tours were of a capital importance to the country's future. The apparent indifference of the Romanian media and the studied effort of the representatives of the republic not to keep the king into the limelight for too long (thus preventing public opinion from becoming aware of the king's lobby) did not deter Mihai I from accomplishing his mission.

But what are the rights of a constitutional king in Bagehot's view? A constitutional king has no political power, but he has got influence. He is and must be an arbiter of the political game rising above party politics. But how does a sovereign exercise this influence? Walter Bagehot mentions three rights: "the right to be consulted, the right to encourage and the right to warn"⁸. The weekly meeting between the queen and her Prime Minister is such an occasion when the monarch can use the three rights. But a monarch also performs in the public arena where these rights can be exercised. Such is the Queen's Address to the British Parliament during her Silver Jubilee in 1977 when voices supporting devolution for Scotland, Wales and Northern Ireland were heard. The queen said: "I number Kings and Queens of England and Scotland, and Princes of Wales among my ancestors and so I can readily understand these aspirations. But I cannot forget that I was crowned Queen of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland"⁹. Thus, the queen points to the fact that although devolution is not a far-fetched ideal, it must be tackled taking into consideration a larger context, one that would not ignore her status, sanctioned by the Coronation service itself.

As guarantor of the Constitution, King Mihai used his right to warn by starting the Royal Strike (August 1945 - January 1946). This way, he was drawing attention to the manner in which the new communist-infiltrated executive, led by the Soviet-supported Petru Groza, was ignoring constitutional provisions. In 1990, King Mihai sent a letter to the Provisional Council for National Union (CPUN, in original) regarding the adoption of the electoral law, which was also dealing with matters of a constitutional nature. In the letter, the King warned about the danger that such issues "be discussed and decided upon by an assembly which, irrespective of the good will and patriotism of its members, has not been mandated by the people,

⁸ Bagehot, *The English Constitution*, p. 111.

⁹ Elizabeth II, The Silver Jubilee Address to Parliament, in Ingrid Seward, *The Queen's Speech: An Intimate Portrait of the Queen in Her Own Words*, London: Simon & Schuster Ltd., 2012, p. 112.

according to the normal procedures of a pluralist democracy”¹⁰. The Romanian sovereign was underlining the fact that a provisory body such as CPUN, non-mandated by the vote of the population, could not settle constitutional matters.

As far as the other two rights (the right to be consulted and the right to encourage) are concerned, in what contexts could they be exerted? The weekly meeting between Elizabeth II and the Prime Minister is such an occasion. Although the content of their meeting remains confidential, one can imagine that the sovereign, apart from discussing the day-to-day problems of running the country, those that affect the nation on the short run, may urge the chief of the executive to have in view the long-term interests of the country, too. The queen’s unique position allows her to build a long-term view which no other politician can canvass, a vision that comprises the country’s interests beyond the immediate present. Continuity, this invisible thread that connects the past and the present does not exclude and should not exclude the future. It is the monarch’s right as well as duty to encourage those politically responsible to prepare the future in advance. The Speech of King Mihai I before a joint assembly of the Chambers of the Parliament of Romania, on 25 October 2011¹¹ is a fine example of how a monarch can stimulate energies for the common good.

Monarchic constitutions, Bagehot claims, have two parts: on the one hand, “those which excite and preserve the reverence of the population – the *dignified* parts”; on the other hand, “the *efficient* parts – those by which it, in fact, works and rules”¹². Hence, the Crown is the dignified part, the imposing element in the State architecture, the one that supports the Government and which “attracts its motive power”¹³. The executive, the *efficient* parts, can only use this power. Bagehot’s conclusion is also sustained by Arthur Balfour, a former British Prime Minister and Ministry of Foreign Affairs, a politician

¹⁰ My translation („să fie discutate și decise de o adunare care, indiferent de buna voință și patriotismul membrilor ei, nu a primit mandat constituant din partea poporului, conform procedurilor normale ale unei democrații pluraliste”). Regele Mihai I, ‘Mesaj adresat membrilor Consiliului Provizoriu de Uniune Națională (C.P.U.N.)’ în Liviu Vălenaș, *Regele Mihai printre noi (1989-1999)*, Iași: Editura Ars Longa, 1999, pp. 272-274 [King Mihai I, ‘Message Addressed to the Members of the Provisional Council of National Union (C.P.U.N.)’, in Liviu Vălenaș, *King Mihai Among Us (1989-1999)*].

¹¹ The Speech of King Michael I before a joint assembly of the Chambers of the Parliament of Romania, 25 October 2011, available on the official website of the Romanian Royal Family at the link: <http://www.familiaregala.ro/stiri/articol/the-speech-of-his-majesty-king-michael-i-before-a-joint-assembly-of-the-chambers-of-the-parliament-of-romania-25-october-2011-10-am> (retrieved 9 May 2016).

¹² Bagehot, *The English Constitution*, p. 61.

¹³ Bagehot, *The English Constitution*, p. 61.

with a vast experience, who maintains that when the Government's efficiency is frustrated by obstacles inherent in the management of a whole country, it is the Crown, the *dignified part*, that provides the executive with the force that it needs but cannot provide for itself¹⁴. Why does the British government use Elizabeth II as its spearhead in defending national interests abroad? The sovereign, embodying the *dignified part* of the constitution, can accord the government part of her prestige and of the institution she represents in the business of running the country. In 2011, for instance, the queen made a state visit to the Republic of Ireland at the invitation of the Irish President, Mary McAleese. The queen's presence in Ireland was regarded as a symbol of the reconciliation between the two nations following the signing of the 1998 Good Friday Agreement which brought to an end a bloody era during which the queen herself had lost members of her family. The Agreement also settled fierce territorial disputes such as the relinquishment by the Irish of their territorial claims to Northern Ireland, thus making the royal visit possible. The queen's presence in Dublin closed the circle and sealed the Irish-British agreement with due gravitas.

Shortly after her State visit to Ireland, the queen received the president of the United States, Barack Obama, in his first visit to Britain since his election. Rumours about the president's alleged anti-British position quickly swept the corridors of Whitehall, the seat of the British government. The motive for the supposed reserved attitude of Barack Obama was that his Kenyan grandfather had been arrested, imprisoned and tortured by Kenyan forces loyal to the British Crown during the anti-colonial revolt of the Mau-Mau¹⁵ between 1952 and 1960. Against this background, the queen received the American president with full honours and organized a State banquet, proving an impeccable host. Why was such a banquet necessary? Did the queen hold the banquet for the sake of the performance? No, although a royal banquet at Buckingham Palace or Windsor Castle is a first-class performance. What Elizabeth II did was to honour her guest in a unique way and, as the dignified element in the State, smoothed the way for establishing good relations with the United States. The manner in which the British sovereign welcomed the American president also led to a human reconciliation, and in the world of diplomacy and State politics such rapports are not to be ignored.

¹⁴ Earl of Balfour, "Introduction" in Walter Bagehot, *The English Constitution*, London: Oxford University Press, 1928, p. xvii.

¹⁵ Andrew Marr, *The Diamond Queen. Elizabeth II and Her People*, 2011, London: Pan Macmillan, 2012, p. 3.

King Mihai's prestige greatly benefited Romania. It is not an accident at all that two Romanian presidents, Emil Constantinescu and Ion Iliescu, respectively, agreed that King Mihai should represent Romania in the two diplomatic tours for the integration of the country into NATO and the EU. The only Romanian able to do this was the king because his power of representation was unique. As the *dignified part* in the architecture of the State, he embodied that element of dignity and respectability that the country needed in her efforts for integration into the two European organizations.

On 26 March 1997, during the first NATO tour, King Mihai delivered a speech at the Royal United Services Institute in London. Referring back to his 1938 visit to the British capital, accompanying his father, King Carol II, King Mihai drew a clear and accurate picture of the unfavourable circumstances that sealed Romania's fate on the eve of the Second World War: his kingdom was caught between the hammer (Hitler's Germany) and the anvil (Stalin's Soviet Union), soon to be split between the two military giants. The king gave voice to the feelings of numerous Romanians who, at the time, hoped that the great democratic powers would rally to the defense of the rights of nations which they so fiercely supported: freedom, peace, self-determination. Then, Mihai of Romania revealed what must have been his own feelings of disappointment at the Western powers' inability (or, perhaps unwillingness?) to help, disappointment that Romanians may also have experienced:

Perhaps we were naïve, but we did hope for British assistance, and for the revival of the League of Nations. We got all the diplomatic assurances from the government, including security guarantees which, as we subsequently learnt, were never meant to be used¹⁶.

Then, the king continued and addressed the audience in a very direct manner, underlining that Romania remained behind the Iron Curtain not as a result of Romanians' embracing communist values willingly. Beginning with the second half of the nineteenth century, the modernization of the Romanian society showed a marked preference for the Western values in point of political institutions, social structures and cultural values. The fact that Romania became part of the so-called Eastern Block following the Second World War was the result of a *fait accompli* which Romanians could do nothing against, but accept with bitterness and hopelessness. Constitutional monarchy speeded up the absorption of Western values by the Romanian society and soon, the country, without totally relinquishing the old traditions of the Byzantium,

¹⁶ H.M. King Mihai, "Speech by His Majesty King Michael of Romania to the Royal United Services Institute, London, delivered on 26 March 1997" in Vălenaş, *Regele Mihai printre noi (1989-1999)*, pp. 514-515.

turned into an outpost of the Western world at the frontier with the Orient. The king points to Romania's unique position in unequivocal terms:

It may surprise you, therefore, to discover that I have come here today to demand nothing which I do not believe is ours already. I do not expect a reaffirmation of Romania's European identity, because I believe that is self-evident. Nor am I begging for Romania's admission into the North Atlantic Organization. I would like, however, to tell you that my country's membership in NATO is a *necessity* not only for the stability of Romania and its neighbours but for your security as well¹⁷.

These direct words, in accordance with historical truth, only the king could have uttered in front of the representatives of the Western World who, more often than once, heard only what they wanted to hear. The king's voice gave the necessary weight to the Romanian effort. He also endowed Romania with his majesty and personal prestige, contributing to his country's efforts with that kind of force which, as Bagehot had put it before, the Romanian political establishment needed but which they could not provide for themselves.

Bibliography:

- Bagehot, Walter, *The English Constitution* (1867), with an Introduction by R.H.S. Crossman, M.P., Ithaca, New York, 1966.
- Bradford, Sarah, *Elizabeth: A Biography of Her Majesty the Queen*, 1996, London: Penguin Books, 2002.
- Earl of Balfour, "Introduction" in Walter Bagehot, *The English Constitution*, London: Oxford University Press, 1928.
- Elizabeth II, "The Silver Jubilee Address to Parliament", in Ingrid Seward, *The Queen's Speech: An Intimate Portrait of the Queen in Her Own Words*, London: Simon & Schuster Ltd., 2012.
- Focșeneanu, Eleodor, *Istoria constituțională a României 1859-1991*, (1992), București: Humanitas, 1998.
- Focșeneanu, Eleodor, *Două săptămâni dramatice din istoria României (17-30 decembrie 1947)*, București: Editura ALL, 1997.

¹⁷ H.M. King Mihai, "Speech by His Majesty King Michael of Romania to the Royal United Services Institute, London, in Vălenaș, *Regele Mihai printre noi (1989-1999)*, p. 516.

- Hajdenko-Marshall, Catherine, « Le républicanisme paradoxal de Walter Bagehot (1826-1877) », published in *E-rea* [En ligne], Revue électronique d'études sur le monde anglophone, 1.2 | 2003, uploaded on 15 October 2003, retrieved 10 August 2013, available at: <http://erea.revues.org/278>; DOI : 10.4000/erea.278.
- Hall, John, (Dean of Westminster), *Queen Elizabeth and Her Church: Royal Service at Westminster Abbey*, London: Bloomsbury, 2012.
- Jay, Antony, *Elizabeth R – The Role of the Monarchy Today*, London: BBC Books, 1992.
- László-Herbert, Mark, *Abdicarea Regelui Mihai. Documente politice inedite*, București: Humanitas, 2010.
- Marr, Andrew, *The Diamond Queen. Elizabeth II and Her People*, 2011, London: Pan Macmillan, 2012.
- Mihai I, “Mesaj adresat membrilor Consiliului Provizoriu de Uniune Națională (C.P.U.N.)” în Liviu Vălenaș, *Regele Mihai printre noi (1989-1999)*, Iași: Editura Ars Longa, 1999.
- Mihai I, “The Speech of King Michael I before a joint assembly of the Chambers of the Parliament of Romania, 25 October 2011, available on the official website of the Romanian Royal Family at the link: <http://www.familiaregala.ro/stiri/articol/the-speech-of-his-majesty-king-michael-i-before-a-joint-assembly-of-the-chambers-of-the-parliament-of-romania-25-october-2011-10-am> (retrieved 9 May 2016).
- Mihai I, “Speech by His Majesty King Michael of Romania to the Royal United Services Institute, London, delivered on 26 March 1997” in Vălenaș, *Regele Mihai printre noi (1989-1999)*, pp. 514-529.
- Mirzoeff, Ed (director), Jay, Antony (scriptwriter), The 1992 BBC documentary *Elizabeth II R*.
- Princess Elizabeth of Great Britain, “Speech by Princess Elizabeth to the Commonwealth from Cape Town, on her twenty-first birthday, 21 April 1947”, in John Hall (Dean of Westminster), *Queen Elizabeth and Her Church: Royal Service at Westminster Abbey*, London: Bloomsbury, 2012.
- Seward, Ingrid, *The Queen's Speech: An Intimate Portrait of the Queen in Her Own Words*, London: Simon & Schuster Ltd., 2012.
- Tămaș, Sergiu, *Dicționar politic. Instituțiile democrației și cultura civică*, București: Editura Academiei Române, 1993.
- Vălenaș, Liviu, *Regele Mihai printre noi (1989-1999)*, Iași: Editura Ars Longa, 1999.

NATIONAL IDENTITIES AND ACCULTURATION IN THE PROCESS OF MIGRATION

Loredana Florentina Cătărau

PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: In the context of international migration, we are dealing with major changes regarding our personal identity. To migrate in other territory implies in the first place two fundamental acts: the compulsion of integration and adaptation to the new environment. But, the decision of living abroad comes with some cultural sacrifices that are at the beginning consciously made, but later indistinguishable. Precisely, each emigrant absorbs parts of the new and unknown culture from where he lives, being open to new mentalities that he couldn't find and explore them in his own country. This present paper proposes to investigate the phenomenon where the fusion between cultures and traditions appears. Adopting a new environment determines the emigrants to borrow new values, beliefs and habits with the risk to appropriate them. Unfortunately, this movement of acculturation is a natural and unforced mechanism. But, even if we talk about of a sort of renouncement at our national identities during migration, we can still see an optimistic perspective at the end of this research: getting familiar with all new customs and forms of culture is just a temporal action, because, at the end, none forgets its own origin.

Keywords: migration, identity, acculturation, new environment, culture

Introducere

Fenomenul globalizării a atras după sine fenomene sociale care au putut fi prevăzute dar nu evitate. Sărăcia extremă, imposibilitatea satisfacerii nevoilor elementare, au determinat numeroase persoane să recurgă la anumite metode pentru câștigarea traiului de zi cu zi. Cei mai mulți dintre români au recurs la migrație pentru acoperirea celor necesare. Globalizarea și migrația marchează ritmul societății

moderne contemporane. Mobilitatea persoanelor dincolo de frontierele naționale și regionale, reprezintă o experiență normală pentru compatrioții noștri. Această expansiune extraordinară continuă la nivel global aducând oportunități importante și provocări majore la nivelul identității. Mulți dintre cei plecați adoptă anumite schimbări culturale care se răsfrâng asupra comportamentului, asupra stării psihice, asupra celor cu care intră în contact și asupra țării de origine. Românii plecați peste hotare resimt o serie de schimbări identitare, schimbări ce se accentuează în urma șederii pentru o perioadă mai lungă în țara gazdă. Apar aici schimbări identitare la nivelul mentalității, a stimei de sine, sentimente de singurătate, dificultăți de integrare și adaptare la o nouă cultură. Vedem că identitățile sunt construite pe baza experiențelor, tradițiilor, miturilor și simbolurilor comune, în raport cu acelea ale altor colectivități.

Pentru cei mai mulți dintre români, străinătatea este văzută ca fiind o lume complet diferită de tradițiile țării de origine, este un spațiu care oferă șansa de schimbare, modernizare, dezvoltare, o lume în care înveți să gândești fără prejudecăți și să te porți diferit de felul în care ai fost educat. Totodată vedem că distanța mare de casă aduce și multe lipsuri persoanei plecate, fiind adesea afectată la nivel psihic, comportamental, afectiv. Deplasarea de la o cultură la alta este o tranziție majoră a vieții, adesea însoțită de stres, ce schimbă sistemul de gândire a indivizilor.

Mentalitatea care se regăsește în țara gazdă este împrumutată temporar de „musafirii migranți”. Aceștia trec printr-un proces de aculturație, însușindu-și obiceiuri și comportamente preluate. De multe ori această adoptare culturală este expusă și în momentul întoarcerii migranților în țara de origine. Este însă o etapă pasageră pentru unele obiceiuri, care dispar odată cu (re)stabilirea pe teritoriul patriei naționale și automat se reimprimă tradițiile și cultura țării de origine. În societățile în care există o diversitate culturală mai mare, comparativ cu societatea gazdă, aspectele legate de aculturație sunt de o mare importanță.

În acest context, această lucrare își propune să exploreze modul în care imigranții români prezintă schimbări identitare. De asemenea, își propune să vadă care este nivelul de aculturație și adaptare la o nouă cultură. Se dorește evidențierea modului în care procesul de migrație a influențat (re)construcția identității în urma experienței mobilității transnaționale, atât în cazul adulților cât și în cazul tinerilor. Mai exact, se va prezenta o concepție cadru care să permită distingerea dintre diferitele moduri în care oamenii tind să ajungă la aculturație.

Articolul va încerca să răspundă la o serie de întrebări precum: care este rolul și procesul aculturației pentru bunăstarea psihologică și emoțională a sănătății mintale a indivizilor care migrează?; cum afectează aculturația migranții?; ce schimbări identitare apar în urma contactului cu altă cultură?

Întrebări care doresc să clarifice care sunt trăirile persoanelor care părăsesc teritoriul României în context cultural nou.

Procesul de aculturație în aria transfrontalieră

Migrația este parte integrantă a condiției umane, procesul acultural fiind firesc în momentul deplasării internaționale. Termenul de aculturație este un proces de transformare transnațională, fiind specific persoanelor care părăsesc țara de origine, cu scopul de a sta temporar sau definitiv într-o altă țară. Procesul a fost abordat în mod comun de mai mulți autori, realizându-se diverse cercetări în acest sens. În continuare, vom vedea abordarea acestui termen din perspectiva mai multor autori.

Prima definiție cu autoritate recunoscută a aculturației le aparține lui Redfield, Linton și Herskovits (1936: 149): aculturația include acele fenomene care rezultă atunci când grupuri de persoane care au diferite culturi vin în contact direct, în mod constant, și au ca efect modificări ulterioare în modelele culturale originale ale unuia sau ambelor grupuri. Atunci când indivizii de alte naționalități iau contact direct și în mod repetat, se produc schimbări la nivelul fiecărei persoane, cu precădere la nivelul celor care pășesc temporar într-o altă cultură. Noua cultură acaparează ființa umană, fiind însoțită de resurse necesare pentru a face acest lucru. Observăm că de la o țară la alta sunt diferențe majore privind modul de viață, tradițiile, obiceiurile, religia. Toate aceste schimbări rapide implică producerea unui fenomen. Fenomenul aculturației este conceptualizat ca fiind un proces în care imigranții dobândesc o nouă cultură prin îndepărtarea temporară a culturii din țara de proveniență. De asemenea, poate impune și păstrarea culturii etnice, prin menținerea parțială a unei atitudini tradiționale și expunerea ei pe teritoriul altei țări.

Atunci când două culturi vin în contact, pot apărea o serie de evenimente. Berry (2003: 17) sugerează că în cadrul procesului de aculturație este vorba despre două culturi care vin în contact și se confruntă cu unele schimbări. În realitate, se știe că un grup cultural va domina adesea celălalt grup. Realitate cu care iau contact și cetățenii români pe teritoriul țărilor gazdă, fiind constrânși involuntar să se supună tradițiilor respective. De regulă, țările gazdă sunt cele care au putere de dominare. Atunci când separarea este forțată de către grupul dominant este numită Segregare. Marginalizarea există atunci când este impusă de grupul dominant, fiind numită excludere. În cele din urmă, atunci când întreținerea diversității și participarea echitabilă sunt caracteristici ale societății acceptate pe scară largă, se numește multiculturalitate (Berry, 2010). Toate aceste caracteristici ale procesului de aculturație pot fi trăite de mulți dintre cei care migrează. Impactul acestor etape în urma transferului de la o cultură la alta, este mai

accentuat în faza inițială, urmând pe parcurs să se instaleze acceptarea, acomodarea și treptat trecerea peste barierele culturale cu impact negativ. Cei mai afectați de caracteristicile procesului acultural sunt grupurile etnice, cei de altă culoare, sau cei care sunt înlăturați de societatea de proveniență.

Pentru clinicieni, noțiunea de aculturație, reprezintă un stres psihologic al individului care se datorează schimbărilor identitare, un „stres survenit din migrația prelungită prin contact cu altă cultură”. Schimbările survenite în urma deplasării transnaționale a modului de viață diferit de cel etnic, conduc la schimbări la nivelul comportamental interior. Mai compact, autorul Berry susține că termenul de aculturație este „procesul de schimbare care are loc în contexte interculturale, atât la nivel de grup cât și la nivel individual” (Berry, 1997). La nivel individual, în ceea ce privește comportamentul, au fost identificate șase domenii ale aculturației: limba, religia, divertismentul, produsele alimentare, obiceiuri, cumpărături. Mai sunt și altele care sunt mai dificil de identificat și de măsurat, cum ar fi: stilurile cognitive, modelele de comportament și atitudinile (Bhugra, 2001). Aceleași schimbări sunt regăsite și la nivel de grup, diferențe existând în privința suportului mai mare la nivelul grupului, individul nu se simte singur în acest context, având sprijinul colectivului. Așadar, în urma parcurgerii etapelor de aculturație, pot apărea stări pozitive și mai cu seamă negative la nivel individual. Aici intervin schimbări importante de personalitate în faza incipientă a deplasării.

Schimbări identitare în sfera interculturală

În cele ce urmează vom identifica care este rolul procesului de aculturație pentru (ne)bunăstarea psihologică a indivizilor care migrează și schimbările identitare survenite ulterior.

Fiecare persoană trece prin schimbări atunci când face transferul de la un grup social de apartenență la unul necunoscut. Individul devine membru al unei societăți pe măsura experiențelor de zi cu zi, nu se naște cu o identitate ci o capătă în mediul în care trăiește. Construirea unei identități are la bază contactul social prin interacțiuni, prin însușirea de norme, valori, apartenența la grupuri. În acest context, identitatea unui emigrant se formează în relație cu alte persoane, fiind puternic influențată de procesul de interacțiune în cadrul căruia se realizează un schimb de informații, păreri, experiențe, convingeri. Schimbarea identitară apare odată cu hotărârea de a pleca în străinătate și persistă pe tot parcursul procesului migrator. Individul simțindu-se foarte afectat de desprinderea de locul natal, de grupul de care aparținea, de membrii familiei, trăind o îndepărtare imensă de viața pe care o ducea în mod obișnuit. Așadar, pe parcursul procesului de aculturație există modificări importante pentru individ, aceste sunt la nivelul limbajului, comportamentului, personalității, identității, atitudinii, bunăstării psihologice.

Cea mai comună problemă cu care se confruntă migrantul este „stresul regulat” ce persistă în timp (Ben, 2010: 24). Alte probleme identificate pot fi: izolarea, singurătatea, neajutorarea, stima de sine scăzută. De asemenea, oboseala sau epuizarea. Totodată, există și momente în care cei plecați, descriu modul în care nu reușesc să-și îndeplinească rolurile într-un mod satisfăcător.

Așadar, prin procesul aculturației individul suferă anumite pierderi, care duc la un randament insuficient în îndeplinirea rolurilor. Ne raportăm aici la pierderi ale celor dragi, a limbii de origine, a locului de muncă inițial, pierderea spațiului cultural, toate determinante pentru formarea identității. Schimbări identitare apărute în urma procesului de aculturație, care afectează nu doar emigrantul ci și membrii familiei rămași în țara de origine. Familia de acasă fiind pătașă în permanență, prin intermediul comunicării virtuale, la sentimentele de neapartenență ale emigrantului. Luate împreună aceste lucruri conduc deseori spre stări de anxietate, ajungându-se la stări de depresie (Weichold, 2010: 1). În acest caz, studiile au demonstrat că cei mai mulți dintre emigranți adoptă metode tradiționale pentru vindecarea acestei stări, foarte puțini apelează la medici pentru a fi tratați. Ei caută ajutor la divinitate, citind mereu pasaje din cărți sfinte (Bhugra, Desai, Baldwin, 1997). Vedem că români simt nevoie să fie aproape de țara de origine mai des pentru a putea rezista pe teritoriul altei țări. Fac lucrul acesta prin menținerea contactului cu Dumnezeu (obicei apropiat din familie), prin comunicarea virtuală cu membrii familiei, vizite în țară.

În actualitate, un număr crescut al emigranților români au început să se întoarcă în țara de origine, în special pentru vacanțe și pentru a consolida legăturile culturale cu familiile, pentru a vizita țara și rudele, pentru a-și încărca bateriile și a fi mai eficienți în activitățile pe care le desfășoară ulterior peste hotare. S-a constatat că aceștia simt nevoia de un loc în care se pot odihni și retrage, simt dorul de tradițiile țării de origine. Hugo Grame (2010: 2-3), surprinde consecințele acestor deplasări în modele de migrație, folosind trei termeni: circulație, reciprocitate și întoarcere. Contactele permanente cu țara de origine duc la o serie de interacțiuni importante, formându-se rețele interactive. Aceste legături interactive sunt identificate ca fiind prezente în decursul procesului de aculturație. Proces în care apar schimbări la nivelul stimei de sine, imaginii și percepției despre familie și comunitatea de origine, culturii și religiei, atitudinii și comportamentului, relaționării și raportării la ceilalți, atitudinii față de muncă și față de profesie. De altfel, toate aceste schimbări sunt reflectate și regăsite în următoarele dimensiuni identitare:

- *identitatea individuală* - prin schimbarea mentalității, stimei de sine, principiilor de viață, percepțiilor și valorilor, stilului de viață, imaginii și percepției despre sine, imaginii și percepției despre familie și comunitatea de origine, imaginii și percepției despre viață, prin schimbarea meseriei/profesiei;

- *identitatea socială* - prin schimbarea grupului de apartenență, prin îndepărtarea de grupului de referință, prin modificarea relațiilor cu familia și comunitatea de origine, prin schimbarea atitudinii și comportamentului în societate;

- *identitatea națională* - prin detașarea de sentimentul de patriotism și schimbarea atitudinii și reacției față de propria naționalitate și față de țară;

- *identitatea culturală* - prin schimbarea atitudinii față de tradiții și față de cultura națională, prin schimbarea unor elemente culturale și religioase;

- *identitatea familială* - prin schimbarea rolurilor și responsabilităților familiale și modificarea funcționalității familiei (Cormoș, 2011: 266).

Pe de altă parte, vedem că există și persoane a căror schimbări identitare nu pot fi bine definite. Unii indivizi preferă să își păstreze cultura etnică în sfera privată, fiind înclinați să se adapteze culturii gazdă atunci când se expun în societate. Astfel, imigranții păstrează cultura lor etnică și adoptă cultura majoritară atunci când se afișează (Fons J. R. van de Vijver, 2015: 28-29).

Ca atare, manifestarea unei bunăstări psihologice în urma schimbării țării de origine, este greu de trăit în faza inițială. Mai cu seamă în acest caz, predomină o stare de confuzie, frică, neîncredere, îndepărtare, constrângere. Aspecte de schimbare a identității care pot modifica concepția despre modul de viață, despre eul interior, iar acest lucru este determinat de contextul cultural în care trăiesc persoanele. În perioada migrației oamenii trec printr-o serie de schimbări culturale care schimbă viața ulterioară.

Vedem că persoanele pot trece în mod diferit de la o cultură la alta, pentru unele este mai dificil de acceptat noua cultură, pentru altele mai ușor. În cazul copiilor, tinerilor, aculturația lasă amprente mai apăsate decât în cazul maturilor. În continuarea articolului vom face distincție între modurile de integrare într-o altă cultură a adolescenților, comparativ cu adulții.

Adolescenți versus adulți în demersul de apropiere a tradițiilor internaționale

Se observă diferențe majore între modul în care se adaptează tinerii pe teritoriul altei țări și modul în care fac față adulții. Cercetările actuale au specificat că din cauza stilului de viață, tinerii se pot confrunta cu mai multe probleme de adaptare la noua cultură decât persoanele mature. Există diferențe majore între modul de adaptare al copiilor și cel al adulților (Birman, Poff, 2010: 29). Schimbările socio-emoționale suferite de adolescenți pot influența modul în care aceștia gestionează schimbările culturale. Adolescenții se află între două lumi diferite, pe de o parte își consolidează și negociază valorile comportamentale preluate de la grupul etnic, pe de altă parte încearcă să trăiască după valorile culturii

gază (Farver, Narang, & Bhadha, 2002). Acest lucru este destul de dificil atunci când valorile și credințele culturii etnice diferă semnificativ de cele ale societății gazdă. Observăm la tinerii emigranți că atunci când sunt în interiorul familiei trebuie să respecte anumite tradiții, obiceiuri, iar când merg la școală trebuie să se adapteze culturii din țara gazdă. În acest caz, dezvoltarea unui sentiment bine definit al sinelui poate deveni problematic atunci când tânărul este în curs de aculturație, comparativ cu adulții. În cazul celor de vârstă a doua, se consideră că sentimentul sinelui este bine definit în momentul ajungerii la maturitate, motiv pentru care adulții au o stabilitate emoțională mai mare, fiind mai rezistenți în fața factorilor externi comparativ cu adolescenții. La adolescenți unele situații pot fi greu de depășit, simțind mereu nevoia de sprijin moral, nefiind suficient de pregătiți pentru schimbările ce pot să apară.

Spre deosebire de adulți, în cazul adolescenților tradițiile naționale nu sunt bine împărite de aceea există confuzie atunci când migrează pe teritoriul altei țări. Mulți dintre aceștia se simt instabili emoțional și sensibili în decursul procesului acultural.

Deplasarea în alt teritoriu și trecerea ulterioară prin schimbări culturale poate îngloba nu doar aspecte negative ci și consecințe benefice, existând intenții pozitive din partea părinților. În urma emigrării, tinerii sunt sprijiniți spre o dezvoltare armonioasă, sunt susținuți spre parcurgerea unor studii de înaltă calitate, dezvoltarea unei limbi străine, schimburi de experiență, gândire liberă, vizite culturale. Pentru atingerea acestor obiective, comunitățile românești din străinătate se arată unite, astfel tinerii sunt încurajați să trăiască în uniune cu compatrioții lor și treptat să își lărgască aria de prieteni prin contact frecvent cu străinii.

Constatăm că adolescenții au deschidere spre integrare în cultura gazdă, primind sprijinul părinților, căutând împreună diverse mijloace care să le vină în ajutor. Din cercetările existente, observăm că adolescenții migranți preferă să-și facă prieteni care au situație similară cu a lor, din același fond etnic ca și ei și nu de altă origine etnică. Se consideră că similitudinile dintre colegii de aceeași etnie, cum ar fi statutul social, limba sau socializarea, reduc probabilitatea de conflicte etnice între prieteni și reduc stresul social apărut în urma stabilirii pe un alt teritoriu (Titzmann, Michel, Silbereisen, 2010: 13). De asemenea, aceste relații ușurează adaptarea tinerilor la noile culturi și dezvoltarea lor ulterioară.

Un alt aspect al aculturației remarcat la tineri reiese din cercetările lui Ferguson, care remarcă că mulți dintre aceștia deși sunt pe teritoriul național, adoptă trăsături specifice ale culturii din țara în care se află părinții lor (stilul culinar, vestimentar, sărbătorirea unor evenimente, preluarea unor cuvinte), deși foarte puțini au vizitat vreodată țara gazdă a părinților (Ferguson, Bornstein, Pottinger, 2012). Acest

fenomen este numit de autori aculturație la distanță. Observăm că procesul de aculturație se poate instala și la distanță, fiind perceput ca un aspect pozitiv al străinătății.

Concluzionând, în cercetarea aculturației studiem o realitate în continuă schimbare, urmărind pionii migrației de-a lungul timpului. Vedem că adaptarea la un alt mediu instigă individul să împrumute valori, credințe și obiceiuri străine cu riscul de a și le apropria. Dincolo de granițele țării, indivizii renunță temporar la identitatea națională. Aceste schimbări individuale duc la (re) construcția personalității în momentul mobilității transnaționale. Reconstrucție în cazul adulților și construcție în cazul tinerilor, constatându-se că cei din urmă se adaptează mai greu la o altă cultură, comparativ cu adulții, pe motivul insuficientei maturizări a tinerilor. Luate împreună, toate aceste schimbări nu creează bunăstare în faza incipientă a schimbului cultural, mai degrabă creează o stare de neadaptare.

În urma acestor schimbări survenite odată cu fenomenul acultural, societatea românească va fi afectată în decursul timpului, de asemenea vor fi afectate generațiile care vin din urmă. Tradițiile și valorile naționale riscă să se piardă după o vreme. Actualmente, avem din ce în ce mai multe obiceiuri preluate de la străini, la nivel de limbă, educație, cultură, care ne fac să semănăm prea mult cu celelalte popoare, pierzându-ne treptat identitatea națională.

Bibliografie

1. Berry, J. W. (1997) Immigration, acculturation and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46(1) 5-68.
2. Berry, J.W. (2003) Conceptual approaches to acculturation. In K Chun P, Balls-Organista. G. Martin (Eds.) *Acculturation: Advances in theory, measurement and application*, Washington: APA Books, 17–37.
3. Berry, J.W., & Sabatier, C. (2010) Acculturation, discrimination, and adaptation among second generation immigrant youth in Montreal and Paris. *International Journal of Intercultural Relations*, 34, 191–207.
4. Bhugra, D., Desai M., Baldwin D. (1997) Focus groups: Implications for primary and cross-cultural psychiatry. *Primary Care Psychiatry*, 45–50.
5. Bhugra, D. (2001) Acculturation, cultural identity and mental health. In: Bhugra D, Cochrane R (eds) *Psychiatry in Multicultural Britain*. London: Gaskell, 36-112.
6. Ben, C.H. (2010) Coping, acculturation, and psychological adaptation among migrants: a theoretical and empirical review and synthesis of the literature. *Health Psychology & Behavioural Medicine*, Taylor & Francis Group, Vol. 2, No. 1, 16–33.

7. Birman, D. Poff, M. (2010) Acculturation Gaps and Family Adjustment. *International Society for the Study of Behavioural Development*, BULLETIN, Number 2, Serial No. 58, 29-33.
8. Cormoș, V., C. (2011). Migrație și identitate, Editura Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, Suceava.
9. Farver, J. M., Narang, S. K., & Bhadha, B. R. (2002) Eastmeets West: Ethnic identity, acculturation, and conflict in Asian Indian families. *Journal of Family Psychology*, 16(3), 338-350.
10. Ferguson, G. M., Bornstein, M. H., & Pottinger, A. M. (2012) Tridimensional acculturation and adaptation among Jamaican adolescent-mother dyads in the United States. *Child Development*, 83, 1486-1493.
11. Fons, J. R. van de Vijver. (2015) Dimensiuni ale aculturației: una, două, sau multe? *Psihologia Resurselor Umane*, 13, 25-31.
12. Grame, H. (2010) Circularity, Reciprocity, and Return: An Important Dimension of Contemporary Transnationalism. *International Society for the Study of Behavioural Development*, BULLETIN, Number 2, Serial No. 58, 2-6.
13. Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M. H. (1936) Memorandum on the study of acculturation. *American Anthropologist*, 38, 149-152.
14. Titzmann, P.F., Michel, A., Silbereisen, R. K. (2010) Inter-Ethnic Friendships and Socio-Cultural Adaptation of Immigrant Adolescents in Israel and Germany. *International Society for the Study of Behavioural Development*, BULLETIN, Number 2, Serial No. 58, 13-17.
15. Weichold, K. (2010) Introduction to Mobility, Migration, and Acculturation. *International Society for the Study of Behavioural Development*, BULLETIN, Number 2, Serial No. 58.

THE CONCEPT OF IDENTITY IN BANAT REGION

Codruța Diana Simionescu

PhD Student and Ilie Rădoi, PhD Student, West University of Timișoara

Abstract: We observed in Banat Region during time a certain specific trait regarding the way local people interacted with one another. The locals represent multiple ethnical groups and give birth to a real mosaic of cultures and religions. The influences are visible in their discourse (a multicultural one) and the manifested religion. Reinhart Koselleck defines this process as follows: what is virtual reality at one moment at the level of language becomes real in people's deeds. School, churches and family brought an important contribution in the process of passing on this tradition of using multiple languages in writing and speaking until the present time. The use of multiple languages in Banat Region gave birth to a unique intercultural reality with specific values, beliefs and a high level of tolerance. We are the witnesses of a phenomenon in which geographical space is shaped by history.

Nowadays it is necessary to clarify first the concept of individual identity in order to assume a European identity. In a future Europe of regions the willingness of understanding history, culture and society is of major importance.

Key words: identity, region, concept, multicultural, intercultural

Regiunea Banatului s-a caracterizat de-a lungul timpului printr-o anumită specificitate în ceea ce privește modul de interacțiune dintre locuitorii ei, reprezentanți a diferite etnii, care formează un adevărat mozaic cultural. Remarcăm prezența mai multor influențe, vizibile la nivelul formei de discurs (pluricultural) și religiei adoptate (catolică, ortodoxă, protestantă). Cum de altfel sublinia Reinhart Koselleck ceea ce este virtual în limbă devine real prin înfăptuire. Școala, biserica și familia au contribuit la continuitatea tradiției de a folosi mai multe limbi în scriere și vorbire până în zilele noastre.

Plurilingvismul din Banat a dat naștere unei realități interculturale unice, caracterizată prin valori, credințe specifice și un grad crescut de toleranță. Asistăm la un fenomen prin care, în această regiune, istoria influențează spațiul geografic. În vremurile pe care le traversăm este necesară limpezirea termenului de identitate proprie pentru a ne putea asuma un altfel de identitate, și aici avem în vedere identitatea europeană la care România este parte. Pentru viitoarea Europă a regiunilor o importanță crescută o are disponibilitatea pentru înțelegerea istoriei, a culturii și a societății în care trăim.

Banatul reprezintă provincia istorică situată în extremitatea sud-estică a entității teritoriale numită Mitteleuropa. Arealul Banatului, având aproximativ forma unui pătrat, are, ca limite naturale, la nord râul Mureș, la vest râul Tisa, la sud fluviul Dunărea, iar la est un traseu prin vestul Carpaților Meridionali și prin sudul Carpaților Occidentali. Suprafața Banatului, de 28.526 kmp este astăzi împărțită între trei țări. Cea mai mare parte, aproximativ două treimi, aparține României (18.966 kmp), iar o treime este compusă din suprafața de 9.276 kmp de pe teritoriul Serbiei și de 284 kmp de pe teritoriul Ungariei. Din punct de vedere administrativ, teritoriul Banatului este, în prezent, împărțit astfel:

- în **România** cuprinde județul **Timiș**, în întregime, județul **Caraș - Severin**, mai puțin localitățile Băuțar, Bucova, Cornișoru, și Preveciori, formând, împreună, comuna Băuțar, județul **Arad**, doar partea de la sud de râul Mureș, județul **Mehedinți**, numai Baia Nouă, Dubova, Eibenthal, Ieșelnița, Orșova și Svinița (câteva localități din arealul tradițional bănățean au dispărut sub apele lacului de acumulare Porțile de Fier) și județul **Hunedoara** - localitățile Sălciva și Pojoga;
- în **Serbia** avem partea situată la est de Tisa a provinciei **Voivodina**, districtul Banatul de Nord (sârbă: Severni Banat, mai puțin municipalitățile Ada, Senta și Kanjiza, situate la vest de râul Tisa), districtul Banatul Central (sârbă: Srednji Banat), districtul Banatul de Sud (sârbă: Južni Banat), precum și în **Serbia centrală** zona numită Pančevački Rit, formând partea din stânga Dunării a municipalității Palilula, inclusă zonei metropolitane Belgrad;
- în **Ungaria** acoperă o mică parte din comitatul **Csongrád** și anume partea situată în unghiul sudic format de râurile Tisa și Mureș, până la frontiera de stat cu România și Serbia.

O particularitate a regiunii o constituie folosirea a două, trei sau chiar patru limbi pentru desfășurarea activităților economice și sociale, un lucru rar întâlnit în alte regiuni ale Europei. Plurilingvismul unei părți însemnate a populației regiunii datează de un secol și jumătate sau chiar de două secole, în anumite cazuri. Plurilingvismul din Banat a fost transmis până în ziua de azi prin intermediul familiei, bisericii și școlii. Populația din zonă și-a asumat identitatea multiplă, fără să fie remarcată o intervenție exterioară.

Emisiunile în limbile germană, maghiară și sârbă de la radio și TVR Timișoara, presa scrisă în limbile minorităților, teatrele de stat în limbile română, maghiară și germană, asociațiile culturale, religioase contribuie la continuitatea interdependenței și pluralismului socio-cultural din Banat. În regiuni precum Banat, după cum afirmă profesorul Neumann, sensurile profunde ale democrației persistă tocmai datorită pluralismului generat de o societate multi și interculturală (Neumann, 2015, p. 73-86). Avem de-a face cu o realitate care dă naștere unui nou tip de individ. Peter Adler a avansat conceptul de „om multicultural” (Adler, 2002, p.1) spre a desemna acest tip de individ care nu recunoaște diferențele etnice și culturale decât ca pe niște limite pe care le poate și trebuie să le înfrângă, putând deveni treptat cetățean al lumii. O persoană multiculturală aparține și nu aparține în întregime culturii sale. Ea trăiește mai degrabă într-o zonă de frontieră (Prosser, 1978, p. 71).

Interculturalitatea (într-un sens descriptiv) este o realitate, de aceea nu se pune întrebarea dacă este posibilă, ci cum este ea posibilă. Orice definiție a interculturalității, multiculturalității sau transculturalității presupune o anumită semnificație a conceptului de „cultură”. Din această perspectivă recursul la Johann Gottfried Herder este obligatoriu, fiindcă el este primul autor care vorbește nu doar de „cultură”, ci „culturi”. În celebra sa lucrare *„Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit”*, apărută în mai multe volume în perioada 1784 – 1791, cultura apare ca fiind „sângele existenței unui popor”. Tocmai de aceea, teoreticienii contemporani ai interculturalității consideră conceptul herderian de „cultură” ca fiind inoperabil. El nu desemnează o realitate, ci o ficțiune. Cultura, așa cum a conceput-o Johann Gottfried Herder, presupune omogenizare socială, fundamentare etnică și delimitare interculturală. Din această perspectivă „o cultură ar trebui să marcheze viața respectivului popor atât în linii generale, cât și în amănunt,” însă o asemenea situație nu se întâlnește la nici un popor sau națiune.

Identitatea unei persoane implică apartenența la un anumit spațiu, zonă, regiune, oraș sau sat. Una dintre primele întrebări adresate unei persoane nou întâlnite este: **„de unde ești?”**, în speranța de a integra poziția interlocutorului într-un cadru familiar, indiferent unde pe glob sau de către cine este adresată întrebarea. Această tendință de a identifica locul de origine al unei persoane, constituie de fapt dorința de a-i atribui un reper social în ceea ce privește cultura, clasa, naționalitatea, nivelul veniturilor, atitudinile, etc. Amplasarea geografică devine un element de identificare socială, în care spațiul ne dă sentimentul de „acasă”, sentiment ce reiese din traiul alături de vecinii cu care împărtășim anumite valori și experiențe. Localizarea în spațiul geografic dă posibilitatea celui care adresează întrebarea de a recunoaște posibile asemănări și de a stabili deosebiri între noul venit și ceilalți. Cu cât asemănările sunt mai mari, cu atât cresc șansele de a se stabili legături tot mai strânse, de a face conexiuni pe termen lung, de a împărtăși

235

nivelul de cunoștințe al interlocutorului, de a afla detalii strict administrativ-teritoriale (cum ar fi localitatea, cartierul), până la a dezvălui cunoștințe sau prieteni comuni (Gea Strategy, 2014).

Noțiunea de „identitate” are mai multe sensuri. În „*Dicționarul explicativ al limbii române*” (ediția a II-a revăzută și adăugită), pe lângă sensul de asemănare, similitudine perfectă, noțiunea de „identitate” are și un sens mult mai larg – acela de ansamblu de date prin care se identifică o persoană. Din punct de vedere social, implicațiile depășesc concepția și expresia individualității unei persoane, prin apartenența ei la diverse grupuri; astfel, putem vorbi de identitatea unui grup, fie ea culturală, religioasă, națională, socială. Extrapolând aceste criterii la domeniul studiului de față, termenul *identitate* va fi cu precădere utilizat pentru a desemna identitatea unui spațiu teritorial.

Pentru zona Banatului, când vorbim despre identitate se aplică același ansamblu de elemente care pot contura identitatea teritorială și care justifică sintagma de identitate colectivă: poziționare geografică și cadrul natural, cultură, istorie și tradiții, limba, originea etnică, istoria comună, aspecte economice și sociale (Gea Strategy, 2014). Aceste identități etnice locale au determinat în regiunea Banat apariția unei identități regionale – identitatea de bănățean (Woudstra, 2006, p. 69-84). Orizonturile culturale diferite la un moment dat fuzionează. Acest punct de vedere este sprijinit și de existența familiilor mixte. Căsătoriile interreligioase, interetnice dau naștere unor copii cu identitate multiplă. Conceptul de identitate multiplă presupune egala asumare a diverselor rădăcini culturale, lingvistice, religioase sau geneza unei identități diferite în raport cu cele inițiale (Neumann, 2015, p. 199-208).

În regiunea Banat este vizibil fenomenul prin care istoria conturează spațiul geografic. Banatul este locul de întâlnire dintre Bizanț și Europa Centrală. Revoluțiile istorice au impus trasarea unor granițe ne-naturale, din teama intervențiilor militare. De exemplu, în 1552 turcii iau în stăpânire Banatul, înființând pașalâcul Timișoarei. Suveranitatea otomană durează 164 de ani, până în 1716 (Bona, 1996, p. 7), când întreg Banatul intră definitiv în stăpânirea Curții de la Viena. În perioada 1688-1716 statutul politic al Banatului este incert. În anul 1718, prin pacea de la Passarowitz, frontiera dintre Austria și Imperiul Otoman atinge cea mai estică linie a sa, pe Olt, Timoc, Morava Mică, Drina, Sava (Bona, 1996, p. 8). Frontiera se stabilizează însă în urma războiului din perioada 1737–1739. În acest război populația românească găsește un prilej de a se răscula împotriva stăpânirii austriece, mult mai grea decât stăpânirea otomană precedentă, generând una dintre cele mai mari răscoale din Imperiul Austriac. Până în anul 1658 turcii nici măcar nu pătrunseseră militar în districtele bănățene. Prin pacea de la Belgrad (1739), o bună parte din frontiera dintre Imperiul Otoman și Austria rămâne pe Dunăre și în estul Banatului, pe linia Orșova-Mehadia-Caransebeș-Marga (Ștefănuță, 2010). Înființarea regimentelor de graniță ilirico-

bănăţene schimbă destul de mult comunităţile. În această perioadă se prezintă transformări ireversibile, al căror rezultat este la fel de vizibil şi astăzi, în modul de dispunere şi construcţie a gospodăriilor în satele din Banat (sistemizare). Tot acum îşi fac apariţia şi alţi colonişti, suntem martorii luptelor intense, al strămutărilor, toate acestea schimbând definitiv faţa comunităţilor.

În perioadele 1718-1779, 1804-1840, 1849-1860 şi 1880-1914 caracteristica identităţii regionale din Banat este pluralismul. Banatul acelor vremuri este un spaţiu al interferenţelor religioase, lingvistice şi culturale. După Primul Război, regiunea este împărţită între România, Serbia şi Ungaria, având ca şi consecinţe anumite întârzieri în dezvoltarea economică şi social-culturală. Comparativ cu epocile anterioare sunt mai vizibile şi expresiile naţionaliste. Cu toate acestea, sentimentul identităţii regionale a supravieţuit, mai cu seamă, în partea românească şi sârbească. În timpul celui de-Al Doilea Război şi în perioada care a urmat, regiunea este supusă la tot felul de măsuri discriminatorii de către regimurile totalitare, măsuri care au condus la marginalizarea şi ştergerea unor particularităţi economice, civice, multi- şi interculturale ale regiunii (Neumann, 2016, p. 20-22).

În tot acest timp, pe lângă familie, biserica şi şcoala sunt păstrătoare ale identităţii locale în Banatul românesc. Identitatea în arealul studiat este mai mult decât un produs socio-cultural, lingvistic; ea poate fi privită în ansamblu ca un fenomen psiho-social intern. Astăzi, se presupune că identitatea acestei populaţii convieţuitoare este mai mult decât un simbol al imaginii de sine şi al apartenenţei la un anumit spaţiu şi cultură, putând fi definită prin sentimente şi atitudini civice. În consecinţă, nu Internetul, falsa democraţie sau liberalismul, sunt elementele care unesc o regiune, ci istoria comună, limbajul, moştenirea culturală împărtăşită (Ciobotea D, 2005, p.15).

Pentru a ne racorda la vremurile pe care le traversăm este necesară limpezirea termenului de identitate proprie. În acest fel ne putem asuma o identitatea europeană. În viitoarea Europă a regiunilor o importanţă crescută o are disponibilitatea pentru înţelegerea istoriei, a culturii şi a societăţii în care trăim. În opinia profesorului Victor Neumann, o corectă percepere a valorilor generate de plurilingvism şi interculturalitate depinde în mare măsură de ceea ce vor face liderii politici, de implicarea mai activă şi mai profundă a universităţilor şi a profesorilor lor în noile programe europene de învăţământ, de perpetuarea cercetărilor ştiinţifice şi a cursurilor privind istoria Europei, democraţiile şi diversitatea culturală a continentului, particularitatea regiunilor Europei Centrale şi de Sud-Est. În acelaşi cadru, importantă se va dovedi cunoaşterea patrimoniului multicultural comun al Banatului, patrimoniu care, aşa cum am arătat prin exemplificări istorice şi contemporane, oferă şansa de a contribui la promovarea relaţiilor interpersonale, intergrup şi internaţionale, la respectul diversităţii şi la promovarea spiritului

civic (Neumann, 2015, p. 81-82). Educația interculturală formală include inițiative și programe academice care sunt dezvoltate de către școală și în interiorul ei. Educația interculturală informală are aceleași obiective cu educația interculturală formală, dar se diferențiază prin metodele și tehnicile de lucru disponibile. Este voluntară, nu are caracterul obligatoriu al școlii și își adaptează conținuturile în funcție de nevoile participanților. Metodologia este activă și participativă, iar relația formatorului cu participanții este mai apropiată.

Pentru a rezuma ideile anterioare este concludentă afirmația lui John Mc Hale din lucrarea “*The Future of the Future*” publicată în 1969, “omul supraviețuiește numai prin capacitatea sa de a acționa în prezent, pe baza experienței trecute, în termenii consecințelor viitoare”. Valorile și idealurile primite moștenire de la predecesorii noștri sunt punctul de pornire în identificarea de soluții pentru viitor. Acest proces este unul de succes, dacă este adaptat la societatea contemporană.

Bibliografie

Adler, Peter, *Beyond cultural identity: Reflections on Multiculturalism*, 2002, articol disponibil pe www.mediate.com

Bona, Petru, *Ortodoxismul graniței româno-bănățene*, Caransebeș, Imprimeria de Vest, 1996

Ciobotea, Daniel – Mitropolit, *Relațiile Stat – Biserică (tradiție și actualitate)*, în “Libertatea religioasă în contextul românesc și european”, Editura Bizantină, București, 2005

GEA STRATEGY, 2014 - GEA STRATEGY&CONSULTING, *Identitatea economică, socială, culturală a județului Iași*, 2014

Neumann, Victor, *Interculturalitatea Banatului*, Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2015

Neumann, Victor, *Neam, popor sau națiune?-Despre identitățile politice europene ediția a III-a*, Editura Rao, București, 2015

Neumann, Victor, *Istoria Banatului. Studii privind particularitățile unei regiuni transfrontaliere*, Editura Academiei Române, București, 2016

Prosser, M. H, *The Cultural Dialogue: An Introduction to Intercultural Communication*, Houghton Mifflin, Boston, 1978

Ștefănuță, Sebastian, *Granița și grănicerii bănățeni – O abordare socio-istorică*, 2010

Woudstra, Jaco, *Giving Meaning to Identities. A Case-Study for the Romanian Banat Region*, University of Utrecht, Faculty of Geosciences, 2006, article online https://mpira.ub.uni-muenchen.de/26957/1/MPRA_paper_26957.pdf

RUSKII MIR. A MODEL OF SOFT POWER IN THE AGE OF MULTICULTURALISM

Veronica Onea

PhD Student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Multiple challenges arising in complexity of international regime involves a high degree of adaptability, flexibility and foresight. Due to this very complicated ordering they remain goals for any national security strategy. From this point of view, so-called „Ruskii Mir,, Doctrine seems to be an instrument in achieving russian national interest. This idea was cited in the recent issue of annexation of Crimea by the Russian Federation. It is a response to the challenges of globalization or a tool of the Kremlin political elite realize their interests in foreign policy or a necessity of securitization national identity?

Keywords: soft power, national interest, security, Ruskii Mir

Analiza politicii externe a unui stat reprezintă o provocare metodologică pentru toți cercetătorii de relații internaționale pentru că astăzi, la fel ca și acum câteva secole, reperul principal în dezbaterile referitoare la politica mondială îl constituie conceptul de putere. Cele două școli tradiționale care formează corpul gândirii politice moderne- cea realistă și cea idealistă, propun abordări diferite în ceea ce privește rolul și natura puterii în lumea contemporană. Cu toate acestea, numeroasele teorii ale relațiilor internaționale plasează într-un mod implicit sau explicit acest termen în centrul relațiilor dintre state deoarece puterea reprezintă o condiție esențială în menținerea securității statului și obținerea influenței. Teoretizările acestui termen prezente astăzi în literatura de specialitate sunt numeroase, iar perspectivele pe care acestea le deschid- variate. Acestea descriu puterea ca un concept complex, multivalent, mobil, nefiind vorba despre o

construcție monolitică, unitară, unidimensională. Datorită multiplelor paliere de analiză, tipologiei și diversității manifestării puterii, acest demers va aborda un aspect al acestui concept raportat la evoluțiile din era globalizării. Lucrarea își propune să analizeze conceptul Rusiei Mir prezentat adesea de mulți specialiști drept o doctrină, ca politică de soft power reușit din necesitatea adaptării la transformările internaționale actuale. Este vorba despre o doctrină, este un rezultat al adaptării la contextul internațional sau constituie un instrument prin care Rusia își proiectează puterea în raport cu alte state?

Așadar, pornind de la asumția că puterea¹ reprezintă un deziderat abstract, dar de o importanță deosebită în definirea ponderii actorilor pe scena internațională, se impune o analiză a proiecției acestui concept în relațiile internaționale prin prisma politicii soft ca dimensiune ce contribuie la menținerea securității și obținerea influenței. Fenomenul globalizării pe lângă interdependențele pe care le-a generat, a produs o dispersie la nivelul identităților naționale.² Din acest punct de vedere, dialectica puterii în actualul context internațional poate fi interpretată și ca o miză a rezistenței: capacitatea de a te opune influenței externe nedorite crează premisele conservării identității naționale care echivalează cu menținerea securității statului și a realizării interesului național, iar capacitatea de a învinge rezistența altora facilitează dobândirea influenței -lucru ce reprezintă obiectivul maxim al puterii. A fi exhaustiv într-o asemenea dezbatere este aproape imposibil. Însă, câteva considerații care definesc cadrul metodologic al lucrării sunt necesare.

Mulți specialiști pe politica externă a Rusiei încadrează evoluțiile acesteia în logica teoriei realiste. Acest lucru este argumentat de faptul că statul rus rămâne ancorat în obiective de politică externă constante, validat de modul în care își proiectează strategiile de securitate și de afaceri externe în dependență de interesul național și demonstrat de comportamentul Rusiei post-sovietice, mai ales după anul 2008.

¹ Joseph S. Nye, *Viitorul puterii*, Editura Polirom, Iași, 2012, p. 20.

² Henry A. Giroux, *National Identity and the Politics of Multiculturalism*, in *College Literature*, Vol. 22, No. 2 (Jun., 1995), pp. 42-57, <http://www.jstor.org/stable/25112186>, accesat la data de 7.05.2016.

Școala de gândirea realistă, racordată la viziunea lui T. Hobbes asupra puterii, este ancorată în percepția de sumă zero în care cel care câștigă puterea determină pierderea acesteia de către celălalt. Însă, prin prisma acestei abordări nu se poate realiza înțelegerea plenară a raporturilor internaționale, iar sarcina identificării și manifestării puterii se dispersează deoarece statul național și emergența societății civile au schimbat cadrul de raportare și au adus noi valențe acestei relații.³ Continuitatea într-o manieră mult mai rafinată a abordării lui T. Hobbes este realizată de Hans Morgenthau. Viziunea lui plasează puterea în centrul relațiilor dintre state aceasta fiind un scop imediat și o valută de schimb în politica mondială; supraviețuirea între națiuni este chintesența interesului național, iar acesta din urmă configurează politica de putere în lumea actuală. Așadar, un aspect important ce trebuie luat în calcul atunci când vorbim despre puterea unui stat se referă la capacitatea acestuia de a-și maximiza interesul național. Abordarea lui Morgenthau condiționează acest lucru de cererea rațională și de necesitate.⁴

Dezbaterile științifice din anii 1950-1960 referitoare la putere s-au concentrat pe dimensiunea sociologică și instituțională a acesteia. În acest mod, științele politice și sociologia au investit conceptul de putere cu semnificații noi și originale care vin să completeze teoriile relațiilor internaționale și să ofere un cadru de analiză amplu și rafinat. Marea dezbateră a secolului XX a fost generată de viziunea lui Max Weber asupra fenomenului și tipologiei puterii. Puterea se manifestă ca o relație socială și definește probabilitatea ca un actor să efectueze propria sa voință în ciuda rezistenței și indiferent de baza pe care această probabilitate se sprijină.⁵ De asemenea, conceptul weberian de putere se referă întotdeauna la ceva probabil și potențial, care există indiferent de stare și manifestare.

În continuare, Robert Dahl definește puterea ca un concept bazat pe contradicții structurale fiind un raport al voinței unui element A asupra unui element B, raport prin care are loc realizarea unor

³ James H. Read, *Thomas Hobbes: Power in the State of Nature, Power in Civil Society*, in *Polity*, Vol. 23, No. 4 Summer, 1991, pp. 505-525, <http://www.jstor.org/stable/3235060>, accesat la data de 08.05.2016.

⁴ Hans Morgenthau, *Politica între națiuni: lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, Iași, 2007, pp. 50-110.

⁵ Max Weber, *Politica, o vocație și o profesie*, Editura Anima, București, 1992, pp. 10-37.

scopuri în condiția exercitării abilității elementului A asupra elementului B.⁶ Definiția coercitivă a lui R. Dahl a reformulat abordarea lui Max Weber într-o manieră mult mai complexă, însă numeroși sociologi, în special behavioriști, au afirmat că teoria lui nu surprinde esența și mobilul constructului puterii.

Sociologul german Heinrich Popitz, în lucrarea sa „Fenomenele puterii”,⁷ definește puterea în structura sa instituțională, cooptând elitele, societatea civilă și instituțiile în ceea ce numește „fenomenele puterii”. Teoria lui Popitz susține că puterea poate fi achiziționată și reușește să se exercite prin intermediul unei intervenții exterioare, tehnice, prin care anumiți oameni pot modela sau modifica pentru avantajul propriu circumstanțele obiective în care trăiesc alți oameni.

În secolul XXI, dezbaterile privind tipologia puterii s-au dezvoltat în jurul a trei concepte noi: *hard power*, *soft power* și *smart power*. Toate trei descriu evoluția și complexitatea relațiilor dintre state și surprind într-o manieră comprehensivă conceptul de putere în manifestarea actuală a acestuia.

Conceptul de *soft power* este interesant din mai multe puncte de vedere. În primul rând, acesta este o creație științifică recentă, impusă în dezbaterile publice la începutul secolului XXI cu referire la politica Statelor Unite ale Americii după Războiul Rece, fiind un rezultat al nevoii de a face o distincție clară între politica coercitivă, cea hard, asociată cu capacitățile militare și economice, și dimensiunile mai puțin tangibile ale puterii. Ceea ce rămâne interesant se referă la faptul că popularitatea acestui concept este prezentă mai mult în rândul decidenților politici decât în mediul științific. Teoreticianul conceptului de *soft power* – Joseph Nye, definește acest termen ca abilitatea de a atrage și a persuadea în scopul modelării preferințelor celorlalți și a obținerii beneficiului urmărit de cel care recurge la aceasta. Răspândirea largă a conceptului este datorată anumitor acțiuni ale actorilor statali sau non-statali care deschid paleta largă a implicațiilor

⁶ Robert Dahl, *The concept of power*, Yale University, pp. 202-203, https://www.unc.edu/~fbaum/teaching/articles/Dahl_Power_1957.pdf, accesat la data de 7.05.2016.

⁷ Teresa Koloma Beck, *The Eye of the Beholder: Violence as a Social Process*, in *International Journal of Conflict and Violence*, Vol. 5 (2) 2011, pp. 345 – 356, <http://www.europa-als-herausforderung.eu/sites/default/files/kolomabeckeyeofthebeholder.pdf>, accesat la data de 10.05.2016.

politice sau care conduc la realizarea unor obiective politice sau geopolitice, fără ca aceste acțiuni să poată fi încadrate în tiparele forței coercitive.⁸

Nye consideră că obținerea puterii în planul politicii mondiale este determinată de atractivitatea modelului pe care un anumit stat îl reprezintă și îl propagă: admirația „celorlalți” față de valorile acestuia, imitarea exemplului, aspirația spre nivelul de prosperitate și deschidere a celui model constituie indiciile puterii soft.⁹ Formularea unei agende de politică externă prin care un stat poate obține de la ceilalți actori ceea ce își dorește să realizeze, adică modelarea preferințelor celorlalți, surprinde esența acestei puteri.

Încercarea de a analiza puterea unui stat în cadrul politicii mondiale prin raportarea la unul din cele trei concepte: soft power, hard power și smart power, trebuie să se ancoreze în modul în care acel stat își prezintă amenințările și își proiectează interesul național în cadrul relațiilor internaționale.

Complicarea relațiilor Vest-Rusia după anul 2008 s-a transpus în documentele oficiale ulterioare elaborate de instituțiile de stat din Rusia într-o dialectică realistă, pragmatică, unitară, dar flexibilă și sensibilă la mișcările seismice din politica mondială. Conceptul de indivizibilitate a puterii introdus de Strategia de Politică Externă a Federației Ruse din anul 2013,¹⁰ spre deosebire de echivalentul său occidental înțeles ca un acord comprehensiv și tacit între cele trei dimensiuni securitare- economică, politico-militară și umană, face referire la abordarea conectată între domeniul politic și acordurile privind securitatea, paliere care urmează să se completeze reciproc. Dimensiunea securitară umană este structurată într-o abordare separată, amplă, însă tot diferită față de sensul clasic, cel occidental al termenului. Aici, conceptul de soft power emfazează necesitatea abordării „soft” ca răspuns la evoluțiile externe caracterizate prin diversitatea civilizațională a lumii actuale, având scopul de a oferi un suport securitizant alternativ pentru diplomația clasică. Societatea civilă, informația și comunicarea, instrumentele umanitare sunt principalele coordonate ale politicii soft prezentate în strategie, iar promovarea culturii și limbii

⁸ Joseph S. Nye, Jr., *Soft Power*, in *New York: Public Affairs*, 2004, p. 5.

⁹ Carnes Lord, *Public Diplomacy and Soft Power*, in *Strategic Influence: Public Diplomacy, Counterpropaganda, and Political Warfare*, ed. J. Michael Waller, Washington D.C.: The Institute of World Politics Press, 2008, p. 65.

¹⁰ Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, February 2013, http://archive.mid.ru/brp_4.nsf/0/76389FEC168189ED44257B2E0039B16D, accesat la data de 9.05.2016.

ruse în scopul contracarării „atacurilor soft” asupra statului rus sunt văzute ca elemente ce definesc traiectoria acestei politici soft.¹¹

Estomparea discursului anterior referitor la revenirea la era Războiului Rece prezent în politica externă din perioada președenției lui Vladimir Putin s-a produs pe fondul abordării mult mai liberale al succesorului său de la Kremlin- Dmitrii Medvedev. Cu toate acestea, liberalismul acestuia în planul politicii externe nu a însemnat abandonarea vechii viziuni și pliarea pe principiile liberalismului occidental. Din acest punct de vedere, „reideologizarea” relațiilor internaționale au înscris conceptul de soft power în logica rezistenței: pe de o parte, Rusia devine mai liberală, mai deschisă, față de modelul Vestic, însă recurge la conservarea identității naționale prin crearea unei rețele, a unei comunități care să îi includă pe toți cei care gândesc și vorbesc rusește, acțiune menită să ofere o interfață puternică la influența din exterior. În acest fel, în mod implicit și vital, politica soft va menține legitimitatea elitelor politice, orientarea ideologică și a instituțiilor ca manifestări a puterii, cum le numea Popitz, întrucât, în acest mod, se va securitiza zona identității actuale a statului rus. Pe de altă parte, conceptul de soft power explicat în Strategia de politică externă din 2013 constituie un răspuns explicit la tendințele politicii mondiale: Rusia se proiectează ca un model în cadrul relațiilor internaționale, în general, și un model geopolitic imaginar în spațiul așa-numitei „străinătăți apropiate” care este capabil să își proiecteze puterea prin apelul la toate dimensiunile și fațetele acesteia pentru preservarea regimului, adică a modelului, și prin proiectarea influenței sale în spațiul post-sovietic.¹²

În spațiul mediatic, dar și în mediul academic din străinătate este făcut destul de des referire la doctrina „Ruskii Mir” atunci când se vorbește despre „noua ideologie” a lui Vladimir Putin.¹³ Sintagma „Ruskii Mir” a fost invocată de liderul de la Kremlin pentru a justifica interferența Rusiei în Ucraina prin anexarea Crimeii, în martie 2014. Prin conotațiile politice pe care le-ar putea sugera, acest concept capătă o încărcătură simbolică raportată la politica externă a Federației Ruse din ultimul deceniu. Însă, la origine, sintagma Ruskii Mir semnala o realitate

¹¹ Ibidem.

¹² ***, The different faces of „soft power” : the Baltic States and Eastern Neighborhood between Russia and the EU, Latvian Institute of International Relations, 2015, pp. 18-25.

¹³ Ridvan Bari Urcosta, Volodymyr Valkov, *Russia's new "Georgievskaya" ideology. Restoration of an empire*, June 2014, <http://visegradinsight.eu/russias-new-georgievskaya-st-george-ideology11062014/>, accesat la data de 10.05.2016.

reșită din condițiile dispariției Uniunii Sovietice și constituia formula de adaptare la realitățile post-sovietice.

Traectoria semantică a acestui concept trebuie înțeleasă prin prisma apartenenței, a referinței către un anumit spațiu civilizațional cu tot ceea ce implică acest lucru. La origine, termenul a fost utilizat pentru a descrie spațiul geografic locuit de ruși. În secolul XI, Iziaslav Iaroslavici, Marele Prinț al Kievului, în scrisoarea sa către Papa Clement, folosește pentru prima dată sintagma de „Lumea Rusă”- Ruskii Mir.¹⁴ În perioada imperială, acest termen a circulat sub diverse forme - „Spiritul rus”, „Idea Rusă” pentru a reda și a descrie realitatea imaterială, spirituală a poporului rus menită să individualizeze spațiul civilizațional al slavilor și să dea consistență și legitimitate mesionarismului Imperiului Țarist.

Dispariția Uniunii Sovietice prin transformările geopolitice, topopolitice și morfopolitice pe care le-a produs, a schimbat statutul etnicilor ruși din țările ex-sovietice care au fost plasați în afara granițelor noului stat- Federația Rusă. Numiți „conaționali ruși” sau „conaționali din străinătate” chestiunea identificării etnicilor ruși din alte state ridică, în primul rând, probleme de natură juridică, apoi chestiuni de ordin identitar. Proiectul filosofic, conceput în perioada 1993-1997 și materializat în anii 2000, a fost demarat de un grup de intelectuali ruși care pledau pentru reinventarea ideii de Rusia. Acești filosofi considerau că există o serie de imagini eronate, clișeistice referitoare la calitatea de a fi rus care știrbește conștiința națională a acestora. Institutul Rus sub egida căruia ideea de Mir Rosii a fost lansată cu scopul de a lansa dezbaterea privind identitatea Rusiei contemporane și trendurile contradictorii a acesteia, pleda pentru restabilirea identității naționale și reconectarea și reconcilierea cu trecutul și cu diaspora.

Ideea de Ruskii Mir a fost creată în 1999 de către aceiași filosofi care au generat viziunea -Gleb Pavlovski, Efim Ostrovskii și Serghei Cenișev cu scopul de a crea imaginea Rusiei în lume prin realizarea noilor conexiuni cu rușii. Se dorea îmbunătățirea relației statutului rus cu imensa diasporă din lume și includerea societății ruse în procesul istoric global, în construirea Rusiei în contextul globalizării. În acest sens, pentru a rezolva chestiunea compatrioților aflați în străinătate și a rezolva dilema legată de identitatea juridică și etnică a rușilor din alte state, s-a concretizat

¹⁴ Marlene Laruelle, *The Russian Word: Russia's soft power and geopolitical imagination*, Center on Global Interests, 2015, p. 2.

rețeaua, numită „Ruskii Mir”, lansată prin intermediul portalului „Ruskii Arhipelag” și care definea conceptul proiectului prin prisma unei structuri de rețele a tuturor comunităților etno-culturale care gândesc și vorbesc în limba rusă.¹⁵ Așadar, conceptul era bazat pe trei dimensiuni: Rusia ca obiect, Rusia ca subiect și Rusia ca idee, din acest motiv proiectul Ruskii Mir nu s-a prezentat ca o construcție etnocentristă, închisă, amorfă. Prin aceasta se dorea sugerarea faptului că Rusia este deschisă și conectată la evoluțiile din lume, implicit la valorile democrației liberale și cele ale economiei de piață. În acest mod, Ruskii Mir devine mesagerul prin care Rusia își stabilește locul în cadrul națiunilor după degradarea socială resimțită odată cu căderea URSS-ului și, la un nivel mult mai profund, aceasta se revendică ca o bază filosofică nouă care stabilește și propagă un model, iar prin aceasta determină o anumită predilecție geopolitică a statelor din „străinătatea apropiată”.

Ruskii Mir se fixează ca concept de soft power odată cu anii 2000, atunci când leadership-ul noului lider de la Kremlin constată că statul rus dispune de capacități limitate în exercitarea intereselor sale în spațiul „străinătății apropiate”, fiind pus în situația de a face numeroase concesii geopolitice. Acest lucru a determinat o regândire a bazelor „morale” capabile să legitimizeze propagarea influenței Rusiei în spațiul Europei de Est.

Concluzii

Ar fi o neglijență academică gravă dacă am considera conceptul de Ruskii Mir unic și cinic prin subtilitatea cu care sunt descoperite scopurile și realizate interesele. În spațiul public este destul de cunoscut conceptul de „Lume Francofonă” care, în esență, a fost creată tot în scopul menținerii influenței Franței într-un spațiu geografic al fostelor colonii. De asemenea, putem afirma că și modelul „visului american” și diplomația publică a Statelor Unite ale Americii reprezintă acțiuni menite să modeleze anumite preferințe.

Conceptul de Ruskii Mir poate fi considerat unic prin prisma scopului său primar: externalizarea identității naționale ruse, în fapt o criză a acesteia, va încărca conștiința națională a rușilor din Rusia cu mai multă vigoare. Este vorba despre o logică a securizării a spațiului identitar intern,

¹⁵ Nerijus Maliukevičius, *(Re)Constructing Russian Soft Power in Post-Soviet Region*, Baltic Security & Defence Review, Vol 15, Issue 2, 2013.

în primul rând, iar pe de altă parte, a propagării definițiilor și percepțiilor identitare mai largi în spațiul extern, adică în „străinătatea apropiată”. Conceptul de imperiu face parte din matricea identitară și a gândirii politice a Rusiei. Din acest motiv, perpetuarea dorinței la nivelul leadership-ului politic de a-și legitima anumite acțiuni prin optica acestui discurs este facilă și ușor de modelat.

Ceea ce rămâne provocator atât pentru cercetători, cât și pentru „apărătorii” conceptului de Ruskii Mir, se referă la durabilitatea sa în planul politicii externe a Federației Ruse. Momentul critic generat de Ucraina în relația Rusia-Occident a fost perceput ca o intruziune grosolană a unui stat pe teritoriul altui stat. Argumentele referitoare la legalitatea și legitimitatea istorică a anexării Crimeii s-au diluat în marea masă a discuțiilor referitoare la agresiune și barbaria acestui act. Aceasta nu a făcut decât să știrbească rolul puterii soft, văzută doar ca un instrument legitimator pentru acțiunile politicii hard. Pe de altă parte, extinderea NATO și discuțiile referitoare la scuturile anti-rachetă sunt privite sceptic de către Moscova pentru că acestea se profilează și ca amenințări la adresa unor tipare imaginare și de civilizație cu care Rusia se identifică. În acest mod, puterea soft profilează doar anumite direcții, însă transformările și imprevizibilitatea politică a regiunii „străinătății apropiate” fac ca acest concept să fie mai puțin vizibil în perioadele neconflictuale și, să iasă în evidență pentru a legitima anumite acțiuni doar în conflict.

Bibliografie:

- Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, February 2013, http://archive.mid.ru/brp_4.nsf/0/76389FEC168189ED44257B2E0039B16D, accesat la data de 9.05.2016.
- Dahl, Robert, *The concept of power*, Yale University, https://www.unc.edu/~fbaum/teaching/articles/Dahl_Power_1957.pdf, accesat la data de 7.05.2016.
- Giroux, A. Henry, *National Identity and the Politics of Multiculturalism*, in *College Literature*, Vol. 22, No. 2 (Jun., 1995), <http://www.jstor.org/stable/25112186>, accesat la data de 7.05.2016.
- Beck, Teresa, Koloma, *The Eye of the Beholder: Violence as a Social Process*, in *International Journal of Conflict and Violence*, Vol. 5 (2) 2011, <http://www.europa-als->

herausforderung.eu/sites/default/files/kolomabeckeyeofthebeholder.pdf, accesat la data de 10.05.2016.

- Laruelle, Marlene, *The Russian Word: Russia's soft power and geopolitical imagination*, Center on Global Interests, 2015.
- Lord, Carnes, Public Diplomacy and Soft Power, in *Strategic Influence: Public Diplomacy, Counterpropaganda, and Political Warfare*, ed. J. Michael Waller, Washington D.C.: The Institute of World Politics Press, 2008.
- Nye, S. Joseph, *Viitorul puterii*, Editura Polirom, Iași, 2012.
- Idem, Soft Power, in *New York: Public Affairs*, 2004.
- Morgenthau, Hans, *Politica între națiuni: lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, Iași, 2007.
- Maliukevičius, Nerijus, *(Re)Constructing Russian Soft Power in Post-Soviet Region*, Baltic Security & Defence Review, Vol 15, Issue 2, 2013.
- James H. Read, James, H., Thomas Hobbes: Power in the State of Nature, Power in Civil Society, in *Polity*, Vol. 23, No. 4 Summer, 1991 <http://www.jstor.org/stable/3235060>, accesat la data de 08.05.2016.
- Ridvan Bari Urcosta, Volodymyr Valkov, *Russia's new "Georgievskaya" ideology. Restoration of an empire*, June 2014, <http://visegradinsight.eu/russias-new-georgievskaya-st-george-ideology11062014/>, accesat la data de 10.05.2016.
- ***, The different faces of „soft power” : the Baltic States and Eastern Neighborhood between Russia and the EU, Latvian Institute of International Relations, 2015.
- Weber, Max, *Politica, o vocație și o profesie*, Editura Anima, București, 1992.

CONTEMPORARY TERRORISM. CASE-STUDY: THE EMERGENCE OF ISIS

Diana Secară

PhD Student "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Security analysts, researchers and academics increasingly debated in recent years the issue of terrorism, a real threat and a real danger to the security of citizens precisely because the lack of borders and the fact that it has evolved continuously, with the recruitment methods and also the methods used to achieve their goals.

Terrorist group ISIS (or Islamic State) has become one of the most popular current terrorist groups. Due to excessive promotion of their ideology, massive campaign for gathering followers, increased number of attacks, including on the European territory, but also the use of social networks has caused worldwide fear of Islamic State. The latest and known attacks by ISIS are those in Paris and Brussels, attacks that shook the whole Europe and have brought numerous geopolitical consequences

Key words: Terrorism, ISIS, Islamic terrorism, attacks, Europe

Mediul internațional de securitate a cunoscut semnificative modificări în ultimii ani. Aceste schimbări au survenit în special după atacul terorist din 9 septembrie 2001, care a pus în alertă întreaga comunitate internațională și a dus la o regândire a sistemului internațional de securitate.

Lucrarea de față are scopul de a prezenta principalele pericolele pe care le prezintă gruparea Statul Islamic asupra securității Europei. De asemenea, asta include și prezentarea ultimelor atacuri de amploare, teroriste, din parte grupării, și anume, cele din Paris și Bruxelles.

Analizii de securitate, cercetătorii și mediul academic au dezbătut tot mai mult în ultimii ani problematica terorismului, o amenințare reală și care reprezintă un adevărat pericol asupra siguranței cetățenilor tocmai datorită caracterului său transfrontalier și a faptului că, acesta a evoluat continuu, atât din punctul de vedere al mijloacelor de recrutare, cât și al metodelor utilizate pentru a-și atinge scopurile.

Gruparea teroristă ISIS (sau Statul Islamic) a devenit una din cele mai cunoscute grupări teroriste actuale. Din cauza promovării excesive a propriei ideologii, campania masivă de adunare de adepți, creșterea numărului de atacuri, inclusiv pe teritoriul european, dar și utilizarea rețelelor de socializare a făcut ca întreaga lume să se teamă de Statul Islamic. Cele mai recente și cunoscute atacuri ale ISIS sunt cele din Paris și Bruxelles, atacuri ce au zguduit întreaga Europa și care au adus cu sine numeroase consecințe de ordin geopolitic.

Statele membre ale Uniunii Europene au definit terorismul ca fiind o sumă de acte criminale ce au drept scop de a intimida populația, dar și de a obliga statele să destabilize structurile fundamentale economice, politice, sociale sau constituționale ale unei țări sau organizații internaționale și/sau să se supună cererilor autorilor acestor acte. De asemenea, teroriștii nu respectă nicio limită morală sau geografică și nu ucid doar oameni. Terorismul amenință de asemenea și instituțiile democratice, destabilizează regiuni și subminează economii. Sfârșitul secolului trecut a marcat o proliferare a terorismului internațional, mai ales dacă se ține cont de mediatizarea fără limite a succeselor obținute de unele grupări și organizații extremist-teroriste. Terorismul devine astfel și o modalitate de ducere a războiului necovențional¹. Datorită faptului că nu este limitat de un spațiu geografic bine delimitat, acesta devine un pericol transnațional global.

Gruparea teroristă ISIS, pe de o parte, aduce teroare, iar pe de altă parte îi ajută pe oameni. Cu toate că luptă, cucerește și ucide, ei vor să arate și că reușesc să creeze locuri de muncă, finanțează spitalele etc.

ISIS nu vrea să fie doar o [grupare teroristă](#). Aceasta își dorește să fie un stat în sine. Membrii grupării au învățat din trecut și au reușit să se organizeze mult mai eficient, atât prin forța brută a numeroși oameni, cât și prin susținere financiară și politică. Putem spune că odată cu ISIS, terorismul, în special terorismul islamic, a evoluat enorm față de începuturile sale. Gruparea ISIS luptă pe două fronturi: cu Occidentul, iar pe de altă parte cu șiiții. Ambele lupte se desfășoară cu o violență de neimaginat, dar și cu diplomatie și inteligență².

ISIS este o organizație teroristă, dar în același timp și o rețea mafiotă eficientă, care reușește să exploateze piețele gri transnaționale ale traficului cu arme și piețele petrolului. ISIS poate fi considerată un aparat de informații care recrutează numeroși ofițeri, o armată convențională care reușește să mobilizeze trupe. Se folosește foarte mult de propaganda pentru a recruta noi membri și pentru a-și

¹ Andreescu, Anghel, Jihadismul islamic, Editura Rao, 2015, București, pp.306-309.

² Napoleoni, Loretta, ISIS-Califatul terorii, Editura Corint, București, 2015, pag.30

promova mesaje, în special prin intermediul rețelelor de socializare. Și mai important, ISIS se prezintă ca o majoritate sunnită în Siria și o minoritate oprimată în Irak. Această grupare a reușit să distrugă frontierele statelor-națiuni contemporane și chiar se autoprocramează ca fiind restauratorul unui imperiu Islamic pierdut³. Datorită avantajelor oferite de mediul online, cum ar fi anonimitate și răspândire a informațiilor la scară globală, membrii grupărilor teroriste, inclusiv membrii ISIS, s-au orientat spre mediul virtual, care nu este delimitat de frontiere fizice. ISIS a ales în special rețelele de socializare datorită numărului mare de utilizatori, asigurându-se astfel că orice conținut media, distribuit de către ei, va ajunge la cât mai multe persoane. Informațiile transmise de aceștia prin intermediul rețelelor de socializare doresc să stârneasă teama în rândul oamenilor sau să demonstreze că nu fac nimic rău, ei nefiind personajul negativ din această luptă continuă.

Unul dintre primele indicii că Statul Islamic se îndreaptă spre terorismul internațional a venit la ora 12:10 seara, pe data de 03 ianuarie 2014, când poliția greacă a oprit un taxi în orașul Orestiada. În interiorul taxiului era un cetățean francez, în vârstă de 23 de ani, pe nume Ibrahim Boudina, care se întorcea din Siria. În bagajul său, ofițerii au găsit 1.500 de euro, sau aproape 1.700 \$, precum și un document francez intitulat "Cum sa faci bombe artizanale în numele lui Allah". Dar nu a existat nici un mandat pentru arestarea sa în Europa, așa că grecii l-au lăsat liber, în conformitate cu înregistrările judiciare detaliate în ancheta franceză. Boudina era deja pe lista de supraveghere a Franței, parte dintr-o celulă de 22 de oameni radicalizați la o moschee din orașul stațiune Cannes. Atunci când oficialii francezi au fost notificați cu privire la descoperirea din Grecia, ei deja montau microfoane la rudele și prietenii săi. Câteva săptămâni mai târziu, mama lui Boudina a primit un apel de la un număr în Siria. Înainte de a închide, apelantul necunoscut a informat că fiul ei a fost trimis într-o misiune, în conformitate cu o transcriere parțială a apelului. Poliția a înființat un perimetru în jurul apartamentului familiei de la Cannes, și l-au arestat pe Boudina pe data 11 februarie 2014. Într-o debara, în aceeași clădire, au găsit trei cutii de Red Bull umplute cu 600 de grame de TATP, un exploziv, care s-ar fi folosit mai târziu pentru atacurile de la Paris și Bruxelles. Conform anchetelor următoare, el a fost primul cetățean european cunoscut care a călătorit în Siria, a intrat în gruparea Statul Islamic și a revenit cu scopul de a comite acte teroriste⁴. Acesta este doar un exemplu de cetățean european, care se alătură cauzei grupării teroriste Statul Islamic, unul dintre primele descoperite.

³ Weiss, Michael, ISIS-Armata jihadului, București, Editura Corint, pp.19-20.

⁴ Callimachi, Rukmini, How ISIS build the machinery of terror under Europe's Gaze, http://www.nytimes.com/2016/03/29/world/europe/isis-attacks-paris-brussels.html?_r=0, accesat în 09.05.2016.

Atacurile recente desfășurate pe teritoriul european ridică o adevărată problemă asupra ascensiunii grupării ISIS în Europa.

Cea mai recentă formă de a ajunge pe teritoriul Europei este prin intermediul valului de imigranți ce a venit spre statele europene. Acum se preconizează un număr de aproape 4000 de membrii ISIS, veniți pe teritoriul european⁵, ce sunt deghizați în refugiați și sunt gata oricând să realizeze un atac dacă gruparea ISIS le cere asta.

La data de 7 ianuarie 2015, doi frați francezi Siad și Cherif Kouachi au ucis 12 caricaturiști și jurnaliști în Paris, birourile revistei Charlie Hebdo. Ahmed Coulibaly, unul din complicii lor, a atacat magazinul Hyper Casher, tot din Paris, două zile mai târziu, ucigând astfel 4 clienți, înainte ca poliția să îi elimine, împușcându-i. Cei doi frați au fost radicalizați într-o moschee, apoi în închisoare. Ei au făcut parte din celula care era responsabilă cu trimiterea noilor recruți AQI în primele zile ale insurgenței. Coulibaly a spus că a fost inspirat de al-Baghdadi, succesorul lui al-Zarqawi, căruia i-a jurat supunere⁶. Atacul asupra birourilor revistei Charlie Hebdo a fost unul din primele atacuri ale Statului Islamic pe teritoriul european și care a atras atenția întregii lumi asupra sa.

Un alt atac ce a luat prin surprindere Europa a fost tot asupra Parisului, în data de 13 noiembrie 2015.

În cadrul acestui atac, au existat șapte atacuri coordonate, efectuate de către militanți, omorând cel puțin 130 de persoane. Primele atacuri au fost lansate simultan, practic, cu două explozii aproape de stadionul francez, imediat după ora 21.20 ora locală, la patru mile distanță unul de altul. Atacurile au venit în timp ce se juca un meci amical de fotbal între Franța și Germania. Atacurile s-au mutat apoi în centrul Parisului, unde, o echipă separată de oameni înarmați au sosit, iar atacatorii au deschis focul asupra restaurantului Petit Cambodge în Rue Bichat, iar și Le Carillon, un bar de pe cealaltă parte a drumului. Al patrulea atac a venit pe Rue de la Fontaine au Roi, unde aceeași unitate de teroriști au condus spre pizzeria Casa Nostra și au deschis focul asupra oamenilor de la mese, omorând cel puțin cinci. De acolo, militanții au condus spre sud-est - se pare că au trecut de zona Bataclan unde era locul de desfășurare a unui concert- să lanseze apoi un alt atac, de această dată pe La Belle Equipe, un bar din Rue de Charonne. Cel puțin 19 persoane ce

⁵BROWN, AARON, 'JUST WAIT...' ISLAMIC STATE REVEALS IT HAS SMUGGLED THOUSANDS OF EXTREMISTS INTO EUROPE, [HTTP://WWW.EXPRESS.CO.UK/NEWS/WORLD/555434/ISLAMIC-STATE-ISIS-SMUGGLER-THOUSANDS-EXTREMISTS-INTO-EUROPE-REFUGEES](http://www.express.co.uk/news/world/555434/ISLAMIC-STATE-ISIS-SMUGGLER-THOUSANDS-EXTREMISTS-INTO-EUROPE-REFUGEES), ACCESAT ÎN 11.05.2016.

⁶Weiss, Michael, ISIS-Armata jihadului, București, Editura Corint, pag.302.

stăteau la terasă au murit după ce teroriștii au pulverizat gloanțe în jurul orei 21:35. Următorul atac s-a petrecut la locul de desfășurare a unui concert la Bataclan în Boulevard Voltaire, acesta fiind cel mai mortal. Acolo, cel puțin 89 de oameni și-au pierdut viața când au fost împușcați de oameni înarmați îmbrăcați în negru și înarmați cu arme AK-47 și purtând veste de sinucidere⁷. Acesta a fost unul din cele mai surprinzătoare atacuri teroriste și cu atât mai mult cu cât s-a petrecut chiar în centrul Parisului. Atacul realizat de militanți ai Statului Islamic a reușit să zguduie cu adevărat atât Franța, cât și celelalte state europene. De multe ori, ISIS a avertizat că vor efectua atacuri asupra Europei, iar în ultima perioada și-au dus la îndeplinire aceste amenințări. De asemenea, anchetele ulterioare au dezvăluit faptul că, unul dintre atacatorii din cadrul acestui atac, avea pașaport de refugiat sirian și a intrat în Europa sub formă de refugiat.

Ultimul atac de amploare realizat în Europa de către Statul Islamic a fost cel din Bruxelles, atac ce a lovit chiar capitala Uniunii Europene. Acest atac a avut loc în dimineața zilei de 22 martie 2016, iar guvernul belgian a declarat trei zile de doliu național după ce acest atac.

Atentatul a constat în trei atacuri cu bombă coordonate: două pe aeroportul din Bruxelles, în Zaventem, iar una la stația de metrou Maelbeek. În cadrul acestor atacuri, 32 de victime și trei sinucigași au fost uciși, iar peste 300 de persoane au fost rănite. În timpul unei alte percheziții la aeroport, s-a găsit o altă bombă⁸. Belgia mulți cetățeni care luptă pentru forțele jihadiste, comparativ oricare altă țară din Europa de Vest. Valoarea estimată a belgienilor care au plecat în Siria și Irak este de 440, începând cu luna ianuarie a anului 2015. Belgia a devenit un centru de recrutare jihadist și a activității teroriste⁹. Panica creată în urma acestor atacuri s-a extins la nivelul întregii Europe. Faptul că, gruparea Statul Islamic, a atacat chiar capitala Uniunii Europene, face ca teama pericolului față de terorism, în Europa, să fie tot mai mare.

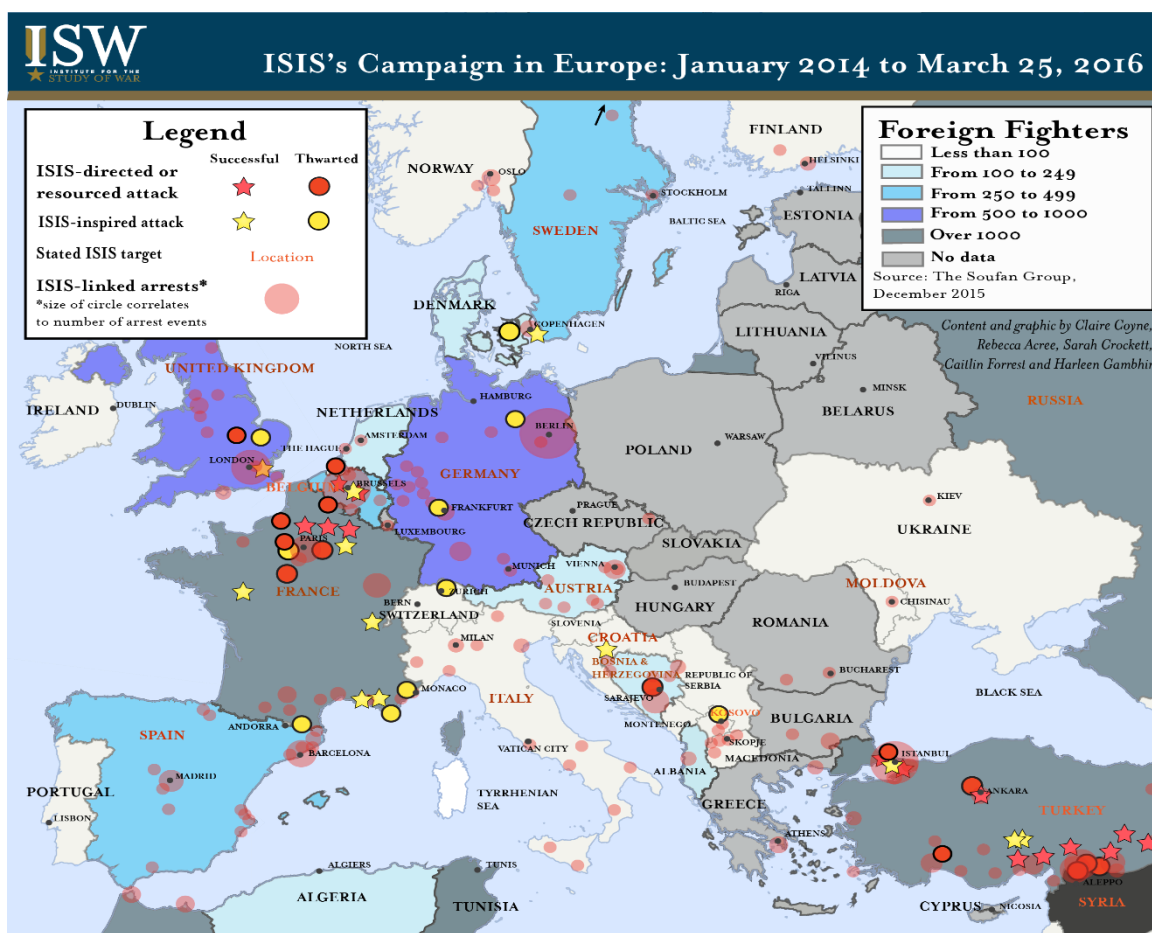
Luptătorii ISIS beneficiază de rețele de sprijin extinse pe întreg continentul european. Cerințele logistice pentru facilitarea călătoriilor europene ale luptătorilor străini în Irak și Siria pot exporta, de asemenea, acei luptători, din adăposturi sigure ale ISIS înapoi în Europa. Rapoartele din urma atacurilor noiembrie 2015 la Paris și recente atacuri de la Bruxelles indică faptul că

⁷ *** PARIS TERROR ATTACK: EVERYTHING WE KNOW ON SATURDAY AFTERNOON, [HTTP://WWW.TELEGRAPH.CO.UK/NEWS/WORLDNEWS/EUROPE/FRANCE/11995246/PARIS-SHOOTING-WHAT-WE-KNOW-SO-FAR.HTML](http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/11995246/paris-shooting-what-we-know-so-far.html), ACCESAT ÎN 09.05.2016.

⁸ *** ISLAMIC STATE CLAIMS ATTACKS AT BRUSSELS AIRPORT AND METRO STATION, [HTTP://WWW.THEGUARDIAN.COM/WORLD/2016/MAR/22/BRUSSELS-AIRPORT-EXPLOSIONS-HEARD](http://www.theguardian.com/world/2016/mar/22/brussels-airport-explosions-heard), ACCESAT ÎN 09.05.2016.

⁹ Dalton, Matthew, <http://www.wsj.com/articles/how-belgium-became-a-jihadist-recruiting-hub-1411958283>, accesat în 10.05.2016.

guvernele europene au informații incomplete, fragmentate privind identitatea și comunicările membrilor ISIS din Europa. ISIS probabil își păstrează celule de atac și rețele logistice în Europa, lucru ce le va permite să lanseze atacuri spectaculoase suplimentare, cu sprijin din partea conducerii organizației din Irak și Siria. Atacurile recente din Bruxelles au reprezentat un succes pentru strategia pe termen lung a Statului Islamic, în dorința lor de a pedepsi și destabiliza Occidentul. ISIS, de asemenea, are ca scop și destabilizarea Europei într-un sens mai larg, prin atacuri spectaculoase. ISIS încearcă să accentueze tensiunile dintre statele europene, pentru a provoca frică și pentru a produce daune economice asupra Europei¹⁰. Prin aceste atacuri au creat o stare generală de neliniște, iar din punct de vedere economic au prezis scăderea veniturilor din turism și faptul că, creșterea cerințelor de securitate ar costa Europa zeci de miliarde de dolari.

¹⁰ Gambhir, Harleen, ISIS's Campaign in Europe: March 2016, <http://www.understandingwar.org/backgrounder/isiss-campaign-europe-march-2016>, accesat în 10.05.2016.

Sursa: <http://www.understandingwar.org/backgrounder/issc-campaign-europe-march-2016>

Graficul de mai sus reprezintă obiectivele ISIS în Europa și campania dusă de ISIS în Europa, pentru perioada Ianuarie 2014-Martie 2016. Dacă graficul este analizat, se vede cum cele mai multe atacuri ale ISIS, fie ele de succes sau oprite, au fost pe teritoriul Franței și la granița Turciei cu Siria. De asemenea, numărul atacurilor inspirate de către ISIS este la fel de mare pe teritoriul Franței, dar regăsim astfel de atacuri și pe teritoriul Turciei. Cu toate că, pentru statele din Estul Europei, precum România, Ungaria, Bulgaria etc. nu există date legate de existența luptătorilor ISIS, celelalte state europene, precum Austria, o găsim în categoria 100-249 de luptători, Spania și Suedia pentru 250-499 de luptători, Germania și Marea Britanie au între 500 și 1000 de luptători, iar numărul cel mai mare de luptători ISIS îl regăsim în Franța.

De asemenea, după atacurile din Franța și Bruxelles, au promovat din nou recrutarea masivă a cetățenilor europeni în cadrul grupării și continuarea amenințărilor că, atacurile în Europa vor continua.

Concluzii

Din cauza promovării excesive a propriei ideologii, campania masivă de adunare de adepți, creșterea numărului de atacuri, inclusiv pe teritoriul european, dar și utilizarea rețelelor de socializare, Statul Islamic a făcut ca întreaga lume să se teamă de terorism și de activitățile întreprinse de această organizație. Atacurile recente din Paris și Bruxelles au creat o stare generală de neliniște și mai mare, din cauza pericolului terorist existent chiar în statele cele mai importante ale Uniunii Europene, actor important pe plan internațional.

Extinderea grupării pe teritoriul Europei are numeroase implicații și obiective. Unul dintre ele este cel de a destabiliza imaginea, economia și politica europeană. Numărul tot mai mare de luptători din statele europene ridică o problemă de securitate importantă asupra cetățenilor europeni. Amenințările cu posibile atacuri teroriste viitoare asupra Europei creează o stare de teamă și mai mare în rândul populației.

Bibliografie

1. Andreescu, Anghel, Jihadismul islamic, Editura Rao, București, 2015.
2. Napoleoni, Loretta, ISIS-Califatul terorii, Editura Corint, București, 2015.
3. Weiss, Michael, ISIS-Armata jihadului, Editura Corint, București, 2016.

4. *** Paris terror attack: Everything we know on Saturday afternoon, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/11995246/Paris-shooting-What-we-know-so-far.html>, accesat în 09.05.2016.
5. *** Islamic State claims attacks at Brussels airport and metro station, <http://www.theguardian.com/world/2016/mar/22/brussels-airport-explosions-heard>, accesat în 09.05.2016.
6. Brown, Aaron, *'Just wait...' Islamic State reveals it has smuggled THOUSANDS of extremists into Europe*, <http://www.express.co.uk/news/world/555434/Islamic-State-ISIS-Smuggler-THOUSANDS-Extremists-into-Europe-Refugees>, accesat în 11.05.2016.
7. Callimachi, Rukmini, *How ISIS build the machinery of terror under Europe's Gaze*, http://www.nytimes.com/2016/03/29/world/europe/isis-attacks-paris-brussels.html?_r=0, accesat în 09.05.2016.
8. Dalton, Matthew, <http://www.wsj.com/articles/how-belgium-became-a-jihadist-recruiting-hub-1411958283>, accesat în 10.05.2016.
9. Gambhir, Harleen, *ISIS's Campaign in Europe: March 2016*, <http://www.understandingwar.org/backgroundunder/isis-campaign-europe-march-2016>, accesat în 10.05.2016.

THE DIMENSION OF DUALITY IN RŪHĀLLĀH ḤOMEĪNĪ'S POLITICAL THOUGHT

Irina Erhan

PhD Student, "Mihai Viteazul" National Intelligence Academy

Abstract: This article aims to examine the manner in which Shi'ism own dual vision is reflected in the political ideology of Rūhāllāh Ḥomeīnī¹, spiritual leader of the Iranian Islamic Revolution.

Dominated by symbolism, Persia, located at the confluence of Hindu and Islam spirituality is a complex universe of beliefs, being, ultimately, a fecund land of expectation and disclosure of what is hidden, a complex repository of hidden, esoteric meanings, which can be deciphered only by the most worthy of the faithful ones.

From this perspective, the article sets its aim at deciphering the Shiite credo built on "ẓāhir" - "bāṭin" dichotomy and the manner in which this is reflected in the writings of Ḥomeīnī, in which the ideologue of the Islamic Revolution has built his revolutionary and post-revolutionary speech around this Manichean dualism, bringing in antonymic relation "good - evil", "profane - initiate," "stranger - local", "self - other".

Dual vision marks the Iranian society, opposing the tradition of modernity, secularism religion, or, this dichotomy reflects the conceptual contradictions and ideological ambiguities of Iranian leadership, heir of a revolution that brought to the fore the spectacular Shiite.

Keywords: duality, Islamic culture, Self - Other dichotomy, Shiism doctrine, "ẓāhir" and "bāṭin" concepts

I. Introduction

¹ *In writing the terms / concepts and Persian or Arabic names, I have chosen their transliteration. In this regard, I used to equivalent phonemes from Persian into Roman alphabet the system used by The German Oriental Society (<http://transliteration.eki.ee>) and from Arabic into Roman alphabet the system used by Grigore, G. (2002). *Limba arabă – pronunție și scriere*. București: Fundația "România de mâine".*

From the mythical and magical perspective, Persian space was characterized by a fertility of beliefs and customs, which were definitely the world itself. Complex product of a very expressive prehistory, Persia is the result of syncretism whose components currently offers a generous space analysis, reality of Aryan community claiming the origins in prevedic, vedic Pantheon and Achaemenian religion in antic Persia.

Thus, this tenacious Persian Messianism has the advantage of history, the force of an empire as the Persian one, printing religion an intellectual elevation that managed to impose itself only through spiritual power without a struggle, but also as a result of local patriotism developed by the Persians under Islamic community, which is characterized by a difficult annihilated solidarity.

"The intellectual Iranian universe forms a whole, before and after Islam" (Corbin, 1971, p. Xxvii), being essentially a historical construction with roots in Antiquity, in which the Iranian pre-Islamic specificity has marked Islam definitively, by thinking and metamorphoses operated in Islam only a century after its appearance. With immediate consequences politically, Persian community was in the position to choose the "right path" or "match of 'Alī"², as Persian variant of Islam, enriched by mysticism influenced by the pre-Islamic beliefs of Persian Empire.

II. Diachronic perspectives on good – bad duality in Persian thinking

Dualism Shiite lies in a logic that opposes the Good to the Evil, Light to Dark, Knowledge to Ignorance, being the carrier, in its esoteric meaning, of the fight that takes place on several levels and takes various forms, religion being itself a field of this struggle . In this key interpretation dichotomy "Self - Other" is reflected in the way people of Light are opposed to "others", exponents of Evil and Ignorance. Opting for Light, Persians wage a constant battle with the "others" that are characterized by superficiality, but Mahdī return to Earth will be the final battle between this symbol of Good, and "others" as the forces of Evil. (Mikaïl et al., 2006)

II.1. Good-evil dichotomy in Zoroastrian thinking

²*Shi'ism is, historically, a political current, which etymologically is derived from it. šī'atu l-'alī (literally, party of 'Alī). Later, when Shi'ism became a force within Islam many have tried to be give it a religious basis. Identified with the history of Persian people, Shi'ism oppose Caliphs usurpers (the first three Caliphs - 'Abdāllāh Abū Bakr/ 632–634; 'Umar Ibn al-Ḥaṭṭab/ 634–644; 'Uṯmān Ibn 'Affān/ 644–656), which took over the management of Muslim Fortress. In the interpretation Shiite grid, caliphate returns to blood descendants of Muḥammad, that would have assigned assuccessor, his cousin and son-in-law 'Alī. The fourth caliph of well guided caliphs' 'Alī Ibn Abī Ṭālib/ 656–661 becomes the exponent of justice, defender of the persecuted and depository of divine secrets, the esoteric Truth (Ḥaq-e bāfin). But in the end, he is defeated by his Umayyad detractors and murdered, becoming the first Shiite imam. Therefore, the Shiites are those who have joined the cause of 'Alī and which recognize the exclusive right to the dignity of Imam and Caliph. (Fayyāz, 1391/2012, p. 143 - 157)*

The duality dominates Persian thinking, Zoroastrianism³ is the main source of it, since no religion in the world better highlights like this henotheist religion the distinction between spiritual powers of light and darkness, that intermediates or blocks the relationship between divinity and humanity.

Zoroastrian dichotomy good-bad, reactivated in policy key, brings back into the equation the recognition of light and darkness that endures even from the origins of the world, the conflict being an intrinsic part of the universe, and full moral freedom of the individual to choose between Ahūrā-Mazdā and Ahrīman draws salvation. In fact, this antithesis appears between spirit and matter, sense and reason, order and chaos, between unity and plurality, these antagonist poles providing a vision of the world and upsetting the perception of life and its course. But this duality exists as part of human manifestation, beings having free will, although they have a personal responsibility to choose good, as personal salvation is attained through the right choice.

The dual nature essentially governs life, saying the becoming, without being longer limited to being as "the first start of Creation" is the source of cosmic duality good - evil, long before human beings were created. This entire Avestan legacy has in its center the philosophical antinomy between transcendental and body, the whole universe being subjected to choice between Ahūrā-Mazda or Ahrīman. The physical world is the territory of insurrection of the two forces, and the human being is placed into equation with this duality, giving the opportunity to make choices between Light and Dark. (Autran, 1995, p. 3-13)

State religion of ancient Persian dynasties, Zoroastrianism contributed by cosmogony and immanent dualism to the revolution of religious thought in general, the Arab conquest (651 AD year) discovering a moral and apostolic Persian doctrine, difficult to be defeated, with consequences in terms of Islam schism, whereas Persia, as revanchist response to the Arab conquerors, does not incidentally choose for Imamate of 'Ali and Shiite doctrine.

Result of an unit dualism that opposes corporal transcendental, Zoroastrianism and the factor of Iran, as a whole, have triggered profound changes in religious thinking, that have transgressed the area of Iran, Judaism, Christianity and later Islam, gaining an eschatological connotation following the final integration of land antagonism in human becoming. (Ušīdarī, 2011)

³*Founded, according to Persian sources in sec. VI BCE by Zoroaster (pers. Zartušt), a name given by the Greeks to the founder of religion, Zoroastrianism is a henotheist religion, which appeared long before the reform of Zoroaster, whom tradition considers him as founder. Official religion of the Persian pre-Islamic Empire during the three dynasties, Zoroastrianism is one of the oldest religions of the world, which brings to the fore the cosmogonical dualism that shared spiritual powers in light and dark, the fight between good and evil behaving in fact, inside each being. Ahūrā-Mazdā, the supreme holy exponent of light forces stands against Ahrīman, the spirit of evil, death and violence. (Ušīdarī, 2011)*

II.2. The concepts of " *ẓāhir* " and " *bāṭin* " interpreted in Islamic key

Thus, with origins in pre-Islamic Persia, in proto-Indo-European teachings of Zoroaster, this duality also marked the Islamic philosophy, vocables " *ẓāhir* " and " *bāṭin* " meaning the world's ability to oscillate between disclosure and hermetism.

On first examination, both concepts seem to come from the mystical area, but in depth, they are Qur'anic whereas according to ḥadīṭ-s, the Prophet Muhammad said that "in the Koran exists an outside (*ẓahr*), inside (*baṭn*) a limit (*ḥadd*), and a point of divine ascension (*muṭṭala*)" *"inna li-l-qur'ān ẓahr wa baṭn wa ḥadd wa muṭṭala"*. (Abdel-Kader, 1982, p. 158)

If Qur'anic term " *ẓāhir* " (literally, obvious) is the external dimension of Islam, ie the act itself, which is open to every believer, the term " *bāṭin* " (substance, essence) reflects the inner, spiritual dimension, ie what is behind human acts and "niyyat" (intention) prerequisite of validity of ceremonial cult as human acts are judged on their intent. "Bāṭin" is perceived as an allegorical interpretation of the Koran, an interpretation of "ẓāhir" size, both being in osmotic relationships in Islam ethics, an ideological Ismā'īlīte principle stating that "there is no outside without the inside and vice versa, there is no interior without exterior".

Inseparable in Islamic tradition, "ẓāhir" is "Kalām"-ul⁴, while "bāṭin" is its core, embedded in "ẓāhir" and through a knowledge of initiation, it becomes the key to deciphering the meanings of the Qur'an.

These concepts are central points of Islamic philosophy and mysticism that will definitively mark the Iranian identity since the eighth century. After all, this dichotomy "ẓāhir" - "bāṭin" is the result of unrest in the former Persian provinces became the center of gravity of Abbasid dynasty, and the dispute between the People of Tradition ('ahlu l-ḥadīṭi) and those of Opinion "'aṣḥābu r-ra'y", where the first were tributaries of words and deeds of the Prophet (al-ḥadīṭ⁵), while the second group emphasized the Opinion (ar-ra'y) without neglecting tradition, which it did not know very well because of the space distance between Mecca / Medina and Baghdad, which had not allowed the establishment of a direct contact with Muhammad's companions.

⁴*Literally the Arabic word "kalām" is translated by "word, speech", but this was assimilated by Western commentators in the concept of "theology". In particular meaning, this term designates one of the religious sciences of Islam (Milot, 1993, pp. 121-123). But the science of kalām or "ilmu l-kalāmī" as scholastic theology of Islam, is characterized as a pure dialectic, operating on theological concepts. (Corbin, 1993, p. 105-106)*

⁵*The literal meaning of "novelty", the term denotes the sayings and deeds of the Prophet, but later the term was extended to the facts or sayings of his companions or successors - "ṣaḥāba ". These, translated by "Traditions" include proverbs, maxims, tales, and practical solutions to urgent problems and are the second source of Islamic legislation, explaining and completing the Koran. (Al-Fadl, 2011, p. 29-53)*

This philosophy, contaminated by numerous Zoroastrian intellectual and spiritual traditions, Manichaeism, Jewish-Christian, assumes that every blatantly (ẓāhir) endures a hidden, esoteric act (bāṭin), this dialectic of the apparent and hidden being reflected in the dual vision of the world in opposition between insiders and profane, between the teachings accessible to any faithful man and that known only to those invested with deciphering the inner meaning.

Dichotomy "ẓāhir" - "bāṭin" goes beyond all categories of thought, allowing passage from one world to another, from "ẓāhir" to "bāṭin" through a process involving historical and philosophical erudition - "ta'wil," which marks the double movement of consciences, eager for a direct personal relationship with God.

Shiite philosophy, of Ishmael type, and in Sufi mystics, "ẓāhir" and "bāṭin" are epithets of God, because God is evident in all His creation but also "hidden" as the Qur'an notes, "*Huwa al-awwal wa al-akhiru wa l-ẓāhiru wa l-bāṭinu wa huwa bikulli šay'in 'alim*"⁶ (Coran 57:3)⁶

[He is the First and the Last, the Outside and the Inner One, He has knowledge of everything.]
(Qur'an, 2003, p. 537)

being the exoteric and esoteric interpretation of divine revelation, the Qur'an itself being the depositary of outward sense or apparently of an inside or allegorical one, full of metaphor, developing a hermeneutic of the Koran based on the multiplicity of its meanings. If the meaning of "ẓāhir" of the Qur'an can be accessed through the "tafsīr" (literally, exegesis), instead, the meaning of "bāṭin" can be unveiled exclusively by "ta'wil" (interpretation).

III. Duality "ẓāhir" - "bāṭin" deciphered in a policy key

Source of ambiguity dominates Persian life, Iran cotidian oscillates between these two concepts, between "bīrūn" and "andarūn" between "outside" and "inside" the alternation between hidden ego and public ego becoming the *raison d'être* of the Iranian citizen who believes that is the holder of two distinct identities, one "ẓāhir" (outside) and another - "bāṭin" (private, indoor), including transposed at discourse level. (Mishal & Goldberg, 2014, p. 134)

This duality is reflected in equal measure in Iranian political culture, Iranian political exponent oscillating between certainty and uncertainty, between transparency and opacity, modern and traditional, between externalizing and internalizing. However, this esoteric - exoteric binomial explains the concealment practiced at discourse level, since the use of a registry of standard language does not necessarily translate

⁶*Quran (translation: George Grigore). Istanbul: Çağrı Yayinlari, 2003, p. 537*

into full disclosure of the truth to the whole auditorium. In mystic terms, although the truth is divine, sent to people due to divine goodness, however access to the whole truth depends on a certain spiritual hierarchy, determined by people's inner capacities. Thus, mob or "ulamā' zāhir" or those who are in possession of explicit meaning of Kalām and which give an exoteric interpretation of Islam differ from "ulamā' bāṭin", that have access to the deeper meanings of Truth and giving an esoteric interpretation to Islam. (Khalaji, 2011, p. 19)

These concepts govern the existence of Muslims, including the fast that has a "zāhir" and "bāṭin" because without a "bāṭin" the fast becomes formal, mechanical, with purely medical and not spiritual characteristics. (Murad, 2000)

On the other hand, Ḥomeīnī (2015, p. 50-53) clarifies concepts deeply rooted in the Shiite tradition - "zāhir" and "bāṭin". With roots including ḥadīṣ of the Prophet, they include the grid of deciphering the word of God, the Qur'an itself with a nexoteric and esoteric sense, but an axial feature of the visible and invisible, as understood in the Shiite tradition, is the inseparable relationship and that for any "zāhir" there is a "bāṭin" and for anything that is impure for "zāhir" is impure for "bāṭin".

III.1. Dual Shiite vision of Ḥomeīnī rhetoric

As pro-revolution forces mobilizer, leader of the Islamic Revolution and founder of the Islamic Republic, Rūhāllāh Ḥomeīnī is trying to intentionally disrupt the international order and to replace it by another, which corresponds to his vision of the world. On the other hand, Ḥomeīnī and imams table ordered the charisma⁸ and rhetoric necessary to mobilize the masses, this politicization of the transcendental as the sole criterion marking the organization of public life, so far, the Iranian vision of the world.

⁷The plural form of ar. "ālim" comes from the triconsonantic Arabic root "l-m" (to know) and designates "the one who owns science, possessor of science". In the Islamic world, it refers to those who are recognized scientific authority in matters of religion, they-themselves considering moral watchdogs of the community of believers, giving advice it Qur'anic matter, issuing value judgments in disputes and situations of legal need. Their status ranges from the imams of large mosques, judges, religious literati of prestigious universities to religious dignitaries with recognition in the Islamic world. Sunni 'Ulamā' differs from those in the Shiite world, their authority is built on the belief of imams infallibility, revered as descendants of Muhammad. In duodeciman Shi'ism, there is a centralized hierarchy of 'ulamā', headed by ayatollahs positions, those authorized to build the consensus and resolve controversial doctrinal matters. (Campo, 2009, p. 683-685)

⁸In the sense of Max Weber (1978), charisma is "extraordinary quality (...) of a character that is (...) endowed with supernatural or superhuman forces or characters (...) inaccessible to an ordinary human (...) considered as sent by God or an example and, therefore, as the head." (p.241) Weber also notes that "in traditional societies, charisma is a real revolutionary force", or, in the case of Ḥomeīnī, this test was surpassed by his theological nature of the band who managed to concentrate around its intellectuals, bazaar guild members, students and

Also recognized for courses in philosophy and Islamic jurisprudence, Ḥomeīnī builds his political thinking around dualism "zāhir" - "bāṭin" and relies on metaphors with hidden meanings, substituting God with "good" and therefore the concept "bāṭin" and the "Šayṭān" (Devil) with the concept of "evil" associated with the concept "zāhir", this figure of "Šayṭān" becoming exploitable in Iranian anti-imperialist discourse (Bateson et al., 1977: 269-270) .

Possessor of a substantially political and religious credit, Ḥomeīnī is a supporter of this duality, retrieved including at the institutional level by the coexistence of religious entities that control politics⁹ with the republican institutions¹⁰, but also on the level of the political Iranian elite in which conservatives and moderates argue over various political roles . Ultimately, all these are a natural consequence of the complexity of relationship between Islam and politics, the more so as the multitude of religion-political institutions offer legitimacy to active involvement of the Iranian clerical unit in country's affairs, including its external relations. (Qader, 1378/1999)

Taking as its starting point the fact that Islam is the coagulation factor of civil society, the ideologue of the Islamic Revolution relies on his skills of emotional manipulation of Shi'ism, transforming the world into a theater of confrontations between Good, as revealed by the Islamic Revolution, and Evil, embodied by "others". This confrontation opposed the terms "mustaz'af" and "mustakbar" the world itself is divided between the "oppressed" and "oppressors" (Ḥomeīnī, 1996, p. 22-29)

Thus, semantically exploited, the Arabic term "mustakbar" with plural "mustakbarīn" which means "proud, haughty, arrogant" takes on the meaning of "oppressor" and for ideologist Ḥomeīnī, identifies with the enemy of all Muslims, with the regimes of major oppressive powers of the world, his duty being "saving the oppressed and the disinherited" appointed by phrase he "mustaz'af" (the plural "mustaz'afīn"), which, etymologically means "sick, helpless, humble" but which, in the revolutionary context, refers both to the downtrodden within his country's and oppressed people all around the globe, most of the Third World.

With repeated references to the Qur'an, Ḥomeīnī claims that God will assist "mustaz'afīn" against "mustakbarīn", making them heirs of the world because the mass of believers comes from among the oppressed, these loving God more than themselves. However, in this perspective, Iran assumes the role of

representatives of the urban middle class, benefiting from popular support against the Shah's despotism and foreign influence. (Weber, 1978, p. 242-245)

⁹*As Mağma'e tašhīṣ-e mašlahat-e neẓām (literally, Representation Board of Regime Interests); Šūrā-ye Negahbān (Guardian Council); Mağles-e Ḥobregān Rahbarī (Assembly of Management Experts)*

¹⁰*The judiciary, executive, legislative, military forces and security power*

leading the oppressed in the fight against the arrogant world, "to release them from the hands of wrongdoers" and expel arrogants from "Dāru l-islāmi" (literally Territory of Islam)

Also, the different periods of political discourse of Ḥomeīnī reflect the same ideology, so that at the Iran-Iraq war period highlights the confrontation between "mustaẓ'afīn" and "mustakbarīn", of "aḡam"¹¹ and 'Arabs', among believers (Iranians) and infidels (the Iraqis). Saddam Husayn, who is himself up in the leading pan-Arab Force in the region, which had planned the annihilation of "Persian historical arrogance" was cataloged by Ḥomeīnī exponent of "mustakbarīn" forces who, with arrogance and pride, refusing to submit to God, being "an infidel" (ar. *kāfir*^{un}) and "enemy" (fa. *došman*) serves the "oppressive imperialist governments". (KhosraviNik, 2015, p. 28-32)

Attempting to the hegemony of the West, this rhetoric is deeply imbued with Islamic references and Shiite symbolism of Husayn Imam martyrdom¹², mosques and the street becoming discursive perimeters of expression and encouragement in the fight against "enemies of Islam". Use of figures of speech is not random, since they are intended to have emotion, they have hardly discernible meaning and interpretation and an overwhelming influence on how reality is perceived. (Lakoff & Johnson, 1980)

In this regard, Ḥomeīnī argues that even Iran is "a victim of corrupt imperialism" trope used with the intention to convince the receiver to become accomplice to the personification of the country having the role to instill to the receptor the feeling to identify and sympathize with the oppressed Iranian state.

¹¹*Etymologically, the word comes from the triconsonantic Arabic root "ʿ-ḡ-m" (try, test), but the form VII of the verb "in'aḡama" means "to be obscure, incomprehensible, illegible (with the preposition "ala" refers to language). Also, the same dictionary notes that "aḡam" is the colloquial sense of "barbarians nonarabi" referring to the Persians, including Persia being called by the Arabs "bilādu l-ʿaḡami" (literally, the country of nonarabs). (Wehr, 1980, p. 593) Nadia Anghelescu notes that this is the antonym of Arabic root "ʿ-r-b" (speak clearly) and means "one who does not speak Arabic properly" and "alien, barbarian, mute, bestial" being applied to all non-arabian speakers in the early Islamic Empire (Anghelescu, 2009, p. 53). The term has a negative connotation, used by Arabs who were moved by the feeling of superiority because they were in a position of conquerors, but with the IX century, the Persians do no longer interpret this term in pejorative key, but consider it synonymous with "heir of an old tradition."*

¹²*Commemoration of the death of Ḥusayn, the youngest son of the fourth caliph Ali and Fatima and the third Shiite Imam killed in Karbalā' by the supporters of the Umayyad, one of the main Shiite events, held on the tenth day of the month of Muḥarram in the Islamic lunar calendar, which is also known as "Feast'Āšūrā" derived from ar. 'ašara' (ten). Considered "the prince of martyrs" who was sacrificed in the name of faith, Ḥusayn is the exponent of the fight against injustice, which is widespread in this regard, a version of the assassination of martyr Ḥusayn and his family by Sunni Muslim brothers. For a period of forty days, this time of mourning becomes the source of theatrical representations, which attempts to reconstruct the tragedy at Karbalā' by public self-flagellation with chains, whips, metal and knives, intended to commemorate the pain suffered by Ḥusayn. Moment of mourning and collective fervor, the Iranians have linked to Ḥusayn historical, religious, dynastic structure, giving birth to a cult of Ḥusayn, which is considered a martyr. (Lammens, 2003, p. 155-156)*

This binomial "mustaz'af" - "mustakbar" is also reflected in international relations, dividing the world into "friends" and "enemies", the US became a guardian of injustice and inequity, an adversary of the peoples of the Third World, while the US Embassy is vested with pejorative "nest of spies" (fa. *asnād-e lāne-ye ġāsūsī-ye āmrīkā*), expressing a hostile and unfavorable sentiment (Qaneei Fard, 2012, p. 223) and watchwords are "resistance" to the occult forces and "hypocrites" (fa. *monāfaqīn*)¹³, "sacrifice" of "basīġ" forces (the literal meaning of "mobilized volunteers") to "counter the enemies of Iranian nation and Islamic Revolution, protecting the achievements of the Revolution and Iran-Islamic system and preparedness of reducing the effects of disasters"(www.basij.ir/)

Ḥomeīnī builds discourse around certain terms of deep semantics that become a source of reference in the struggle against the Shah's regime and subsequently of decadent West. Islam becomes the *axis mundi*, the "religion of those fighting and seeking truth and justice (...) those who want freedom and independence (...)", being "the school of combatants and anti-colonialists" (Ḥomeīnī 1996, p. 2). Terms such as "justice, freedom, independence and truth" are part of the lexicon of popular revolutions, while vocable "anti-colonialist" is synonymous with the "revolutionaries" fighting the oppressors of the people.

Conclusion

Thus, Rūhāllāh Ḥomeīnī, spokesperson of the world "oppressed", bears the responsibility of Muslims conscience restructuring by re-lecturing the key Shiite Islamic sacred texts. Doctrinally attached to the multiplicity of Qur'anic interpretations, Shi'ism becomes a support of Persian identity, imparting to it a unique sense.

Analysis of the works of Ḥomeīnī brought attention to the dichotomy of "us" - "them" (self - other), reflecting differences in mentality between Iran and the West and that places in opposition "Self", conceived as a product of Good and assimilated by Iran and "Other" consequence of Evil associated with Western values.

Aiming to serve as force multiplier of rewriting world conception, this anti-Western ideology disseminated to the masses of believers imposes definitive establishment of "velāyat-e faqīh" in the Iranian post-revolutionary society, which, amid war, requires a coagulatory force, possessing a speech that mobilizes the masses. Ḥomeīnī reached his purpose to mark double identity on Iranians, Persian and religion one, this authenticity giving them a privileged position on the map of the Middle East.

¹³With reference to members of the organization "People's Mojahedin of Iran" (fa. *Sāzmān-e moġāhedīn-e ḥalq-e īrān*)

Bibliography

1. Abdel-Kader, E. (1982). *Ecrits spirituels*. Trad. Michel Chodkiewicz, Paris: Le Seuil
2. Al-Fadli, A. (2011). *Introduction to Hadith*. Trad. Nazmina Virjee, London: Icas Press, 2th edition.
3. Anghelescu, N (2009). *Identitatea arabă. Istorie, limbă, cultură*. Iași: Polirom
4. Autran, C. (1995). *Istoria ariană a creștinismului. Mithra, Zoroastru*. Oradea: Antet
5. Bateson, C. et al. (1997). Safa-yi Batin: A Study of the interrelations of a set of Iranian ideal character types. In *Psychological Dimensions of Near Eastern Studies*, (p. 269-270). Princeton, New Jersey: Darwin Press
6. Campo, J. E. (2009). *Encyclopedia of Islam, Encyclopedia of World Religions*. New York: Infobase Publishing.
7. Corbin, H. (1971). *En Islam iranien. Aspects spirituels et philosophiques*. Paris: Gallimard. Vol. I
8. Corbin, H. (1993). *History of Islamic Philosophy*. Translated by Liadain Sherrard. London: Kegan Paul International
9. Fayyāz, 'A-A. (1391/2012). *Tārīkh-e eslām (Islam History)*. Tehrān: Entešārāt-e Dānešgāh-e Tehrān.
10. Ḥomeīnī, R. (1996). *Le Gouvernement Islamique*. Teheran: Institut pour l'édition et la publication des oeuvres de L'Imam Khomeyni
11. Ḥomeīnī, R. M. (2015). *The Mystery of Prayer: The Ascension of the Wayfarers and the Prayer of the Gnostics*. trad. Sayyid Amḡad Šāh Naqavī, Leiden: Brill
12. Grigore, G. (2002). *Limba arabă – pronunție și scriere*. București: Fundația "România de mâine".
13. Khalaji, M. (2011). Shiite Jurisprudence, Political Expediency, and Nuclear Weapons. In M. Eisenstadt, M. Khalaji, *Nuclear Fatwa: Religion and Politics in Iran's Proliferation Strategy* (p. 19). Policy Focus, 115. Washington D.C.: Washington Institute., available at <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/nuclear-fatwa-religion-and-politics-in-irans-proliferation-strategy>
14. KhosraviNik, M. (2015). *Discourse, Identity and Legitimacy: Self and Other in representations of Iran's nuclear programme*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company
15. Lammens, H. (2003). *Islamul. Credințe și instituții*. București: Corint

16. Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press, available at http://www.cc.gatech.edu/classes/AY2013/cs7601_spring/papers/Lakoff_Johnson.pdf
17. Mikail, B., Assi J.A., Al-Najjar, H. (2006). La question de la Marja'iyya chiite: Étude n° 2005/096, available at http://www.iris-france.org/docs/consulting/2006_chiite.pdf
18. Mishal & S., Goldberg, O. (2014). *Understanding Shiite Leadership: The Art of the Middle Ground in Iran and Lebanon*. New York: Cambridge University Press
19. Murad, A-H. (2000). *Seeing with both eyes*, available at <http://www.masud.co.uk/ISLAM/ahm/cardiff.htm>
20. Qāderī, H. (1378/ 1999). *Andīshēhā-ye siyāsī dar eslām va Irān (Political thoughts in Islam and Iran)*. Tehrān: SAMT
21. Qaneei Fard, E. (2012). *Dar dāmgah-e ḥādeṭeh (In the events` deadfall)*. USA: Ketab Corp.
22. Ušīdarī, Ğ. M. G. (2011). *Ayin-e Zartušt (Zoroastrian faith)*. Los Angeles: Ketab.
23. Weber, M. (1978). *Economy and society*. Berkeley: University of California Press
24. Wehr, H. (1980). *A dictionary of Modern Written Arabic*. London: Mac Donald& Evans Ltd.
25. ***Coranul. (2003). Istanbul: Cağrı Yayinlari. (translation: George Grigore).
26. ***The German Oriental Society (Deutsche Morgenländische Gesellschaft), available at <http://transliteration.eki.ee/pdf/Persian.pdf>
27. ***"Bīšīne-ye tāriḥī", the official website of Basīğ Forces, Iran, available at <http://www.basij.ir/fa/index.php?Page=definition&UID=1081>

IS THE FRENCH CAPITAL A MAJOR PLAYER IN THE POST-COMMUNIST ROMANIA'S DEVELOPMENT AND MODERNIZATION?

Elena Rusu

PhD Student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Romania's return to democracy in December 1989 represented also the return to a market economy, but more than that, it meant an acute need of the state to develop and modernize in order to bridge the gaps existing in relation to the Western states. In this context, the legislative changes have been made mandatory for the market economy's function. Therefore, the first part of this article focuses on identifying the legal forms under which foreign capital can activate in Romania. The aim of this initiative is to develop a picture of the French capital in Romania, with examples and graphics made based on the size of companies or areas of their activity. A major concern of this paper is the identification of the main contributions of the French capital to the development and modernization of Romania in the period under review, adding their consequences on the economic system to the current research field.

Key-words: market economy, development, modernization, French companies, legal forms of companies

Argument

Direct investments involve lasting investment relationships between entities resident and non-resident entities that typically involves by investors of significant management influence in companies in which they have invested. Components of foreign direct investment (FDI) are: capital stakes of non-resident investors which are holding at least 10 percent of the subscribed share capital of some resident

companies, reinvested by them, as well as tools like loans between investors or a group of which they are part of it and businesses in which they invested¹.

Identification of legal forms under which the French capital can activate in Romania, as stipulated by Law no. 31/1990, represents the first part of this paper. This study seeks to answer the question: *is the French capital a major player in the post-communist Romania's modernization and development?* To answer this question, I focus on identifying the main contributions and consequence of French capital on the Romanian market and its evolution for the period under review. For this purpose, I submit the situation of the evolution of the DFI sold at national level, by region of development, in order to identify and get a clearer perspective on the relationship between.

This work is a comparative study done on two levels: comparing the level of the same indicator over several years, and comparing various indicators in order to identify the elements capable of influencing their trajectory. Thus, in terms of methodology, I depict a joint comparative study based on qualitative and comparative methods. In this work, qualitative analysis approach certainly excels by qualitative interpretation of quantitative data in order to exemplify and provide more precise explanations. In addition, it attempts to present the main legal forms through which foreign capital can operate in Romania. The methods used in this paper refer to the analysis of documents.

Moreover, this research presents a study case on French capital path during the period under review, post-communist Romania, through concrete examples of investment actors. Rather than document analysis and case study, quantitative research is using data and information with statistical character. Hence, in this work, the same indicators are measured in different periods, but also correlated.

Comparative analysis brings added value because the results obtained test the initial assumptions, and it provides a broader context to the research. Namely, it identifies the main forms of foreign capital in Romania, and also it compares various indicators (the number of companies with foreign shareholder, the amount of foreign capital and the GDP during the period investigated) in order to identify the influence between these indicators and the economic development of the state.

Legal forms of foreign direct investments in Romania

Since the 1990s, the economic relations between Paris and Bucharest were always at a good level and flourishing, as a result France ranks among the largest trading partners of Romania. Moreover, France

¹ National Bank of Romania, *Direct investment – directional principe*, available at [<http://www.bnr.ro/Investitii-directe---principiul-direc%C8%9Bional-12332.aspx>], last access: 30 Mars 2016.

is one of the main investors in Romania, alongside with the Netherlands, Germany, Austria, Cyprus and Italy. Foreign direct investments incentives in Romanian economy may take from a legal point of view the following forms:

- Setting up a representative office (RO);
- Establishment of a new society, a branch or entering existing private companies such as industrial and productions enterprises;
- Participation in privatization of enterprises (Dacia Company).

Foreign companies may establish in Romania, according to the Romanian law, subsidiaries and branches, agencies or other secondary offices, and as long as this right complies with their organic status (example of retailers)². Foreign investor means an individual or legal person with residence or office registered outside Romania, who is a partner or shareholder in a company in Romania. On the other hand, foreign ownership refers to the complete or partially ownership of a business in Romania by individuals who are not Romanian citizens, or by companies whose headquarters are not that in host country.

Therefore, under Emergency Ordinance no. 92/1997 on stimulation of foreign direct investment, FDI involves shares or participation in companies in any of the legal forms stipulated by the law, acquisition of shares or social parts of a company, excluding portfolio investment, as well as establishment or expansion in Romania of a foreign company branch, through:

- Financial contribution, in national currency or in convertible currency;
- Contribution in real and / or movable estates, tangible and intangible assets;
- Participation to an enterprise asset growth, by any legal funding³.

A Representative Office is a more advantageous initiative for companies involved in commercial activities than in industrial activities which require setting up joint or limited liability enterprises. A Representative Office may only engage in activities within its registered business scope and according to Romanian legal regulations.⁴ A Representation Office is simply an intermediary agent between the mother-company and its external business partners. However, this secondary establishment cannot engage

² Official Journal of Romania, *Law on trading companies* No. 31/1990 - Article 44.

³ Official Journal of Romania, *Emergency Ordinance no. 92/1997 on stimulation of foreign direct investment*, law in force since 30 December 1997.

⁴ Official Journal of Romania, *Law No. 122/1990 about the authorization and operation of foreign companies and economic organizations representative offices in Romania* - Article 8, law in force since 25 April 1990.

in commercial revenue-generating activities, its primary role being the promotion of commercial relations between the parent company and Romania.

In addition to the Representative Offices, the subsidiary constitutes a way of expanding the mother-company for national or international objectives. A subsidiary enjoys legal personality⁵ and it is established in one of the forms under the Romanian law: general partnership, limited partnership, joint-stock company, limited partnership by shares and Limited Liability Company⁶. The subsidiary is an independent company which is subject to the national law of the parent company who founded it.

Similar to subsidiaries, branches are secondary center of the parent company, without legal personality, and before their activity starts, they have to be recorded at the trade register of the county where they will carry out their activity. The legal status of the branch applies to any other secondary office (agency, working points, etc.) which are mentioned only in the commercial registry of the parent company.

The past few years of the post-communist period have shown foreign investors preference for the branch as a type of investment because it enables sustainable business conduct. According to Article 2 of Law no. 31/1990 on companies, as last published in the Official Gazette of Romania in 2015, and as already mentioned above, companies in Romania can be set up, operate, dissolved and liquidated under one of the following forms: general partnership, limited partnership, joint-stock company, limited partnership by shares and limited liability company. In practice, after identifying the legal form of a significant number of foreign companies, it can be seen that foreign investors prefer the branch as a form of investment under the form of either a limited liability company or joint stock company.

Joint Stock Company requires at least two shareholders and a registered capital of a minimum of 20 000 EUR or the equivalent of 90 000 RON. The minimum share capital subscribed by each shareholder at the very moment of setting-up the company cannot be less than 30% and it has to be paid at the registration. The other 70% must be allocated in the following months from the registration. In general, all joint stock companies can be organised either under an unitary system (a single management body composed of both executive and non-executive directors) or a dualistic systems (executive board and supervisory board). In addition, the General Meeting of Shareholders appoints at least three auditors charged with oversight of management's activities⁷.

⁵ Official Journal of Romania, *Law on trading companies No. 31/1990 - Article 42.*

⁶ Official Journal of Romania, *Law on trading companies No. 31/1990 - Article 2.*

⁷ La Chambre de Commerce, d'Industrie et d'Agriculture Française en Roumanie, *Annuaire des Membres II. Juin 2015 – 2016, La création d'une société en Roumanie: La société par actions*, Bucharest, 2015, p. 38.

For all foreign investors interested to open a limited liability company in Romania it is important to know that it can be established by maximum 50 associates and the registered capital cannot be less than 200 RON which currently amounts to less than 45 EUR. The registered share capital of a limited liability company is usually split into social shares paid. A Limited Liability Company may be ruled by one or more managers and setting up a Board of Directors is not binding. The supervision of management's activities is done either by the associates/censors (compulsory for limited liability companies with more than 15 associates) or by financial auditors⁸.

As it can be seen from the chart below, in a top of the first five investor countries, Germany has set up the most of foreign companies in Romania from a numerical perspective and Netherlands the fewest. Thus, Germany has set up 20 642 companies, France – 8 007 companies, Austria – 6 865 companies, Cyprus – 5 597 companies and Netherlands – 4 615 companies⁹.

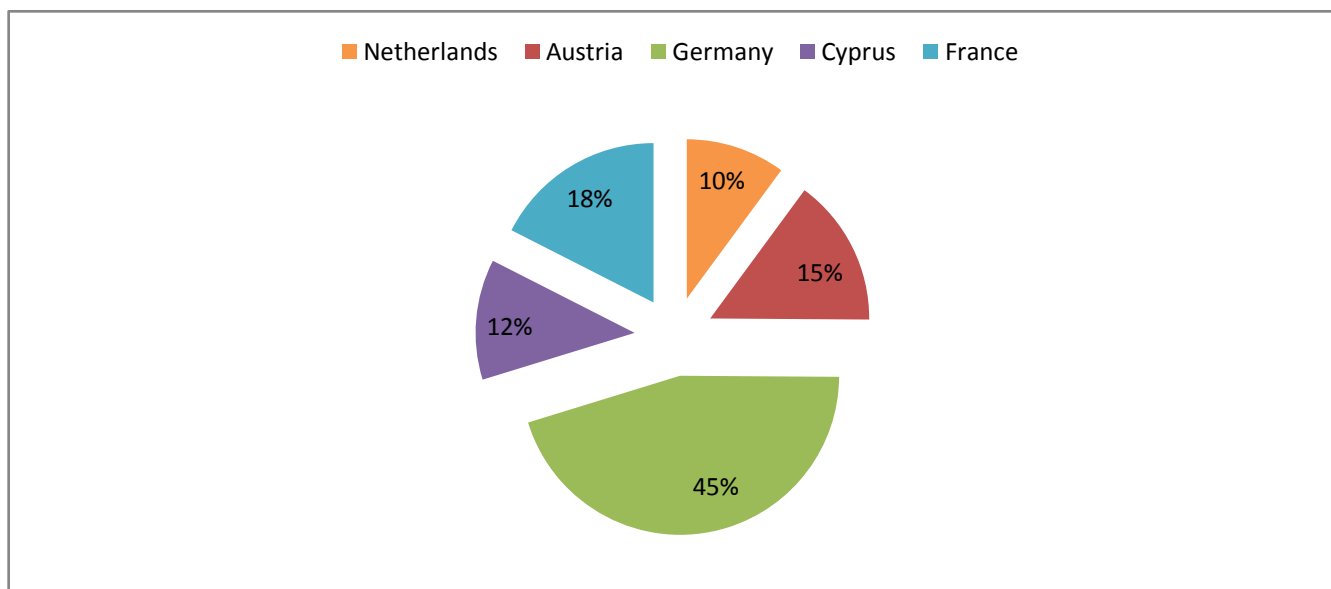

Figure 1. The number of companies with foreign capital: 1991 – 2014

Own processing after data provided by www.onrc.ro

⁸ La Chambre de Commerce, d'Industrie et d'Agriculture Française en Roumanie, Annuaire des Membres II. Juin 2015 – 2016, *La création d'une société en Roumanie: La société à responsabilité limitée*, Bucharest, 2015, p. 38.

⁹ National Trade Register Office, *Societăți cu participare străină la capital. Sinteză statistică a datelor din Registrul Central al Comerțului la 31 decembrie 2015*, No. 211, p. 26.

On the other hand, the chart below shows that this does not guarantee the same ranking in the case of the subscribed foreign capital value. Thus, by the amount of subscribed capital, Netherlands invested 31.746.968 lei, Austria – 18.199.036 lei, Germany - 14.477.470 lei, Cyprus – 13.869.008 lei and France – 9.587.127 lei.

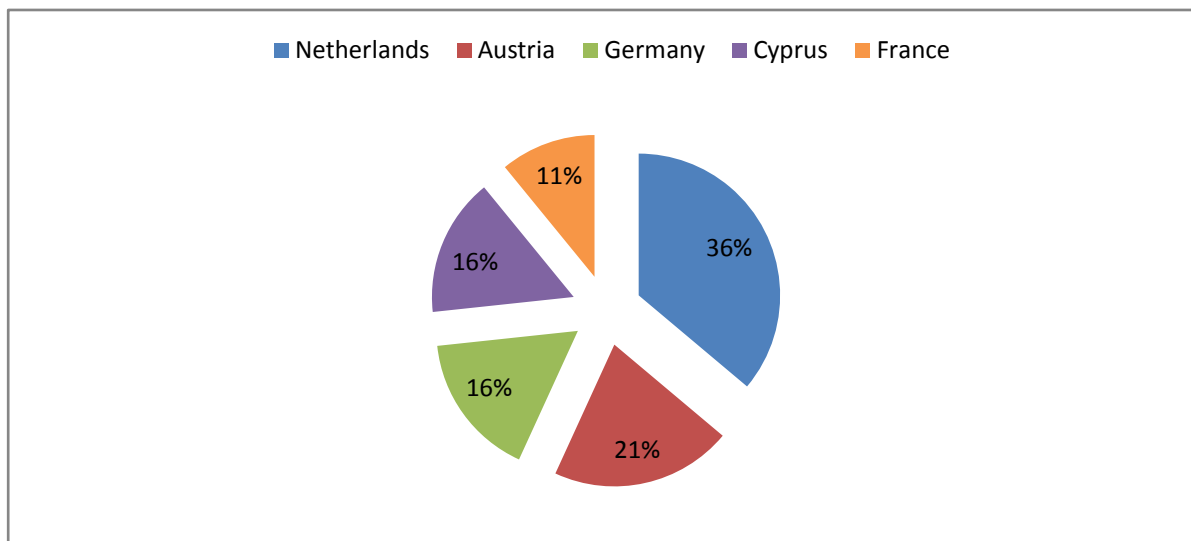

Figure 2. Subscribed foreign capital value – 1991 – 2014

Own processing after data provided by www.onrc.ro

Romania offers a very positive environment in terms of freedom, economic stability and taxation (a flat tax of 16%). Therefore, increasing the number of investors in our country in a context of international competition between state actors is also dependent upon such factors. As a result, the French capital has maintained a constant position throughout the post-communist Romania and succeeded to develop long term investments within the country. Although, France is not in top-three foreign investors in Romania, the French capital had a major impact in developing businesses such as Dacia Pitesti car factory, Orange - mobile operator, Lafarge in the building sector, BRD - major player in the banking sector, Danone – which is representative for the food industry and Carrefour in the trade sector.

When a foreign company wants to expand its business within a country where it already carries out some activity, it needs to take into account not only its own market strategy, but also contextual factors such as stability and economic growth of the chosen country. Therefore, foreign direct investments are strongly influenced by politic, economic and social development of the host country. To exemplify,

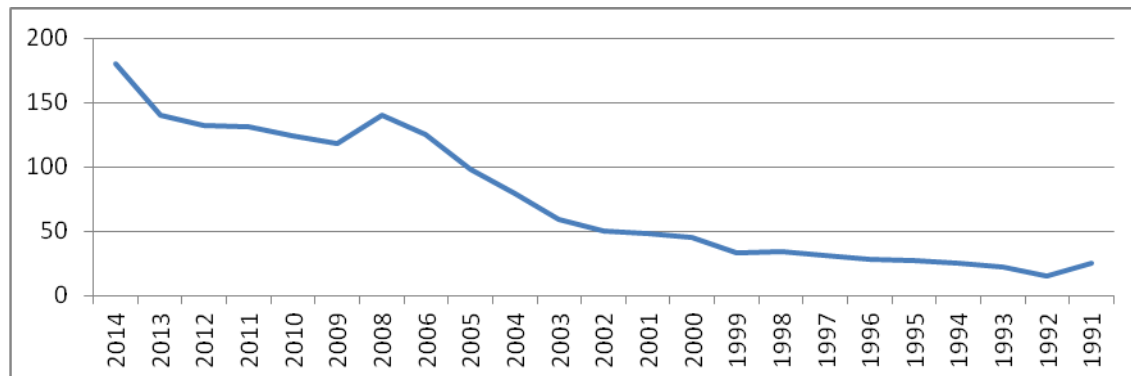
Romania have received the lowest levels of foreign direct investments in the first decade after the collapse of communism.

Influences of foreign direct investments on Romania's economic development

In which ways French capital influenced Romania's economic development after the return to democracy? To answer this question, I analyze the correlation between French capital volume during post-communist Romania and gross domestic product, because fluctuations in gross domestic product are a natural outcome of the foreign direct investments flux during a specific time. Gross domestic product is an aggregate measure of total economic production for a country, and it represents the market value of all goods and services produced by the economy during the period measured¹⁰.

A country with a high level of welfare and with a favorable investment climate will be a constant attraction for foreign investors. Thus, the literature suggests that there is a likely simultaneity of bi-directional relationship between a prosperous economy with a high GDP and a significant number of foreign capital investments, which boost economy through FDI but also promote sustainable development.

Figure 3. Gross Domestic Product (Billion EUR)

Own processing after data provided by www.insse.ro

Advanced technology and foreign investors increase overall labor productivity. Hence, FDI can affect the upgrading of existing jobs, the creation of new ones in the sector invested or in related sectors meaningful for the ultimate purpose of investment. GDP growth is highly influenced by exports

¹⁰ Official definition from National Institute of Statistics.

increment. Taking into account that foreign investments are seeking to maximize profits through exports, their growth is beneficial for the foreign capital – GDP equation. Thus, starting from a brief analysis of indicators such as increased employment, technological progress, export growth and labor productivity growth, I conclude that standard of living increases with GDP growth, largely boosted by the volume of investments. In short, it answers to our questions related to the contribution of FDI, namely French FDI to Romania's economic development.

However, foreign direct investment may also generate negative effects for the host country, among which can be mentioned: increase in imports (imported technologies and material), technological unemployment caused by technological change which put pressure on the government's finances. Nevertheless the negative effects, FDI brings progress and prosperity to host countries, which ultimately results in higher living standards for those countries' citizens.

According to data presented in this paper it results that FDI flows exert a significant influence on the growth rate of GDP per capita. The changing dynamic of investment markets have determined foreign investors to maximize profits and to outsource their business in order to take advantage of lower corporate tax rates from other countries. Thus, they get to sell at the same price but with lower production costs, resulting in higher returns which stand in GDP growth in the host country.

Conclusions

Regardless the destination of French capital, Greenfield investments, acquisitions or capital increase, it has targeted all the sectors of the Romanian economy. The key sectors attracting French foreign investments include: motor industry, telecommunications, trade, agriculture and food, building materials, finance or energy. From the data analyzed in this paper it results that French FDI have a significant impact on economic growth namely GDP growth in Romania. It also underlines a functional relationship between foreign direct investment and gross domestic product of Romania, in terms of capital attractiveness by a resilient economy linked with long-run economic performance.

In conclusion, economic and legislative condition creates important prerequisites for the attraction of foreign investments which sustain growth and development in Romania post-communist. However, FDI effects on host country economic growth differ from one country to another due to different economic, political and social contexts, but also due to particular form and volume of foreign capital flows. Without

doubts, French capital contribution to the development of post-communist Romania is significant and directly proportional with GDP growth and higher standard of living.

Bibliography

La Chambre de Commerce, d'Industrie et d'Agriculture Française en Roumanie, Annuaire des Membres II. Juin 2015 – 2016, *La création d'une société en Roumanie: La société par actions*, Bucharest, 2015.

La Chambre de Commerce, d'Industrie et d'Agriculture Française en Roumanie, Annuaire des Membres II. Juin 2015 – 2016, *La création d'une société en Roumanie: La société à responsabilité limitée*, Bucharest, 2015.

National Bank of Romania, *Direct investment – directional principe*, available at [http://www.bnr.ro/Investitii-directe---principiul-direc%C8%9Bional-12332.aspx].

National Trade Register Office, *Societăți cu participare străină la capital. Sinteza statistică a datelor din Registrul Central al Comerțului la 31 decembrie 2015*, No. 211.

National Institute of Statistics, available at [www.insse.ro].

National Trade Register Office, available at [www.onrc.ro].

Official Journal of Romania, *Emergency Ordinance no. 92/1997 about stimulation of foreign direct investment*.

Official Journal of Romania, *Law on trading companies No. 31/1990 - Article 2*.

Official Journal of Romania, *Law on trading companies No. 31/1990 - Article 42*.

Official Journal of Romania, *Law on trading companies No. 31/1990 - Article 44*.

Official Journal of Romania, *Law No. 122/1990 about the authorization and operation of foreign companies and economic organizations representative offices in Romania - Article 8*.

MULTICULTURALISM – PERSPECTIVES OF POLITICAL PHILOSOPHY

Ana Daniela Farcaș

**Assist., PhD, Technical University of Cluj-Napoca – Baia Mare Northern University
Center**

Abstract: The continuous reiteration regarding the problem of exodus of migrants to the gates of Europe requires searching for viable solutions in this respect, while moving them away from the extremist tendencies found in the measures taken by some countries. If, philosophically speaking, this issue has been widely debated in the light of human freedom and from an ethical point of view, political philosophy now tries to determine to what extent the interest in minority rights is reflected in state policies. In this context, an analysis of these prospects could mean a welcomed update in approaching this stalemate.

Key words: multiculturalism, minority rights, ethics, state policies, pluralism

Odată cu apelul lansat de Angela Merkel prin care asigura primirea refugiaților de război de către Germania în 2015, Europa se confruntă cu un adevărat exod al acestora, situație care ridică o serie de întrebări referitoare la politica dusă de Uniunea Europeană. Acest lucru se datorează în special imposibilității absorbției numărului mare de imigranți veniți, care nu pot fi preluați doar de statul german. Obligarea celorlalte state membre ale UE să accepte anumite cote de imigranți a stârnit controverse, nemulțumind pe mulți. Un alt motiv de nemulțumire îl constituie violențele provocate de către nou-veniți în câteva orașe majore ale Germaniei, în care aceștia fuseseră primiți în tabere destinate lor. Evenimentele au stârnit un val de xenofobie care s-a extins la nivelul societăților din statele obligate să accepte cotele de imigranți. Analizarea conceptelor de multiculturalism și pluralism devine așadar, indispensabilă odată cu apariția acestor evenimente fără precedent.

În acest sens considerăm pertinentă analiza lui Giovanni Sartori, iar problemele pe care le ridică sunt de actualitate și complexe, el analizând atât termenii de multiculturalism și pluralism în general, sensul lor, dar și, în mod amănunțit, problemele ivite prin încercarea integrării migranților musulmani în statele

europene. Pluralismul este văzut ca un ideal în statele democratice capitaliste, ca un deziderat în practica politicii liberale, ce aduce noi valențe etice sau ”ca doctrină a diversității culturale, care nu subscrie nici la aprecierea relativistă, nici la una monistă a culturilor alternative”¹. El apare ca opțiune antitetică individualismului și comunismului, deoarece idealul său nu se centrează pe un singur țel comun, ce ar putea constrânge drepturile individuale ale cetățenilor, ci susține existența unei pluralități de opțiuni prin care societatea în ansamblul ei să aibă de câștigat, pe diversitatea necesităților umane. Dacă luăm în considerare definiția dată de adepți a termenului de pluralism ”în politica pluralistă se combină elemente din individualismul lui John Locke, din etica participativă a lui John Dewey și din virtuțile continuității și ale stabilității, relevate de Edmund Burke”². Societatea din prismă pluralistă este organizată în asociații multiple, astfel încât interesele și drepturile indivizilor sunt susținute și protejate de aceste asociații în fața statului.

Sartori atrage atenția asupra faptului că termenul *pluralism* a ajuns să fie înțeles și folosit în mod eronat, lucru concretizat în credința că pluralismul și multiculturalismul merg mână în mână, că cel din urmă ar fi o potențare a pluralismului, ceea ce e fals. În realitate, cele două concepte se neagă reciproc. ”Ca principiu, (...) pluralismul este obligat să respecte multiplele culturi ale locului”³, dar termenul nu se referă la existență plurală (nu înseamnă *mai mult decât unul*), așa cum a fost interpretat și folosit în mod exagerat încă din perioada anilor șaiszeci. Faptul că o societate este fragmentată, nu înseamnă că este și pluralistă.

Pentru el o societate bună este o societate pluralistă, deschisă, dar, pentru a clarifica termenul, Sartori zăbovește asupra problemelor politice cu care ne confruntăm în prezent. Dacă societatea pluralistă e o societate deschisă, care primește în sânul ei persoane străine, apare îngrijorarea referitoare la cât de deschisă poate fi această societate, astfel încât să nu fie pusă în pericol tocmai prin ceea ce susține: ”până la ce punct societatea pluralistă poate primi, fără să se dezintegreze, străini care nu o recunosc?”⁴. Chestiuni care cer soluționare sunt și cele legate de modul în care se face integrarea imigranților veniți dintr-o cultură, etnie și credință religioasă total diferite față de cele pe care le găsesc în țările de adopție. Politicile de integrare, după cum putem observa și în prezent, sunt proaste, neadaptate la nevoile existente, fie din lipsă de experiență în ceea ce privește problema imigranților, fie din iresponsabilitate sau

¹ David Miller, *Enciclopedia Blackwell a gândirii politice*, Editura Humanitas, București, 2006, p. 571.

² *Ibidem*, pp. 571-572.

³ Giovanni Sartori, *Ce facem cu străinii? Pluralism vs. Multiculturalism: eseu despre societatea multiethnică*, Ed. Humanitas, București, 2007, p. 26.

⁴ *Ibidem*, p. 8.

inconștientă. Soluția principală pe care se bazează politicienii este acordarea cetățeniei imigranților veniți, și pe reiterarea ideii că aceștia sunt utili. Utilitatea de care se vorbește, este în mare parte artificială, datorată faptului că în statele capitaliste europenii au condiții atât de bune de trai încât chiar și cei săraci își permit să trăiască din ajutorul social, refuzând muncile mai grele sau care li se par rușinoase. Necesitatea pentru forța de muncă a imigranților nu este justificată în condițiile Europei, unde nu există subpopulare, iar rata șomajului e mare⁵. Sunt excluse problemele ce ar putea apărea datorită imigranților, faptul că există și urmări nocive. Utilitatea imigrantului nu este analizată din perspectivă socială și etico-politică, iar faptul că acesta ar putea fi util pentru o perioadă limitată economiei, nu are legătură cu buna conviețuire a acestuia cu ceilalți cetățeni de altă credință, etnie sau cultură.

Democrația liberală, constată Sartori stă la baza ideii de pluralism, deoarece afirmă, ca și acesta, că ”diversitatea și deosebirea de păreri sunt valori ce-l îmbogățesc atât pe individ, cât și comunitatea sa politică”⁶. De asemenea, pluralismul este strâns legat de ideea de toleranță, de respect față de valorile celuilalt, căci intenția lui inițială este asigurarea păcii interculturale⁷. După cum explică autorul, toleranța nu implică indiferență, relativism, dar nu poate fi nici nelimitată. Nu există o limită fixă a toleranței; pentru a-i găsi flexibilitatea ne sunt sugerate trei criterii: motivarea intolerabilității unui lucru, faptul că nu suntem obligați să tolerăm comportamentele altora dacă ne produc vreun rău sau vreo daună și al treilea criteriu – reciprocitatea. În societatea pluralistă respectul trebuie să fie reciproc, nu unidirecționat, căci prin faptul că suntem toleranți față de credințele sau cultura celorlalți, ne așteptăm să fim și noi tolerați. O altă caracteristică a acesteia este faptul că e formată din asocieri voluntare spontane neimpuse, din afiliere multiple (neobligatorii și non-exclusive) și din clivaje interferente⁸. Termenul de clivaje interferente sau linii de separație interferente, folosit în științele sociale, dar, mai ales în științele politice, se referă la situația în care membrii ce fac parte dintr-un clivaj (sau diviziune în societate, după etnicitate, religie, gen, rasă etc.) se suprapun peste alte grupuri, în funcție de interesele diferite pe care le au. Fenomenul opus acestora este consolidarea clivajelor, caz în care membrii unui grup trăiesc într-un anumit teritoriu (nu sunt distribuiți în mai multe zone) și fac parte din același grup socio-economic, nemaifăcând parte și din alte grupuri sau afiliere ce interferează. Existența clivajelor interferente într-o societate este considerată de către specialiști ca fiind o metodă prin care conflictul este redus în societate,

⁵ *Ibidem*, p. 91.

⁶ *Ibidem*, p. 17.

⁷ *Ibidem*, p. 27.

⁸ *Cross-cutting cleavages* – linii de separație interferente: ”Fapt e că absența unor cleavages, clivaje interferente, este un criteriu care îngăduie el singur excluderea de la pluralism a tuturor societăților întemeiate pe trib, rasă, castă, religie și oricare alt tip de grup tradiționalist”, Sartori, *op. cit.*, p. 33.

căci cei ce fac parte dintr-un grup trebuie să se unească, să lucreze împreună în ciuda diferențelor sau a intereselor diferite pe care le au.

Sociologii și politologii au observat o tendință a clivajelor sociale care afectează structura actuală a statelor-națiuni. ”În legătură cu structura clivajelor în prezent, cele regionale și globale tind să le surclaseze pe cele naționale, urmare a procesului de aplatizare a structurilor sociale naționale și de verticalizare a celor internaționale. Astfel că fragmentarea locală și globalizarea structurilor sociale sunt procese complementare”⁹. Charles Taylor, filosof de origine canadiană, adept al multiculturalismului, își exprimă neîncrederea în statele-națiuni, despre care susține că împiedică exprimarea identităților tocmai prin ideile de egalitate în drepturi și de egalitate a tuturor cetățenilor în fața legii, care, susține el, sunt înșelătoare¹⁰. Aceasta deoarece nu sunt recunoscute identitățile (religioase, culturale, etnice etc.), fapt ce constituie o formă de asuprire și care permite apariția inegalității, prin consolidarea supremației culturii dominante. Taylor nu se rupe de modelul liberal, ci atrage atenția asupra limitelor acestuia subliniind faptul că politicile existente trebuie să se orienteze spre o pluralitate a culturilor. Recunoașterea pluralismului cultural permite indivizilor să se exprime liber, să se realizeze în ”idealul autenticității”¹¹, satisfăcându-le acestora nevoia de recunoaștere, deci, într-un cuvânt să fie liberi. În ciuda aparențelor, drepturile fundamentale ale indivizilor sunt foarte importante în societatea multiculturală a lui Taylor, dar el insistă pe nevoia de recunoaștere publică a comunităților și pe dialogul pașnic dintre grupuri (sau comunități) în spațiul public, astfel ca viața politică să constituie un loc în care acestea să discute aspecte specifice nevoilor lor.

Sartori pune în discuție problema comunității, motivând că aceasta trebuie regândită în condițiile actuale, statul-națiune nemaifiind ”unitatea politică prin excelență”, deoarece e ”supus unei pierderi de semnificație”¹² nu numai față de puterea locală, ci și de cea supranațională. Convingerea sa referitoare la comunitatea națională, văzută ca suprastructură, suferă o diluare ce impune nevoia căutării unei comunități care să ne angajeze (prin consens) și să ne lege. Această soluție e sugerată pe baza faptului că odată dispărută o suprastructură, indivizii tind să se întoarcă invariabil spre comunitatea văzută ca identificator (ceva ce ne identifică și la care avem un sentiment de apartenență), indiferent de mărimea acesteia. Și în cazul comunităților intervine problema inițială, și anume gradul de flexibilitate în privința

⁹ Ionel Nicu Sava, *Sociologia mișcărilor sociale. De ce se revoltă oamenii?*, Nemira Publishing House, București, 2014, p. 35.

¹⁰ Olivier Nay, *Istoria ideilor politice*, Ed. Polirom, București, 2008, p. 629.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Giovanni Sartori, *op. cit.*, p. 39.

toleranței, deoarece și în acest caz vorbim de alteritate (ei, ceilalți) și propria identitate (noi și comunitatea din care facem parte). Diferențele dintre ceilalți și noi ne deosebesc și în ciuda deschiderii sociale, e nevoie și de o anumită izolare pentru ca atributele ce caracterizează o anumită comunitate să poată fi păstrate.

Acestea fiind spuse, reticența cu care imigranții sunt primiți în Europa de către cetățenii statelor europene e datorată unor factori mai complecși. Adesea ei se simt amenințați de către ”invadatori” care ”le neagă identitatea națională”¹³, fapt ce provoacă nesiguranță și teamă. Imigranții au nevoie de locuri de muncă, ceea ce duce la un alt conflict prin împuținarea joburilor aflate la dispoziția cetățenilor din statele respective. Pierderea locului de muncă sau îngreunarea găsirii unui loc de muncă primejduiește familia. Așadar, cel puțin parțial, temerea e justificată. Nu poate fi exclusă nici existența xenofobilor și rasiștilor care agită spiritele. Mai există și tipul de respingere cultural-religioasă, care, observă Sartori, e în mare măsură observabilă împotriva imigranților islamici. Cultura islamică este o cultură complet diferită de cea europeană, nu numai prin faptul că religia și politica nu sunt separate, ci mai ales pentru că e orientată spre militantism religios ce adesea se concretizează în fanatism. Drepturile omului, care sunt respectate în Europa prin constituție, nu sunt recunoscute de legea Coranului. La acestea se adaugă modul în care europeanul este privit de către islamic: ca un necredincios, ca un ”infidel”, și în special pentru radicaliștii islamici, ca un dușman ce trebuie nimicit. Deci nu poate fi vorba de respect reciproc. Așadar întrebării până la ce punct e rezonabilă toleranța pluralistă, sub motivația îmbogățirii, a diversificării comunităților, autorul îi oferă ca răspuns reciprocitatea. Concluzia sa este că punctul dincolo de care pluralismul nu trebuie să meargă este când se observă o lipsă a reciprocității. În adevărata societate pluralistă se poate trăi doar dacă există un consens, dacă atât noii veniți cât și gazdele își acordă respect reciproc, fiind dispuși să dea de la ei ceva pentru a trăi bine împreună. Altfel, prin faptul că este prea tolerant, pluralismul se poate autodistruge prin primirea ”contra-cetățenilor”, care odată primiți în comunitate refuză să lase de la ei pentru a se putea integra în societate, ba chiar contestă valorile ei, devenind ostili. Resortul la care recurg politicienii actuali prin acordarea gratuită a cetățeniei statului celor ce migrează spre Europa sub pretextul integrării nu ar trebui să existe în teoria sartoriană. Acordarea cetățeniei nu garantează faptul că imigrantul se va integra în societatea care-l găzduiește. ”Pluralismul nu trebuie forțat peste măsură”, așa cum se procedează în prezent. Prin urmare regândirea pluralismului, la care ne îndeamnă specialiștii în multiculturalism (printre care și Giovanni Sartori) e mai mult decât necesară.

¹³ *Ibidem*, p. 44.

În regândirea pluralismului politologul italian pornește de la definirea termenilor de multiculturalism și pluralism. Cele două concepte ajung să fie contrare dacă multiculturalismul este definit ca o valoare și nu simplu, ca reprezentând o multitudine de culturi. Conflictul se datorează faptului că, așa cum am arătat mai sus, pluralismul nu poate fi extrem de deschis, de tolerant, chiar dacă diversitatea face parte din el. În cadrul pluralismului există separații, deosebiri, dar necesită un proces de asimilare necesar integrării. Diversitatea pluralismului este una moderată, căci o înmulțire exagerată a diversității culturale ar avea efecte negative asupra lui. Prin acesta rezistă factorilor ce ar putea provoca dezintegrarea sa. Societatea pluralistă ”trebuie să contrabalanseze și să echilibreze multitudinea cu coeziunea, presiunile centrifuge cu păstrarea ansamblului”¹⁴. Din cele două versiuni de multiculturalism acesta din urmă, considerat o valoare, adică cel moderat, este cel ce merge mână în mână cu ideea de pluralism. În politica actuală, în special în cea a Statelor Unite ale Americii se observă că multiculturalismul definit simplu ca o multitudine de culturi (și care este antipluralist) ajunge să predomină, lucru explicat de Sartori prin aceea că obârșiile acestei versiuni de multiculturalism se regăsesc în marxism. Atitudinea antipluralistă reiese din accentul pus pe separație în detrimentul integrării, din refuzarea recunoașterii reciproce și din atitudinea intolerantă a politicii americane.

Revenind la conceptul de recunoaștere, atât de important pentru politologul italian, acesta observă că Charles Taylor îl recunoaște ca fiind un concept de bază pe lângă autenticitate, identitate și diferență care sunt concepte secundare, dar îi reproșează că nu aduce în discuție pluralismul. După cum am arătat mai înainte, există puncte în care cei doi se situează în aceeași poziție, în special când e vorba de recunoaștere, care ne modelează parțial identitatea. Legătura dintre identitate și recunoaștere validând cererea de recunoaștere a comunităților mai mici, minoritare. Punctul de divergență constă în concluzia lui Taylor că ”non-recunoașterea sau contestarea poate aduce daune, poate fi o formă de opresiune care ne face prizonierii unui fals, diform și îngust mod de a fi”¹⁵. Taylor este acuzat de faptul că în teoria sa face apel la exagerare și relativism. Termenul *opresiune* e utilizat forțat, căci nu e același lucru să fii privat de libertate (acesta fiind înțelesul de bază al cuvântului) sau să fii nefericit din cauza contestării sau lipsei de recunoaștere a identității. O altă diferență de opinii are la bază afirmația canadianului în baza căreia toate culturile merită respect egal, toate având valoare egală. În aceste condiții conceptul de valoare își pierde înțelesul, căci ”dacă totul e valoros, nimic nu e valoros: valoarea își pierde orice valoare”¹⁶. Explicația

¹⁴ *Ibidem*, p. 53.

¹⁵ Charles Taylor, *apud* Giovanni Sartori, *op. cit.*, p. 63.

¹⁶ Giovanni Sartori, *op. cit.*, p. 65.

oferită de Taylor la această problemă, că orice cultură trece și prin perioade de decădere, este văzută de Sartori ca o eschivare.

Amintirea operei rousseliene pe care se fundamentează teoria lui Taylor produce o ruptură, punctul de vedere pe care Rousseau l-a susținut, fiind că legile ocrotesc cetățenii atunci când nu există excepții, când sunt aceleași pentru toți. Deci libertatea umană se poate manifesta ”când este supus impersonalității regulilor generale”¹⁷. Ori aceste idei nu se potrivesc cu politica recunoașterii, caracterizată prin excepții și ”legi secționale, legi inegale”.

Deși critică multiculturalismul așa cum este promovat acesta în contemporaneitate, Sartori se încadrează în curentul multiculturalismului liberal, pentru care politicile destinate diversității culturale trebuie să susțină drepturile și libertățile fundamentale ale omului, iar apărarea unor ”culturi ale opresiunii”¹⁸ este de neconceput. Critica adusă de el multiculturalismului de stat, neliberal, adică variantei negative a multiculturalismului așa cum a analizat-o, s-a dovedit a fi corectă. Deși volumul luat în discuție a fost reeditat înaintea atacurilor teroriste din 2001 a World Trade Center, efectele nedorite de care se temea Sartori au început să apară: pe de o parte se concretizează în declarațiile importanților lideri politici europeni (Angela Merkel în 2010, David Cameron și Nicolas Sarkozy în 2011¹⁹) referitoare la eșuarea multiculturalismului, iar pe de altă parte le vedem în criza imigranților islamici ce amenință să destabilizeze statele europene (și să pună în pericol ideea de Europă pluralistă multiculturală), pentru rezolvarea căreia nu există deocamdată rezolvare.

BIBLIOGRAFIE

- Miller, David, *Enciclopedia Blackwell a gândirii politice*, Editura Humanitas, București, 2006.
- Miroiu, Mihaela, *Ideologii politice actuale: semnificații, evoluții și impact*, Editura Polirom, București, 2012.
- Nay, Olivier, *Istoria ideilor politice*, Ed. Polirom, București, 2008.
- Sartori, Giovanni, *Ce facem cu străinii? Pluralism vs. multiculturalism*, Editura Humanitas, București, 2007.

¹⁷ *Ibidem*, p. 75.

¹⁸ Mihaela Miroiu, *Ideologii politice actuale: semnificații, evoluții și impact*, Editura Polirom, București, 2012, p. 275.

¹⁹ *Ibidem*, p. 286.

THE GENESIS OF POLITICAL PARTIES

Florentina Corina Floarea

Assist., PhD Student, ULIM, Chişinău

Genesis political parties dating from the late eighteenth century - the beginning and middle of the nineteenth century, although the parties still result in a long historical evolution, some are finding events since antiquity until the Middle Ages.

During the eighteenth and nineteenth centuries we speak of political protopartidele, while in the current period we speak of modern political parties.

History is full of conflicts over political power between rival clans and cliques, dual such conflicts occurring in all societies.

In all democratic countries only known situation of coexistence and interaction of several parties, except for countries with single party.

Keywords: genesis, political parties, democracy, history, state

Political parties are organizations and entities participating in the collective management of resources and social interests of society. While political parties are rooted in antiquity, they had a different meaning and share distinct social order. Their history in the sense in which projects such a political organization today, is relatively new. Therefore, most political scientists make a clear difference between the parties that came forward in socio-political life of slavery and feudal ordinances and those whose existence is linked to the development of modern society. Thus, some of these grants partidismului, only existed for a century and several decades as a form of political action, considering that the parties of slavery and feudal historical periods can be classed as secret societies, conspiracy, clique.

By the early nineteenth century political parties were eminently political groups focused parties participating in the political power that originate in ancient Greece, when Aristotle was talking about,, political associations ". However, they appear in the slave empires, and later in clashes partidiste of

285

principalities, duchies and medieval towns. Political groups that have materialized options by the struggle between the clerical and secular, between aristocracy monarchy during the medieval era or those in transition from its social-feudal to the capitalist is the initiators of a form of organization and political action materialized as most important political factor in the contemporary era.

Therefore, political parties are to come between voters and the mass democratic representative institutions, creating the elected representatives of political institutions: parliament, government, head of state institution and ensuring the functionality within the state. These arose from the desire to achieve objectives and requirements in the national liberation struggle, bringing together in one social-political force those interested, both by the force ensuring a clear program and strategy necessary to achieve it.

Both in political science literature and in political sociology, a subject of dispute it was and is to this day, the problem of defining political party. Thus, there was a great diversity of views, some on the institutional side, some organizational-program, some features or role social. In this context, Max Weber said of the political party „ an association of people free, voluntary established, the company needed a program with ideal targets or materials " ¹ .Thus, M. Weber stresses the institutional, organizational and places particular emphasis on the program and least on the level of cultural, social. A similar definition gives and D. Hum only difference being that it focuses particularly on schedule, meaning that, in his opinion, the program plays an important role in shaping the party organization then moving to the forefront. " ²

Postwar period, M. Duverger defines both the idea of political party organization and the role and functions exercised by it, and the appearance of power.

Another definition is formulated by Sigmund Neumann in that:„ cohesive political party is an organization of active political forces of society concerned with the control of governmental power ... He is the link that connects large social forces and ideologies of government institutions official and political activity they engage in a broader framework of the political community " ³

There were concerns in the interwar and postwar Romanian political thinking on the definition of political party expressed chronologically by Petre Negulescu, Dimitrie Gusti M. Ovidiu Manoilescu or Trasnea or Magureanu who focus primarily on power as the main interest party activity, interest can not be materialized without idea.

So, the political party may be defined as a collective personality,, "voluntarily reunited with their

¹ Apud Magureanu, political sociology studies, Albatros Publishing House, Bucharest, 1997, p. 243

² Ibid

³ Sigmund Neumann, Toward a Comparative Study of political parties in Modern political parties 1966

own thinking and action with a unitate of goals, interests and ideas accepted and appropriated by its members.

Since the emergence of political parties and until today, there have been and there are various types according to ideological criteria-doctrinal, social composition, historical periods in which they arose.

Thus, the following types of parties:

a) after the structure and mode of operation are party cadres and mass parties. Party cadres not have a strict ideology. Typical of this are American parties. Mass parties occur when there is need for representation of social classes or large social groups.

b) after-party are parties and parties with full-action.

c) by ideology and social basis of parties are parties of ideas, opportunistic parties.

d) political behavior intentions are active parties (parliamentary or extra-parliamentary active) parties latent (active only during election campaigns), competitive parties (multiparty system) and competitive matches (system monopartidist).

e) voting party discipline supple (without voting discipline), rigid parties (with the strict discipline of the vote).

f) the position taken by the political system to conform to the system that are parties approve the policy system works and adverse party system that does not support the principles imposed by the political system works.

g) after the position occupied in the political parties are ruling parties coming out and winning opposition parties that lose elections.

h) how can the group are parties right-center-right and far right (like conservative parties) parties left-center-left and far-left (like the Social Democratic Party), Social Christian party center-parties.

i) after relations with the political system overall are parties constitutional (act in a democratic political regime which respects the precepts, rules and principles) party authoritarian (forcing their programs whole political body, are defined by rigor, discipline, ideology).

j) depending on the objectives sociopolitical are nationalist parties who reject the rules of the game of democracy, conservative parties aimed presentation of the facts, liberal parties that defend the freedom and rights of the individual, social democratic parties aimed supreme justice social, communist parties which insist on the role of leadership and vanguard, "in terms of social progress.

k) size, number of militants and relations between them are single party (homogeneous ensemble with a well defined direction), the unified party (union of parties with a single program), the dominant

party (located in a central position in the power system) big parties but can not accede to power only in coalitions; small parties (playing a supporting role either in government or in opposition).

l) psychological criteria based on the comparison with human ages are precipitated radical parties that take decisions and reckless, liberal parties that are enterprising, absolute parties who demonstrate strong will and desire to taxation.

m) classification by the popular political engagement parties who are trying to defend the interests of all social groups and interest groups that focus their activities in favor of defending the interests of particular groups.

Of all the political parties, the contemporary are as follows: ideological parties, historical parties, parties of interest, parties tendency, personal parties, staff parties and mass parties.

Depending on the number of parties that exist in society and through which the political life within it, distinguish party system. In the interwar period it was used for the first time the concept of party system and take into account the number of political parties in society who were engaged in politics. Therefore, in the party system must enter all parties in society and therefore is not identical in all societies, it is by nature distinct legal status, objectives and tasks pursued both social, political or economic fundamentals.

Today, the party system is classified according to the number of political parties and doctrinaire and ideological paradigm.

Depending on the number of political parties in society we distinguish three types of party system: monopartidiste, bipartidiste and multiparty.

The monopartidist meets in societies where political activity in society and is conducted by a single political party is unique and specific undemocratic regimes, dictatorships. The single party presupposes a hierarchical organizations very strong, with a structure very well composed and rigid, present in every sector of society where membership is open to a large number of aspirants, but access to control functions is done clientele, being reserved only for certain people fits with opinion leader.

In the one-party system is a system distinguish pure monopartidist, the party does not allow for any other party or monopartidist hegemonic system, which tolerates some small parties, but unimportant.

Monopartidismul meets in the interwar period in the presence of fascist parties in Germany and Italy, the communist regimes in Eastern Europe, Asia and Latin America.

The system also monopartidist was also present in Romania, first between 1938-1940 in the Renaissance Front, for then to be much longer, and between the years 1948-1989, under the command of the Communist Party.

Bipartidist system structure is the system that has at least two political parties emerged with the democracy and the need to create political opposition political parties, political alternatives in general.

Two-partism can be a perfect system when in the elections, two political forces wins together over 80% of the electorate's vote, like the US or UK or be imperfect when, after the elections, in addition to the two political forces appears a third destabilizing the balance. The system is perfect bipartidist the difference between the two major political parties is rarely more than 2-3 percent.

Under this system is distinguished on the one hand, the dominant party multipartism and pure multipartism, on the other hand multipartism multipartism moderate and extreme. 5-6 multipartism involves moderate parties accompanied by bipolarity and has over 6 multipartism highly relevant parties.

Multi-party system was present in the interwar period 1944-1947 and especially after 1989. Depending on doctrinal and ideological paradigm, political parties împart into three groups:

- a) with right-wing parties, the center-right or far-right, like: conservative parties, non-conservative, liberal, neo-liberal Republican.
- b) parties with guidance center such as Christian Democrat parties, social-Christian and environmentalist.
- c) parties with left-wing, center-left and extreme left. In the category of left and center-left parties mention socialist parties, social-democratic, radical and even some Western. But in most cases, are part of the communist parties of the extreme right parties.

Currently, both political parties of the extreme right and the extreme left, undergo a process of restricting both in number and scope of action, due to both the effects of historical negative that caused them over time, as and the expansion of the democratic system.

Bibliography:

Virgil Magureanu, political sociology studies, Albatros Publishing House, Bucharest, 1997

Sigmud Neumann, Toward a Comparative Study of Political Parties in Modern Political Parties, 1966

P.P. Negulescu, political parties, the National Culture Publishing House, Bucharest, 1926

Dimitrie Gusti, a system politic.Sociologia Party political party in contemporary political doctrines,, "National Culture Publishing House, Bucharest, 1926

Maurice Dauverger, Les partis politiques, Paris, A. Colin 1951

Georges Lavau, Reflexions sur le regime politique de la France, in Revue francaise de science politique, anul XII, 1962

PRIVATE-PUBLIC PARTNERSHIP. IMPLICATIONS AT THE EUROPEAN UNION LEVEL AFTER THE FINANCIAL AND ECONOMIC CRISIS

Oana Maria Albescu

PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

The Green Paper on Public-Private Partnerships (PPP) presents the fact that this term refers to “forms of cooperation between public authorities and the world of business which aim to ensure the funding, construction, renovation, management or maintenance of an infrastructure or the provision of a service”¹. The post-crisis economic international context generates the growing importance of public-private partnerships in consolidating the economies of the Member States of the European Union. The purpose of this paper is to provide a framework of analysis of the European legislation referring to public-private partnerships and also a framework of analysis of both the challenges and opportunities of public-private partnerships in the difficult economic context generated by the economic and financial crisis.

Keywords: Public-Private Partnership, European Union, Single Market, economic and financial crisis, challenges, opportunities

General considerations on PPP

Marek Belka, the Executive Secretary of the United Nations Economic Commission for Europe, strongly believes that public-private partnerships have become a phenomenon which is spreading the

¹ Commission of the European Communities, *Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions*, COM (2004), p. 3, available at <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004DC0327&from=EN>

globe and generating great interest². Taking into account this opinion that meets the general debates about public and private partnership, we consider that it is with great interest to analyze the most important considerations that make PPP a real chance for the economic growth of the European Union.

Public-private partnerships projects are thought to have developed in the 1990s in the United Kingdom. As a form of agreement between the public and the private sector, where the later assumes responsibilities usually placed at the government level, it is far older. Oliveira Cruz and Marques Cunha argue that it is possible to find “concession models” in the fifteen century, where the grantor (the King) would allow navigators to explore unknown territory in return for rent. The model has been extensively used since 1990, first in countries such as the UK, Canada, Australia, Spain or Portugal, among others, and more recently, all over South America, Asia, Africa and USA³.

Public-private partnerships have emerged as an important tool to bridge “the infrastructure deficit”, as evidenced by congested roads, poorly-maintained transit systems and recreational facilities, deteriorated schools, hospitals, water treatment systems, and other infrastructure assets which are either nonexistent or in urgent need of repair. It is well-known that PPPs are one option to meet this challenge. Furthermore, PPPs are a useful tool to provide a number of specific benefits to the public, such as: better value, access to capital, certainty of outcomes or innovation. We should also take into account that PPPs offer new financing models, through specialized financing that is different from both public finance and corporate finance⁴.

Generally, PPP procurement can provide a wide variety of net benefits for a government. We have mentioned some important benefits presented by the United Nations Economic Commission for Europe. Scholars have also analyzed a taxonomy of benefits of public-private partnerships⁵. We will summarize these benefits in the following section:

² United Nations Economic Commission for Europe, *Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships*, 2008, available at <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/ceci/publications/ppp.pdf>

³ Cruz Carlos Oliveira, Marques Rui Cunha, *Infrastructure Public-Private Partnerships. Decisions, Management and Development*, Springer, 2013, pp. 1-2.

⁴ United Nations Economic Commission for Europe, *Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships*, pp. 5-6, 2008, available at <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/ceci/publications/ppp.pdf>

⁵ Akintoye Akintola, Beck Matthias, Hardcastle Cliff, *Public-Private Partnerships. Managing risks and opportunities*, Blackwell Science, 2003, pp. 7-9.

1. PPPs enhance government's capacity to develop integrated solutions – in a conventional procurement process, projects with a broad scope are generally broken down into the component parts and managed as separate units that have to be implemented sequentially due to budget limitations.
2. PPPs facilitate creative and innovative approaches – the PPP procurement process allows bidders to compete on the basis of their ability to develop unique and creative approaches to the delivery of the required project.
3. PPPs reduce the cost to implement the project – a PPP procurement approach offers the potential benefit of reducing costs or delivering higher quality for the same cost, both for the design-build phase of the project and for the operational phase of the project.
4. PPPs reduce the time to implement the project – public-private partnerships enable design and constructions to be undertaken concurrently rather than sequentially and reduce the number of times a government project or proposal goes out to tender.
5. PPPs transfer certain risks to the private project partner – an appropriate risk transfer strategy needs to be developed as part of the planning process of the PPP project, in which risks best managed by the private sector partner are transferred to it, and risks best managed by the public sector partners are retained by it.
6. PPPs attract larger, potentially more sophisticated, bidders to the project – by virtue of the size and scope of a public-private partnership project, governments are often able to solicit interest among larger potential bidders and therefore increase the intensity of the competition.
7. PPPs access skills, experience and technology – government can gain new skills, technology and knowledge as a result of undertaking a PPP project.

In the literature, there is an interesting approach regarding the multiple meanings of public-private partnerships. Greve Carsten and Graeme Hodge reiterate the fact that the greatest divide is between public-private partnerships seen as tool of governance and public-private partnerships seen as a “language

game”⁶. Firstly, public-private partnerships are defined as co-operation of some sort of durability between public and private actors in which they jointly develop products and services and share risks, costs and resources which are connected with these products⁷. Secondly, PPP is defined as a language game. The language of PPP represents a game designed to “cloud” other strategies and purposes. One such purpose is privatization, and encouraging private providers to supply public services at the expense of public organizations themselves. In this context, it is all agreed that the use of the term “public-private” partnership must be seen in relation to previous more pejorative terms such as “contracting-out” and “privatization”⁸.

Effective PPPs recognize that the public and the private sectors each have certain advantages, relative to the other, in performing specific tasks. The government provides social responsibility, environmental awareness, local knowledge and an ability to mobilize political support. The government also provides capital for investment and transfer of assets. The private sector’s role in the partnership is to make use of its experience in commerce, management, operations and innovations to run the business efficiently. The private partner also contributes investment capital depending on the form of contract⁹.

The legal framework for public-private partnerships

The legal framework of PPP contains a taxonomy of laws, regulations, policy documents, guidance notes and the design of PPP contracts. The advantage of the legal and regulatory framework that supports PPPs is the facilitation of the investments in complex and long-term public-private partnerships arrangements, reduce transactions costs, ensure appropriate regulatory controls and the provision of legal and economic mechanisms that enable the resolution of contract disputes. The provisions that make public-private partnerships project possible and facilitate its functioning define, for instance, the legal

⁶ Graeme Hodge, Carsten Greve, *The Challenge of Public-Private Partnerships. Learning from International Experience*, Edward Elgar Publishing Limited, UK, 2005, p. 4.

⁷ H. van Ham, J. Koppenjan, *Building public-private partnerships: assessing and managing risks in port development*, Public Management Review, 3 (4), pp. 593, apud Graeme Hodge, Carsten Greve, *The Challenge of Public-Private Partnerships. Learning from International Experience*, Edward Elgar Publishing Limited, UK, 2005, p. 4.

⁸ Graeme Hodge, Carsten Greve, *The Challenge of Public-Private Partnerships. Learning from International Experience*, Edward Elgar Publishing Limited, UK, 2005, p. 7.

⁹ Asian Development Bank, *Public-Private Partnership Handbook*, Philippines, p. 1, available at <http://www.adb.org/documents/public-private-partnership-ppp-handbook>

right to establish a public-private company, the terms and conditions under which public assets may be transferred to non-public entities or the power of the public-private company to choose sub-contractors on its own terms. Providing subsidies or making long-term commitments of public expenditure for the life of PPP contract are useful examples of provisions that enable governments to provide financing¹⁰.

Firstly, the “Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions” highlights the fact that the term of public-private partnership is not defined at Community level. The Green Paper summarizes a series of characteristics of PPPs, as following¹¹:

1. The first one is centered in the duration of the partnership – the relatively long duration, involving cooperation between the public partner and the private partner on different aspects of a planned project.
2. The second feature of PPP describes the method of funding the projects, in part from the private sector, sometimes by means of complex arrangements between the various players.
3. The attributes and role of the economic operator, who participates at different stages in the projects.
4. Finally, the distribution of risks between the public partner and the private partner, to whom the risks generally borne by the public sector are transferred. It is important to remember the fact that the distributions of risk is determined case by case, according to the respective ability of the parties concerned to assess, control and cope with the risks.

Secondly, the design of public-private partnerships legal frameworks varies across European Union countries depending legal traditions. It is important to take into account the following documents when analyzing the sphere of legal framework of PPP: “Transport Infrastructure Investment. Options for Efficiency”¹², “Legislative Guide on Privately Financed Infrastructure Projects”¹³, or “Model Legislative Provisions on Privately Financed Infrastructure Projects”¹⁴.

¹⁰ A Note on Legal Frameworks for PPPs, available at <http://www.eib.org/epc/g2g/annex/2-legal-frameworks/#>

¹¹ Commission of the European Communities, *Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions*, COM (2004), p. 3, available at <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004DC0327&from=EN>

¹² OECD, *Transport Infrastructure Investment. Options for Efficiency*, 2008, available at http://www.oecd-ilibrary.org/transport/transport-infrastructure-investment_9789282101568-en

The global financial crisis and Public-Private Partnerships

Can public-private partnerships lever investment to get Europe out of economic crisis? This is one of the major debates of the present international economic context, but also the title of a very interesting project developed by the European Policy Center, with the help of European Investment Bank. The main argument of the paper is that the achieving of a step-change in the economic performance of Europe is crucial to highlight the importance of investment and public-private partnerships. According to the project, Europe has a key role to play in making full use of its Single Market by supporting European companies that invest in these economies. The key motivation of the project is the fact that the recent financial and economic crises have significantly changed the way Europe considers the role of the private sector with regard to the financing of the public infrastructure and delivery of public services¹⁵.

The “Europe 2020” strategy brings into discussion the importance of investing in growth, following the pylons: cohesion policy, mobilizing the EU budget and private finance. The strategy also emphasizes that Europe must leverage its financial means, pursue new avenues in using a combination of private and public finance, and in creating innovative instruments to finance the needed investments, including public-private partnerships¹⁶.

The European Commission Communication “A Budget for Europe” also lays emphasis on the leveraging investment. The European Commission explains the fact that by working with the private

¹³ United Nations, United Nations Commission on International Trade Law, *Legislative Guide on Privately Financed Infrastructure Projects*, New York, 2001, available at <https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/procurem/pfip/guide/pfip-e.pdf>

¹⁴ United Nations, United Nations Commission on International Trade Law, *Model Legislative Provisions on Privately Financed Infrastructure Projects*, New York, 2004, available at https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/procurem/pfip/model/03-90621_Ebook.pdf

¹⁵ European Policy Centre, *Can Public Private Partnerships (PPPs) lever investment to get Europe out of economic crisis?*, Final report of a European Policy Centre (EPC) project with support from the European Investment Bank, 2012, pp. 1-6, available at http://www.epc.eu/documents/uploads/pub_3066_can_public_private_partnerships_lever_investment_to_get_europe_out_of_economic_crisis.pdf

¹⁶ European Commission, Communication from the Commission: *Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*, COM (2010) 2020, p. 20, available at <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

sector on innovative financial instruments it is possible to magnify the impact of the EU budget, enabling a greater number of strategic investments to be made, thus enhancing the EU's growth potential¹⁷.

Taking into account the growing role in solving the difficult context generated by the financial and economic crisis, the European Commission elaborated important guidelines for successful public-private partnerships¹⁸. We strongly believe that these guidelines are very important because in a number of countries, anti-crisis packages included higher public investment, at times implemented through public-private partnerships. The recent global economic crisis has generated challenges at all levels of economic policy decisions. The potential role of public-private partnerships as counter-cyclical fiscal policy tools is sizeable given that they can be used to support private sector recovery and generate employment¹⁹.

Final remarks

The contemporary economic European and international debates, in the post-crisis international context, have as a main topic the pleading for the necessity of public-private partnerships. As we have presented, there has been a renewed interest at the European Commission level to improve economic stability and efficiency with the help of private investment and public-private partnerships. Europe has the chance to improve business, employment, economic growth, using the resources and advantages of public-private partnerships.

Public private-partnerships are one of the most effective tools to create innovation in Europe. Thus, policymakers would be wise to ensure the sustainability of a model that has the potential to touch the lives of so many people²⁰.

¹⁷ European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: *A Budget for Europe 2020*, COM (2011), p. 9, available at http://ec.europa.eu/health/programme/docs/maff-2020_en.pdf

¹⁸ European Commission, *Guidelines for Successful Public-Private Partnerships*, 2003, available at http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp_en.pdf

¹⁹ International Monetary Fund, *The Effects of the Financial Crisis on the Public-Private Partnerships*, 2009, p. 3, available at http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp_en.pdf

²⁰ The European Files, *Public-Private Partnerships in Europe: A New Growth Dynamic*, 2013, p. 37, available at http://www.eipa.eu/files/repository/20130322092835_MBU_EuropeanFiles_PPPinEurope.pdf

Bibliography

1. *A Note on Legal Frameworks for PPPs*, available at <http://www.eib.org/epec/g2g/annex/2-legal-frameworks/#>
2. Akintola, A., Matthias, B., Hardcastle C., *Public-Private Partnerships. Managing risks and opportunities*, Blackwell Science, 2003;
3. Asian Development Bank, *Public-Private Partnership Handbook*, Philippines, available at <http://www.adb.org/documents/public-private-partnership-ppp-handbook>
4. Commission of the European Communities, *Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions*, COM (2004), available at <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004DC0327&from=EN>
5. European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: *A Budget for Europe 2020*, COM (2011), available at http://ec.europa.eu/health/programme/docs/maff-2020_en.pdf
6. European Commission, Communication from the Commission: *Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*, COM (2010) 2020, available at <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
7. European Commission, *Guidelines for Successful Public-Private Partnerships*, 2003, available at http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp_en.pdf
8. European Policy Centre, *Can Public Private Partnerships (PPPs) lever investment to get Europe out of economic crisis?*, Final report of a European Policy Centre (EPC) project with support from the European Investment Bank, 2012, available at http://www.epc.eu/documents/uploads/pub_3066_can_public_private_partnerships_lever_investment_to_get_europe_out_of_economic_crisis.pdf

9. Hodge, G., Greve, C., *The Challenge of Public-Private Partnerships. Learning from International Experience*, Edward Elgar Publishing Limited, UK, 2005;
10. International Monetary Fund, *The Effects of the Financial Crisis on the Public-Private Partnerships*, 2009, available at http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp_en.pdf
11. OECD, *Transport Infrastructure Investment. Options for Efficiency*, 2008, available at http://www.oecd-ilibrary.org/transport/transport-infrastructure-investment_9789282101568-en
12. Oliveira, C., Cunha, R., *Infrastructure Public-Private Partnerships. Decisions, Management and Development*, Springer, 2013;
13. The European Files, *Public-Private Partnerships in Europe: A New Growth Dynamic*, 2013, available at http://www.eipa.eu/files/repository/20130322092835_MBU_EuropeanFiles_PPPinEurope.pdf
14. United Nations Economic Commission for Europe, *Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships*, 2008, available at <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/ceci/publications/ppp.pdf>
15. United Nations, United Nations Commission on International Trade Law, *Legislative Guide on Privately Financed Infrastructure Projects*, New York, 2001, available at <https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/procurem/pfip/guide/pfip-e.pdf>
16. United Nations, United Nations Commission on International Trade Law, *Model Legislative Provisions on Privately Financed Infrastructure Projects*, New York, 2004, available at https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/procurem/pfip/model/03-90621_Ebook.pdf

SOCIAL REALITIES IN HAITI: THE DRAMA OF SURVIVAL

Ștefan-Iaroslav Daniel

PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca / "Vasile Goldiș" University of Arad

Abstract: Generally, the Caribbean are perceived as a unique touristic Paradise, but the reality of Haiti, known as the pearl of the Antilles, is nowadays far from this ideal image, synthetically maintained by the tourist-only resort of Labadee, private port leased to Royal Caribbean Cruises and completely fenced, so protected from the reality of the country.

Beyond the fences unfolds the panorama of the lands mastered by the first independent nation in the region...and one of the poorest in the Western hemisphere. Earthquakes (natural and social ones), diseases and dictatorships as the one of François Duvalier (Papa Doc) and his son, Jean-Claude Duvalier (Baby Doc) plunged the country in a social, political, economical and humanitarian disaster which seems impossible to be managed by the central Haitian authorities, but also by the too many international organizations that invaded the country.

We focused our research on the analysis of the proved incapacity of this former French colony to self-govern, despite the billions of dollars injected in its economy and of the expertise of international organizations' employees or volunteers, located in Haiti.

The reasons are multiple and demand special discussions, centered on the local mentalities and expectations of a population which seems to surrender and accept...the unacceptable. The lack of political cohesion, the poor social education and the huge gap between the rich class and the extremely pauper one (with an almost inexistent middle economic group) are just a few of the problems which seem to be eternal in this corner of the world. The UN mission's long lasting presence did not change the situation and, in 2016, the presidential elections are postponed sine die, because of the internal incapacity to administrate this process.

In this context, we try to x-ray the field situation in order to synthesize the possible explanations for the hopeless slide of Haiti towards a long and lethal social agony.

Key words: Republic of Haiti, United Nations, colonization, Caribbean, Dominican Republic, social stratification

Referring to the general situation of the territories which have been under the rule of the colonial powers' empire, E. Luttwak notes that "even if the colonial domination was criminal, an even greater crime was committed when this system was dismantled everywhere, and local fragile cultures, modern developing societies and minoritarian populations unable to fend for themselves were left at the mercy of political leaders that had at their disposal the powerful machinery that is the modern state." [Luttwak, 2013 p.17] Without specifically discussing the situation from Haiti, Luttwak, through his considerations, manages to broach the sensitive issues regarding the socio-political, cultural and economic configuration of this state – unique in the geopolitical landscape – so rich, yet paradoxically so poor at the same time.

Haiti, the first Black Republic, is part of the Great Antilles Islands or the Caribbean ones; it is located in the western part of the Hispaniola Island, taking up approximately one third of its territory. The eastern part of the island is the Dominican Republic's territory.

The island was discovered by Christopher Columbus, in December 1492. The year 1508 marks the beginning of the African slave trade, the first such ships anchoring on the shores of the Hispaniola Island. Two centuries later, in 1763, Spain officially recognizes France's supremacy, in the western part of the island, through the Treaty of Ryswick. In 1790 Port-au-Prince will have become the capital, as determined by the French settlers.

The former colony is mostly populated by the descendants of the slaves brought from Africa, since the native Indian population was virtually decimated through forced labor and harsh living conditions on plantations and in the mines run by the Spaniards, then by the French. Consequently, the required labor force was ensured by bringing tens of thousands of African slaves that carried with them a common cultural heritage, deeply rooted in the spiritual soil of their homeland.

Given the need for cheap labor, in a short time, the number for displaced African slaves surpasses that of the French settlers on the island. At the end of the eighteenth century, just in Haiti, without counting those that landed along the North American Atlantic coastline, over half a million Africans had had increased the wealth of the European empires, through their work. [Pamphile, 2001, pp. ix, 2]

The hope for freedom and the desperation of a life lived in shackles led to an outburst of social energies following which, on 01.01.1814, after the slave-led revolution, Haiti gained independence. The leaders of the emancipated slaves were Toussaint Louverture, Jean-Jaques Dessalines, Henri Christophe and Alexandre Petion; they led the revolt against the army sent in response, on the shores of Hispaniola, by Napoleon Bonaparte. [Fleurimond, 2015, p. 9]

Jean-Jacques Dessalines was in power, leading the country, from 01.01.1804 till 17.10.1806, followed by Henri Christophe between 17.02.1807 and 08.10.1820.

Alexandre Petion comes to power in the young republic, between 1807 and 1818. He is chronologically followed by Jean Pierre Boyer's mandate, one of the longest in the history of the new state, namely in the period 30.03.1818 - 03.13.1843.

In terms of longevity in ruling the country, the family of the Duvalier dictators marked a significant and socially catastrophic period. "The reign" of the two was probably the darkest period in the history of Haiti, leaving deep scars, some of which are still bleeding to this day. François Duvalier ("Papa Doc") was in office between 22.10.1957 and 21.04.1971 while his son, Jean Claude Duvalier ("Baby Doc"), from 04.22.1971 to 07.02.1986. [http://haiticulture.ch/haiti_presidents_liste.htm / 05.05.2016]

During the rule of "Baby Doc", Haiti received so many foreign aids from countries such as the USA, China, France, Israel, Canada, Germany, that they exceeded the national budget revenues. [di Chiara, 1988, p.367] According to the information from the specialized literature, in December 1980, he misappropriates about 20 million dollars of the 22 million prepared by the IMF for Haiti's budget. It seems that part of this money was used to fund the "Tontons Macoutes" gangs. [di Chiara, 1988, p.376] These "Tonton Macoutes" or "Bogeymen" were easily recognizable because of the equipment and sunglasses that wore almost all the time. [Greenville, 2000, p. 736]. They formed a kind of paramilitary force serving the interests of the President, consisting of several thousand people. The name refers to the character in the popular mythologies that frightened children and punished them in case of disobedience.

Their acts constituted grave violations of human rights, torture having become a routine for them. The Haitian landscape was dominated by violence, terror, corruption, malnutrition, diseases and illiteracy; all these generated the premises for a critically alarming social instability.

When conducting an in-depth analysis, the country's situation may seem strange, at the very least, taking into consideration both its potential, determined by the natural riches, the obvious tourist resource and by the privileged position in the Caribbean, as well as the financial and logistic commitment of so many international organizations and states which were interested strategically, financially or culturally by Haiti. The WFP (World Food Program), UNICEF (United Nations Children's Emergency Fund), the European Economic Community and countries like the USA or Canada supported Haiti by sending grains, milk, medicines etc. The exploitation of the natural deposits of copper, gold, silver, molybdenum (a metal discovered in 1778, used as an alloy in the steel used for armor plating) seemed to be one of the solutions for the fast development of the country and the restabilization of its economy.

Given that the heavily increased deforestation triggered another grave environmental problem, namely soil erosion, the involvement of FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) is notable, in this respect. With its support, irrigation canal networks were built and trees, such as oaks, cedars and mahoganies were planted. On the central plateau, near the town of Hinche, a Haitian created the community garden to experiment new culture techniques. UNICEF took action in the area of nutrition programs. UNESCO (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) tried to implement an educational radio system in the rural areas. The WHO (World Health Organization) has focused on the vital importance of eradicating malaria.

Due to the fact that, in Haiti, the French imprint is crucial – naturally, alongside the Amerindian, African, substrates and the Spanish influence – France, being sensitive in this regard, has contributed in several areas, for the social and economic recovery of its former colony. Obviously, the most visible mark is the language. Haiti has two official languages, French and Creole. In many other respects, the African substrate is the dominant one. Even though it is spoken by the educated classes and used in central and local administrative structures, the French language from Haiti differs from the one spoken by the French natives, being influenced by Creole, Spanish and American English. Creole, on the other hand, which is spoken by the entire population, is a language born out of the necessity for mutual understanding of the

indigenous people, of the slaves hailing from different parts of Africa, of the settlers, poachers and pirates.

The notable achievements that were completed with France's support also include "the friendship road", stretching over a distance of 44 km, sinuating through the mountains toward the beautiful city town of Jacmel, in the southern part of the country. France also supported the development of the Haitian civil aviation by opening a direct Air France line to Port-au-Prince.

The training of teachers began in 1976, in the National Pedagogical Institute, with the support of France as well as with the support of other international entities. We can say that France would have a cultural interest, and that during this period, the French cars were selling very well in Haiti; the United States' interest would have been for Haiti not to "Cubanize" itself. [di Chiara, p. 366-377 passim].

America has also sent aid. They elaborated irrigation projects for approximately 70 points in the country. The Americans participate in maintaining the main and secondary roads.

Agriculture was also supported by HACHO (Harmonisation de l'Action des Communautés Haïtiennes Organisées), financed by the USA through the International Development Agency, CARE (Cooperative for Assistance and Relief Everywhere) and Germany.

Catherine Eve di Chiara notes the likely strategic interest of the United States in the area. From a geopolitical perspective, the north-west could serve as a valve, if necessary, to evacuate the military base at Guantanamo to the Môle Saint Nicolas port. [di Chiara, 1988, p. 369]. Moreover, the American interest in the area of the Sea Caraibilornu is neither surprising nor recent. One of the reasons is the protection of trade routes, namely control of the Panama Canal in order to protect financial and economic interests: "They (the United States, A.N.) occupy Cuba from 1906 to 1909 and then again in 1912, Haiti from 1915 to 1934, Nicaragua from 1912 to 1933 ... This is the Big Stick's policy. But Roosevelt, the United States' president from 1933 decides the disengagement of his country, and therefore the American troops withdraw." [Carol, 2000, p. 17]

Although, in the 70s, Haiti was helped with hundreds of millions of dollars, in 1981 the World Bank stated that the country's great needs are not covered. At this time, about 75% of the population lived below the poverty line. Malnutrition and hunger were becoming widespread in an increasing number of regions. The Canadians suggested an integrated development program on three levels: agriculture,

303

education and healthcare. Germany suggested the taxation of large incomes and, simultaneously, tax exemption for all investors, over a period of 25 years ... with no real success or any progress made by the country.

Specialized research point to a report of the World Bank, from September 1975, showing that about 45 million US dollars are embezzled, which is half of Haiti's annual revenue. It is obvious that, in this context, President Jean-Claude Duvalier used the public money, at his own discretion, rewarding those close to him and financing extravagant acquisitions: million dollars villas in Luxembourg, Paris, Miami or Monaco, sports cars, motorcycles or boats, a castle in the Val D'Oise – Théméricourt area [di Chiara, 1988, p. 366-377 passim].

After the forced departure from the country's leadership of Jean-Claude Duvalier – the self-proclaimed “president for life” – on April the 1st, 1954 [Pamphile, 2001, p. xvii], Haiti's temporary government asked the UN to send observers throughout the elections of that very year. As a result, ONUVEH (The United Nations Observer Group for the Verification of the Elections in Haiti) assisted both the preparations as well as the actual election process, at the end of which Jean-Bertrand Aristide emerged victorious. [Milancovici, Daniel, 2015, p. 153]

In 1990, four years after Duvalier's exile, Jean-Baptiste Aristide takes over an economically withered country, in which poverty entrenches even more the corruption and anarchy that have already so profoundly taken root during Duvalier's dictatorship. The social situation had gotten considerably worse [Duroselle, Kaspi, 2006, p. 398]. His overthrow, by a coup lead to a long, delayed involvement of the US in the conflict resolution; Aristide resumed his attributions only after the imminent landing of the American troops on the island, once the military force had been set in motion. In other words, the agreement the former American president, Jimmy Carter, had made for the departure from power of general Raul Cedras and the restoration of democracy, only worked once president Bill Clinton, under pressure from the public opinion and human rights defenders, obtained a resolution from the UN Security Council which authorized the use of force to restore democracy in Haiti.

Regarding the overwhelming afflux of Haitian refugees that flocked to the American shores, in 1991, Joshua Goldstein legitimately wonders if they were driven north by the fear instilled in them by the regime of general Cedras or by economic considerations. Aside from the speeches (or actual reactions) of

the American presidents Carter and Clinton, the only way of managing the Haitian problem is to look for political solutions in Haiti, not by involving the neighboring countries. [Goldstein, 2001, 564]

As expected, the US intervention has drawn criticism and continues to do so, because of the way they acted in the Caribbean area. In his work concerning the history of the twentieth century, J.A.S. Grenville notes, with an obvious hint of irony, that “The United States intervened on their own continent, sending troops in the weaker, neighboring countries, in Mexico, Haiti, Santo Domingo and Nicaragua in order to establish the American supremacy and the naval bases in the Caribbean. But this was not at all perceived as European imperialism was once. The United States’ purpose was pure: to teach their poorly governed neighbors the benefits of American democracy.”[Grenville, 2000, p. 99].

In order to better see what opportunities or hindrances Haiti faced in its development, it is necessary to discuss the demographic issue, which is a determining factor in this regard.

According to the information provided by the Haitian Institute of Statistics and Informatics, the total population numbered 10.911.819 inhabitants, in 2015. [http://www.ihsi.ht/produit_demo_soc.htm / 23.04.2016]. The figure is relatively close to the one marked as official in 2012, namely 10.413.211 inhabitants, with the specification – correctly emphasized by Wiener Kerns Fleurimond – according to which these numbers do not include the approximately three million Haitians forming the Diaspora or the so-called “eleventh district”. [Fleurimond, 2015, p. 9]

However, a clarification is required: the devastating earthquake from 2010, with over 50 aftershocks, destroyed the country’s precarious infrastructure and drastically changed the data of the problem, regarding the accuracy of such statistics. The collapsing of a significant part of the civilian buildings into rubble has changed the balance between the rural and urban population. In addition, as a result of the disaster, a part of the population has left the country, preferring to be a refugee instead. We also note the fact that in a country where the poverty level is as pronounced as in Haiti, the census data are rather indicative, than anything else.

We cannot ignore, from this point of view, the infant mortality rates, whose rates are well above the global average, namely out of 1000 healthy newborns, 60 die in the first year of their life. [Gritzner, 2011, p.65]

Other demographic factors, such as the birth rate, mortality, migration or fertility rate say more about a country and the quality of life; they are not just mere statistics.

A comparison with the single neighboring country, which is on the same island, is equally illustrative of the discrepancy between resources/ potential and the actual reality in Haiti. If, throughout its relatively brief history, this country has benefited from a remarkable advance in comparison to the Dominican Republic, including from the point of view of international support and the amounts of aid received, currently, the decline and chaos characterizing all sectors of the social, economic and political life are visible to the naked eye; they are even more grave since the country seems to be heading on a downward, decaying spiral, with no real chance of rehabilitation.

For example, we are referring to the local public transport network serving the capital. The famous “Tap-Tap”- a type of jeep that has two benches, displayed longitudinally, in the back of the car, on which passengers sit – is both a national emblem as well as a fascinating tourist attraction. The risk associated with using this means of transportation is significant, because of the chaotic traffic in Port-au-Prince and, especially, because of the unpredictability of routes and the lack of pre-established stations or a travel timetable. Incredible for some, fascinating for others, the reality of the Haitian metropolis makes any foolhardy tourist to get lost in a capital of our century.

There are no trains crossing over the country ... while the more fortunate neighbors in the East even enjoy the subway, in the capital Santo Domingo. Even now, in 2016, the passenger transports between the two capitals, on the same island, are the prerogative of a Dominican company (Caribe Tours); there is no passenger transport company with Haitian capital, to ensure the flow of passengers on the territory of Hispaniola.

The tourism potential is undoubtedly in Haiti. The paradise-like nature has not prevented the small republic in gaining a bad name for itself, which is plastically put into words by Louis Joseph Janvier, one of the great Haitian intellectuals, a famous diplomat and politician, who referred to Haiti as a “small country which even the dogs would leave, if they could” (Fleurimond, 2015, p.18). The lack of security and psychological comfort, the exaggerated prices (at least double for services similar to those in the Dominican Republic) and the lack of any attractive tourist offers results in the absence of the tourists’ interest for this country, whose potentialities are still just the delight of experienced and seasoned travelers.

Perhaps, the saddest reality, in terms of the collective outlook, is that the Haitian society, except for a few families who own most of the wealth of the country and, therefore, the decisional power (the disproportion in gaining incomes and inadequately taxing them are problematic issues of the Haitian fiscal system), the mass of the population is not aware of the deplorable state of the country, having grown complacent, which has become a *modus vivendi*. The leaders seem disconnected from reality, living in a virtual world and seeming to completely ignore the population's needs and the reality of the country whose destiny they hold in their hands.

The last president, Michel Martelly – leader of the Sweet Micky band – failed, as was expected, to change the country's political or economic configuration. With no drinking water, electricity or a decent sanitation system, economically dependent on its eastern neighbor (“From toilet paper to a simple lemon, everything is <<Made in the Dominican Republic>>”) [Fleurimond, 2015, p. 18], Haiti seems impossible to recover. “Nearly 10 million Haitians are powerless witnesses to the comedy of powers”, W.K. Fleurimond notes, in his analysis on the state of the nation. However, the researcher suggestively points out in the discussion that exclusively blaming the geopolitical factors for the situation in Haiti is an essential error. The degradation of the society began before 2010. The life quality of all social classes had degraded before the earthquake, by excessive, irresponsible pollution of the environment, deforestations, failure to maintain the already precarious infrastructure, the administrative mismanagement, generalized corruption and the blatant carelessness of the leaders. [Fleurimond, 2015, p. 19]

Therefore, it is not surprising that, in 2016, Haiti is still among the poorest countries in the world. However, despite a seemingly beautiful façade, the neighboring republic is not doing very well either, in this respect: “The neighbor of Haiti is the Dominican Republic, whose independence dates back to 1844. In the twentieth century, its history was dominated by the dictatorial leadership of the general Rafael Trujillo, who won the elections in 1930 and was assassinated in 1961. Corrupt and violent, he suppressed any opposition. Though not as poor as Haiti, the Dominican Republic is one of the poorest countries in the western hemisphere. [Greenville, 2000, p. 736]

Probably one of the weakest points in the governing paradigm that the Haitian political leaders have sought to perpetuate, for which the people of this country are currently paying, is that they did not know how to find ways of cooperating over long period of time, namely to make an ally of the United States, one of the giants of world powers, unlike the Dominican Republic, “the sister country”, as Henry

Kissinger notes, in analyzing the situation in the area: “In 1902, America had forced Haiti to liquidate its debts to the European banks. In 1903, unrest had sparked in Panama, which led to a revolution. With American support, the local population won their independence from Colombia...in 1905, the United States established a financial protectorate over the Dominican Republic and in 1906 American troops occupied Cuba”, [Kissinger, 2013, p. 33].

Despite numerous, worldwide aid, the life quality is far from having recovered in Haiti, one of the causes being the lack of coordination and cooperation between the central administrative structures, the basic institutions, the civil society representatives and the international organizations’ representatives. The population does not have the exercise of democracy; it was replaced by anarchy. In the spirit of the ideas enunciated by E. Luttwak, the liberation from French tutelage left the Haitian population naked, from an organizational culture perspective, incapable of forming dynamic leaders, anchored in the now and a coherent system of decision-making administrative resorts. The ruling class is dominated by improvised personalities, with no genuine intellectual training and without a well-defined political profile, which gives way to a slippery slope leading to a generalized chaos that has gradually replaced natural paradigm of social life in this country. After reviewing the situation on the ground and taking into account the uncontrollable factors that led to the accelerated degradation of all the aspects of Haitian social life, we conclude that the situation is out of control, not only because of the negligence or indifference of its leaders, but more seriously, with their aid.

BIBLIOGRAFIE / BIBLIOGRAPHY / BIBLIOGRAPHIE

1. Carol, Anne, *Dicționar de istorie al secolului XX*, Anne Carol, Jean Garrigues, Martin Ivernel – București, Editura ALL EDUCATIONAL, 2000
2. di Chiara, Catherine Eve, *Le dossier HAITI, un pays en peril*, Paris, Editions Tallandier, 1988.
3. Duroselle, Jean-Baptiste, André Kaspi, *Istoria relațiilor internaționale. 1948-până în zilele noastre, vol. al II-lea*, București, Editura Științelor Sociale și Politice, 2006
4. Fleurimond, Wiener Kerns, *Haiti, l'État de la Nation*, IBIS ROUGE EDITIONS, 2015
5. Goldstein, Joshua S., *International Relations*, fourth edition, New York, Longman Publishing, 2001

6. Greenville, J.A.S., *A History of the World in the 20th Century*, Cambridge, The Belknap Press of Harvard University Press, 2000
7. Gritzner, Charles F., *Haiti*, New York, Chelsea House, 2011
8. Kissinger, Henry, *Diplomația*, trad. Mircea Ștefănescu, Radu Paraschivescu, Ed. a 4-a, București, Editura All, 2013.
9. Luttwak, Edward, *Lovitura de stat. Ghid practic*, trad. Sergiu Celac, București, Compania, 2013
10. Milancovici, Speranța Sofia, Ștefan-Iaroslav Daniel, *Communicational Barriers and Conflicts in an Intercultural Context. Case Study: Minustah*, Proceedings of the 2nd CommScie International Conference, December 4th-5th, 2015, Iași, Romania, Alina Popa, Florea Ioncioaia (editors), Iași, Pim, 2015, p. 153-155.
11. Pamphile, Leon D., *Haitians and African Americans. A Heritage of Tragedy and Hope*, Gainesville, University Press of Florida, 2001
12. http://haiticulture.ch/haiti_presidents_liste.html
13. http://www.ihsi.ht/produit_demo_soc.htm

OBAMACARE – A TRADEMARK OF THE PRESIDENT. A SPEECH ANALYSIS

Ada Maria Țîrlea

PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Having come to an end with his two terms as president, Barack Obama's activity can be summed up in a few reforms, some international agreements, some adopted laws and some renewed diplomatic relationships. But the most important asset of the American leader is still to be seen in his abilities of a great political communicator. Having stated this position since 2004, he managed to keep up with this label during his both mandates as the president of the United States.

The aim of this paper is to reveal a good blend between a well-delivered political speech and a reform that put him in the eyes of media. The sample of the research will include the speech delivered on September 9th, 2009, having as main topic the American health reform. Using the critical discourse analysis as a research tool, our aim is to create a connection between the qualities of a great political communicator and the audience's adherence to a speech. The passion behind the idea of health reform is capable of transforming an opaque subject into a great speech. Suffering from all sorts of controversies, the Obamacare represents a trademark of the current president of the United States.

Key words: Barack Obama, Obamacare, discourse analysis, political speeches, trademark

Introduction

Politics represents the art of persuasion and the best argument to support this statement is the political speech. Characterized by elements of rhetoric, pragmatic, linguistic, culture, history and so on, a political speech can emphasize the qualities of a political actor. Many researchers try to establish the guidelines that are to be followed when delivering a good speech, but the most important part of a speech relies on the political actor: his charisma, his oratorical abilities, his arguments and the awareness he or she has on the context, can define the way a political discourse is perceived. Moreover, the professionalization of the

political speeches puts so much pressure on today's politicians, who are no longer ignoring the power of this instrument of communication. Hopefully, in a few years, we will be able to say that the era of demagogues and poor communicators is coming to an end.

The American political scene has known great political communicators. Looking back at the Founding Fathers and continuing with Lincoln, Kennedy, Reagan, the American presidents made a clear statement of the importance of efficient communication skills, of well-balanced speeches, based on good arguments. They represent the most important political communicators of all times, as they have created a trend on the American political area and as well, on the international arena. Nowadays, the American politicians have to keep up with this legacy, as they can't afford to not engage in efficient acts of communication. It is a fact that the field of political communication grew as an important field of the social sciences in the USA and has spread to Europe and the other continents. Even nowadays, the essence of the American politics is a combination between efficient policies and the way an actor is capable of delivering this information to the electorate.

As stated before, the American legacy is taken forward by most of its presidents. Nevertheless, the current president of the USA is a perfect example of a great political communicator. He made a clear statement of his qualities of a good political communicator in 2004, at the Democratic Convention, where he stated his oratorical abilities. Throughout his political career, the policies he proposed didn't put him in the eyes of media, but he certainly managed to do that with a political speech. He can be defined by his qualities of an efficient political communicator, by his charisma, by his well-argued discourses, by his persuasive skills. All in all, Barack Obama's two terms as the president of the United States can be defined by his charisma and the way he made use of this asset.

Theoretical framework

A good political discourse becomes a weapon for a political actor and at the same time, it becomes a manipulating tool. It is considered to be a persuading instrument and it can create an advantage against the contra candidate. "*A discourse can influence the audience through its logical order, through the fundamentals that generate the discourse.*" (Sălăvăstru, 2009) Thus, they are very important "*Speeches are important, because they are one of the great constants of our political history.*" (Coyle, 2008) The political speeches mark important moments in time and they are what the electorate will remember, the real electoral program of a political actor. Moreover, the political discourse is considered to be very important due to its capacity of persuading the electorate and in a way, it represents a theatrical

movement. Goffman (2007) considers that *“the speech of the political leaders has a powerful dramaturgical foundation.”* It is more than obvious that the effects that a speech produces rely on the framing of the moment. Delivering a speech represents an art and this is very basic information that we have about the political speech from back in the Antiquity. Aristotle considered that a good speech is based on rhetoric (Molina, Spicer, 2004), being constructed on arguments and persuasive elements that emphasize the importance of the communicative act.

Furthermore, the importance of the political speech is to be seen in the functions that represent an integrating part of the whole process. These functions are: the structural function, the decisional one, the pedagogical function and the therapeutical one. (Bălan, 2005). All of these functions explain the effect a speech can have as it establishes a strong connection between the political actor, the media and the electorate. It represents a bridge between all these entities as it represents a tool for negotiation, a tool for sharing information and knowledge and the perfect tool for creating an image. We consider the political discourse one of the most important and efficient tools of the political arena, due to its capacities of creating a balance between persuasion and adherence to an idea, to a political actor or to a political party.

Methodology

The critical discourse analysis (CDA) represents the perfect research method that will manage to reveal the most important aspects of a political speech, thus, will contribute to efficient results in what our main goal concerns. We consider this method suitable for our research as it offers both a qualitative and a quantitative perspective, with main focus on qualitative perspective. Also, this method allows us to analyze a text having in mind the power relation that are presented and the social context that contributes to the creation of the speech and its effects. The critical discourse analysis represents a *“multidisciplinary, and an account of intricate relationships between text, talk, social cognition, power, society and culture.”* (van Dijk, 2015). The social context that creates the need for a discourse is very important, as well as the effects it produces. *“CDA is so useful because it provides multiple points of analytic entry.”* (Janks, 2008) While undertaking the analysis, we will take into consideration aspects that concern the ideological part of the discourse, the main themes that are presented, the aspects of a liberal discourse, the most frequently used words and connotations. The analysis of word frequencies and ranking of the words, takes us to a qualitative approach. In order to undertake this part of the analysis, we will use the textalyser software.¹

¹ The software can be found at <http://textalyser.net/index.php?lang=en#analysis>

The data analysis will include the transcript of the *Obamacare* speech, delivered on the 9th of September 2009 and the video recording of it.

Social context

The *Obamacare* represents a trademark of the current American president, Barack Obama. The United States of America face serious problems in what the health care system concerns, as it represented a never-ending subject of any American political agenda. Obama put lots of effort in not only bringing the subject on the table, but in convincing his colleagues it is time to take action. He proposed a new plan that was supposed to reform the health American system, ensuring benefits even for those in the lower classes. It is not a mystery that all the reforms and all the policies that Obama promoted during his years as president and as senator were directed towards middle class people and poor people. He is considered to be a liberal, but many of his policies seem left-sided or center based. Obama represents a minority himself, that being a possible explanation for the fact that he put much effort in working for the minority in all his adult life. Even though he is their representative, he considers that “*the responsibility of cutting off the differences can’t only rely on the Government; the minorities, individually and collectively have their own responsibilities.*” (Obama, 2008)

The *Obamacare* reform represents one of the best assets of his two terms as president of the USA. The president was supposed to reform a very important field, but most crucial, to improve it. The new health care system is not working properly even nowadays, but the ongoing reform ensures a good perspective for the next president to continue with or better yet, to find new ways of improving it. The lack of a real reform in the health system, transformed the first years as a president for Obama, in a struggle to improve a not-well functioning system. The last reforms known as *Medicare* or *Medicaid* were approved back in the 1965. This can give us an idea of the necessity of improvement and most important, the necessity of updating an old, rusty system. The main purpose of the *Obamacare* is to commute the financial, clinical and technological practices towards efficient medical outcomes that are centered on the patients as well as on the medical stuff. Moreover, the secondary purposes were to endure lower costs of the medical services and to improve the methods of distribution and accessibility.

The purpose of the analysis is to reveal the structure of a speech that is able to persuade through its logical order and to ensure adherence to the main themes that are revealed. Moreover, another aim of the analysis is to emphasize the qualities of the political actor and its capacities of transforming a dull subject, into a trademark of his mandates.

Themes of the speech

A much elaborated speech, with a well-balanced amount of information, the *Obamacare* discourse represents a call for action and a plan to be followed in the years to come. Roughly a technical speech, the president delivers a classical obamite discourse, following the same structure like in most of his addresses. This emphasizes the consistency of his discourses and his qualities of a good public speaker.

During the first paragraphs of the speech, he is focusing his attention on the plenary meeting, as he presents his address in front of the Joint Session of Congress. His first remarks underline the effects of the financial crisis that America was still striving to overcome in 2009. His first years as the president of the USA were marked by the economic crisis, that, according to Obama *“this nation was facing the worst economic crisis since the Great Depression.”* Continuing this idea, he underlined the joint efforts of the American political class, in order to overcome the deficits that were attacking the roots of all domains of activity. The best way to show the impact of the crisis was by pointing out the challenges the American people are facing: *“We were losing an average of 700,000 jobs per month. Credit was frozen. And our financial system was on the verge of collapse.”* Of course, the solutions relies on their hands: *“And I will not let up until those Americans who seek jobs can find them - until those businesses that seek capital and credit can thrive; until all responsible homeowners can stay in their homes. That is our ultimate goal. But thanks to the bold and decisive action we’ve taken since January, I can stand here with confidence and say that we have pulled this economy back from the brink.”* By analyzing this discourse, we can see a fair-play side of Obama, as he admits the common efforts that are driven in order to overcome the difficult moments. During the great majority of this speech, he will emphasize the work put together by democrats and republicans, at the same time.

He starts to introduce the main topic of the address in the 5th paragraph of the speech, as he begins with the classical remembrance of the American past. By putting the American health care system on the table, he aims to underline the continuous efforts that were made in order to ensure progress and safety to the American people. *“I am not the first President to take up this cause, but I am determined to be the last... And ever since, nearly every President and Congress, whether Democrat or Republican, has attempted to meet this challenge in some way.”* Furthermore, he admits the failure of the system, but he only sees that as a learning tool, as every mistake is a way to improve in the future. A great part of this speech is concentrated in the effort of explaining the leaks and damages of the current health care system. *“Many other Americans who are willing and able to pay are still denied insurance due to previous illnesses or conditions that insurance companies decide are too risky or too expensive to cover.”* Also,

314

Obama puts pressure on the Congress, by presenting the reality of the American policies: “*We are the only democracy -- the only advanced democracy on Earth -- the only wealthy nation -- that allows such hardship for millions of its people.*” He goes on and presents those who are really affected by a scarce system: the poor, the small businesses and the uninsured. These people are those who are most affected and those who need to be paid more attention to.

As stated before, the structure of the discourse is a classical one and is to be kept during most of the obamite speeches. The president moves forward by presenting real cases, of real people, that were confronted with a poor-working system. By pointing this out, he again emphasizes the need of working on solutions to the problem and underlines the importance of his plan. The next paragraphs present the image of the dysfunctional health system, governed by the insurance companies that rule the whole system. He presents a really alarming financial report on health care system, which triggers the whole mechanism down. During this first part of his address, Obama presents a short-working system, only to introduce his future plans, in what American health care system is about to experience, during his term as president. As researchers, we will admit that the structure of the discourse is a well-balanced one, as he uses the main principles of the Aristotelian construction of the text. These are known as: *Exordium*, *Propositio*, *Narratio*, *Confirmatio*, *Refutatio*, *Peroratio*. (Rovența-Frumușani, 2005). Also, we can find the typical guidelines of the Aristotelian rhetorics: *Ethos*, *Pathos* and *Logos*. (Molina, Spicer, 2004) These guidelines represent constructionist strategies that consider not only the verbal character of the text, but also about the engagement of the actor in delivering the information.

Continuing with our analysis, the president presents in the next paragraphs successful health care systems, presenting Canada as a benchmark in terms of proper functioning health care systems. The next part of the speech focuses its attention on presenting the struggles that the Congress faced in elaborating policies and bills in the health system. Obama shows the wasted efforts of such debates, calling on politicians to concentrate their energy on action: “*Now is the season for action. Now is when we must bring the best ideas of both parties together, and show the American people that we can still do what we were sent here to do. Now is the time to deliver on health care.*” By using this imperative tone, he suggests the problem is real and there is no time for showing the need for dominance in the Congress. He goes on with his fair-play character that dominated the whole speech. “*And it's a plan that incorporates ideas from senators and congressmen, from Democrats and Republicans -- and yes, from some of my opponents in both the primary and general election.*” This strategically approach of the speech, emphasizes his human character and it is meant to present himself as a trustworthy political actor.

The main part of the speech is constructed around the proposed plan for action and the “*dos and don'ts*” of this plan. Thus, he focuses his attention on the three entities he considers to be more affected by the not-so-good-working health system: uninsured, small businesses and poor people. “*We'll do this by creating a new insurance exchange -- a marketplace where individuals and small businesses will be able to shop for health insurance at competitive prices.*” The plan proposed by Obama and the whole team, appears to be as rather less complicated one, a more affordable one and a more secure one. Of course, we will all agree that a speech is meant to persuade the public; therefore, the presentation will be hyperbolized. His strategy of persuading is concentrated on a fair-play character: “*In the meantime, for those Americans who can't get insurance today because they have preexisting medical conditions, we will immediately offer low-cost coverage that will protect you against financial ruin if you become seriously ill. This was a good idea when Senator John McCain proposed it in the campaign, it's a good idea now, and we should all embrace it.*” Obama puts great accent on the joint work of both republicans and democrats, using this as a strategy of creating an image of a good-hearted, human and honest president. On the other hand, he acknowledges all the problems that might appear, as he comes up with solution for this. Having long term consequences, the new health care system is costly and its effects are to be seen in the years to come. The new system is a reform that appears to be a very important one for the recently elected president. “*And I have no doubt that these reforms would greatly benefit Americans from all walks of life, as well as the economy as a whole.*”

During the next minutes of his address, the American leader exposes the situation of the American insurance companies, who are to change their approach towards the patients, by following the guidelines of this new plan. Of course, all in favor of the American people. He explains the way everything is going to work, according to *Obamacare*. In order to reduce the worries and all the controversies that governed the American scenario, Obama states very clear that: “*I will not sign a plan that adds one dime to our deficits -- either now or in the future. I will not sign it if it adds one dime to the deficit, now or in the future, period. And to prove that I'm serious, there will be a provision in this plan that requires us to come forward with more spending cuts if the savings we promised don't materialize.*” His strong convictions place him on a positive side of the approval rates, or so he hopes after delivering this discourse. He does not put aside Medicare and Medicaid (the former health care systems), but his plan is to improve these plans and to work on the good values they promote: “*Medicare is there for future generations*”. One of the secondary purposes of this discourse is to clarify and to shade away any trace of doubt that was put on the information regarding the new health care system. “*So don't pay attention to*

those scary stories about how your benefits will be cut, especially since some of the same folks who are spreading these tall tales.” Presenting the benefits of the new system is also a very important part of the message: “best practices by doctors and medical professionals throughout the system -- everything from reducing hospital infection rates to encouraging better coordination between teams of doctors.”

On the other hand, even though he wants to be fair-play and present the best practices proposed by his opponents and even by the former president Bush, he needs to make a clear cut between his new policies and the old, inefficient ones: *“Now, add it all up, and the plan I'm proposing will cost around \$900 billion over 10 years -- less than we have spent on the Iraq and Afghanistan wars, and less than the tax cuts for the wealthiest few Americans that Congress passed at the beginning of the previous administration.”* He presents his plan as a long term one, a working one and he states the need of taking immediate action: *“I will not waste time with those who have made the calculation that it's better politics to kill this plan than to improve it. I won't stand by while the special interests use the same old tactics to keep things exactly the way they are. If you misrepresent what's in this plan, we will call you out.”* While delivering this discourse, Obama presents himself as a determined chief of the state, putting the popular interests above the particular ones.

During the last paragraphs of the speech, he presents an endorsement for this program, made by the senator Ted Kennedy, the brother of the former president J.F.K. and a great supporter of the renewed health care system. Known as a great supporter for progressive plans, he died of a brain tumor in 2009. He uses his endorsement to the health care system, in order to present the importance of adopting his proposal. Ted Kennedy has a “*closer*” relation to the health care system, as two of his children passed away due to terminal diseases. That is why most of his efforts as senator were focused on improving the system. Obama uses him as an endorser, in order to underline the need of adopting the new plan. By the end of his speech he reaffirms the need for republicans and democrats to work together in this issue, as he restates the twisted history of the American health care system and the struggles the previous political actors faced. As he states, their only aim should be fulfilling in an honorable way the need of the American people. He ends his address with two typical obamite strategies: encouraging the people to work for the future: *“We did not come to fear the future. We came here to shape it. I still believe we can act even when it's hard.”* and with the classical American presidential address: *“God bless you, and may God bless the United States of America.”*

The themes of the discourse follow a classical pattern of construction, as the president begins most of his discourses by addressing to the American people and he goes on with putting great emphasize on the

glorious American past, underlines the current needs of the society, presents his plans for a better future and the actions that are to be taken and closes his addresses by underlining the need of working together as a nation, in order to succeed. Another thing that is always present in his speeches is the real-life story that is meant to present him as a popular president, who knows people closely and goes around the country to see himself the problems the Americans face. All in all, the themes are wisely chosen and they perfectly match the social context in which they are presented, putting a great emphasize on the public speaking abilities of the president.

The ideological approach of the speech

Barack Obama is considered to be a liberal, as he states in his book, *The Audacity of Hope*. His speeches are built around the main principles of the liberal ideology, having liberty and progress as the main guidelines. He follows the liberal principals stated by Hobbes, Locke and Mill. (Obama, 2008) Also, even if he is a member of the democrat party, he feels more connected to Lincoln, a republican president, more specifically, to his liberalism. (Thomas, 2009).

While delivering this speech, he made a clear statement of the liberal principals that he follows, basing his health care reform on concepts such as progress, improvement, in order to ensure well-being to the American people. The progressiveness of his ideas is to be seen in this speech: *“thanks to the bold and decisive action we've taken since January, I can stand here with confidence and say that we have pulled this economy back from the brink.”* Going forward, we can see marks of his liberal convictions: *“My guiding principle is, and always has been, that consumers do better when there is choice and competition. That's how the market works.”* Encouraging the free market is a clear statement of liberalism. Also, encouraging competition on the market is a liberal principal that Obama is aware of. Ensuring a great variety of insurance companies for people to choose from will benefit both the people and the companies as well. Another proof of his liberal convictions relies in these words: *“I still believe we can replace acrimony with civility, and gridlock with progress. I still believe we can do great things.”* The progressive thinking, the hope for a better future reveals a liberal view, which shapes an open-minded perspective on the policies to be adopted. His socialist views are to be found in the great majority of his speeches, as he promotes the idea of equal rights to all the American citizens. His plans to ensure equality among people is by providing them fair health insurances and high quality services. Obama is known for his socialist political options, as his policies are constructed in order to provide better quality of life, equality, all these being socialist approaches. Moreover, some of the ideological approaches of this

speech are situated on the center of the political spectrum. According to the centrist politics, this ideology proposes a moderate acceptance of the reform and in this speech the centrism is to be found in the policies that are directed towards small businesses. According to our analysis, Obama takes a walk along the both center-sides of the political spectrum. Thus, his discourse is a complex one, as it incorporates a wide range of views on the health care system.

Moreover, according to the frequency analysis, the speech has a number of 2994 words and a lexical density of 40,6%. In order to undertake the quantitative analysis we used the textalyzer software, software that makes a summing up of the most frequent words and phrases that are used in a text. (Appendix 1 and 2) The most frequent words that appear in this discourse are: *insurance, health, care, plan, coverage, companies*. These words reveal the main subject that is presented during this speech, the health care system. This is a very specific subject that is tackled by the president and it represents one of the most important policies of his first term as president. From a linguistic point of view, the most part of the verbs are in present tense that indicates Obama's engagement in this issue and the need to take an active position on the matter. These strategies are meant to simplify the way a speech is received, as well as its effects on the public. Even the Biblical references are meant to create consistency with the American legacy and to his own speeches. The ending formula of the American presidential speeches is resumed in the following words: "*God bless you, and may God bless the United States of America.*"

The construction of the obamite speeches are consistent during the years and this speech perfectly fits this rule. Besides the fact that the verbal information is filled up by the nonverbal communication, there is a rigorous attention paid to the arguments, the rhetorical principals and to the rules of pragmatics.

To sum up, the *Obamacare* represents the trademark of Barack Obama. This speech is a perfect demonstration of his oratorical qualities, as he manages to crystalize some opinions and he manages to perfectly blend well-balanced arguments with constructionist strategies. All in all, this discourse managed to improve a perspective on a rather controversial subject and emphasized the image of an engaged president, sharing his strong views on subjects that are of real interest.

Appendix 1:

Total word count :	2994
Number of different words :	1215
Complexity factor (Lexical Density) :	40.6%
Readability (Gunning-Fog Index) : (6-easy 20-hard)	9.3
Total number of characters :	33355
Number of characters without spaces :	18628
Average Syllables per Word :	1.68
Sentence count :	362
Average sentence length (words) :	15.9
Max sentence length (words) :	76

Appendix 2:

Word	Occurrences	Frequency	Rank
insurance	67	2.2%	1
you	49	1.6%	2
health	48	1.6%	2
our	45	1.5%	3
care	40	1.3%	4
now	32	1.1%	5
plan	31	1%	6
those	30	1%	6
coverage	25	0.8%	7
companies	24	0.8%	7

References:

1. Bălan, N. A. (2005), *Discursul politic românesc*, Craiova: Ed. Universitaria;
2. Coyle, J. (2008), *Why Political Leaders' Speech Matter*, Toronto: Toronto Star, Toronto
3. Deforest Molina, A., Spicer, M. W., (2004) *Aristotelian Rethoric, Pluralism and Public Administration*, London: Sage Publications, Administration&Society, vol. 36 nr. 3: 282-305;

4. Janks, H. (2008), *Critical Discourse Analysis as a Research Tool*, London, Routledge
5. Obama, B. (2008), *Indrazneala de a spera*, Bucharest: Rao
6. Rovența-Frumușani, D. (2005) *Analiza discursului. Ipoteze și ipostaze*, Bucharest: Tritonic;
7. Sălăvăstru, C. (2009), *Discursul puterii*, Bucharest: Tritonic
8. Textalyser software, retrieved from <http://textalyser.net/index.php?lang=en#analysis>
9. The 2009 Barack Obama transcript speech, retrieved from <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-a-joint-session-congress-health-care>
10. Thomas, E. (2009), *Barack Obama. O alegere istorica*, Bucharest: Litera International
11. van Dijk, T. (2000), *Political Discourse and Ideology*, (16-34), Amsterdam: University of Amsterdam

EUROPEAN IDENTITY – BETWEEN CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS AND THE CONSTRUCTIVIST PARADIGM

Corina Popa

PhD Student, University of Bucharest

Abstract: The following paper (consolidated on the double training of the author – both in the fields of international relationships and linguistics) proposes an interdisciplinary methodological analysis system of the discursive construction on European identity, adapting to the specifics of discourse analysis the main concepts of the identity study in the social sciences sphere. On the assumption that a complex social phenomenon such as the European identity should be analyzed through inter- and trans-disciplinary methods, the study encompasses the critical direction suggested by Discourse-Historical Approach (DHA) in the context of discourse analysis on Romanian grounds, so that the top-down linguistic analysis could reveal constructive elements of the European identity and its evolutionary variables. The research model which this paper constructs might serve as an analysis grid for further research of (political, institutional, religious etc.) identity or other types of social phenomena and it will represent the basis of a complex comparative study on the construction of European identity on Romanian and Spanish grounds, which shall harmonize the Critical Discourse Analysis with the constructivist paradigm of analyzing foreign policy, considering the construction of identity as a form of comprehension of the states' external actions.

Keywords: constructivist paradigm, Discourse-Historical Approach, identity, European Studies, linguistics

1. Argument

Lucrarea de față propune un model interdisciplinar și complex de analiză a proiecției discursive a identității europene, dorind să pună bazele studiului discursiv identitar în lingvistica românească.

Utilitatea cercetării derivă atât din actualitatea temei și a bibliografiei cercetate, din natura obiectului de studiu, cât și din modelul de cercetare pe care îl (re)construiește, ce poate servi drept grilă de analiză pentru alte cercetări ale identității (politice, instituționale, religioase etc.) sau ale altor tipuri de fenomene sociale.

Scopul lucrării se subsumează direcției tezei de doctorat, care vizează studiul discursului diplomatic românesc pe teme europene, pentru a observa stadiul construcției identității comunitare și mijloacele specifice de fundamentare a unei identități colective. Studiul de față are în vedere o lărgire a orizontului cercetării tezei doctorale și construiește un model de analiză a identităților colective, pornind de la trei reflecții fundamentale: a) identitatea unei comunități internaționale se proiectează ca rezultat al unui proces social și discursiv complex, dinamic și negociat *de construire* a unui spațiu (politic, juridic, economic etc.) comun; b) analiza discursivă a identității impune identificarea unei metode de cercetare care să surprindă caracterul său dinamic și puternica sa dependență de variațiile practicilor sociale; c) analiza construcției identității comunitare trebuie să ofere concluzii care să edifice o reflecție fundamentală: putem vorbi despre o *identitate europeană* (la singular), care are capacitatea de a le îngloba pe cele naționale sau de *identități europene*, în condițiile în care particularitățile identitare europene sunt înglobate de cele naționale?

Obiectivele acestei lucrări pornesc de la încercarea de a răspunde la o serie de întrebări pe care le considerăm relevante pentru demersul nostru:

- Cum putem utiliza conceptele operaționale ale studiului identității preluate din alte discipline în analiza discursivă?
- Care este metoda de analiză ce poate surprinde cel mai bine formele de construcție discursivă a identității?
- Cum se construiește identitatea prin discurs?

2. Stadiul cercetării

Fiind considerat un element esențial în fundamentarea relațiilor interpersonale, instituționale și internaționale, conceptul de *identitate* a fost abordat, până în momentul de față, din perspective diferite: *politică* (Waeber 1996, Delgado-Moreira 1997, Hopf 1998, Milliken 1999, Mole 2007), filozofică (Ricoeur 2005, Van Ham 2001, Morin 2002), sociologică (Deaux 1996, Gergen 1992), lingvistică (Wodak 2009, Krzyzanowski 2010), și sub forme diverse.

Cercetarea identității europene, deși nu oferă dispute privind istoria conceptului, se prezintă destul de polemică în privința conținutului: pentru unii autori, identitatea europeană desemnează o realitate deja existentă și multidimensională (politică, economică, culturală), iar, pentru alții, descrie fie o identitate colectivă în curs de formare, *in statu nascendi*, fie doar un deziderat, realizabil sau nu, în funcție de evoluțiile viitoare ale Uniunii Europene. Contestarea ideii identității europene pornește de la îndoiala capacității construcției europene de a crea un sentiment al apartenenței, care să depășească limitele statului-națiune. În acest sens, Sionaidh Douglas-Scott susține că, între actele juridice, economice și instituționale ale UE, pe de o parte, și identificarea indivizilor cu aceste structuri formale există un hiatus, fapt întărit de concepția că, la nivel european, nu există un *demos*: „indivizi care împărtășesc o identitate și o loialitate colective, constituite pe baza limbajului, a istoriei și a etnicității” (Douglas-Scott 2002: 481). O abordare mai complexă și dificil de integrat în unul dintre cei doi poli susține existența identității europene la plural, dar neagă identitatea europeană unică, singulară, autorii (Jeffrey Checkel și Peter Katzenstein 2009) argumentând multiplicitatea identităților în cadrul Europei. La polul opus, cei care susțin existența și relevanța identității europene – cercetători sau reprezentanți oficiali ai instituțiilor europene - sunt preocupați, cu precădere, de consolidarea și de dezvoltarea acesteia. Identitatea europeană este privită și definită, în linii generale, ca o *identitate socială colectivă, având ca elemente fundamentale identificarea cetățenilor cu organizația supranațională Uniunea Europeană și percepția acestei apartenențe*, un construct specific în timp și în spațiu, variabil, în funcție de contextul social și de cel politic (Wiener 2004: 171).

Principalele *analize lingvistice* ale indexării identității în discurs, apărute cu precădere la sfârșitul secolului XX și la începutul secolului XXI, pot fi clasificate (în funcție de scopul și de obiectul cercetării) în trei categorii: *analiza identității în interacțiune* (Antaki & Widdicombe 1998, Benwell & Stokoe 2006), *analiza construcției narative a identității* (Labov & Waletzky 1967, Quasthoff & Becker 2005) și *analiza construcției discursive a identității* (Wodak 1999, 2009, Krzyzanowski 2010). Pornind de la studiul lui Gumperz (1982), prima direcție are în vedere construcția identității individuale și sociale în interacțiune și modul în care contribuie intervențiile participanților la conversații la construcția și la negocierea identității. Conform celei de-a doua direcții, povestea, narațiunea (în special expusă într-un context dialogic, prin practici discursive împărtășite) îi conferă sens identității. Prin dimensiunea narativă a identității înțelegem expunerea ansamblului de evenimente, de fapte relevante pentru un individ/ un grup/ o națiune/ o comunitate, într-un anumit moment și context, care permit realizarea de conexiuni cu fapte din trecut și cu proiecții în viitor (Gergen & Gergen 1984: 134).

Parcurgerea studiilor fundamentale dedicate problematicii identitare, din sfera științelor sociale și excerptarea acelor pasaje și a acelor concepte relevante pentru constituirea grilei de analiză, demers urmat de adaptarea lor la modelul nostru, a dus la formularea următoarelor ipoteze:

- În primul rând, proiectul european este rezultatul unui **proces de construcție a identității colective**, iar această construcție este una rațională, consensuală (Habermas 1971), negociată și legitimată prin documente cu valoare constituțională.
- În al doilea rând, termenul de *identitate colectivă* trebuie vazut doar ca hiponim al celui de *identitate* și este, ceea ce filozofia rocoeuriană numește **dimensiunea ipse a unei identități**, acea dimensiune relațională, supusă dinamicii soaciale și opusă unei a doua dimensiuni – cea *idem*, de natură intrinsecă, cuprinzând acele particularități etno-culturale imposibil de schimbat și neimplicate în construirea consensului.
- În al treilea rând, identitatea *ipse* europeană este **identitatea unei comunități politice imparate** (Anderson 2006), cu o pronunțată componentă cognitivă și volitivă, deoarece este produsul unui proces social, prin care o comunitate stabilește și acceptă la nivel simbolic o serie de conduite comune, contactul interpersonal direct fiind imposibil între toți membrii acesteia.
- În al patrulea rând, procesul construire a comunității imparate urmează o logică constantă, strategică, dând naștere unui **sistem de dispoziții durabile și transpozabile**, sistem ce, în sociologia lui Pierre Bourdieu, poartă numele de **habitus** (Bourdieu 2000).
- În al cincilea rând, **procesul de construire a identității europene comune, este, în mare măsură, unul discursiv**, iar studiul acestuia trebuie să țină seama de interdependența dintre *natura sa profund socială, caracterul său dinamic și proiecția sa discursivă*. De aceea, Analiza Critică a Discursului reprezintă un cadru metodologic adecvat, prin natura sa interdisciplinară și prin instrumentele pe care le oferă analizei **construirii unui fapt social prin discurs**.

3. Metode de cercetare a identității

Cadrul metodologic pe care îl propune prezentul studiu se subsumează direcției istorico-discursive (DHA), ramură a Analizei Critice a Discursului cunoscută și sub numele de Școala Vineză de Analiză a Discursului, ce își are rădăcinile în pragmatica lingvistică și în sociolingvistică, „urmând atât tradiția bernsteiniană, cât și ideile Școlii de la Frankfurt” (Wodak 2006: 14). Bazându-și principiile pe teoria foucaultiană asupra discursului și pe „jocul de limbaj” wittgensteinian, analiza istorico-discursivă

încearcă să integreze în analiza discursului toate datele privind contextul istoric și social, pentru a observa impactul pe care acestea îl au asupra structurii, conținutului și asupra funcțiilor discursului. Alegerea unui model ce derivă din Analiza Critică a Discursului ca metodă de cercetare a pornit de la premisa că, discursul, dincolo de a fi un instrument de descriere a socialului, **participă la construirea** acestuia, și, prin urmare, analiza discursului nu trebuie să aibă doar un caracter descriptiv. Discursul este instrumentul principal de construcție a „comunităților imaginate”, pentru că, prin intermediul său, ideea de națiune pătrunde în conștiința celor care se identifică cu ea (Martin 1995: 8). Discursul este *un tip de practică socială și presupune o relație dialectică între evenimentele discursive și situațiile, instituțiile și structurile sociale în care acestea se înscriu* (Wodak 1999: 157).

Metoda propusă de DHA¹ operează la două niveluri: prima etapă a cercetării constă într-o analiză tematică preliminară, pentru a determina principalele subiecte abordate, „structura ierarhică a acestora” (van Dijk 1991: 113) și cuvintele-cheie utilizate în cadrul discursului. Cea de-a doua etapă a demersului presupune o analiză în profunzime a textului, pentru a delimita strategiile discursive utilizate și mărcile lingvistice specifice. Acceptând interdependența discurs - practică socială, DHA ne va permite identificarea a patru *macro-funcții sociale ale actelor discursive*: acestea joacă un rol esențial în *producerea* și în construcția faptelor sociale, în *reproducerea*, în perpetuarea unui statut social, sunt un instrument important în *schimbarea* unui statut, putând duce la *disoluția* acestuia. Proiectând în planul discursului aceste funcții, modelul istorico-discursiv delimitează patru macro-strategii discursive care conduc la nașterea și la evoluția unei practici sociale: *constructive*, *legitimatoare*, *transformative* și *distructive* (Wodak 2009: 33-35).

Urmând această clasificare și adaptând-o la specificul (habitusul) acțiunii diplomatice și la corpusul analizat, orice analiză constructiv-identitară trebuie să se raporteze la un model principal tridimensional, care cuprinde o primă macrostrategie *de construcție* (care hiperbolizează punctele favorabile de convergență dintre națiuni, expune în mod eufemizat momentele de tensiune și îl desemnează pe Celălalt printr-un „noi” inclusiv), o macrostrategie *justificatoare, de legitimare* (proiectată în discurs prin argumente de autoritate și prin inserții narative care explică parcursul istoric național) și una *transformativă* (care mizează pe mobilizarea colectivă, prin acte de vorbire directive și pe angajament reciproc, prin acte de vorbire comisive). Modelul va fi completat cu o elemente ce pot prefigura o macrostrategie de disoluție a relației (care vizează aluziile la retragerea angajamentului și emphasizează ethosul național).

¹ Pentru o descriere completă a metodei de analiză propuse de DHA, vezi Reisigl și Wodak (2010: 44).

4. Considerații finale

Problematica *identității* este una complexă și multidimensională, iar pluralitatea semnificațiilor conduce la o diversificare a literaturii de specialitate, care utilizează o serie amplă de semnificații, cu multiple nuanțe. Înscriindu-se la limita dintre deziderat și identitate colectivă în curs de formare, identitatea europeană desemnează o realitate multidimensională, ce trebuie să se cristalizeze, în mod paradoxal, pe fundalul unui complex policultural imposibil de redus la un nucleu fondator original.

Lucrarea de față înțelege identitatea europeană ca rezultat al unui proces de construcție a identității colective, un produs al *raționalității colective*, în care este angajată o dimensiune identitară națională de tip *ipse*. Comunitatea europeană poate fi privită ca o *comunitate politică imaginată*, deoarece este produsul unui proces social, prin care o comunitate stabilește și acceptă la nivel simbolic o serie de conduite comune, contactul interpersonal direct fiind imposibil între toți membrii acesteia.

Procesul de construire a comunității imaginate urmează o logică constantă, strategică, ce, în sociologia lui Pierre Bourdieu, poartă numele de *habitus* (Bourdieu 2000), de aceea, putem spune că, procesul de construire identitară urmează etapele unui *habitus* diplomatic, demersul fiind cu precădere unul discursiv. Astfel, metoda de analiză discursivă a acestui *habitus* diplomatic de construire a identității trebuie să țină seama de interdependența dintre natura sa profund socială, caracterul său dinamic și discurs și să integreze în analiza lingvistică toate datele privind contextul istoric și social, pentru a observa impactul pe care acestea îl au asupra structurii, asupra conținutului și asupra funcțiilor discursului.

Corelarea acestei metodologii cu cadrul teoretic de natură constructivistă va putea să releve, în analize viitoare, în ce manieră a fost construită identitatea ce configurează politica externă a unui stat sau a unei comunități internaționale, cum este ea înțeleasă și în ce mod această comprehensiune configurează interesele naționale care dirijează politica externă.

Referințe bibliografice

- ANDERSON, B., 2006, *Imagined Communities*. London: Verso.
- ANTAKI, C., WIDDICOMBE, S. (eds.), 1998, *Identities in talk*, London, Sage.
- BENVENISTE, Émile, 2000, *Probleme de lingvistică generală*, București, Teora.
- BOURDIEU, Pierre, 2000, *Simțul practic*, Iași, Institutul European.

BENWELL, B., & STOKOE, E., 2006, *Discourse and identity*, Edinburgh, Edinburgh University Press.

BROWN, P, LEVINSON, S.C., 1978, *Universals in language usage: Politeness phenomena*, în E. GOODY (ed.), *Questions and politeness: Strategies in social interaction*, Cambridge, Cambridge University Press, p. 56-290.

BRUBAKER, R., 1992, *Citizenship and nationhood in France and Germany* (Vol. 21). Cambridge, MA: Harvard University Press.

CHECKEL, J. T., & KATZENSTEIN, P. J. (Eds.), 2009, *European identity*, Cambridge University Press.

DEAUX, K., 1996, *Social Identification*, in E.T. Higgins y A.W. Kruglanski (Eds.) *Social Psychology. Handbook of basic principles*. NY: Guilford Press.

DELGADO-MOREIRA, Juan M., 1997, "Cultural citizenship and the creation of European identity." *Electronic Journal of Sociology* 2.3.

DOUGLAS-SCOTT, 2002, SIONAIDH, *Constitutional Law of European Union*, London, Longman-Pearson Education, p. 481.

DU BOIS, J.W., 2007, *The stance triangle*, în Englebretson (ed.), 2007: 139–182.

CHAMBERS, J., 1995, *Sociolinguistic theory: Linguistic variation and its social significance*, Cambridge, Blackwell, 1995.

CHARAUDEAU, P., 2005, *Le discours politique. Les masques du pouvoir*, Paris, Vuibert.

CVASNÎ-CĂTĂNESCU, Maria, 2006, *Retorica publicistică: de la paratext la text*, București, Editura Universității din București.

ENGLEBRETSON, R. (ed.), 2007, *Stancetaking in discourse: subjectivity, evaluation, interaction*, Amsterdam, Philadelphia.

FAIRCLOUGH, N., WODAK, R., 1997, *Critical Discourse Analysis*, în Dijk, T.V.(ed.), *Discourse as Social Interaction*, London, Sage Publications, p. 258-284.

GERGEN, K., 1992, *The Saturated Self. Dilemmas of Identity in Contemporary Life*. USA: Basic Books.

GERGEN, M.M., & GERGEN, K.J., 1984, *The social construction of narrative accounts*, In K.J. Gergen & M.M. Gergen (Eds.), *Historical social psychology* (p.173-189).

GUMPERZ, J.J., 1982, *Language and Social Identity*, Cambridge, Cambridge University Press.

- HABERMAS, Jürgen, 1971, *Toward a rational society: student protest, science and politics*, Boston, Beacon Press, vol. 404.
- HALL, Stuart, 1971, *Old and New Identities*, University of Minnesota Press.
- HAVERKATE, H., 1994, *La cortesía verbal. Estudio pragmalingüístico*, Madrid, Gredos.
- HOPF, Ted, 1998, *The Promise of Constructivism in International Relations Theory*, in „International Security”, 23(1): 171-200.
- IONESCU-RUXĂNDIOIU Liliana. 2003, *Limba și comunicare. Elemente de pragmatică lingvistică*, București, Ed. All Universitar.
- KERBRAT-ORECCHIONI, Catherine, 2002, *L'énonciation de la subjectivité dans le langage*, Paris, Armand Colin.
- LABOV, W., & WALETZKY, J., 1967, „Narrative analysis: Oral versions of personal experience”, în J. Helm (Ed.), *Essays on the Verbal and Visual Arts*, Seattle, University of Washington Press, p. 12-44.
- LACLAU, ERNESTO, MOUFFE, CHANTAL, 2001, *Hegemony and socialist strategy: Towards a radical democratic politics*, NY, Verso.
- MAINGUNEAU, Dominique, 2007, *Analiza textelor de comunicare*, Iași, Institutul European.
- MARTIN, D., 1995, *The choices of identity*, in „Social identities”, vol. 1 (1), p. 5-20.
- MILLIKEN, Jennifer, 1999, *Intervention and Identity: Reconstructing the West in Korea*, in Jutta Weldes, (ed.) *Cultures of Insecurity: States, Communities, and the Production of Danger*, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- MOIRAND, S., 2006, *La divulgación de la ciencia y la técnica: ¿Nuevos modelos para nuevos objetos de estudio?*, in „Revista signos”, 39(61), 231-358.
- MOIRAND, S., 2007, *Les discours de la presse quotidienne (observer, analyser, comprendre)*. Paris, Linguistique nouvelle.
- MOLE, R. C., 2007, *Discursive constructions of identity in European politics*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- MORIN, Edgar, 2002, *Gândind Europa*, București, Editura Trei.
- MORTUREUX, M. F., 1993, *Paradigmes désignationnels*, in „Semen. Revue de sémiotique linguistique des textes et discours”, (8).
- PAREKH, Bhikhu, 1994, „Discourses on National Identity, *Political Studies*, XLII.

PERELMAN, CHAIÎM, OLBRECHTS-TYTECA, LUCIE, 2012, *Tratat de argumentare. Noua retorică*, Iași, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași.

QUASTHOFF, U. M., 1997, *Were you ever in a situation where you were in serious danger of being killed? Narrator-listener interaction*, in Labov and Waletzky's narratives. „Journal of Narrative and Life History, 7”(1-4), 121-128.

ROVENȚA-FRUMUȘANI, Daniela, 2000, *Argumentarea-modele și strategii*, București, Bic All.

ȘTEFĂNESCU, Ariadna, 2010, *Emoție și impolitețe în discursul și interdiscursul condamnării trecutului totalitar din România*, în Liliana Ionescu Ruxăndoiu (coord.), *Dialog, discurs, enunț. In memoriam Sorin Stati*, București, Editura Universității din București, p. 73-99.

RICOEUR, Paul, 2003, *Sí mismo como otro*, Mexic, Siglo Veintiuno Autores.

TRATATUL DE LA LISABONA, http://europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm.

VAN DIJK, T. A., 1991, *The interdisciplinary study of news as discourse*, in *A handbook of qualitative methodologies for mass communication research*, 108-120.

VAN DIJK, T.A., 2006, *Ideología. Una aproximación multidisciplinaria*, Sevilla, Gerdisa Editorial.

VAN EEMEREN, F. H., & GROOTENDORST, R., 2004, *A systematic theory of argumentation: The pragma-dialectical approach* (Vol. 14). Cambridge University Press.

VAN HAM, Peter, 2001 *Europe's post-modern identity: a critical appraisal*, in *International Politics*, Vol. 38, No. 2, June 2001, pp. 229- 252. Van Ham, Peter, *European Integration and the Postmodern Condition. Governance, Democracy, Identity*, London: Routledge.

VAN LEEUWEN, T., 1996, *The representation of social actors*, in „Texts and practices: Readings in critical discourse analysis, 1”, 32-70.

VASILESCU, Andra, 2007, *Cum gândesc și cum vorbesc ceilalți. Prin labirintul culturilor*, Iași, Polirom.

VASILESCU, Andra, 2011, *Construcția identității parlamentare: cadru teoretic*, în vol. Rodica Zafiu, Camelia Ușurelu, Helga Bogdan-Oprea (ed.), *Limba română. Ipostaze ale variației lingvistice. II.. Pragmatică și stilistică*, București, Editura Universității din București, p. 305-315.

WAEVER, Ole, 1996, *The Rise and Fall of the Inter-Paradigm Debate*, in Steve Smith, Marysia Zalewski y Ken Booth, (eds.), *International Theory: Positivism and Beyond*, Cambridge: Cambridge University Press.

WODAK, R., DE CILLIA, R., REISIGL, M., 1999, *The discursive construction of national identities*, in „Discourse & Society”, 10(2), p. 149-173.

WODAK, RUTH, MEYER, MICHAEL (eds.), 2001, *Methods of critical discourse analysis*, London, Sage.

WODAK, R., 2006, *Mediation between discourse and society: Assessing cognitive approaches in CDA*. „Discourse Studies”, 8(1), 179-190.

WODAK, RUTH, DE CILLIA, RUDOLF, MARTIN REISIGL, LIEBHART, KARIN, 2009, *The discursive construction of national identity*, Edinburgh, Edinburgh University Press.

ZAFIU, Rodica – *Strategii ale impreciziei: expresii ale vagului și ale aproximării în limba română și utilizarea lor discursivă* (a) în „Actele Colocviului Catedrei de limbă română”, 22-23 noiembrie 2002, București, Ed. Universității, p.363-376.

ZAFIU, Rodica, 2007, *Limba și politică*, București, Editura Universității din București.

ZAFIU, Rodica, *Modalizarea*, în Guțu Romalo, V. (coord.), 2008, *Gramatica limbii române*, I-II, ediție nouă [GALR] – București, Editura Academiei Române.

ZAFIU, Rodica, 2010, *Ethos, pathos și logos în textul prediciei*, în Al. Gafton, Sorin Guia și Ioan Milică (ed.), *Text și discurs religios*, II, Iași, Editura Universității “Al. I. Cuza”, p. 27-38.

OPINION POLLS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND ROMANIA ABOUT THE UNION PROJECT

Nicolae Țibrigan

Radu Cupcea, "Ion I. C. Brătianu" Research Institute of the Romanian Academy

The surveys conducted in R. Moldova and also in Romania regarding the public perception about the unionist project, known as the "third fundamental project", have busted a series of myths, such as the fact that is ones expresses his/hers position that R. Moldova should first become a member of the European Union is not a unionist, respectively the Romanians who are pro-unionism exclude the prior integration of R. Moldova in the E.U. or the percentage of declared unionists in R. Moldova cannot exceed the percentage of 10-15%. The present study will shed more light on the possible political mobilizations of the populations of the two countries regarding the Unification, focusing on the secondary analysis of the data, identifying the socio-demographic profiles and the dynamic opinions favorable to unification – depending on how the question is asked and in what context. The primary question from which we start constructing our hypothesis focus on the evolution of the concept of unionism at the level of public perception: in present are we witnessing a transition from then unionism of the heart (ethno-cultural) to the unionism of the mind (pragmatic/civic), or the unionist discourse is rather conjectural and based on the historical-emotional perception?

All of these are aspects which must be taken into consideration in a debate that can start seriously and can become more and more intense on a medium or long term. And thus recovered from the Interwar Period, this subject has to move from the massive vocal militants more or less sincere, to the formal academic debates, with the objective to transform studies in a political decision and political decision in public policies.

Key-words: unification, Republic of Moldova, Romania, survey, public opinion

În România ultimilor 25 de ani s-a discutat despre pacturi sau înțelegeri transpartinice, consumate sau dezirabile, pentru intrarea în NATO, pentru intrarea în UE, pentru educație, pentru sănătate, reducerea

sărăciei, dezvoltarea infrastructurii etc. Primele două au reușit pentru că voința și silința partenerilor străini au fost mai consistente decât în celelalte cazuri, iar printre aceste propuneri de întocmire a proiectelor naționale figurează și cea cu privire la R. Moldova. Deși în toată perioada mai R. Moldova apare ca o prioritate a politicii externe românești, abia din 2009 înapoi se dorește ceva mai concret și coerent față de politica „frățescă” cu statul vecin.

România are o problemă nemijlocită cu R. Moldova și Transnistria care se impune gestionată ca urmare a apartenenței noastre la NATO și UE. Rolul României în acest triunghi este vital, din perspectiva mizei de securitate și interes național strategic, dar secundar din cea a ponderii reale.

Mișcarea unionistă din Basarabia dincolo de cifre

Pentru cetățenii moldoveni teza (re)unificării cu România reprezintă, mai degrabă, o constantă istorică, cu propriile ascensiuni și crize. Populația regiunii dintre Prut și Nistru (Basarabia), trece prin mai multe procese sociale, instrumentate de structuri birocratice diferite. De la transformarea regiunii în gubernie rusească (1812-1874), apoi în provincie românească (1918-1940 și 1941-1944), și de la experiența sovietică care a urmărit excluderea aproape în totalitate a trecutului românesc (1944-1991) până la ultima tranziție de independență (1991- prezent), clivajele sociale între români și etnicii slavi sau rusofoni (ucraineni, ruși, găgăuzi, bulgari) sunt estompate cu mari eforturi de către administrația sovietică. Respectiva stare de lucruri nu a dus la eliminarea în totalitate a curentului unionist din rândul populației, acesta fiind strâns legat de procesul de *nation-building* derulat în perioada interbelică și întrerupt brusc de ocupația sovietică. Primul proiect de modernizare a societății basarabene și-a prins rădăcinile și nu putea fi eliminat prin negarea identității etnice a românilor, determinând Moscova să blocheze relațiile cu Republica Populară Română în 1958, după distanțarea Bucureștiului de liniile directe ale Pactului de la Varșovia.

Politica de marginalizare a persoanelor care se autoidentificau drept români, etichetarea acestora drept dușmani ai „statalității”, „infractor”, „ilegalist” sau „sabotor”, au provocat o creștere a tensiunilor politico-sociale în republică¹, iar alegerile din 5 aprilie 2009 trebuiau să joace rolul de supapă a acestor clivaje acumulate. Practic, demantelarea „verticalei puterii” a regimului Voronin a marcat un proces ireversibil al creșterii trendului pro-unionist pentru următorii ani. Aici vorbim și despre apariția unei generații nerăbdătoare în parcursul european al republicii (estimat pentru un orizont de timp de 20 de ani), fiind destul de revendicativă și implicată. Toate acestea însoțite efectul de vitrină al României, care va

¹ Pe durata campaniei electorale din 2009, sloganul principal al comuniștilor a fost „Să ne apărăm Patria!” (sic!)

continua să furnizeze populației din stânga Prutului modele de dezvoltare și evoluție pe diverse paliere (economie, securitate, justiție, administrație publică etc.).

Unirea în sondajele din România

(Re)unirea cu R. Moldova (Basarabia) nu a ocupat niciodată primul loc în ierarhia temelor dezbătute în spațiul public din România după 1990. A existat un curent puternic și prielnic de unificare imediat după căderea Uniunii Sovietice, așa cum l-au calificat chiar protagoniștii din acea perioadă, dar a fost ratat, iar mai târziu, în timpul celor 24 de ani de suveranitate ai R. Moldova, în relațiile dintre cele două state au existat și perioade extrem de tensionate.

Primul studiu a fost elaborat de către Cristian Ghinea, Istvan Horvath, Liliana Popescu și Victoria Stoiciu, sub egida Fundației Soros România, în 2011, prin două etape consecutive, sondaj și analiza datelor, ce s-a finalizat cu ieșirea de sub tipar a studiului: „Republica Moldova în conștiința publică românească”. Poate părea surprinzător, dar a fost primul studiu după 1989 în care românii erau întrebați nu doar ce părere au despre unire, generalizată de unioniști și naționaliști, dar mai ales ce știu despre vecinii de la Est, cât de mult îi interesează ceea ce se întâmplă în R. Moldova.

Conform datelor raportului SOROS, răspunsul românilor la întrebarea cu privire la „primul cuvânt care vă vine în minte atunci când vă gândiți la Republica Moldova” nu era nici răspicat, nici îmbucurător. În jur de 34% din respondenți au declarat că nu știu sau nu răspund (NȘ/NR); 12% au dat un răspuns evaziv, mai exact alt cuvânt decât cele 13 sugerate de sondori, iar dacă realizăm suma celor care nu știu sau nu răspund (34%) cu proporția celor care au ales altceva decât: frații noștri, români, pământ românesc/parte din țara noastră, unire, moldoveni, vecinii noștri, sărăcie, Basarabia/Basarabeni, România, o țară, moldoveni români, rus/Rusia, Chișinău, constatăm că aproape 46% din locuitorii României nu puteau asocia R. Moldova cu un cuvânt cheie legat de această chestiune. Rezultatul nu trebuie interpretat doar prin faptul că „românii sunt derutați cu privire la identitatea Republicii Moldova ca stat sau/și cu privire la identitatea locuitorilor săi”², după cum lasă de înțeles autorii. Ei nu prea sunt interesați în general față de ceea ce se întâmplă peste Prut, apoi, nici nu aveau foarte multe surse de informare (în afara internetului) care să-i facă să înțeleagă – direct cât și indirect – realitățile din statul vecin. Această constatare a fost validată de rezultatul întrebării „pe dumneavoastră personal, cât de mult vă interesează

² Cristian Ghinea, Istvan Horvath, Liliana Popescu, Victoria Stoiciu, *Republica Moldova în conștiința publică românească*, Fundația Soros România, București, 2011, pag. 83

ceea ce se întâmplă în Republica Moldova?” unde numărul celor care au răspuns foarte mult sau mult însumează - 22%, iar al celor care au răspuns puțin sau foarte puțin/deloc - 70%, alături de 9% NȘ/NR.

Pe de altă parte, 64% credeau că „unirea ar fi benefică pentru R. Moldova” și 47% că „unirea ar fi benefică pentru România”, potrivit autorilor raportului. În cadrul aceluiași studiu, 52% dintre români erau de acord în mare și în foarte mare măsură cu ideea că „unirea ar trebui să fie un obiectiv național pentru România”, chiar dacă mai mult de 65% se prezentau în mică sau foarte mică măsură interesați de inițiativele României privind R. Moldova.

În noiembrie 2013, Inscop Research și Fundația Universitară a Mării Negre lansează un nou sondaj aplicat respondenților români cu un pachet de întrebări privind percepția asupra viitorului politic al R. Moldova. De data asta publicul românesc apare mai informat cu privire la R. Moldova datorită expunerii informaționale acesteia de platforme online (ziare on-line, bloguri, platforme unioniste etc.), a redării parcursului european al statului vecin de către televiziunile din România. 51,7% dintre români considerau R. Moldova mai apropiată de România și UE decât de Rusia și Uniunea Eurasiatică (25,7%). În continuare numărul celor care au ales să nu răspundă a fost destul de mare (22,6%), ceea ce nu înseamnă neapărat că a scăzut dezinteresul populației față de subiectul în cauză. Conform precizărilor lui Darie Cristea, unul din autorii studiului INSCOP, întrebarea privind unirea a căpătat o altă formă și suna cam așa: „În ultima vreme se vorbește tot mai des despre o posibilă integrare a R. Moldova în UE. Dacă integrarea europeană a Republicii Moldova/Basarabiei s-ar dovedi imposibilă, dvs. Ați fi de acord cu unirea R.Moldova/Basarabiei cu România?”³ Răspunsurile au fost: Da, 61,7%; Nu, 22,7%. Non-răspunsuri, 15,6%.

Dezbaterile inițiate de Fundația Universitară a Mării Negre în spațiul public a implicat în discuție și decidenții politici, iar mesajul imediat transmis de la cel mai înalt nivel de președintele Traian Băsescu a fost un semnal că problema unificării cu R. Moldova se poate transforma într-un deziderat asumat de București. Astfel, numărul celor care vorbesc și sunt de acord cu unirea crește semnificativ conform datelor furnizate de către Institutul Român pentru Evaluare și Strategie. În urma sondajului efectuat prin telefon (CATI) de IRES, în data de 29 noiembrie 2013, 76% din respondenți sunt de acord cu unirea R.Moldova cu România; 18% nu sunt de acord; 6% NS/NR.

³ Darie Cristea, *Unirea cu Republica Moldova/Basarabia în sondajele de opinie din România*, în Dan Dungaciu et. al. (coord.), *7 teme fundamentale pentru România 2014*, Editura Rao, București, 2014, p. 163.

Practic, declarația lui Traian Băsescu conform căreia unirea cu R. Moldova poate fi „al treilea proiect de țară al României”⁴ a avut un impact major în creșterea opțiunii pro-unioniste. Sistemul uninominal i-a determinat pe candidați să frecventeze diaspora și comunitățile de români cu drept de vot din statele vecine, printre care și R. Moldova. Concomitent cu extinderea numărului de cetățenii acordate a crescut și interesul pentru acest bazin electoral, ca efect direct relansându-se și discuțiile cu privire la situația românilor din R. Moldova.

Un ultim sondaj care tratează subiectul unei eventuale uniri pe un eșantion de 1063 persoane, reprezentativ pentru populația majoră a României, a fost cel realizat de INSCOP Research în perioada 21-28 martie 2016. Studiul este legat de avantajele sau dezavantajele adăririi la UE ale României, iar afirmația „Unirea României cu Republica Moldova ar aduce mai multe avantaje României”⁵ a fost confirmată de către 39,7% față de cei 28,5% care susțin varianta „ar aduce mai multe dezavantaje României”⁶ sau 26.5% NȘ/NR.

Despre numărul și profilul unioniștilor din R. Moldova *sine ira et studio*

Formula oferită de președintele Klaus Iohannis în timpul campaniei prezidențiale din toamna anului 2014, precum că „Unirea cu R. Moldova este un lucru pe care doar Bucureștiul îl poate oferi și doar Chișinăul îl poate accepta. Dacă cetățenii R. Moldova nu vor unirea cu România, nimeni nu îi poate obliga, iar dacă o vor, nimeni nu îi poate opri”,⁷ a încetățenit ideea că unificarea dintre cele două state nu se va face decât în termenii acordurilor și ai legislației internaționale, inclusiv ai Acordurilor de la Helsinki (1975), care prevăd organizarea unor plebiscite naționale în ambele state. Prin urmare, ultimele trei sondaje realizate în R. Moldova au inclus întrebarea privind intenția de vot a populației în condițiile organizării unui referendum pe tema unirii republicii cu România. Ciclul sondajelor pe tema „dosarului unionist” este realuat, de această dată pe scenariul organizării unui potențial referendum – o noutate în ceea ce privește forma întrebării.

⁴ TVR.RO, *Traian Băsescu la TVR: Următorul proiect pentru România trebuie să fie "Vrem să ne întregim țara!"* [Online]. Disponibil pe: <http://stiri.tvr.ro/traian-basescu-la-tvr--urmatorul-proiect-pentru-romania-trebuie-sa-fie-vrem-sa-ne-intregim-tara-37653.html> (Accesat la data de 2.05.2016).

⁵ INSCOP, 19 aprilie 2016 – *ADEVARUL: SONDAJ Scade încrederea românilor în UE – INFOGRAFIE (Republica Moldova)* [Online]. Disponibil pe: <http://www.inscop.ro/aprilie-2016-republica-moldova-aderarea-romaniei-la-ue/> (Accesat la data de 10.09.2016).

⁶ *Ibidem*.

⁷ Digi24, *ALEGERI PREZIDENTIALE 2014. Klaus Iohannis despre tema ruperii Transilvaniei: „Sunt cretinisme!”* [Online]. Disponibil pe: <http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Special/COTROCENI+2014/ALEGERI+PREZIDENTIALE+2014+Klaus+Iohannis+despre+tema+ruperii+Tr> (Accesat la data de 2.05.2016).

Lună/an	Instit. de sondare	Întrebare	Ași vota pentru	Ași vota împotriva	Nu știu, nu m-am decis	Nu ași participa	Nu răspund
8 noi.-1 dec. 2015	IPP	Dacă duminica viitoare ar avea loc un referendum (vi s-ar cere să votați) cu privire la unirea Republicii Moldova cu România, Dvs. ați vota pentru unire sau împotriva unirii?	21%	53%	14%	9%	3%
11-20 martie 2016	FOP	Dacă duminica viitoare ar avea loc un referendum (vi s-ar cere să votați) cu privire la unirea Republicii Moldova cu România, Dvs. ați vota pentru sau contra?	23%	63%	7%	6%	0%
16-23 aprilie 2016	IPP	Dacă duminica viitoare ar avea loc un referendum (vi s-ar cere să votați) cu privire la unirea Republicii Moldova cu România, Dvs. ați vota pentru unire sau împotriva unirii?	17,3%	66,1%	11,5%	4%	1,1%

Tabelul 2. Rezultatele sondajelor realizate de Institutul de Politici Publice și Fondul Opiniei Publice „FOP” privind intenția de vot a populației în cadrul unui referendum pe tema unirii R. Moldova cu România

Judecând conform rezultatelor celor trei sondaje, ponderea votanților pro-unire în cadrul unui referendum este de ~20,5%, iar ponderea celor care ar vota împotriva unirii si situează în marja de 53-63% (2/3 din populație). Din păcate, dilentantismul în domeniul sociologic al mai multor analiști de pe

ambele maluri ale Prutului a lăsat să se strecoare în presă ideea eronată precum că „numărul unioniștilor din R. Moldova a crescut” (în sondajele din 2011, procentul celor care erau total sau parțial de acord cu unirea se situa în marja de 28-31%), sau „curentul unionist n-a depășit niciodată 20-23%”. Ambele sunt afirmații extreme ce pot fi combătute cu ușurință din simplul motiv că, până în prezent, în R. Moldova n-a fost organizat niciun sondaj care să cerceteze nuanțele unui fenomen atât de complex precum este unionismul. A reduce curentul unionist doar la un număr statistic de votanți în cadrul unui referendum, sau a-i minimaliza impactul în societate, egalându-l doar cu numărul de votanți ai partidelor pro-unioniste (PL, PNL și Dreapta), trădează fie o ignoranță crasă a mediului de expertiză din România.

Așadar, în prezent NU PUTEM VORBI despre o pondere a populației pro-unioniste din R. Moldova, deoarece astfel de măsurători NU S-AU EFECTUAT din 2011 încoace. Ultimele sondaje au măsurat doar participarea publică în cadrul unui referendum pe tema unirii, FĂRĂ A MĂSURA procentul populației pro-unioniste din R. Moldova.

Ceea ce e propunem însă prin acest studiu e să extragem un profil socio-demografic general al populației (după educație, vârstă, sex, mediu de rezidență) care ar vota „pentru” sau „împotriva” unirii în cadrul unui referendum, fără a conferi acestor rezultate o notă de reprezentativitate la nivelul întregii populații a R. Moldova. Următorul pas l-ar constitui formularea unor posibile tipologii de pro-unioniști utilizând variabile încadrate în diagrama Karnaugh,⁸ iar prin utilizarea coeficientului de corelație (coeficientul Pearson) vom încerca să vedem corelațiile dintre variabila D7 (intenția de vot în cadrul referendumului pe tema unirii) și o serie de variabile puse pe linie. Datele extrase din Barometrul Opiniei Publice (Aprilie 2016) al Institutului de Politici Publice sunt prelucrate prin programul SPSS. Coeficienții cu caractere îngroșate sunt, semnificativ statistic, diferiți de zero; ceilalți nu sunt (în tabel sunt trecute și probabilitățile ca acel coeficient să aibă valoarea zero în populație), ceea ce înseamnă că asocierea este slabă sau inexistentă:

Tabelul 3. *Citirea coeficientului de corelație dintre variabila „intenția de vot la referendumul unionist” și alte variabile*

	Val. coef.	Semn. stat.	Citirea coeficientului
D7 Daca duminica viitoare ar avea loc			Corelație perfectă (între o variabilă și ea însăși)

⁸ Diagramele Karnaugh numite și hărți Karnaugh, au fost inventate în 1950 de Maurice Karnaugh, un inginer în telecomunicații de la Laboratoarele Bell pentru a facilita minimizarea expresiilor algebrice booleene. Aceste diagrame sunt folosite pentru simplificarea expresiilor de până la șase variabile.

un referendum (vi s-ar cere să votați) cu privire la unirea Republicii Moldova cu România, Dvs. ați vota pentru unire sau împotriva unirii?	1		
1= „Aș vota pentru unire” 2= „Aș vota împotriva unirii” 3= „Nu aș participa” 4= „Nu știu, nu m-am decis” 8= „Nu răspund”			
S1 Sexul 1= „Masculin” 2= „Feminin”	.058	.051	Coeficient zero (nu e, semnificativ statistic, diferit de zero). Procentul femeilor care răspund că „ar vota pentru unire” la referendum este același cu procentul de bărbați care dau acest răspuns. Nu există diferențe semnificative între răspunsul mediu al femeilor și cel al bărbaților
S4 Ultima școală absolvită 1= „Fără studii primare” 2= „Studii medii incomplete” 3= „Școala generală” 4= „Școala profesională” 5= „Liceu” 6= „Școala post-liceală (colegiu)” 7= „Studii superioare incomplete” 8= „Master (DSA), doctorat” 10= „Nu răspunde”	-.090	.002	Coeficient zero (nu e, semnificativ statistic, diferit de zero cu o probabilitate de eroare mai mică de 1%). Persoanele fără studii superioare vor vota asemănător la referendum cu persoanele cu studii superioare (distribuția răspunsurilor la variabila D7 este aceeași, indiferent de ultima școală absolvită). Interpretare: probabil există de fapt o legătură între intenția de a vota „pentru” sau „împotriva” unirii în cadrul unui referendum și studiile făcute – cu cât nivelul studiilor este mai mare, cu atât ar putea crește disponibilitatea de a vota la referendumul pe tema unirii, dar aceasta se suprapune peste legătura de sens contrar dintre vârstă și școala absolvită

			(persoanele cu studii primare sau medii incomplete sunt, în medie, mai vârstnice); de aceea coeficientul de corelație este zero.
Region (3) 1= „mun. Chisinau” 2= „mun. Balti” 3= „Urban (without city Chisinau and Balti)” 4= „Rural”	.102	.001	Coeficient pozitiv Valorilor numerice mai mari ale D7 (3= Nu aş participa, 4= Nu ştiu, nu m-am decis şi 8= Nu răspund) le corespund mai des valori numerice mai mari ale variabilei Region (4= Rural). Astfel, persoanele care ar vota „pentru” sau „împotriva” unirii în cadrul referendumului sunt preponderent din mediul urban (mun. Chişinău sau mun. Bălţi). Reciproc, persoanele indecise sau neparticipante la referendum provin din mediul rural.

Coeficienții sunt calculați între variabila D7 și restul variabilelor de pe linii

Sursa: *Barometrul de Opinie Publică, Institutul pentru Politici Publice, aprilie 2016*⁹

Folosind rezultatele corelațiilor anterioare, vedem că importanța unui astfel de vot este conștientizată la nivelul întregii populații, indiferent de sex sau „ultima școală absolvită”, totuși participarea cetățenilor la referendumul pe tema unirii este strâns corelată cu mediul de rezidență (unde se concentrează cele mai mari grupuri de populații pro- și anti-unioniste). Așadar, mai cade încă un mit că mediul rural din R. Moldova ar fi unul anti-unionist, ori la nivelul populației rurale din R. Moldova (65,8% din populația totală) înregistrăm mai degrabă culturi politice parohiale-de supunere, ceea ce determină fie o reticență (nicidecum opoziție activă), fie o indiferență față de „problematica unirii”.

Toate aceste aspecte arată complexitatea fenomenului unionist care nu poate fi redus la simpla intenție de în cadrul referendumului. Iată de ce, considerăm că diferitele percepții, atitudini și manifestări vizavi de discursul unionist/realizarea unirii ne pot sugera câteva tipologii de unioniști, non-unioniști și anti-unioniști:

	Mă consider	Sunt de acord cu	Sunt împotriva	Nu aș protesta

⁹ Institutul de Politici Publice, *Barometrul Opiniei Publice din Moldova – aprilie 2016* [Online]. Disponibil pe: <http://www.ipp.md/libview.php?l=ro&idc=156&id=773> (Accesat la data de 10.05.2016).

Tipologii	unionist	unirea R. Moldova cu România	unirii R. Moldova cu România	împotriva unirii dacă aceasta s-ar realiza
Unioniștii fermi	+	+	-	+
Unioniștii nedecarați (europeniști)	-	+	-	+

Tipologii	Nu sunt unionist	Sunt de acord cu unirea R. Moldova cu România	Sunt împotriva unirii R. Moldova cu România	Nu ași protesta împotriva unirii dacă aceasta s-ar realiza
Non-unioniștii indiferenți	+	-	-	+
Non-unioniștii reticenți	+	-	+	+
Non-unioniștii refractari	+	-	-	-

Tipologii	Sunt anti-unionist	Sunt de acord cu unirea R. Moldova cu România	Sunt împotriva unirii R. Moldova cu România	Nu ași protesta împotriva unirii dacă aceasta s-ar realiza
Anti-unioniștii fermi	+	-	+	+
Anti-unioniștii virtuali	+	-	+	-

Modelul trebuie să fie citi prin grila interpretativă acord = „+” și dezacord = „-”. Astfel, putem exemplifica cele șapte categorii cumulate de unioniști, non-unioniști și pro-unioniști prin următoarele atitudini distincte:

1. Prima categorie este reprezentată de **unioniștii fermi**, aceștia își asumă deschis atitudinea față de proiectul unionist, deseori fiind implicați activ în diverse manifestații publice dedicate acestei teme. Discursul asumat de această categorie este obligatoriu proromânesc și pro-occidental, abordând frontal chestiunea relațiilor identitare cu România. Din punct de vedere al glotonimului și al etnonimului, aceștia recunosc fără echivoc faptul că vorbesc limba română, insistând pe apartenența populației majoritare a R. Moldova la spațiul istoric și cultural român ce poate fi rezumat prin sintagma: „două state, o singură națiune”.
2. **Unioniștii nedeclarați** sau **unioniștii europeniști** urmează logica discursului „regăsirii celor două state românești în cadrul Uniunii Europene”, nefiind radicali pe planul discursului proromânesc, recunoscând, în același timp, că nu se împotrivesc unui astfel de proiect dacă ar fi pus pe masa dezbaterilor (și asta pentru a nu fi acuzați de reprezentarea unor interese anti-naționale, străine). La nivel identitar, unioniștii europeniști recunosc faptul că sunt români și că vorbesc limba română, fără a menține ideea unei diferențieri între cele două maluri ale Prutului. Nu sunt vocali în dezideratul lor pentru a nu fi acuzați de subminarea independenței R. Moldova sau asimilați cu naționaliștii.
3. Categoria **non-unioniștilor indiferenți** reprezintă un segment aparte, caracterizat printr-o atitudine oscilantă între interes parțial și dezinteres total în raport cu tema unionistă. Singura atitudine reactivă ar veni în urma materializării proiectului unionist.
4. Cea de a patra tipologie – **non-unioniștii reticenți** s-ar putea să reprezinte una dintre cele două segmente majore în rândul populației din R. Moldova. Exponenții din această categorie, deși nu sunt anti-unioniști declarați, vor vota mai degrabă „NU” în cadrul unui referendum privind unirea R. Moldova cu România din rațiuni mai degrabă personale (frustrări, reticențe, frică etc.).
5. Evident că segmentul non-unionist mai activ va fi reprezentat de persoanele care se vor opune oricărei schimbări a *status quo*-ului proiectului statalist. Deși nu sunt nici „pentru” și nici „împotriva” unui proiect unionist, incertitudinea privind viitorul statutului câștigat anterior îi poate determina pe **non-unioniștii refractari** să reacționeze negativ (prin mișcări contestatare) în urma unei posibile unificări a celor două state. Pentru această categorie de non-unioniști ideea unificării este abstractă, străină și disonantă.
6. Anti-unioniștii au o poziție mai radicală, comparativ cu celelalte tipologii enunțate. Evident că această categorie are și propriul „nucleu dur” reprezentat de **anti-unioniști fermi**, moștenitori ai discursului anti-românesc și prorus.

7. Din ultima categorie fac parte **anti-unioniștii virtuali** care, deși se aseamănă prin mai multe caracteristici cu anti-unioniștii fermi, nu sunt atât de vocali, iar în eventualitatea implementării proiectului unionist, ar putea avea o atitudine reticentă, însă fără a-și exprima nemulțumirea în mod public.

Resurecția discursului unionist din R. Moldova este alimentat doar de criză?

Unul dintre cei mai cunoscuți poeți ai spațiului românesc, Grigore Vieru, spunea în 1993 că „Reunirea o va face doi viitori președinți: sărăcia, care se va abate peste Basarabia și înflorirea economică a Țării Românești”. O premoniție ale cărei efecte le resimțim acum în R. Moldova, când furtul din sistemul bancar a unui miliard de dolari în 2014 a prăbușit întreg sistemul bancar al republicii, având un efect de tip domino și asupra altor sectoare ale economiei (restrângerea comerțului exterior, devalorizarea monedei naționale, creșterea datoriei externe la 98% din PIB etc.). Paradoxal sau nu, dar toți acești factori cumulați nu îndepărtează frontiera euro-atlantică, ci dimpotrivă, o solicită. Iar fenomenul asta se resimte mai ales în urma deligitimizării clasei politice de la Chișinău și sabotarea (ne)intenționată de către aceasta a proiectului integrării europene. Atât cancelariile occidentale, cât și strategii de la Kremlin sunt conștienți că perpetuarea sau escaladarea acestei crize vor avea drept efect direct dezangajarea generalizată a populației față de proiectul statal numit R. Moldova și bascularea acesteia spre alternativa oferită de proiectul unionist.¹⁰ În același timp, nu putem nega nici impactul masiv pe care l-a avut presa în popularizarea mișcărilor pro-unioniste. Mai ales că influența mediatică a televiziunilor (inclusiv cele online) și a internetului (inclusiv rețelele sociale) a crescut simțitor în ultima perioadă, având o cotă de încredere în rândul populației de 40%, respectiv 24%, conform BOP din noiembrie 2015. Expunerea mediatică a acestor marșuri pro-unioniste a fost destul de mare atât în presa de limbă română, cât și în cea de limbă rusă, iar rezultatul este peste așteptări: 72% din populație a auzit de mitingurile de protest organizate de uioniști în centrul Chișinăului, iar din acest procent, expunerea mediatică la nivelul etnicilor ruși, ucraineni și altor minorități înregistrăm un pondere cumulată mai redusă de ~50%. Totuși, principalele surse de informare despre acțiunile organizațiilor unioniste din centrul Chișinăului rămân televiziunile, radiourile și internetul (în proporție absolută de 95%), acestea fiind completate de fluxul

¹⁰ Dan Dungaciu și Petrișor Peiu, *Fondul Moldova – podul de investiții peste Prut*, Cartier, Chișinău, 2016, p. 84.

comunicării în două trepte¹¹ prin liderii de opinie identificați în persoana rudelor, vecinilor sau prietenilor (cu o pondere semnificativă de 19%).¹²

Suținerea acestor mișcări sociale de tip *grassroots*¹³ la nivelul celor care au auzit despre aceste mitinguri (trei din patru respondenți) este de doar 25%. Cu alte cuvinte, acest segment formează nucleul dur al unioniștilor (unioniștii fermi) – informați și implicați din punct de vedere civic, a cărei pondere variază pe segmentul de 15%-18% din întreaga populație. Din punct de vedere al profilului socio-demografic, **unioniștii fermi** au o vârstă cuprinsă între 18-32 de ani, se identifică drept etnici români, au indici mai mari pentru variabila ultima școală absolvită, deci au și un nivel mai înalt al veniturilor (populație activă). Păstrând rigorile metodologice, amintim că nu putem extrapola aceste caracteristici la nivelul întregii generații născute în perioada 1980-2000.

În tot acest peisaj al turbulențelor sociale, în ultimii trei ani am asistat la o schimbare a resorturilor mișcării unioniste din R. Moldova, devenită acum mult mai acceptabilă la nivelul mai multor segmente ale societății de peste Prut și mult mai pragmatică în argumente (în special pe dimensiunea economică). După cum am mai menționat deja, mișcarea unionistă a ieșit din „spirală tăcerii”, sau forma ei latentă, dacă vreți, pășind într-un spațiu al calculelor economice. Acestea din urmă au fost sintetizate de către expertul Fundației Universitare a Mării Negre, Petrișor Peiu, sub forma unei „foi de parcurs” al (re)unificării „validată prin modele și calcule de susținere financiară”.¹⁴ Din punct de vedere sociologic, este „certificatul de naștere” a unui nou fenomen cu relevanță sociologică consistentă.

Unele concluzii

¹¹ Modelul „fluxului comunicării în două trepte” s-a conturat din întâmplare în cadrul unei cercetări întreprinse de Paul L. Lazarsfeld, Bernard R. Berelson și Hazel Gaudet din 1940 asupra comportamentului de vot al cetățenilor americani. Teoria marchează o schimbare de perspectivă: indivizii nu mai sunt văzuți ca entități uniforme, izolate; aceștia intră în relații interpersonale și intergrupale. În urma rezultatelor obținute, s-a constatat că există două trepte în transmiterea mesajelor: de la sursă (mass-media) la anumite persoane mai bine informate, care urmăreau frecvent radioul, ziarele și revistele (prima treaptă) și de la aceștia, prin canale informale, către persoanele mai puțin expuse informației emisă de mass-media (cea de-a doua treaptă). Vezi și Septimiu Chelcea, *Opinia publică. Strategii de persuasiune și manipulare*, Editura Economică, București, 2006, pp. 89-100.

¹² Menționăm că aceste date sunt extrase dintr-un sub-eșantion de 833 de persoane care au auzit despre mitingurile unioniste.

¹³ „Rădăcinile ierbii” reprezintă un tip de mișcare socială care are drept efect stimularea participării civice la nivelul societății prin mobilizări spontane și naturale (utilizând în special mecanismul rețelelor sociale), fără implicarea și intervenția directă a factorului politic.

¹⁴ Pentru mai multe detalii despre acest plan vezi Petrișor Peiu, *Foia de parcurs a Reunificării României cu R. Moldova*, Ziare.com [Online]. Disponibil pe: <http://www.ziare.com/europa/moldova/foaia-de-parcurs-a-reunificarii-romaniei-cu-r-moldova-1413679> (Accesat la data de 10.09.2016).

Faptul că românii văd unirea cu R. Moldova drept un demers mai degrabă dezavantajos nu pune în pericol majoritatea care se pronunță în continuare pentru unire. Asta nu înseamnă, pe de o parte, că tendința nezdruclată din mentalul românesc este permanentă. Gradul de neîncredere a crescut mai ales datorită problemelor financiare sau politice cu care s-a confruntat (și se va confrunța) Chișinăul în ultimii ani. Tema unirii trebuie pusă în dezbatere publică și gestionată prin intermediul politicilor, deoarece decalajul dintre cele două state riscă să se aprofundeze (deci există și un cost al neunirii).

În ceea ce privește R. Moldova, creșterea nivelului de aspirații la toate palierele societății (prosperitate, combaterea corupției și justiție), chiar dacă în ritmuri diferite, va avea ca efect și o creștere a intensității discursului unionist pentru următorii ani, mai ales pentru anul 2018 (când se va celebra centenarul Unirii Basarabiei cu România și al Marii Uniri din 1918) – crucial, în ceea ce privește viitorul R. Moldova, atât în perspectiva alegerilor parlamentare, cât și a transformării curentului unionist într-un proiect politic concret și capabil să acceadă în forul legislativ de la Chișinău. Din păcate, deoacumdată nu există o asumare la scară oficială a unui proiect național pe tema unirii, iar rezultatele sondajelor efectuate pe cele două maluri ale Prutului riscă să se desincronizeze sub umbra unor așteptări neîmplinite.

BIBLIOGRAFIE:

- Cașus, Kamil (2015). *In the Shadow of History. Romanian-Moldova Relations*, Centre for Eastern Studies (OSW), OSW Studies nr. 53, septembrie 2015 [Online]. Disponibil pe: <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-studies/2015-09-23/shadow-history-romanian-moldovan-relations>
- Chelcea, Septimiu (2006). *Opinia publică. Strategii de persuasiune și manipulare*. București: Editura Economică.
- Digi24, ALEGERI PREZIDENȚIALE 2014. *Klaus Iohannis despre tema ruperii Transilvaniei: „Sunt cretinisme!”* [Online]. Disponibil pe: <http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Special/COTROCENI+2014/ALEGERI+PREZIDENTIALE+2014+Klaus+Iohannis+despre+tema+ruperii+Tr>
- Dungaciu, Dan (2005). *Moldova ante portas*. București: Tritonic.
- Dungaciu, Dan (2011). *„Basarabia e România?” – dileme identitare și (geo)politice în Republica Moldova*. Chișinău: Cartier.
- Dungaciu, Dan și Peiu, Petrișor (2016). *Fondul Moldova – podul de investiții peste Prut*. Chișinău: Cartier.

- Dungaciu, Dan, Iuga, Vasile și Stoian, Marius (coord.) (2014). *Șapte teme fundamentale pentru România 2014*. București: Editura RAO.
- Ghinea, Cristian, Horvath, Istvan, Popescu, Liliana și Stoiciu, Victoria (2011). *Republica Moldova în conștiința publică românească*. București: Fundația Soros România.
- INSCOP, 19 aprilie 2016 – ADEVARUL: SONDAJ Scade încrederea românilor în UE – INFOGRAFIE (Republica Moldova) [Online]. Disponibil pe: <http://www.inscop.ro/aprilie-2016-republica-moldova-aderarea-romaniei-la-ue/>
- Institutul de Politici Publice, Barometrul Opiniei Publice din Moldova – aprilie 2016 [Online]. Disponibil pe: <http://www.ipp.md/libview.php?l=ro&idc=156&id=773>
- Nicu, Dan (2013). *Moldovenii în tranziție: între trecut și viitor*. Chișinău: Focus.
- Peiu, Petrișor, *Foaia de parcurs a Reunificării României cu R. Moldova*, Ziare.com [Online]. Disponibil pe: <http://www.ziare.com/europa/moldova/foaia-de-parcurs-a-reunificarii-romaniei-cu-r-moldova-1413679>
- Rughiniș, Cosima (2007). *Explicația sociologică*. Iași: Polirom.

THE CULTURAL DIMENSION OF GLOBALIZATION AND THE ISSUE OF MULTICULTURALISM

Flavia-Tania Ștefan

PhD Student, University of Bucharest

Abstract: In the picture of the current international relations, the phenomenon called 'globalization' is highly important. Together with colonization and the issue of migration, globalization constitutes one of the causes for the phenomenon called 'multiculturalism'. In this paper, I have theoretically sketched a general articulation framework for the issue of globalization, emphasizing the cultural dimension of globalization. In what this dimension of globalization is concerned, I focused upon the issue of values and the religious dimension. Multiculturalism, as a problematic present-day phenomenon, brought into discussion the "so-called conflict of values, of cultures, and of religions". It is precisely because of the phenomenon called globalization that this conflict becomes even more difficult to solve.

Keywords: globalization, multiculturalism, conflict of values, intercultural dialogue.

1. Introducere

În această lucrare primul meu obiectiv este de a contura teoretic cadrul de articulare prin care putem clarifica anumite repere importante în înțelegerea globalizării. Dintre coordonatele principale, prin care putem înțelege fenomenul numit globalizare, mă voi concentra în special pe dimensiunea culturală, deoarece al doilea obiectiv al acestei lucrări este interacțiunea între diferitele culturi în ceea ce numim astăzi „multiculturalism”.

Această experiență inedită a globalizării evidențiază faptul că lumea în care trăim se află într-o continuă transformare, într-o devenire hegeliană. Acest fenomen se produce într-un anumit spațiu geografic și social comun supus în mod inevitabil influențelor economice și tehnologice la nivel mondial. În literatura de specialitate francezii vorbesc despre „mondializare” în timp ce autorii anglo-saxoni vorbesc despre globalizare. Această dispută se adâncește în ceea ce privește modul cum ar trebui gândite dinamica cauzale privitoare la globalizare. (Held, McGrew, Goldblatt, Perraton, 2004, p. 39). Putem

stabili, totuși, în cadrul acestor dispute câteva repere. În ansamblul analizelor contemporane, de specialitate, accentul cade în special pe patru aspecte fundamentale ale globalizării, pe patru coordonate sau direcții de inteligibilizare, și anume: politică, socială, economică și culturală. La acestea mai pot fi adăugate și altele, cum ar fi: dimensiunea militară, sau dimensiunea religioasă etc. Nu voi insista decât asupra dimensiunii culturale în această lucrare.

În ceea ce privește dimensiunea culturală a globalizării, doresc să evidențiez problemele legate de uniformizarea culturală, de ierarhizarea culturală în contextul conflictului care apare între diferitele valori, între diferitele culturi care interacționează. Această interacțiune se produce în spațiul democratic „occidental”, am aici în vedere: Uniunea Europeană și continentul nord-american, în special SUA și Canada. Acest spațiu geografic, social, politic și cultural este principalul mediu favorabil multiculturalismului. Cea mai importantă dificultate privitoare la multiculturalism este dată de interacțiunea religioasă. Acest conflict între valori și între culturi devine acut, atunci când în discuție vine problematica religioasă.

Mă voi referi în special la critica adusă liberalismului din partea reprezentanților multiculturalismului (problema comunităților religioase în SUA și în Canada). Autorii multiculturaliști importanți la care mă voi referi sunt: Will Kymlicka și Charles Taylor.

Teza acestei lucrări este că nu există un sistem unic de valori care să poată fi aplicat diferitelor culturi și, în consecință, orice tentativă de a absolutiza un sistem unic de valori și de a-l impune rigid în contextul relațiilor internaționale reprezintă o eroare ce poate genera sau amplifica și mai mult conflictele existente. Dimensiunea culturală a globalizării pune în discuție interacțiunea dintre grupuri de oameni ce aparțin unor culturi diferite în același spațiu. Această interacțiune se dovedește problematică, conflictuală și dezvăluie contradicțiile între culturi și sisteme de valori. În aceste condiții, există voci care pun serioase semne de întrebare referitoare la Declarația Universală a Drepturilor Omului, calificată drept o creație de esență liberală și întemeiată filosofic în manieră kantiană. Aceste două caracteristici sunt atacate de reprezentanții multiculturalismului.

2. Cadrul teoretic al globalizării

Așa cum am amintit, există disputa: „mondializare” vs. „globalizare”. Putem vorbi despre o importantă suprapunere semantică în cazul celor doi termeni și putem remarca faptul că ambii termeni au același sufix, ceea ce ne poate trimite mai de grabă la un proces, la o acțiune dinamică ce se află în curs de

desfășurare. Globalizarea poate fi inteligibilizată și prin opoziție cu ceea ce se petrece la nivel: local, regional sau național.

În literatura de specialitate, finalitatea procesului globalizării trimite către domeniul relațiilor și rețelilor: politice, economice, sociale și culturale aflate pe o scară mai mare, pe un orizont mai vast decât cel al interacțiunilor locale și regionale. (Held, McGrew, Goldblatt, Perraton, 2004, p. 39).

Globalizarea mai poate fi gândită și ca „acțiune la distanță” (*action at distance*), așa cum o face Anthony Giddens (Marga, 2013, p. 17). În lucrarea *Schimbarea lumii; globalizare, cultură, geopolitică*, profesorul Andrei Marga operează cu termenul de „planetizare”. Autorul consideră că „globalizarea este o creștere a interdependențelor până la planetizare”. (Marga, 2013, p. 17). De asemenea, profesorul Marga consideră că globalizarea tinde să devină „un fenomen cuprinzător”. (Marga, 2013, p. 17). Interesante și de remarcat sunt distincțiile operate în lucrarea profesorului Marga, distincții care ne pot ajuta să conturăm mai bine cadrul teoretic de inteligibilizare a globalizării.

Prima distincție pune accentul pe interdependențe între statele naționale în raport cu regionalizarea, iar prin această interdependență am în vedere legăturile economice, politice, sociale, culturale ce se pot stabili într-un grup de state naționale pe baza unor caracteristici geografice și pornind de la o viziune sau strategie comună privind dezvoltarea.

A doua distincție importantă se referă la premiza că există similitudini de organizare și de abordare a problemelor statelor naționale în raport cu generalizarea (aici am în vedere împărtășirea valorilor statelor naționale).

A treia distincție este privitoare la premiza diversității ireductibile a statelor naționale în raport cu fragmentarea (aici am în vedere scindarea patrimoniului valorilor comune pliate la interese și contexte).

A patra distincție se referă la faptul că viața noastră este legată inevitabil de comunități locale localizabile (aici am în vedere faptul că viața noastră este situată contextual în cadrul unor comunități locale). Toate aceste patru distincții prezentate de profesorul Andrei Marga conturează foarte bine cadrul general de articulare a globalizării. (Marga, 2013).

Este important de avut în vedere în acest context, faptul că desfășurarea procesului globalizării determină existența unor interconexiuni între cele patru aspecte ale sale (politică, economică, socială și culturală) și pe de altă parte între principalii actori care sunt implicați în redefinirea relațiilor în plan internațional. (Galopenția, 2001, pp. 218-221). Cercetarea globalizării ca un proces în desfășurare pornește de la o analiză destul de critică a importanțelor tipare, modele explicative care se regăsesc în literatura de specialitate, pornind de la cele calificate drept clasice, susținute de autori precum: James

Rosenau, Robert Gilpin sau Immanuel Wallerstein, și ajungând la cele specifice teoreticienilor post-moderni: Anthony Giddens, David Harvey, Roland Robertson.

Așadar, analiza aspectelor globalizării este strâns relaționată cu dimensiunea socială post-modernă, prin care se pune problema resemnificării unor termeni precum: „stat”, „societate” etc. Anthony Giddens, spre exemplu, vorbește despre aspectul dialectic al procesului globalizării, despre un fel de „logică multicauzală”, uneori contradictorie, privitoare la aspecte cum ar fi: universalism versus particularism (sau relativism), integrare versus fragmentare, centralizare versus descentralizare, regionalizare versus desregionalizare. (Giddens, 2000, pp. 23-35). Analiza contemporană dezvăluie fenomenul globalizării asemenea unui proces sau ansamblu de procese decât asemenea unei stări singulare. (Held, McGrew, Goldblatt, Perraton, 2004, p. 51).

Cele mai importante caracteristici ale globalizării sunt clasificate de autorii menționați astfel: 1) aspectul spațio-temporal; 2) aspectul organizațional; 3) aspectul conjunctural; 4) aspectul reflexivității; 5) aspectul contestatar; 6) aspectul regionalizării; 7) aspectul occidentalizării; 8) aspectul teritorialității; 9) aspectul formelor de stat; 10) aspectul guvernării democratice. (Held, McGrew, Goldblatt, Perraton, 2004, p. 477). Cadrul analitic de inteligibilizare a globalizării trebuie să țină cont de toate aceste aspecte principale. Prin prisma celor prezentate pot fi formulate câteva întrebări, cum ar fi: Se poate oferi o definiție completă a globalizării? Cum ar trebui conceptualizată globalizarea? Care ar fi forma guvernării democratice cea mai potrivită pentru a fi susținută globalizarea? Cum pot fi gândite valorile sau cum ar trebui acestea regândite astfel încât globalizarea să nu genereze conflicte? În ce mod influențează diversele culturi care interacționează în orizontul globalizării, problema multiculturalismului? În actuala fază a globalizării se impun noi limite la nivel politic?

Globalizarea reflectă o logică fragmentară, pluralistă. Altfel spus, întreaga lume este restructurată asemenea unui spațiu social care este în același timp unic și diversificat. Astfel, nu ne mai putem raporta într-un mod similar la termenul de „societate” în momentul în care lumea devine pluralistă, fragmentată într-un ansamblu de unități autonome, dar aflate în diferite relații.

„Faza germinală” a globalizării, ca fenomen socio-istoric (în termenii lui Robertson) poate fi regăsită în sec. al XVI-lea, sub forma unei sistematizări economice, urmată de modificarea relațiilor internaționale la nivel politic și emergența „unei culturi globale”. (Robertson, 1990).

Conceptul tradițional de „societate” (în asociere cu cel de „stat-națiune”) trebuie să fie resemnificat pornind de la ideea unei totalități universale, coerente. Potrivit profesorului Andrei Marga, globalizarea nu aduce cu sine doar o uniformizare și nu este un stadiu final al istoriei în care toate se

nivelează, ci este caracterizată de o evidentă fragmentare și localizare, în orice caz de o evidentă revigorare a particularismelor. (Marga, 2013, p. 18). Problema care apare în aceste condiții poate fi formulată sub forma întrebării: „Care este impactul precis al globalizării asupra poziționării principiului național?” Se pare că globalizarea nu numai că nu înlătură complet principiul național, dar îl și întărește drept un element opozitiv. Astfel, principiul național este utilizat contra globalizării atunci când acest fenomen pune în pericol ideologii, interese, poziții de putere etc. (Marga, 2013, p. 19). Principiul național nu mai este considerat astăzi drept un principiu ordonator și stimulativ pentru diferite performanțe, ci, mai degrabă drept o justificare a refuzului modernității și ca o legitimare a separării etnice. Forma gravă pe care o poate lua acest principiu în actualul context al relațiilor internaționale este aceea a fundamentalismului. (Marga, 2013, pp. 19-20).

Teoriile privitoare la cauzele ce conduc procesul socio-istoric de globalizare pot fi clasificate în două specii în funcție de tipul de explicație utilizată: explicație monocauzală și explicație multicauzală. (Held, McGrew, Goldblatt, Perraton, 2004, p. 36). Immanuel Wallerstein consideră că „economia capitalistă mondială” (Rosenau, 1990, p. 5) poate fi calificată drept „cauza” care generează „înaintarea” așa-zisă istorică a fenomenului numit globalizare. James Rosenau este de părere că „politica post-internațională” generează globalizarea. De aici se poate concluziona că istoria a ajuns într-un moment al schimbării. (Rosenau, 1990, p. 7). La rândul lui, Robert Gilpin crede că factorii politici specifici unei epoci postindustriale determină globalizarea în desfășurarea ei. Logica utilizată în astfel de demersuri este una de tip linear, deoarece efectul numit globalizare este generat în mod necesar de o singură cauză.

Autori precum: Anthony Giddens, David Harvey sau Roland Robertson susțin că procesul globalizării poate fi înțeles și explicat printr-o logică de tip multicauzal. Giddens se referă la o „distanțiere spațio-temporală”, la alcătuirea unui nou tip de relații sociale. (Giddens, 2000, p. 14). În acest context, el oferă un exemplu privitor la locurile de muncă ale minerilor din Scoția care sunt dependente de deciziile companiilor sud-africane sau australiene, iar acest fapt evidențiază apariția unor dezrădăcinări ale relațiilor sociale. Aceasta reprezintă un efect al globalizării. (Giddens, 2000, p. 79). Globalizarea, ca proces social, dar și istoric se referă la mai mult decât un simplu concept de interconexiune. „Conceptul de globalizare este cel mai bine înțeles ca unul ce exprimă aspectele fundamentale ale distanțierii spațio-temporale. Globalizarea presupune intersecția prezenței și a absenței, împletirea evenimentelor și a relațiilor de la distanță cu circumstanțele locale.” (Giddens, 1991, p. 21).

În mod similar, David Harvey conchide că globalizarea este o expresie a experienței modificate pe care o avem astăzi în privința spațiului și timpului, numind-o „comprimare spațio-temporală” (Harvey,

2002, pp. 205-331). Cu alte cuvinte, Harvey susține că obiectivarea și universalizarea conceptelor de spațiu și timp permit timpului să anihileze spațiul. Putem vorbi de o reducere a distanței între experiențele sociale care se petrec în diverse puncte ale spațiului global. Datorită mijloacelor de comunicare mass-media (internet, televiziune prin satelit etc.) evenimentele sunt prezentate de cele mai multe ori „în direct”, adică în plină desfășurare (inclusiv conflictele militare în contextul globalizării sunt prezentate „în direct”). Harvey mai vorbește despre faptul că procesul de comprimare spațio-temporală este experimentat social și nu este continuu și nici nu prezintă grade. Robertson consideră că procesul globalizării este unul de „universalizare a particularismului” și de „particularizare a universalismului”. (Robertson, 1990, p. 17).

3. Dimensiunea culturală a globalizării

Se poate spune că cele trei aspecte fundamentale ale globalizării (politic, cultural, economic) nu arată suveranitatea uneia dintre ele, ci împrăștierea lor. O cultură globală se caracterizează mai degrabă prin haos decât prin ordine. Totuși, trebuie să remarcăm faptul că globalizarea în totalitatea sferei culturale determină apariția unui cerc de valori, gusturi dar și oportunități comune, dar care sunt totuși diferențiate, puse la dispoziția oricărei persoane. O altă idee importantă referitoare la acest context este aceea că o asemenea cultură globalizată acceptă tot timpul o curgere a ideilor, a valorilor emise de către indivizi, a simbolurilor și informațiilor. Această caracteristică a unei culturi globalizate se referă la imagini: ideatice, etnice, tehnice, financiare, mediatice, sacre.

Astfel, identitatea culturală reprezintă o problemă, din cauza nașterii „comodificării”, transformării și fragmentării politice, sociale și culturale generate de societate. Dimensiunea culturală, la fel ca dimensiunile: socială, economică, politică, nu este dependentă de un principiu teritorial. (Held, McGrew, Goldblatt, Perraton, 2004, p. 52). În ceea ce privește dimensiunea culturală a globalizării, putem identifica mai multe aspecte importante. Cultura, într-o accepțiune mai largă, reprezintă sfera existenței unde oamenii alcătuiesc semnificația grație reprezentărilor simbolice. Altfel spus, discuția despre cultură se referă la felurile prin care indivizii dau sens vieții lor, individual sau în cadrul comunității prin utilizarea limbajului și, implicit a dialogului. Pentru a defini aspectul cultural este necesar să identificăm un sentiment al scopului culturii, iar acest scop este privitor la finalitatea vieții.

Sensul urmărit în lucrarea de față privitor la aspectul cultural se accentuează ca scop în sine radical diferit de sensurile pur, instrumentale. Cultura poate fi înțeleasă ca fiind teritoriul înțelesurilor „semnificative din punct de vedere existențial”. (Tomlinson, 2002, p. 33). Trebuie adăugat la toate acestea

expresia: „cultura e comună”, adică este comună în sensul „antropologic democratic” că descrie „un întreg mod de viață”, adică se referă la ansamblul practicilor cotidiene. (Tomlinson, 2002, p. 34). Wallerstein consideră că în orice societate și în orice minte, cultura este comună. (Wallerstein, 1990, pp. 31-55).

Trebuie să avem în vedere faptul că textele sunt calificate drept culturale deoarece sunt valorificate de către oameni cu scopul de a-și înțelege existența. Astfel, se poate spune că toate practicile comune care sunt implicate direct la desfășurare „narațiunilor vieții” umane poartă numele de cultură. Anthony Giddens consideră că aspectul cultural cuprinde atât exterioritatea cât și interioritatea globalizării: legătura dintre transformările sistematice ample și transformările „lumilor” noastre cele mai intime și mai locale din experiența cotidiană. (Giddens, 2001, p. 29).

Aceasta reprezintă direcția pe care o doresc conturată privitoare la aspectul culturii în contextul globalizării. Unele discuții privitoare la aspectele culturale ale globalizării se referă la tehnologiile audio-vizuale și comunicațiile globalizatoare prin care sunt transmise reprezentările culturale. Totuși, se poate formula ideea conform căreia, extinderea comunicațiilor globalizatoare nu este identică cu globalizarea culturală. Mass-media, de pildă, reprezintă doar o mică parte a procesului integral al globalizării și nu reprezintă singura cale către o experiență culturală globalizată. Giddens se referă la modalitatea prin care „tehnologiile mecanizate de comunicare au influențat dramatic toate aspectele globalizării.” (Giddens, 2000, p. 75). Se poate observa, ca o direcție generală a cercetării lui Giddens că nu insistă foarte mult pe aspectele culturale ale globalizării, ci, mai mult pe aspectele privitoare la impactul tehnologiilor de comunicare.

Waters argumentează faptul că gradul de globalizare este enorm în domeniul cultural și de aceea, cultura poate fi considerată ca fiind privilegiată între dimensiunile globalizării. (Waters, 1995, p. 9). Cultura poate fi considerată mai privilegiată, deoarece relațiile implicate se extind ușor și grație procesului formelor și produselor culturale. Se poate formula următoarea problemă, cu trimitere directă la multiculturalism: „Se poate întemeia satisfăcător un orizont comun al culturilor astfel încât orice „conflict” cu nuanțe culturale să poată fi imediat rezolvat?” Modalitatea în care analizăm cultura ca o coordonată fundamentală a globalizării trebuie să fie corelată cu modalitatea în care acțiunile „locale” de inspirație culturală determină efecte globalizatoare.

Conexitatea culturală implică ideea reflexivității vieții moderne globale. Giddens consideră că aspectul fundamental a acestei idei se referă la faptul că activitățile sociale au o natură reflexivă. (Giddens, 2000, p. 45). Aceste teorii sociale ale reflexivității arată cum se manifestă acest tip de

automonitorizare la nivelul instituțiilor sociale. Potrivit lui Giddens, această idee este realizabilă în contextul „reflexivității instituționale”: în instituțiile moderne, „practicile sociale sunt examinate și reformulate în mod constant, în lumina informației despre aceste practici modificându-le astfel caracterul.” (Giddens, 2000, p. 41). Astfel, instituțiile sociale se transformă în entități care învață, în mod asemănător cu ființele umane. Giddens afirmă o idee foarte interesantă în legătură cu „dialectica local-global”: „obiceiurile locale de viață au ajuns să aibă consecințe pe plan global.” (Giddens, 2000, p. 41). Astfel, remarcăm că globalizarea are un caracter esențial dialectic și prin faptul că acțiunile individuale sunt dependente de caracteristicile structural-instituționale ale lumii sociale, grație reflexivității. Prin urmare, globalizarea nu reprezintă un simplu proces „unidirecțional”, ci implică posibilitatea intervenției locale în procesele globale. De asemenea, politica mediului se referă la „construcția socială a realității” și este o politică de tip cultural.

O dimensiune fundamentală a culturii ce nu poate fi substituită prin nimic altceva este cea religioasă. Demersul meu se referă la o problemă actuală și foarte greu de rezolvat și anume problema conflictului religios. În contextul multiculturalismului, problema conflictului între diferitele comunități religioase devine acută. Conform lui Roger Scruton, cultura „are un temei religios și un înțeles religios. Ceea ce nu înseamnă că trebuie să fii religios pentru a fi cultivat. Dar înseamnă că rostul faptului de a fi cultivat nu poate fi explicat, în cele din urmă, fără referire la natura și la valoarea religiei.” (Scruton, 2011, pp. 7-8). Filosoful britanic pornește de la faimoasa distincție între „cultură” și „civilizație”. Pe urmele demersului realizat de Johann Gottfried Herder, la mijlocul secolului al XVIII-lea, termenul *Kultur* „este sângele dător de viață al unui popor, fluxul de energie morală care păstrează o societate intactă.” (Scruton, 2011, p. 9). Prin opoziție cu acest termen, *Zivilisation* „este spoiala de maniere, legi și pricepere tehnică. Națiunile pot împărtăși o civilizație, dar vor fi întodeauna distincte în ce privește cultura lor, de vreme ce cultura le definește.” (Scruton, 2011, p. 9). În aceste condiții, devine necesară analiza fenomenului controversat numit „multiculturalism” în orizontul mai larg al globalizării.

4. Problema multiculturalismului în contextul globalizării

Conceptul de „multiculturalism” este în zona centrală a dezbaterilor actuale, ridicând dificultăți și controverse. În special după evenimentele din 11 septembrie 2001, în dezbaterile academice este repusă și problema multiculturalismului. Această problemă re apare în forță și după ultimele evenimente din Franța anului 2015, în care 12 ziariști de la cotidianul „Charlie Hebdo” au fost asasinați cu sânge rece de către doi fundamentalisti islamici, datorită unor caricaturi cel înfățișau pe profetul Mahomed. Pe de o parte, vor

fi anumite voci care anunță „eșecul multiculturalismului”, pe de altă parte vor fi și o serie de mari gânditori, cum ar fi: Charles Taylor, Will Kymlicka, Bhikhu Parekh, care vor reageza problematica multiculturalismului spre noi deschideri.

În primă instanță, termenul de „multiculturalism” desemnează o interacțiune între diferitele culturi de pe Pământ. Această interacțiune se produce într-un anumit spațiu geografic, politic, social, cultural etc. Pentru demersul din această lucrare mă voi referi în special la „spațiul occidental”, iar prin această noțiune voi înțelege: Europa Occidentală, SUA și Canada. În acest spațiu trăiesc mai multe comunități umane, diferențiate atât prin cultură, etnie, rasă, dar în special prin religie. Am în vedere comunitățile creștine: catolici, protestanți, ortodocși, apoi comunitățile islamice: shiiți, sunniți, apoi comunitățile hinduse, budiste etc.

În cazul Europei, putem vorbi despre un fundament cultural clădit în jurul a trei metropole: Ierusalim, Atena, Roma. (Marga, 2013, p. 97). Această metaforă sugerează cel mai bine cele trei izvoare ale culturii europene, și anume creștinismul asociat cu Ierusalimul, filosofia și democrația din Grecia antică asociate cu Atena și moștenirea Imperiului Roman asociată cu Roma. „Bătrânul continent” va trece prin două încercări cumplite în secolul XX și anume cele două războaie mondiale. După aceste evenimente catastrofale, Europa va cunoaște scindarea „războiului rece”, care va dihotomiza spațiul european în: zona democratică, occidentală, capitalistă și zona comunistă, centrală și răsăriteană aflată sub influența fostei Uniuni Sovietice. Ultimul deceniu al mileniului 2 va aduce eliminarea acestor bariere, iar Europa se vede în față unui nou început. Acest început înseamnă construcția Uniunii Europene, ce are la bază un fundament economic, dar și unul politic, social și cultural. În acest nou orizont se pune problema identității europene, identitate ce se întemeiază pe valorile europene. Acest proces este deosebit de dificil, tocmai pentru că nu este deloc simplu de stabilit în mod necontradictoriu un set de valori europene comune. Putem vorbi despre: demnitatea persoanei, despre libertatea de decizie, despre drepturile fundamentale ale omului trecute în faimosul document elaborat de Organizația Națiunilor Unite, în primă instanță. Ulterior vom descoperi că există diferențe fundamentale între nordul european, predominant protestant și sudul european predominant catolic sau între occidentul european și răsăritul european predominant creștin-ortodox. Pentru a oferi un exemplu la îndemână, cu scopul de a evidenția această dificultate, această diferență axiologică pornind de la cum înțelegem persoana umană, vom aminti celebrul caz al învățătoarei franceze „Chantal Sebire, o profesoară, mamă a trei copii, care la vârsta de 52 de ani suferea de o maladie cumplită, incurabilă, ce-i desfigurase chipul și durerile erau cumplite în fiecare clipă a existenței sale. «Cazul femeii de 52 de ani a născut controverse la vârf în Franța. Joi,

premierul Francois Fillon a intervenit în dezbaterile suscitată de acest caz apreciind că este dificil de răspuns la o asemenea cerere, deoarece demersul se situează la «limita a ceea ce societatea poate spune, a ceea ce poate face legea». În urma cu două săptămâni, Chantal Seire a înaintat o cerere președintelui francez, Nicolas Sarkozy. Începând cu 2005, legea în vigoare în Franța prevede, în unele cazuri, un fel de drept «de a lăsa să moară» pe cineva prin oprirea oricărui tratament, dar fără să le permită medicilor să practice eutanasia activă. Legea a fost votată după un caz controversat în Franța, cel referitor la moartea lui Vincent Humbert, un tetraplegic de 22 de ani. 13 Martie 2008» [...] În acest sens, trebuie să avem în vedere o situație oarecum tensionată în cazul continentului european. Țări cum ar fi: Olanda, Elveția sau Belgia sunt favorabile eutanasiei, în timp ce state, nu întâmplător predominant catolice, cum ar fi: Franța, Spania, Italia etc. sunt împotriva eutanasiei active.” (Ștefan, 2013, p. 87). Amintim faptul că doamna Seire, în scrisoarea deschisă, menționa că dorește să fie transportată din Franța în Olanda pentru a fi eutanasiată, în cazul în care cererea nu i-ar fi fost aprobată, și, ulterior readusă în Franța pentru a fi înhumată.

Acest exemplu ne evidențiază situația problematică privitoare la fundamentul comun al valorilor europene. Tocmai de aceea, putem vorbi despre două direcții teoretice în construcția europeană: așa-numitul interguvernism și așa-numitul federalism. O altă provocare foarte importantă adresată construcției europene este integrarea Turciei, țară care „nu face parte dintr-o civilizație europeană” și a cărei adeziune „ar fi sfârșitul Europei.” (Kastoryano, 2005, p. 12). Aceste luări de poziție trădeză o mare problemă în ceea ce privește multiculturalismul și anume interacțiunea între civilizația occidentală și cea islamică. Înainte de a evidenția această problemă trebuie să conturăm câteva repere importante ale multiculturalismului.

Will Kymlicka vorbește despre „două modele ale pluralismului și ale toleranței” (Kymlicka, 1992). Prin această dihotomie, el se referă la un model de toleranță religioasă regăsit în fostul Imperiu Otoman (*the Milet System*), prin care administrația imperială permitea diferitelor comunități confesionale, religioase, cum ar fi: evreii, creștinii ortodocși să-și practice cultul, și, la un al doilea model bazat mai degrabă pe drepturi colective, sau de grup, decât pe drepturile individuale. Acest al doilea model este regăsit astăzi în SUA și în Canada. (Kymlicka, 1992). Tot acest demers pornește de la viziunea liberală a lui Rawls, viziune ce are la bază modelul de reconciliere și de toleranță religioasă între catolici și protestanți ce se produce în zbuciumata istorie europeană în perioada Reformei. Rawls are în vedere un așa-numit liberalism, ce trebuie să fie delimitat numai în sens politic. Kymlicka amendează poziția lui Rawls, opunând liberalismului strict politic, un liberalism comprehensiv teoretizat de John Stuart Mill.

Evoluția societății în epoca globalizării impune o abordare vastă ce nu poate fi redusă numai la dimensiunea politică. Tocmai de aceea, filosoful canadian Will Kymlicka pornește de la o distincție privitoare la drepturi. El vorbește despre drepturi ale grupurilor față de societate în ansamblu pe de o parte, și de drepturi ale grupului față de proprii săi membri. Această distincție poate fi considerată drept consistentă cu vederile liberale de ansamblu referitoare la libertate și egalitate, dacă ea ne ajută să protejăm o minoritate vulnerabilă în fața deciziilor luate de o majoritate economică sau politică. (Kymlicka, 1992, pp. 33-56). Democrația actuală, occidentală, capitalistă și în esență de tip liberal, poate fi uneori nedreaptă sau tiranică față de diferitele minorități. Prin minorități am în vedere diferitele grupuri de imigranți forțate de regimurile totalitare din țările native, să aleagă calea exilului spre o lume „mai bună”. Spațiul democratic, occidental se caracterizează prin respectul și garantarea drepturilor fundamentale ale omului. Toleranța este de asemenea o trăsătură fundamentală prin care este posibilă interacțiunea pașnică între comunități, și, implicit manifestarea multiculturalismului.

Un alt aspect mai problematic, semnalat de Kymlicka, este acela referitor la minoritățile care nu împărtășesc valorile liberale și care trăiesc într-o societate în esență de tip liberal, cum este SUA, Canada sau spațiul Uniunii Europene. Liberalismul politic amintit anterior și care pornește de la scrierile lui Rawls, nu poate rezolva satisfăcător situația minorităților non-liberale. Una din întrebările importante, în această situație ar fi: cum ar trebui un stat liberal să trateze minoritățile non-liberale? Pentru a răspunde la această întrebare, în viziunea lui Kymlicka, trebuie să avem în vedere, două tipuri fundamentale de modele de toleranță: unul de tip liberal, bazat pe libertatea individuală și un model hiper-comunitarian bazat pe drepturile de grup. Acest al doilea model are drept finalitate salvarea identității diferitelor grupuri etnice, religioase constituite în comunități, împotriva unei uniformizări ce se manifestă în societatea globală. Aceste dificultăți sunt semnalate și de un alt filosof canadian important în orizontul problematicei multiculturalismului, și anume Charles Taylor.

Canadianul Charles Taylor prezintă o viziune politică ce se reflectă în analiza multiculturalismului, întrucât pune problema coabitării identităților culturale în societatea canadiană. Se pare că el arată limitele modelului liberal precum și nevoia de a-l completa printr-un model social deschis la pluralitate și diversitatea culturilor.

În lucrarea sa, *The Politics of Recognition*, Charles Taylor pune problema cererii recunoașterii în politicile actuale din partea minorităților sau a anumitor grupuri feministe. Aceste politici alcătuiesc ceea ce numim astăzi multiculturalism. Potrivit lui Taylor, cererea pentru recunoaștere are ca presupuziție legătura dintre identitate (*identity*) și recunoaștere (*recognition*). (Taylor, 1994, pp. 27-30)

Teza susținută de filosoful canadian se referă la faptul că identitatea noastră este în mare parte determinată de recunoașterea sau absența ei sau recunoașterea greșită (nerecunoașterea) din partea celorlalți. Faptul că nerecunoașterea poate provoca neplăceri, poate fi o formă de opresiune și poate determina ca acea persoană să fie prizoniera unui mod de a fi, unui mod existențial fals și greșit. Taylor oferă aici două exemple pentru a-și menține teza. Primul exemplu se referă la femeile care au fost forțate, de-a lungul timpului, să adopte o imagine depreciativă în societățile patriarhale și, de aceea, sunt incapabile să folosească noile oportunități oferite în democrațiile occidentale mai evolute. Acest exemplu este deseori invocat de reprezentantele curentului feminist. Al doilea exemplu se referă la problema celor „de culoare” (a negrilor) care suferă în mod similar de o imagine care îi desconsideră. Astfel, negrii sunt văzuți și tratați drept inferiori, necivilizați, incapabili de cultură etc. Autorul susține că recunoașterea greșită din partea celorlalți reprezintă nu numai o lipsă de respect, dar și o rană profundă pe care o provoacă celor ce sunt victime. (Taylor, 1994, pp. 43-38).

Continuând argumentarea, Taylor vorbește de două schimbări în legătură cu conexiunea dintre recunoaștere și identitate. În colapsul ierarhiei sociale, prima schimbare se referă la sensul conceptului de „onoare” (*honor*), sens corelat intrinsec cu inegalitățile și fiind o problemă a preferințelor. În perioada modernă în societatea occidentală europeană, conceptul de „onoare” este înlocuit cu cel de „demnitate” (*dignity*) a cetățeanului care are un sens universal și egalitar. Premisa de la care se pornește în legătură cu sensul acestui concept este faptul că toată lumea beneficiază de „demnitate”. De asemenea, se pare, că demnitatea este singurul concept compatibil cu societatea democratică actuală. (Taylor, 1994, p. 38).

Începând cu secolul XVII, odată cu cartezianismul și „epoca luminilor”, individul a fost plasat în centrul societății. Astfel, destinul uman se exprimă prin recunoașterea „eului” odată cu modernitatea, individul recăpătându-și autonomia morală care se realizează prin conștiința propriei individualități. Importanța recunoașterii, potrivit lui Taylor, s-a modificat până la sfârșitul secolului XVIII și s-a transformat în „identitate individualizată”, particulară mie și pe care o descopăr în mine însumi. Taylor susține că identitatea individualizată se naște împreună cu un ideal și, anume, acela de a fi cu adevărat eu însumi și modul meu de existență să fie autentic. Din aceasta decurge faptul că ființele omenești sunt dotate cu un simț moral, un sentiment intuitiv pentru ceea ce este corect și ceea ce este greșit. Această idee are „rădăcini” în concepția lui Jean-Jaques Rousseau. (Taylor, 1994, pp. 48-49). Problema moralității, în viziunea lui Rousseau, se referă la aceea de a urma o voce, care este în interiorul naturii noastre, voce care este deseori acoperită de pasiunile induse de dependența „rea” a noastră de ceilalți, de

amorul nostru propriu sau de mândrie. Salvarea noastră morală provine din recuperarea contactului moral autentic cu noi înșine. Taylor consideră că Rousseau oferă un nume contactului intim cu noi înșine și, anume, „sentimentul existenței”. (Taylor, 1994, p. 29). Taylor consideră că demersul lui Rousseau, acest ideal al autenticității a fost dezvoltat ulterior, de către Herder: fiecare dintre noi avem un mod original de a fi, prin urmare, fiecare persoană are propria lui măsură (gândul acesta amintește de Protagoras: „Omul este măsura tuturor lucrurilor, a celor ce sunt cum că sunt și a celor ce nu sunt cum că nu sunt”) (Vlăduțescu, 2001, p. 462). Această noțiune acordă o nouă importanță faptului de a fi autentic cu mine însumi. Acest ideal presupune principiul originalității: faptul de a fi autentic cu mine însumi adică, de a fi autentic cu originalitatea mea proprie.

Taylor conchide că Herder a aplicat concepția sa despre originalitate pe două niveluri: nu numai persoanei individuale care se află printre alte persoane ci, și acelor oameni care produc cultură printre alți oameni. Astfel că, acest ideal de autenticitate a fost analizat în mod similar cu idealul demnității. Așadar, spune Taylor, prin definiție, acest mod de a fi nu poate fi derivat social, dar trebuie să fie generat în interior. (Taylor, 1994, p. 31). Din acest punct de vedere, Taylor își construiește argumente pentru a-și susține teza. Pentru a înțelege conexiunea foarte strânsă dintre identitate și recunoaștere trebuie să ținem seama de o caracteristică fundamentală a condiției umane, care nu a fost luată în seamă până acum de opinia contemporană: dialogul. Pentru a-și atinge scopul în demersul său, Taylor re-semnifică termenul „limbaj” într-un sens mai larg, acoperind nu numai cuvintele pe care le vorbim și pe care le utilizăm cu anumite sensuri și semnificații ci, și alte procedee de expresie unde ne putem defini pe noi înșine incluzând „limbajele”: artei, gesturilor, iubirii și aprobării. Prin intermediul limbajului, noi interacționăm cu „ceilalți semnificanți” (așa cum îi numește sociologul George Herbert) pentru a ne defini. (Taylor, 1994, p. 32). Continuând argumentația sa, Taylor afirmă că, într-adevăr, noi avem nevoie să ne definim identitatea noastră în dialog cu cineva dar contribuția principală a „celorlalți importanți” (cei cu care ne aflăm într-o relație „bună” de dependență: familia, părinții, persoanele la care ținem sau pe care le cunoaștem) continuă într-un mod indefinit. În acest caz, avem nevoie să ne împlinim pe noi înșine, dar nu să ne definim. Taylor conchide că idealul monologal a subestimat în mod serios locul dialogului în viața umană. De aceea, viziunea modernă a artistului individual, autonom, eliberat și rupt de restul lumii (mă refer aici la exemplele oferite de Taylor privitoare la artistul solitar a cărui operă dezvăluie caracterul de a fi adresată cuiva și cazul pustnicului, a cărui interlocutor este Dumnezeu) (Taylor, 1994, p. 33) rămâne totuși o himeră. Subiectul trebuie să se gândească pe sine ca ființă socială. „Tocmai, de aceea, Taylor (pe linia lui Levinas) consideră că identitatea se creează în mod dialogic adică, presupune mereu

un dialog cu partenerii împotriva cărora și/sau cu care orice individ își alcătuiește propria individualitate.” (Nay, 2008, p. 627).

Potrivit lui Taylor, identitatea unui om este descoperită o parte prin dialog deschis cu ceilalți, o parte prin dialog intern cu ceilalți (opiniile interiorizate de o persoană în dialog cu alții). Acest ideal al interiorității care a determinat identitatea într-o manieră resemnificată la Taylor ne dezvăluie importanța recunoașterii. Identitatea mea proprie depinde în mod crucial de relațiile cu ceilalți (*My own identity crucially depends on my dialogical relations with others*). (Taylor, 1994, p. 34).

Identitatea, spune Taylor, prin contactul nostru cu „ceilalți importanți” poate fi formată (putem spune printr-o recunoaștere adecvată) sau malformată (printr-o recunoaștere greșită sau o nerecunoaștere). În orizontul autenticității, aceste relații sunt văzute drept chei ale autodescoperirii sau ale autoafirmării. În plan social, susține filosoful canadian, identitățile sunt formate prin dialog deschis și se pune problema politicilor recunoașterii egale. (Taylor, 1994, pp. 37-39).

Potrivit lui Taylor, înțelegerea identității și autenticității a introdus o nouă dimensiune în politicile „recunoașterii egale”. Taylor susține că discursul recunoașterii a devenit familiar pe două niveluri: 1) în sfera intimă (spațiul privat, am putea spune), unde înțelegem formarea identității și a sinelui care are loc într-un dialog continuu și lupta cu ceilalți importanți; și 2) în sfera publică (în spațiul public), unde politicile recunoașterii egale au venit să joace un rol din ce în ce mai important. (Taylor, 1994, p. 37).

Taylor semnalează că în plan social, faptul că identitățile sunt formate în dialog deschis, neformat de o normă predefinită social, a făcut ca politicile recunoașterii egale să fie mai centrale și mai presante. Cu alte cuvinte, transformarea conceptului de „onoare” în cel de „demnitate” și, apoi, în politicile recunoașterii egale (a demnității egale) generează probleme într-o societate democratică. De ce? Pentru că politica recunoașterii egale (toți oamenii beneficiază de demnitate egală) vizează o politică a universalismului, o egalizare a drepturilor cetățenilor, care sunt universal acceptate. Autorul susține că înțelegerea identității și autenticității a introdus o nouă dimensiune în politicile recunoașterii egale. Taylor se concentrează pe sfera publică și încearcă să elaboreze în lucrarea sa un demers privitor la politica recunoașterii egale și ce-ar putea însemna acesta. A doua schimbare majoră, prin contrast cu prima, se referă la dezvoltarea noțiunii de identitate care a generat politicile diferenței. În acest context, recunoașterea înseamnă identitatea unică a unui individ sau grup, ceea ce este distinctiv față de oricine altcineva. Astfel, Taylor pune în contrast cele două tipuri de politici. Politica demnității egale proclamă ideea că toți oamenii sunt egali și merită același respect, ceea ce reprezintă un potențial universal omenesc

care se reflectă în imperativul categoric kantian. Politica diferenței aduce în discuție problema unui potențial universal care este în fundamentele sale potențialul pentru formarea și definirea identității proprii a cuiva, drept un individual și ulterior drept o cultură. (Taylor, 1994, p. 41).

Taylor conchide că cele două modele din politică, ambele bazate pe respect egal, intră în conflict. Aici este prezentată critica la adresa liberalismului. Politica diferenței reproșează politicii recunoașterii egale că neagă identitatea forțând oamenii să intre într-un mod omogen de existență, într-un fel de neutralitate am putea spune. Politica recunoașterii egale, la rândul ei, obiectează politicii diferenței că încalcă principiul non-discriminării. Consecința la care ajunge Taylor este aceea că politica recunoașterii egale (a demnității egale) care pornește de la principiul „diferenței oarbe” reprezintă de fapt o reflecție a culturii hegemonice. Decurge de aici că numai minoritatea sau culturile asuprite sunt forțate să ia o formă străină. Așadar, susține Taylor, presupusa societate dreaptă, de tip liberal și cu o diferențiere oarbă nu este numai inumană (deoarece suprimă identitățile) dar și foarte discriminatorie. (Taylor, 1994, p. 42-51).

Astfel, egalitatea, în viziunea filosofului canadian, se referă la acordarea unui tratament identic tuturor indivizilor însă, în același timp, neagă diferențele dintre oameni și nu poate fi aplicat în totalitate în planul moral. Deci este preferabil principiul echității în locul celui al egalității deoarece ține cont de situațiile particulare. Echitatea permite concilierea „nevoii de recunoaștere” a diferențelor, drept prelungire a idealului autenticității. (Nay, 2008, p. 629)

Așadar, pentru a crea o legătură consistentă între democrație și recunoașterea pluralismului cultural, Taylor este susținător al proiectului de societate multiculturală și pare că nu atribuie încredere statelor-națiuni, numindu-le culturi hegemonice. Acestea, crede el, nu fac decât să sufoce identitățile și chiar să împiedice formarea de autenticități umane în numele „apărării unității naționale”. Cererea de recunoaștere poate lua o formă inversă: forma de asuprire. Urmând modelul multiculturalist, el pledează în favoarea recunoașterii publice a comunităților cu scopul de a justifica intrarea identităților în spațiul public.

O altă problemă controversată semnalată de Taylor este aceea referitoare la „ierarhizarea culturilor”. În mod tradițional, există culturi universale și cele minoritare care cresc și se dezvoltă în umbra sau pornind de la cele universale. Și în spațiul cultural românesc, Lucian Blaga vorbește despre „culturi majore” și „culturi minore”. Taylor consideră că ar trebui să ne debarasăm de această presupuziție, de această prejudecată și să pornim de la asumția că orice cultură are un „universal” al ei. Giovanni Sartori aduce obiecții la adresa politicii „respectului egal” invocată de Charles Taylor, afirmând

că „A atribui tuturor culturilor o valoare egală echivalează cu a adopta un relativism absolut care distruge noțiunea însăși de valoare. Dacă totul e valoros, nimic nu e valoros: valoarea își pierde orice valoare”. (Sartori, 2007, p.65). Adversarii multiculturalismului, în special, în mediul academic american, propun această ierarhizare valorică culturală. Taylor amintește de exemplul oferit de Bellow, conform căruia atunci când cultura zulușilor va produce un romancier ca Lev Tolstoi, mass-media internațională și toate mediile academice își vor îndrepta atenția asupra acestei culturi. (Taylor, 1994, pp. 54-56). Noi nu ar trebui să facem aceste comparații, ci, ar trebui să privim cultura zulușilor în autenticitatea unicității ei.

Cea mai gravă problemă referitoare la multiculturalism, ce rămâne deschisă spre rezolvare, este aceea referitoare la conflictul între „fundamentalismul islamic” și civilizația occidentală. Termenul de „fundamentalism islamic” începe să se consacre în planul relațiilor internaționale odată cu criza ostaticilor din Iran din 1979-1980. Se pune întrebarea dacă prin „fundamentalism islamic” desemnăm o minoritate extremistă sau desemnăm punctul critic al unui conflict mult mai profund între două lumi, între două civilizații, cu sisteme axiologice radical diferite. Islamul are ca părți susținătoare, Coranul și dreptul islamic. Coranul nu se discută și reprezintă cartea sacră a religiei musulmane. Dreptul islamic este în strânsă dependență cu doctrina coranică. Citându-l pe Borrmans (1993), Sartori pune următoarele probleme în acest context: „Islamul se poate oare laiciza? Se poate occidentaliza? Poate el deveni tolerant? Poate dialoga cu creștinismul? Potrivit lui Sartori, răspunsul este afirmativ însă, spre deosebire de flexibilitatea occidentală, Islamul este puternic înrădăcinat în doctrina coranică, iar dreptul pe pământul islamului este heteronom: „se naște și rămâne impregnat de religie”. (Sartori, 2007, p.113). Acest conflict poate fi rezolvat satisfăcător sau este principial nerezolvabil? Aceste întrebări sunt la ordinea zilei în contextul relațiilor internaționale. Ca o deschidere spre o viitoare cercetare mai amplă, vom semna o deosebire importantă între civilizația occidentală și cea islamică. „Dacă în civilizația occidentală separația laic-profăn a fost instituită încă de la începuturile apariției ei, subliniată prin afirmația regăsită în Sfânta Evanghelie după Marcu (12.17) - «Iisus a zis: Dați Cezarului cele ale Cezarului, iar lui Dumnezeu cele ale lui Dumnezeu» - , lumea islamică, prin vocea teologului hanbalit Ibn Taymiyya, afirmă tocmai dimpotrivă, că a guverna viața oamenilor este una din cele mai importante cerințe ale religiei, fără de care religia nu poate rezista. Ori, în special începând din iluminism, statul în Occident a început, puțin câte puțin, să ia asupra sa sarcini care, în mod tradițional, erau rezervate religiei, acest secularism fiind total străin islamului.” (Ungureanu, 2010, p. 9).

5. Concluzii

În contextul acestui studiu, am înțeles globalizarea ca pe un proces real, ca pe un continuum, alături de local, național și regional. La un capăt al acestei linii continue se află relațiile și rețelele economice și culturale organizate pe bază locală și/sau națională, iar la celălalt capăt se află relațiile și rețelele, economice și culturale care se cristalizează la scara mai largă a interacțiunilor regionale și locale. Globalizarea creează, fără îndoială, dificultăți, întrucât accentuează tendințele inegalitare care apar la lumină chiar și în statele dezvoltate, făcând mai complex exercițiul politicii economice, dar ea nu implică renunțarea la creșterea economică. Așa cum afirmă și Stiglitz (2003, p.417), problema nu este aceea dacă efectele globalizării sunt pozitive sau negative pentru că oricum este un proces care a adus lumii întregi multe beneficii, însă ea a fost greșit „gestionată” și, de aceea, a generat diverse probleme în lume. Speranța este, așadar, că o creștere economică în limite rezonabile poate determina, în cele din urmă, atenuarea inegalităților sociale. Pe parcursul prezentului studiu, m-am referit în permanență la interrelaționările dintre dimensiunile globalizării, și am avut în vedere acest lucru și atunci când am tratat dimensiunea culturală a procesului. Astfel, abordând conexitatea din această perspectivă, am fost interesați de modul în care globalizarea schimbă contextul construirii sensului: modul în care afectează simțul identității, experiența locului și a sinelui în relație cu locul, impactul pe care îl are asupra înțelegerii, a valorilor, dorințelor, miturilor, speranțelor și temerilor ce s-au dezvoltat în jurul unei vieți situate local. Dimensiunea culturală, prin urmare, cuprinde ceea ce Anthony Giddens numea atât “exterioritatea” cât și “interioritatea” globalizării: legătura dintre transformările sistematice ample și transformările “lumilor” noastre cele mai intime și mai locale din experiența cotidiană.

În acest cadru general conturat de globalizare, se produce o interacțiune, o interrelaționare între diferitele culturi, iar acest fenomen se numește multiculturalism. Am evidențiat importanța, dar și dificultățile acestui fenomen. În ceea ce privește dificultățile, ne confruntăm cu un „conflict” al valorilor, cu perspective diferite privind omul, societatea sau dimensiunile religioase. Acest conflict este profund, deschis și departe de a fi rezolvat.

Multiculturalismul ca fenomen controversat cauzat de globalizare aduce în prim plan discuția referitoare la sistemele axiologice, la autenticitatea dialogului între diferitele comunități culturale, religioase etc. Am putea spune că problematica multiculturalismului redeschide orizontul filosofiei privind natura umană, privind drepturile, dar și regulile ce trebuie să fie respectate în societate. Aduce în prim plan concepte cum ar fi: toleranța, libertatea, educația, sistemele juridice sau instituționale atât la nivel național cât mai ales la nivel internațional.

6. Bibliografie

1. Giddens, Anthony (1987). *The Nation-State and Violence*, Cambridge: Polity Press.
2. Giddens, Anthony (1991). *Modernity and Self-Identity*, Cambridge: Polity Press.
3. Giddens, Anthony (2000). *Consecințele modernității*, București: Univers.
4. Giddens, Anthony (2000). *A treia cale și criticii ei*, Iași: Polirom.
5. Giddens, Anthony (2001). *A treia cale. Renașterea social-democrației*, Iași: Polirom.
6. Golopenția, Sanda (2001). *A gândi globalizarea*, în Secolul 21 (tema: Globalizare și identitate), nr. 7-9/2001.
7. Harvey, David (2002). *Condiția postmodernității*, Timișoara: Amarcord.
8. Held, David, McGrew, Anthony, Goldblatt, David, Perraton, Jonathan (2004). *Transformări globale. Politică, economie și cultură*, Iași: Polirom.
9. Kastoryano, Riva (2005). *Quelle identité pour l'Europe?*, Paris: Presses de la Fondation Nationales des Sciences Politiques.
10. Kymlicka, Will (1992). *Two Models of Pluralism and Tolerance*, în *Analyse & Kritik* 13 (1992) S. 33-56, Opladen: Westdeutscher Verlag.
11. Marga, Andrei (2013). *Schimbarea lumii*, București: Editura Academiei.
12. Marga, Andrei (2014). *Religia în era globalizării*, București: Editura Academiei.
13. Martin, Hans-Peter, Schumann, Harald (1999). *Capcana globalizării. Atac la democrație și bunăstare*, București: Editura Economică.
14. McGrew, Anthony (1992). *Modernity and Its Future*, Cambridge: The Open University, Polity Press.
15. Nay, Olivier (2008). *Istoria ideilor politice*, Iași: Polirom.
16. Robertson, Roland (1990). *Mapping the global condition: globalization as the central concept*, în Mike Featherstone (ed.), *Global Culture. Nationalism, Globalization and Modernity*, London: Sage Publications.
17. Rosenau, James (1990). *Turbulence in World Politics*, Brighton: Harvester Wheatsheaf.
18. Sartori, Giovanni (2007). *Ce facem cu străinii? Pluralism vs. Multiculturalism*, București: Humanitas.
19. Stiglitz, Joseph E. (2003). *Globalizarea. Speranțe și deziluzii*, București: Editura Economică.
20. Ștefan, Ionuț (2013). *Bioetică – note de curs*, Galați: Editura Fundației Universitare „Dunărea de Jos”.

21. Taylor, Charles (1994). *The Politics of Recognition*, în Multiculturalism Examining the Politics of Recognition, editat de Amy Gutmann, New Jersey: Princeton University Press.
22. Tomlinson, John (2002). *Globalizare și cultură*, Timișoara: Amarcord.
23. Ungureanu, Daniel (2010). *Islamul și provocarea ideologică a islamismului*, Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
24. Vlăduțescu, Gheorghe (2001). *O enciclopedie a filosofiei grecești*, București: Paideia.
25. Wallerstein, Immanuel (1990). *Culture as the ideological battleground of the modern worldsystem*, în Mike FEATHERSTONE (ed.), *Global Culture. Nationalism, Globalization and Modernity*, London: Sage Publications.

Waters, Malcolm (1995). *Globalization*, London: Routledge

POWER NETWORKS, CONTACTS, AND INTERACTIONS OF LOCAL POLITICAL ELITES IN EAST-CENTRAL EUROPE

Roxana Marin

PhD Student, University of Bucharest

Abstract: The present paper represents a tentative preponderantly quantitative analysis of the interactions, contacts, and the resulting power networks of the local political elites in small-to-medium-sized towns (30,000 to 40,000 inhabitants) in East-Central Europe. The process of governance is completed through personal interaction, alongside impersonal, Weberian-type interaction. The democratic and local-level governance displays a series of quite specific modes of interaction, particularly within the space of the countries of the former “Sovietized Europe”. The regime change, together with the recent transformations generated by the decentralization process in the region of East-Central Europe (as part and parcel of “the transition to democracy”) leads, at the same time, to paradigm changes regarding the local elites’ interactions, contacts, and power networks. Nonetheless, in every form of government and in every political system, the level and the formula of elite integration – manifested through the specific features of the elites’ interactions with other groups, and through the particular form of the power networks – are paramount in the very process of governance (e.g., in the citizens’ scrutiny over leadership, in the implementation of public policies, in the maintenance of government stability, etc.). Furthermore, in respect to elites’ interactions with other groups and to the ensurance of a certain proper degree of elite integration, the local level of government presents an even more direct implication, for the local level is conventionally the first tier accessed by the citizen. Consequently, the analysis of the form of local political elite’s interactions and contacts with other groups, and the power networks at the local level resulting from such contacts, bear an unequivocal significance in the larger landscape of those studies consecrated on local governance.

Keywords: local political elites, East-Central Europe, decentralization, power networks, integration.

Theoretical assessments Classical theoreticians (predominantly, Mosca, 1939, and Michels, 1962) describe the political elites' integration as being the clearest illustrated by a high level of frequency of their interactions with other groups and institutions, and by a dense network of political power. In this respect, Mosca and Michels and, afterwards, Meisel, describe the elites as a unitary, coherent group, characterized by an extreme degree of cohesion. Meisel (1962, p. 4) concludes that elites bear essentially "the 3Cs": group consciousness, coherence, conspiracy. This is particularly the reason why the elite group is perceived as a whole, the central piece of the power relations and the independent variable of government interactions. Generally, the unitary elite fulfills the requirements of the "3 Cs" to the extent in which it possesses – paraphrasing a Marxist vocabulary – "elite group consciousness". Elite "group consciousness" represents more than the exclusivist and exclusive formula of club, caste, of solidarity among members, of identity of values, interest, ideas, origins, attitudes, behaviors, oftentimes even priorities. Moreover, the elite has, as primary capacity, the preservation of self-perpetuation, for the simple reason that the elite group find its origin out of a very narrow and fragile segment of the society: the unitary elite is exclusive, so it does not receive members through a "liberal" and "democratic" equation (*i.e.* from all social *strata*, classes and categories). Its members are those "privileged" from a social standpoint, the fittest, the strong ones, the repositories of resources (wealth, abilities, acquaintances, power, prestige, influence, etc.). A cohesive elite is essentially an autonomous elite, as well, enjoying independence in its actions and, at the same time, irresponsible before anybody else for the consequences of these actions. Adhering to an evidently critical perspective and to a descriptive approach, the "Italian classical elitists" equate the elite to a sectarian, unitary, coherent, irresponsible, autonomous social construction. Of a special importance for the present study, the classical theory of elites perceive the elite as an isolated social group, its interactions and contacts being almost exclusively intra-elite ones, and the power networks including only rarely other "nodes" (other groups outside the elite, namely components of the "civil society"). The elites who display a significant degree of unity and cohesion can be united on the basis of one of the two fundamentals: (a) ideologically united elites, and (b) consensually united elites. The first are the revolutionary elites, unified around an ideal, elites who do not accept compromise, but they access leadership positions only after they suppress the elites that preceded them; the consensual ones access governing positions as a result of a compromise, of a negotiation, in the circumstances of some fundamental changes and of some profound structural and attitudinal transformations, and their unity is realized around some values – prerequisites of the good functioning of the political system (Burton & Higley, 1987, pp. 219-238; Higley & Burton, 2006).

Once with the advance of the poliarchy studies (Dahl, 1961), the perspective on the elite as a unitary group loses its consistency, making room for some analyses which develop on the basis of pluralism inside the elite group, which is seen as a fragmented one, divided among different ideologies, diverse interests and priorities, divergent socio-demographical biographies and value and attitudinal orientations. Moreover, the elite fragmentation appears as central in the explicative attempts of the non-violent revolutions in East-Central Europe at the end of the 1980s and the beginning of the 1990s (Kitschelt *et al.*, 1999; Szelényi & Szelényi, 1995, pp. 615-638; Linz & Stepan, 1996). The present study favors a particularly dynamic approach, in which every individual belonging, positionally, to the elite group is treated as a part *per se* of a local network of power, establishing and maintaining a series of interactions, in his numerous capacities and social roles (neighbor, entrepreneur, member of some religious or ethnic community, etc.). On the other hand, the scholars of democratic elites switch the center of research on the elites' plurality of ideas, of interests, of values, of attitudes, and behavioral models, concluding that the democratic leaders constitute a fairly fragmented group, a grouping of factions, frequently bearing divergent interests (given also by the representation, the responsiveness, and the accountability the elite group owes to those who owe their very political power resource, namely the electorate), of various backgrounds. Consequently, the network of power which forms at the level of one government (either central, regional, or local) has, as its "nodes", both the political elites and elites of other nature (which preserve their central position in the scheme), and other groups and institutions which are not part of the elite (civic groups, citizens groups, reform groups, religious or ethnic groups, trade unions, and other professional organizations, employers' organizations and different economic organizations, media, supporters, administrative institutions, etc.). In such an inextricable scheme, the decisional time spans expand, for decision regarding public policies and governance, generally, is the outcome of a negotiation, which is both intra- and extra-elite one (Dahl, 1971). Interactions and contacts with the different portions of the society significantly intensify – for they are imperiously necessary in a democratic construct –, the degree of interaction of elites within the society increasing proportionally. The elite, for the scholars that followed Schumpeter (1942), cease to be an isolated one – precisely because of the fact that, only by opening to the society and by permanent interacting with it, with the price of assuming the governmental responsibility, the democratic elite can preserve and reproduce itself. Hence, the network of power – or the "iron triangle" (Wright-Mills, 1956), as it appears in the classical elite theory – constitute an adjacent mark to the institutional analysis.

Surely, the level of integration of elites within the society is based equally on the frequency of the interactions which the said elite establishes and preserve, and on the density of the networks of power which they create in their extension. The level of interaction of elites refers to “the fundamental question of whether the elite in a particular social setting is united into one cohesive social unit or fragmented into several loosely connected elite factions” (Higley *et al*, 1991, pp. 35-53). The distribution of power essentially means “who has the power over whom?”, and it includes the dichotomy between influence and dominance. With respect to the role of the elites’ informal, personal relations, such a role often refers to the interconnectivity given by friendships, kinships, and marital relations, but also to the construction of “social capital”. The fashion in which the local councilors interact with other groups within or without the community is not strictly regulated by the legislations concerning local administrations, hence this analysis considers only the egocentric networks (namely, those centered on a political actor, that of the elite group), though one should not neglect those (initially, almost invisible) groups which ensure the link between the elites and other groups, which ensure (or hinder) the communication between the actors of the network, which facilitate (or curtail) the leaders assuming responsibilities and their scrutiny by the governed (precisely from this perspective, Stoica, 2003, adds to the study of Iași’s political elites’ interactions and networks, the group of public servants).

Methodological considerations. The case-studies A series of distinctions are useful in the methodological construction of the networks of power and of the interactions and contacts of the local political elite. The first dichotomy refers to (a) the institutionalized, formalized, impersonal interactions, and to (b) the uninstitutionalized, personalized, informal interactions. As a rule, even in the consolidated democracies, those contacts formed and maintained outside the institutional framework, the personal contacts bear a particularly important significance within the recruitment process of elites, in the construction of priorities at the local level, in the channeling of grievances of the various groups towards the government, etc. In such a climate, the relationships between the elite and the groups of supporters and friends, neighbours, etc. are developed. On the other hand, in less institutionalized contexts, where the rules of the democratic “game” have not been yet completely internalized, the dominance of the informal interactions translates patronage relations, clientelism, nepotism, etc. As the development of democratic institutions is still in its infancy and as the efficiency of institutions and of impersonal relations (in the Weberian sense) is still quite low for the countries of the former “Sovietized Europe”, the personal, informal interactions become crucial for the effective advance of the interests and the grievances of some key-groups within the network.

The present study favors a factor analysis having as variables the level of geographical isolation of the local elites (*i.e.* the frequency of interactions with groups and institutions from within the community), and the level of elite isolation of the local elites (*i.e.* the frequency of the interactions with groups and instances from within the political elite). For the first type, namely the local elite isolated both geographically and politically, is an extremely rare case in the proposed typology, for it is characteristic to those communities with a significant degree of decentralization, where local leaders subscribe themselves almost completely to the development plans and to the government of the municipality which it represents, and the large palette of responsibilities and attributions allows it to have only sporadic interactions with the regional or central elite. Moreover, even in the process of political recruitment of local elites, the role played by local or national elites is considerably diminished, the local party branches or local parties themselves playing the main role in recruitment. The exemplary cases for the present study are Česká Lípa and Olešnica, where the average score of isolation is significant (both as geographical and as elite isolation). A second type is the local elite isolated from a spatial standpoint, but open from an elite standpoint; the type corresponds to a situation in which the government is decentralized, although the local elite displays a high level of “group consciousness”, the distance between those who govern and the governed being considerable, and, consequently, the representativeness – low. The third case superposes on a geographically opened, but elitistically closed, local elite. The cases exemplified in the present study are those of the towns of Tecuci and Targovishte, where the local elite develops in a context characterized by a centralized government, the local leaders’ attributions and responsibilities being profoundly affected (hence, the feeling of political and decisional impotence). For such an elite, the frequency of interactions initiated and developed outside the community it leads correlates with a great distance between the local elite and the members of the community, rather due to the “group consciousness” than due to the lack of representativeness in respect to the constituency. The closed elite from an elite point of view, but open from a geographical point of view, is dependent on the resources of the center, to whom it feels subordinated, indebted; as a matter of fact, the central elites are those who ensure the recruitment and the support of the local ones.

		The level of elite isolation	
		Isolated elites	Open elites
The level of geographical isolation	Isolated elites		

	Open elites		

A last problem discussed here – although not the last on the list of methodological problems concerning the construction of network of power – is that of identifying the key-actors with whom the local political elite establishes and maintains interactions and contacts of indisputable importance. In identifying the key-actors of the network of power, four techniques are generally employed (Stoica, 2002, 2003; Knoke, 1993): (1) the positional approach (the identification of actors placed, at a certain moment, in positions of power or decision); (2) the decisional approach (the identification of actors who participate in decision-making or who influence directly the decision-making process, following the poliarhic dahlian model); (3) the reputational approach (the identification of actors who are seen as decisional by those observers or those elements of the network who bear the necessary information regarding the networks of power, following the model imposed by Floyd Hunter, in the 1950s); (4) the relational approach (the identification of actors which, though do not enjoy a special prestige or are less known to the other actors of the network, establish and maintain essential relations for the network of power, even outside the network *per se*). This study concentrates on thirteen groups with whom the local political elite is supposed to establish and preserve interactions, contacts and connections, within the community and outside it. The isolation of the thirteen groups is by no means exhaustive, but constitutes a selection based on Samuel Eldersveld's empirical contribution on the political activists' interactions in Ann Arbour, Michigan, in the 1970s, and published as "Lecture II" in his acclaimed *Political Elites in Modern Societies* (1989). These thirteen groups are: (a) business groups, (b) neighbourhood groups, (c) civic and reform groups, (d) religious groups, (e) ethnic groups, (f) trade unions, (g) close friends and supporters, (h) local media, (i) other elected officials at the local level, (j) elected officials at the central level (senators, MPs, etc.), (k) other town administrators (mayors, deputy mayors), (l) county/ region/ province administrators (prefects, sub-prefects, voievodes, *kraj*-s, etc.), and (m) the members of the national executive (ministers, secretaries of state, etc.).

This study employs the experiences of six towns from East-Central Europe, similar in demographic terms (approximately 35,000 inhabitants) and in terms of development strategies (namely, food industry and trade): Tecuci (Romania), Česká Lípa (the Czech Republic), Oleśnica (Poland), Gyula (Hungary), Targovishte (Bulgaria), and Levice (Slovakia). The research methods utilized here are: the administration of a standard written questionnaire to the members of the Local/ Municipal Councils of each of the six communities, the document analysis (decisions, minutes of the Councils' sessions,

strategies, statutes, etc.), and participative observation. The main objective will remain that of constructing a hierarchy and a classification of thirteen groups with which a local councilor uses to maintain stable links. According to the resulting grading of the significance of these interactions, one can attempt an assessment regarding the manner in which the local councilors guide their interests and coordinate their activities, within the communities they lead. Thusly a dynamic model was adopted, in which the members of the six Local Councils are asked to answer to the question on their interactions with other groups, in their capacity as individuals (*i.e.* as businessmen, as neighbors, as members of some families, as influential persons within the community, as persons who try to change for the better the existing situation of their towns, etc.), and not exclusively as members of the Municipal Councils (at this point, the positional approach is temporarily abandoned). As a result, the six Municipal Councils will cease to be perceived and studied as comprehensive, unified local institutions, which establish a series of formal contacts, in a legal and conventional manner, with other institutions and groups of individuals; rather, the councilors themselves will be seen as six groups of individuals, part of the local political elite, each of these individuals maintaining and forming networks of interactions with other different groups. Eventually, two important differentiations will be operated among the thirteen selected groups: (a) one is that between those interactions with groups from within the political elite (those usually formal, rather specialized, connections; *e.g.* town administrators, other elected officials, county/ region/ district administrators, the members of the national legislative and executive, etc.), and those interactions with groups from outside the political elite (those more personal, frequently informal, connections; *e.g.* the business groups, ethnic and religious groups, supporters, neighbors, civic groups, unions, local media, etc.); (b) the other one is that between the interactions established and developed exclusively or predominantly within the town (the “internal” ones; *e.g.* those with supporters, neighbors, unions, local media, etc.), and the interactions underpinned and developed outside the town (the “external” ones, generally at the regional and the national levels).

The results of the research. Preliminary observations From the collected *data*, following the administration of the questionnaire on the members of the Municipal/ Local Councils of the six towns, one can observe a profound inclination towards the local level of the political elites of these communities. Markers differ, though not significantly, which suggests, on the one hand, an evident tendency of geographical isolation of the local elite, and, on the other hand, a focus of interests and priorities on the led communities. The most frequent interactions with the central/ regional institutions and with political elites from outside the community are maintained by the members of the Local Council

in Tecuci (12.17%), followed by the councilors of Targovishte (6.47%), the least decentralized cases out the six ones; as such, regarding the centralized government and administrative organization *formulae*, the local elites find themselves obligated to increase the number of interactions with the central and regional elites, whom they “owe” a translation, into the local, of the decisions taken at the central level. The dependency to the central level is found also in the recruitment *formulae* of local elites, and in the absence of strong, well-rounded local party branches, capable of independently supporting candidates. The frequency of interaction with the elites from outside the community significantly decreases as the mechanisms of decentralization start to operate, the lowest scores being characteristic for the Czech case (Česká Lípa – 1.58%) and the Polish case (Oleśnica – 2.63%), where a rather pragmatic elite detaches itself from the centre in order to independently operate changes in the development of the governed communities.

For the consolidating democracies and the transitional democracies, key-groups for the democratic government appear as extremely weak in action, the pressure upon and possible interactions with local elites being virtually inexistent. This is the case of trade unions and of other professional organizations, of civic and reform groups, sometimes of ethnic and religious groups. It is thusly natural that the interactions with these groups to be found in a conspicuously insufficient proportion in those communities in which the rules of the “democratic game”, the democratic values, principles, and institutional logic are in the process of internalization. Only in the Czech case (and, only partially, in the Polish one – 21.05% –, the Hungarian case – 20.35% –, and the Slovak case – 23.23%), the contacts with the civic and reform groups acquire a significant frequency (25.39%), and can represent a nodal point of the scheme of interactions with the local elite. The case of Oleśnica is a peculiar case, for the increased frequency of interactions between the Municipal Council and the organized civil society (21.05%) is due to the occupational origin of the present local elite: part of the existing Council’s membership comes from the ranks of the civil society, previously being members of some local reform organizations, particularly in the sphere of education and instruction. These connections are maintained and facilitate a permanence and a consistency in the local elite’s interactions with those citizens organized in civic groups.

The contacts with the neighbourhood groups, as well as those with supporters and friends constitute two categories of particular importance for the dynamic of reelection (and, hence, for the

preservation of local elites¹). The Polish case is, yet again, telling, as the contacts with the neighbours, the supporters, and friends dominate the *palette* of interactions of the members of the Municipal Council (49.99%). Through these groups, the representative of local power can collect grievances, can articulate interests, can establish priorities and a working agenda to be consequently presented and advanced in the Council's meetings. Consequently, although seemingly marginal, the interactions with supporters, friends, and neighbours bear a double importance: essential role in reelection and the preservation of the local elite (particularly, in the case of extramural recruitment, as it is the case, as a matter of fact, of the Municipal Council of Oleśnica), and a role in the direct conveyance of grievances, needs, interests, exigencies, and of control from the part of the members of the community. Similarly to the interactions with the traditionally contesting groups (*i.e.* the reform groups, the civic groups), the local elites' interactions with the mass-media are, more often than not, generators of pressures, oppositions, tensions, contestation. The initial working hypothesis is that, in a democratic climate, within the community, the political elite's interactions with the local media are based on pressures similar to the ones exerted by the relations with the reform groups. Nonetheless, for the consolidating democracies, the contacts with the press, particularly at the local level, can develop under the form of a patronage, as well, the elite's predominance over the local information means, through sponsorships and funding, either direct or indirect, conspicuous or veiled, hence becoming rather the rule than the exception of a "backwardness"² residue. East-Central Europe postulates local relations between the two groups which are oftentimes informal, dominance-styled, poorly institutionalized. The interactions with the business groups, with the economic elite – from within or from outside the governed constituency – constitute a major point in the construction of the local elites' agenda of priorities, for the development strategies of the town which they govern. A constant and coherent interaction with the local group of entrepreneurs or with the potential external investors appears as *sine qua non* for any efficient local government. On the other hand, it is a plain truism the fact that the informal links the local political elite establishes and maintains with the economic elite cannot be controlled – in what concerns their orientation and content – by the citizens; as such – and especially in the case of decentralized elites, where no restrictive downwards accountability mechanism exists –, the contacts between the two elite groups can generate changes in influence and

¹ One can easily observe, for that matter, that, in those cases in which the interaction with these three types of groups presents a higher share, the reelection rate is higher: 42.1% (for Tecuci), 48% (for Česká Lípa), 51% (for Oleśnica), 49.6% (for Gyula), 46.6% (for Levice), 41.5% (for Targovishte).

² For the conceptualization of the notion of "backwardness" for "the second Europe" (Martin Malia), see: Iván T. Berend, 1986, pp. 153-170; Iván T. Berend, 2003; and Martin E. Malia, 2006.

power, changes that can only fragilely be controlled by the upwards accountability mechanisms, exerted by the town's citizens (mechanisms which, indeed, are functional precisely in decentralized contexts). Moreover, for the cases of consolidating democracies, the patronage and "sponsorship" structures can be easily reproduced, forasmuch as the overlapping of local political elites on the economic elites can appear in situations of fragile institutionalization. Such a circumstance is characteristic for the cases of elites in Tecuci and Targovishte, where local councilors interact with (especially local) businessmen and entrepreneurs, precisely because the former are themselves members of the economic elite: 19.51% of the interactions of the political elite in Tecuci, and 14.28% of those of the political elite in Targovishte are linked to the economic elite, while the significantly decentralized elites of Česká Lípa and Olešnica record considerably lower proportions of contacts with the business groups (7.93% out of the total of contacts, in the Czech case, and 13.15% of the contacts, in the Polish case), although their frequency is constant. If the weight, in the case of the two towns and in the case of the towns of Gyula (10.65%) and Levice (8.23%), suggests a relation founded on influence, on the other hand, in the case of the town of Tecuci and Targovishte, the intercrescence between the local political elite and the economic one, and the intensity of the relations between the Local Councils and the business group translate a relationship based on dominance. The decisions approved in the Councils are profoundly influenced by the councilors' capacity as entrepreneurs, firm administrators or managers, employers.

A particular case is represented by the contacts of the local/ municipal councilors with minority groups (ethnic and religious ones). For the "consociational", consensual model of democracy – as it appears in Lijphart, 1999 –, such interactions constitute the foundation of an "ideal type" of democratic governance meant to accommodate the interests of some quite diverse groups, which act in a fragmented society/ community, a society/ community of pluralities and (especially ethnic and religious) diversity. In addition, the groups of ethnic and religious minorities can act as ones of the most powerful sources of pressure, contestation, and *critique*, even for the local government. Surely and expectedly, those ethnically and religiously homogeneous communities are to be governed by local elites with weak, rare, circumstantial, or occasional interactions with the groups of religious and ethnic minorities. This is largely also the case of the six towns selected here, where the religious and ethnic groups, out of purely numerical considerations, cannot articulate interests and demands directed towards the local government. The frequency of the local political elites' interactions with the ethnic groups is consequently insignificant in all of the six cases: in the case of the town of Tecuci, only 4.87% of the local elites' interactions are established with the ethnic group of the Roma population; in Česká Lípa, only 1.58% of interactions are

reserved to the group of Slovak minority; in Gyula, 4.65% of the local elite's interactions are established with the groups of ethnic Romanians (3.2% of the total population of the community), ethnic Germans (3.1% of the population), and Roma (0.3% of the population); in Targovishte, the local councilors' interactions with the ethnic groups (especially, with the ethnic Turks, who constitute 18% of the town's population) comprise 5.19% out of the total of this elite group's interactions (in fact, the highest weight among the six cases); in Levice, the share of the local elite's interactions with the ethnic groups constitute 4.95% from the total of contacts, dominantly with the Hungarian minority, which forms a community of 8.4% of the town's population; finally, the local political elites in Olešnica do not establish no contact with ethnic groups (despite the fact that a very thin percentage of ethnic Germans does exist in the ethnic composition of the town, following the attainment of the "Recovered Territories", after 1945). Nevertheless, in respect of the representation of ethnic groups and their existence as a mode of networks of local power, one should remark the Hungarian representation system, for councils of ethnic minorities, formed of inhabitants of the town, function in Gyula, as well as in other towns of the country: their role is rather consultative and formal, bearing a significance primarily in the sphere of the cultural activities of the citadel, but their very existence (which is, as a matter of fact, compulsory, according to the Hungarian legislation on local administration) provides a genuine basis for the representation and crystallization of minority groups' interests at the local level.

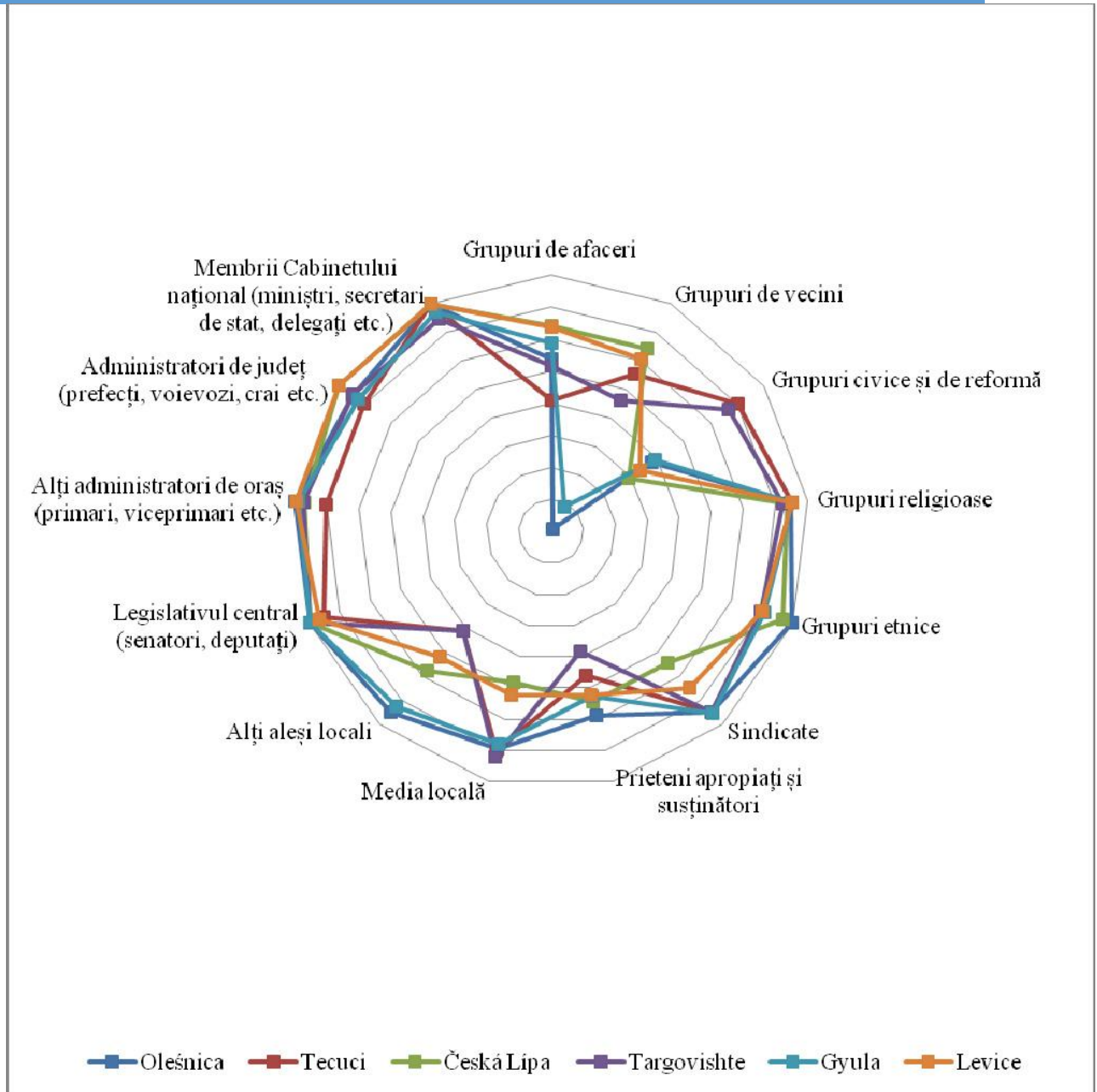
On the other hand, the representation, within the network of local political elites' interactions and contacts in the six towns, of the religious groups places itself on similar indicators, the weight of these groups within the network being even less significant than that of ethnic groups (with an average ratio of 2.83% out of the total of interactions, as opposed to 3.54% of contacts, in the case of ethnic groups). For the case studies discussed here, the proportion (and, inherently, the impact) of the municipal councilors' interactions with the religious groups (oftentimes, minority ones, but also those of the majority) presents itself as the following: for Tecuci, 2.43% of interactions are those with Christian-Orthodox groups and Neo-protestant groups (Adventists, Pentecostals); for Česká Lípa, 3.17% of the local elite's contacts are those with the minority groups of Protestants (Lutherans) and Catholics, although the majority of the members of the Municipal Council and of the town's population identify itself as atheist; for Olešnica, 2.63% of interactions are constituted by those with the Catholic organizations (which have, to a large extent, a charitable and social scope, as well as a ritualistic and ceremonial one); for Gyula, 2.35% of contacts are established and maintained with diverse religious groups (from Greek-Catholics, Roman-Catholics, to Lutherans), though they are small groups and, thusly, with no notable

impact within the network of local power; for Levice, 2.45% of interactions are represented by those with the groups of Catholics and Protestants (Lutherans); finally, for Targovishte, the interactions with the religious groups present the greatest weight among the six cases (3.89% out of the total of interactions), explicably only through the prism of a certain cultural effervescence between the majority of Christian-Orthodox and the Muslim minority.

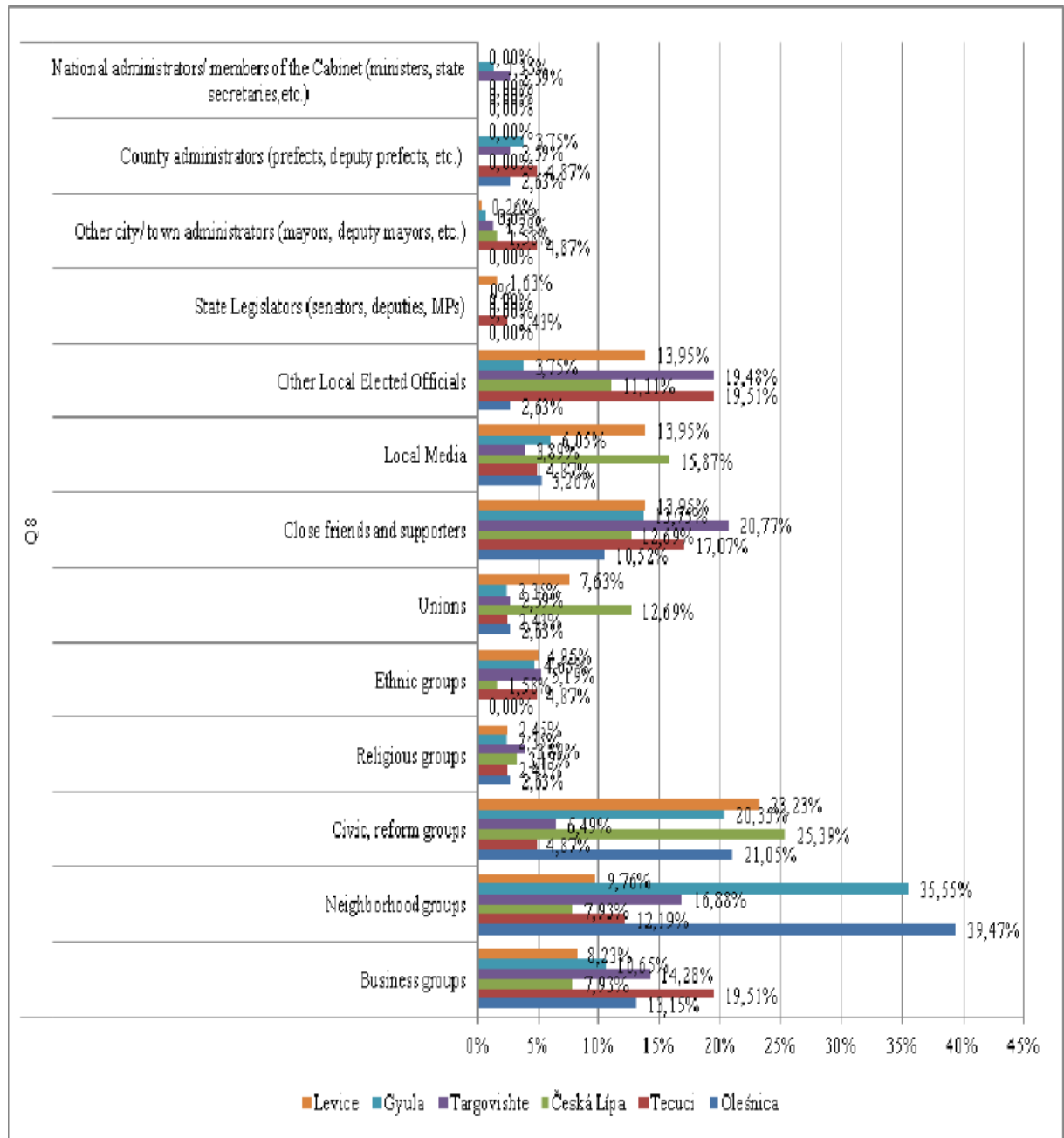
Regarding the sketch of the networks of power in the case of each of the six local political elite groups, this study considers only the binomial links (that is, those established between two nodes, the simplest “paths” of the network), underpinning the drawing of the networks on the presumption that the network is of concentric type (the “absolute network” premise, in the framework of which all the “nodes” establish binomial links with the center, but do not establish binomial contacts between them). Taking into consideration the contingencies of this study, the density of each of the six networks is equal to: $D(K) = \frac{13}{91} = 0.14$, hence, only the links between the thirteen selected groups and the group of municipal councilors are considered, not also the direct interactions established between or among them. Due to the structure of the network and to the limitations of the study, the index of absolute centrality is set at 1, *i.e.* the proportion of the relations already established within the network which involves the actor *i* (the members of the Municipal Council) is 100%.

Conclusions Perceived correlations among dependent variables can also constitute paths for further interpretation of the results for the six cases, and consequently, for generalization. The local political elites’ interactions and contacts, with an undeniable impact upon the recruitment process, present a remarkable importance in what concerns prioritization at the local level, as well: according to the hierarchical classification of interactions, done by each municipal councilor, one can construct valid arguments on the manner in which the local councilors present their interests and coordinate their activities. Generally, the preference for certain groups denotes an interest from the part of the local elite towards a certain field of activity or set of interests; the quotidian interactions can thusly sketch the agenda of a local decision-maker to a very significant extent. The differences among the six cases claim some explanatory attempts. As already stated, this study proposes two major explanatory trajectories, but, in tentatively explaining the outlook of local political elites’ interactions, the emphasis will fall on one of them, namely the level of decentralization of the community represented by each elite group. The main working hypotheses regarding the relationship between the form and the nature of the local political elites’ interactions and contacts, of the networks of power at the local level, on the one hand, and the level of decentralization regulated and practiced by the government, have been constructed as follows: H1: The

local political elite is the more geographically isolated as the level of decentralization of the community is more significant. H2: The local political elites is the more “elitistically” isolated as the political culture of the elites of the *ancien régime* favored a larger gap between the governed and the government and as the character of the former regime’s government was a monolithic, unitary one. Actually, the stake of the construction of the networks of power and of identifying and analyzing the local political elites’ contacts and interactions with other groups and institutions is to be found, not only in setting up the influences of various groups on the local political agenda, but also in the pressure on, and, afterwards, in the accountability of the local political elite in front of the governed community. The intensity, the force of the (rather contesting) groups’ pressures on the elite group, within the community, generates a certain impact level, a certain importance on the public policy agenda and on those decisions taken at the local level, of those key-areas (domains) of activity for which the groups had interacted, in a targeted way, with the political elite.

Graph 1: The networks of local power in the six towns (Note: Consider the center as the local political elite.) (Source: the results of the administration of the questionnaire on the population of local councilors in the six towns under scrutiny)

Graph 2. The frequency and the importance of local political elites' interactions and contacts in the six towns with other thirteen groups (Source: the results of the administration of the questionnaire on the population of local councilors in the six towns under scrutiny)

Bibliography

Berend, Iván T. 1986. "The historical evolution of Eastern Europe as a region". In *Power, Purpose, and Collective Choice. Economic Strategy in Socialist States*, eds. Ellen Comisso, Laura D'Andrea Tyson, 153-170. Ithaca (New York) & London: Cornell University Press.

Berend, Iván T. 2003. *History Derailed. Central and Eastern European in the Long Nineteenth Century*. Berkeley (California): University of California Press.

Burton, Michael G. și John Higley. 1987. "Invitation to Elite Theory: The Basic Contentions Reconsidered". In *Power Elites and Organizations*. eds. George William Domhoff and Thomas R. Dye, 219-238. Newbury Park (California): Sage Publications.

Dahl, Robert. 1961. *Who Governs ? Democracy and Power in an American City*. New Haven (Connecticut): Yale University Press.

Dahl, Robert A. 1971. *Poliarchy; Participation and opposition*. New Haven (Connecticut): Yale University Press.

Eldersveld, Samuel. 1989. *Political Elites in Modern Societies. Empirical Research and Democratic Theory*. Ann Arbor (Michigan): The University of Michigan Press.

Higley, John, Ursula Hoffmann-Lange, Charles Kadushin și Gwen Moore. 1991. "Elite Integration in Stable Democracies: A Reconsideration". *European Sociological Review* 7(1) (May): 35-53.

Higley, John și Michael G. Burton. 2006. *Elite Foundations of Liberal Democracy*. Boulder (Colorado): Rowman & Littlefield.

Hunter, Floyd. 1953. *Community Power Structure. A Study of Decision Makers*. Chapel Hill (North Carolina): University of North Carolina Press.

Hunter, Floyd, Ruth C. Schaffer și Cecil G. Sheps. 1956. *Community Organization: Action and Inaction*. Chapel Hill (North Carolina): University of North Carolina Press.

Kitschelt, Herbert, Zdenka Mansfeldova, Radoslaw Markowski și Gábor Tóka. 1999. *Post-Communist Party Systems: Competition, Representation, and Inter-Party Cooperation*. Cambridge: Cambridge University Press.

Knoke, David și Edward O. Laumann. 1982. "The Social Organization of National Policy Domains: An Exploration of Some Structural Hypotheses". In *Social Structure and Network Analysis*, ed. Peter V. Marsden și Nan Lin, 255-270. Beverly Hills (California): Sage Publications.

Knoke, David. 1993. "Networks of Elite Structure and Decision-Making". *Sociological Methods and Research* 22(1) (August): 23-45.

Laumann, Edward O., and Franz Urban Pappi. 1976. *Networks of Collective Action: A Perspective on Community Influence Systems*. New York: Academic Press.

Laumann, Edward O., Peter V. Marsden, and David Prensky. 1992. "The Boundary Specification Problem in Network Analysis". In *Research Methods in Social Network Analysis*, eds. Linton C. Freeman, Douglas R. White și A. Kimball Romney, 61-87. New Brunswick (New Jersey): Transaction Publishers.

Lijphart, Arendt. 1999. *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-six Countries*. New Haven (Connecticut): Yale University Press.

Linz, Juan L. și Alfred C. Stepan. 1996. *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*. Baltimore (Maryland): The Johns Hopkins University Press.

Malia, Martin E. 2006. *History's Locomotives: Revolutions and the Making of the Modern World*. New Haven (Connecticut): Yale University Press.

Meisel, James. 1962. *The Myth of the Ruling Class*. Ann Arbor (Michigan): University of Michigan Press.

Michels, Roberto. 1962. *Political Parties*. New York: Free Press.

Mosca, Gaetano. 1939. *The Ruling Class* (trad. Hannah D. Kahn). New York: McGraw-Hill.

Putnam, Robert. 1976. *The Comparative Study of Political Elites*. Englewood Cliffs (New Jersey): Prentice-Hall.

Schumpeter, Joseph. 1942. *Capitalism, Socialism, and Democracy*. New York: Harper & Row.

Stoica, Virgil. 2002. „Rețele politice locale”. In *Instituții și mentalități: Carențe de mentalitate și înapoiere instituțională în România modernă*, coord. Adrian Paul Iliescu. București: Ars Docendi.

Stoica, Virgil. 2003. *Cine conduce Iașiul?* Iași: Fundația Axis Publishing House.

Szelényi, Iván, and Szonja Szelényi. 1995. "Circulation or Reproduction of Elites during the Postcommunist Transformation of Eastern Europe: Introduction". *Theory and Society* 24(5) ("Special Issue on Circulation vs. Reproduction of Elites during the Postcommunist Transformation of Eastern Europe" (October): 615-638.

Wright-Mills, Charles. 1969. *Power Elite*. Paris: Maspero.